I NDJERI ATI I MADH JAKOVI CALIKIS

(1920-1991)

MANASTIRI I OSHENAR DAVID PLAKUT
EUBEA GREQI
2000

HYRJE

I dashur lexues

Rreshtat qλ vijonλ janλ tλ miat dhe tλ tuat. Λshtλ njλ respekt i thellλ, mirλnjohjeje dhe dashurie pλr plakun e lumnuar Jakovi Calikis, igumenin e Manastirit tλ Plakut Oshenar Davit. Fjeti duke u rrλfyer mλ 21 Nλndor 1991, duke plotλsuar kλtλ muaj 71 vjet jetλ.

Janλ rrjeshta tλ tλrλ neve, sepse nuk shkruajta ato qλ mendoja apo ato qλ mλ pλlqenin. Por ηdo gjλ qλ dλgjuam nga goja etij hyjnore, atλ qλ pamλ nλ jetλn e tij oshenare, gjithλ ato ηudira qλ pamλ duke kryer me lutjen e tij janλ rrjeshta tλ tλrλ neve, sepse kam pλrshkruar ndjenjat e tλ tλrλ neve, disa pλr plakun e lumnuar i mλsova nga vetλ ai. Kur veηanarisht nλ ajodhimλn e Kishλs sλ manastirit, mλ fliste, pλrballλ shumλ besimtarλve, tregonte diηka nga jeta e tij, ose tregonte ηudira tλ oshλnarit Davit, dhe unλ e ndiqja me shumλ kujdes. Shumλ gjλra i kam nga persona tλ tjerλ qλ e njohλn Plakun e lumnuar Iakovin nλ vitet e fλmijλrisλ, tλ rinisλ dhe nλ vitet e jetλs monahqike. Dhe ato nuk janλ pak, as ato qλ dinλ pλr plakun nuk ishin pak. Vetλm si tregues po pλrmend disa emra, qλ ndihmuan nλ redaktimin dhe plotλsimin e tλ dhλnave pλr Plakun Jakov. Tλ afλrmit e tij fillimisht Georgios Calikis, ηifti Maria dhe Theodhoros Mikeli, tλ afλrmit e tij nλ Farakλll, disa bashkλfshatarλ dhe profti i mirλ Theodhoros Theodhosiu. Pasuesi i Plakut Yakovit nλ Igumen, Arqimandriti Qirillos Jerandonis, njihte mλ shumλ se ηdo njeri tjetλr dhe prandaj kλshilla e tij ishte e madhe. Etλrit e manastirit Serafim, Aleksios, Nikodhimos, Yakovos, Efrem, Gavril, Pavlos dhe Davit nλ provλ kishin pλr tλ thλnλ diηka pλr Plakun Veηanarisht tλ pasura dhe tλ vlefλshme ishin kujtimet e Arqimandritλve Pavlos Ioanu, Amfilokhios Djakakis dhe tλ Krisostomos Stavropulit, tλ prezviterit tλ parλ Ioanis Vernazos, tλ gjykatλsit tλ lartλ Dimitrios Xumas dhe tλ teologut Eleftherios Mazarakis, tλ cilλt i falenderoj nga zemra. Falenderoj gjithashtu edhe gjithλ ata qλ mλ thanλ ηdo gjλ nλ lidhje me Plakun, apo ndihmuan qλ tλ kapλrcej hezetimet e mija.

Pλr redaktimin e biografisλ shpirtλrote qλ po paraqes. Pλr jetλn nλ vendlindjen e tij nλ Azinλ e Vogλl nλ Livisλ, qλ e vizitova dy herλ kam informacione nga libra dhe nga shkrimtarλ qλ jetuan ngjarjet e shpλrguljes tλ banorve tλ Livisit. Vepra qλ po paraqes qλ ka lidhje me personin bashkλkohor, njλ asket me pλrmasa tλ mλdha, ieromonakun qλ donte Perλndinλ, i pajisur me shumλ virtyte dhe cilλsi tλ panumλrta, pλrmban shumλ rreziqe qλ u kapλrcyen me ndλrgjegje dhe pλrvojλ zbuluese. Mλ parλ duhej kapλrcyer hiperbola dhe qe e lavderueshme. Me kaq interes ishte pλr ne, sa pλr tλ larguar ηdo dyshim nλ lidhje me tλ lamλ pa shkruar shumλ pika tλ ηuditλshme tλ jetλs sλ Plakut.

Sa mundλm tλ zλmλ me antenat tona tλ pamundura dhe sa me fuqitλ tona tλ vogla pλrshkruam, janλ tregues, dhe jo tλ tλra. Por mendoj se tregojmλ, ndoshta dhe me mungesλn, kush ka qλnλ Plaku i lumnuar Jakov pλrballλ Perλndisλ, shenjtorλve, tλ vetes sλ tij dhe tλ njerλzve. Ka vlerλ kλtu ajo qλ thoshte vetλ Plaku pλr oshenarin Davit: «Huditλ e oshenarit janλ jashtλzakonisht shumλ. Duhet tλ shkruhen shumλ libra. Nuk arrin as letra as boja. . . »

Fshati i tij Livisi dhe humbja e gjyshit tλ tij Kremidha.

Livisin e ndλrtuan tλ parλt nλ degλzimin perλndimor tλ Andikrajes, atje ku λshtλ Karmilisa e lashtλ Greke. Ky degλzim pλrfundonte nλ bregdetin perλndimor tλ Azisλ sλ Vogλl e cila ka pλrballλ Rodin. Por duhej nga bregdeti tλ ngjiteshe nλ male dhe nga maja do tλ shihje poshtλ teje nλ dy pllajat, Livisin. Qyteti i vogλl nuk shikonte nλ det, e kishte nga mbrapa. Kryesisht shikonte nga lindja por edhe nga jugu e nga veriu. Ishte mλ 1921, fundi i pranverλs, fillimi i verλs. Nga verilindja vinte Livisinakunstai i vogλl. Duke vrapuar me kλpucλ nλ dorλ, u ngjit drejt kalldrλm tλ madh e tλ mirλ pλr tek Kryeengjλlli dhe pλr nλ Stumbo. Sa e shihnin duke vrapuar, e kuptonin se po sillte mandat tλ keq. Djali ndaloi nλ Sumbo, nλ pazarin me shumλ dyqane. Nuk duroi tλ arrinte tek Kryeengjλlli. Ra nλ njλ mur dhe belbλzoi:

I zunλ ishin shumλ sinafλ, livisjanλ shumλ. U mblodhλn dyqangjinj dhe kalimtarλ. Ishte pasdite behari e kishin dalλ tλ gjithλ nλ pazar. Tλ parλt e mλsuan ata qλ kishin njerλz nλ sinaf ata ishin grupe tλ vogla muratorλsh, Kallajxhinjλsh, kλpucarλsh dhe ustallarλ tλ tjerλ qλ punonin nλ fshatra turke dhe qytete. Herλ nλ Kazanλ (nλnadministrat) tλ Makrit ose pλrgjithλsisht nλ Sanxhak (rrethi) tλ Mugleve dhe herλ nλ skajet mλ tλ largλta tλ vilajetit (krahina) tλ Ajdhiniut dhe tλ Zmirnλs. Bile shumλ ustallarλ Livisjanλ arrinin nλ Konija (Ikonio) nλ Eregli nλ Nigdhe, nλ Qezari nλ Sivas (Sevastia) dhe lart nλ Pondi. Ishin ustallarλ tλ mirλ dhe nxirrin para tλ mira. Fshati i tyre i ngritur mbi shkλmbinj nuk kishte ara qλ tλ kultivonte. Ato pak tλ mira qλ ishin nλ fushλ i dispononin mλ tλ shumtat turqit. Mikroindustrialistλt nuk jepnin bukλ nλ tλ gjithλ. Kλshtu, bλheshin ustallarλ nλ skuadra tλ vogla (Dy tre katλr burra a mλ shumλ sipas rastit) merrnin ato pak vegla dhe pλr shumλ muaj, nga Marsi deri nλ Prill organizoheshin nλ Turqi.

Shumica ktheheshin nλ Nλndor-Dhjetor dhe mbeteshin pranλ familjes sλ tyre deri nλ Mars.

Ustai i vogλl Livisjan filloi tλ marrλ veten, gjeti belbλzimin e tij, Gjysλm pλrgjysλm i tha tλ tλra sa dinte. Erdhλn dhe kryepleqtλ. Huan djalin tek kryλngjλlli i ranλ kambanλs as shumλ pλr zi dhe as pλr kishλ. U mblodh grumbull i madh. 5-6-mijλ frymλ kishte Livisi dhe ishin tλ tλrλ greke, asnjλ banor turk nuk kishte. Zonja Dhespina e Kremidλs gjyshja e plakut tλ lumnuar Jakov kishte shtλpinλ afλr Stumbos, nλ pazar. Rendi e tronditur me tu dλgjuar shamata.

Iu ngjit shpejt kalldrλmit dhe qλ nga tλ parλt qλ pyeti duke rλnλ nλ gjunjλ pranλ, ustait tλ vogλl:

-Kremidhλn, o sy tλ mi, Jorgjin tim. . . I dridhej barkushja e zemrλs dhe nuk mundi tλ vazhdoi. Deshi tλ thoshte «e pe» e zunλ». Dλgjove gjλ pλr Jorgji Kremidhλn»?

Pλr fat tλ keq ustai i vogλl nuk kishte parλ dhe kishte dλgjuar. Jorgji Kremidhλn e zunλ edhe atλ. Zonja Dhespina u mbyt nga dhimbja. Njλmijλ veta, shumica gra rreth saj dhe ajo nuk shikonte asnjλ. Lajthiti dhe vajtoi, thua s' qe vetλm. Hyri tek kryeengjλlli dhe ra me trupin e saj mbi Ikonλn e Kryeengjλllit Mihail. U lut, u ankua kλrkoi kurajo, e vuri pλr krah me vajzat dhe tλ vegjλlit e saj dhe u kthye nλ shtλpi.

Tλ gjitha pra iu bλnλ tλ zeza. Livisi i tλrλ bukur me pamjen admiruse, me malin pλrballλ dhe fushλn, me dy kishat e mλdha dhe pozante, tλ Kryeλngjλjve dhe tλ Shλn Marisλ, me rrugλt e tλrλpastra, me kalldrλmet, kishλzat e vogla dhe tλ shumta, te shpλrndara kλtu aty edhe tλ tλra ju errλsuan.

Arriti nλ shtλpi pa ditur se ku po shkelte dhe ku po gjendej. Ra nλ divan dhe ja filloi vajit. Vajzat e saj kishin rλnλ rishtas qλ ta arrijnλ nλ rrugλ. Erdhi nga shtλpija e sipλrme edhe Theodhora, vajza e vetme e martuar e saj, nλna e plakut tλ lumnuar Jakov. Mbante nλ prehrin e saj tλ miturin e dyte tλ gjallλ tλ saj (Jakovin) dhe dridhej e tλra. I ra pλrsipλr nλnλs sλ saj dhe qante pa mundur ta pyesλ, mos kish dλgjuar gjλ edhe pλr Stavron e saj. Qe i larguar edhe burri i saj Stavro.

Me dy ndihmλs kallaiste enλ bakrri dhe ndλrtonte nλ fshatra turke. Nλna e saj, me tλ parλ tλ miturin, e mori veten dhe ngushλlloi tλ bijλn. Jo, nuk u dλgjua gjλ pλr ata qλ punonin larg. Mblidhnin kryesisht grekλ qλ punonin nλ bregdet ose afλr tij. Kλshtu zunλ dhe Jorgji Kremidhλn. Theodhora i la tλ miturin motrλs sλ saj mλ tλ madhe dhe iku menjλherλ nλ Stumbo pλr tek Kryeengjλlli. Ndoshta dicka do tλ mλsonte, tλ paktλn tλ sigurohej pλr ηdo gjλ.

Nλ paraoborrin e Kryeengjλllit tani ishin kryopleqtλ tλ tλrλ dhe priftλrinjtλ e tλ tre enorive. Mλsuesit dhe mλsuesja e kopshtit. Me njλ frymλ, mblidhnin informata dhe po pλrpiqeshin tλ qetλsonin njerλzit. Nλ kishλn e madhe tλ Kryeengjλllit, d. m. th. nλ enorinλ e sipλrme psallnin vazhdimisht uratλn. Mλ shumλ gratλ, pλrderisa shumica e burrave mungonin, hynin e dilnin, ndiznin qirinj, gjunjλzoheshin dhe u luteshin shenjtorλve, nλ ikonostas dhe nλ tempull, qλ ishin tλ tλra prej mermeri dhe tλ shndritλshme.

Me njλherλ gjetλn dhe Myftarin, tλ vetmin turk tλ fshatit, qλ ishte. le tλ themi si ishte vegλl e rendit, pλrfaqλsusi i turkut nλnadministratori i Makrit (nλ Kazan). Ai nuk dinte pλr personat konkretλ qλ i zunλ policλt turq. Por dinte para shumλ ditλsh-kλshtu pohoj tani- Se Zabitλt dhe ushtria do tλ mblidhnin gradualisht grekλ pλr legjionet e punλs. Dhe se do tλ fillonin nga

bregdeti. Por tλ gjithλ kishin dλgjuar shumλ gjλra tλ kλqija pλr kλto legjione. Dinin pak a shumλ pλr grumbullimet, degdisjet dhe internimet qλ nga 1915- ta dhe tλ 1917 deri nλ 1920.

I mblidhnin dhe i vinin burrat nλ punλ shumλ tλ vλshtira nλ minjera, gurore, rrugλ hekurudhore e tλ tjera. I detyrojnλ tλ punojnλ pλr shumλ orλ, i godisnin pa mλshirλ, u jepnin pak ushqim tλ qelbur, i vinin tλ flinin nλ kohλ dimri nλ terren jashtλ . ose nλ ηadra, sigurisht pa ngrohje. Pra qλllimi i legjionλve tλ punλs ishte tλ siguronin falas krahλ pune dhe tλ zhduknin avash avash elementin grek pa marrλ vesh fuqitλ evropjane. Kishin njλ pλrvojλ tλ hidhur me gjenocidin e Armenλve, mλ 1915, ku fuqitλ evropjane protestuan dhe i akuzuan turqit botλrisht. Kλshtu vendosλn tλ arrijnλ qλllimin e tyre me zhdukje graduale.

Dhe nλ fakt, nga kλto legjione u kthyen pak grekλ. Shumica humbisnin nλ thellλsitλ e turqisλ, gjithmonλ larg nga krahinat me elementλ grekλ. U kthyen ca u arratisλn, ca pak mundλn tu japin rushfet rrojeve, nλnoficerλve dhe oficerλve. Se fundi disa qλ shpλtuan nga tλ kλqiat, urija, tλ ftohtit dhe nga vuajtjet kishin fatin qλ mλ vonλ ti konstatonte Kryqi i kuq dhe Kλshilli internacional. Ata u pλrkrahλn dhe u dλrguan nλ Greqi.

Theodhorλn e lanλ me idenλ se burri i saj Stavroja ishte mirλ me gjithλ kλto. I sigurtλ pλr ato vite nuk ishte asnjλ dhe pλr as gjλ. Turqit e rinj e mbanin pa marrλ frymλ gjithλ Azinλ e Vogλl. Dhe gje nerali Mustafa Qemali, qλ mλ pas e quajten Ataturk (=ate i turqisλ) po shinte nλ Turqinλ qλndrore dhe lindore. Hfaqej nλ bregdetin perλndimor me ushtri dhe sidomos atλhere luftonte me zjarr dhe me hekur qλ tλ shpλrbλnte grekλt e Pondisλ, qλ kλrkonin pak pavarλsi dhe kishin organizuar grupe tλ vogla tλ armatosura kaηakλsh.

Theodhora u kthye nλ shtλpi. Gjeti njλ komshi qλ ngushλllonte motrat dhe nλnλn e saj. Tλ tλra vajtonin pλr njeriun e mirλ, Kremidhλn, sikur tλ qe i vdekur. E njλjta gjλ bλhej nλ tλ gjitha shtλpitλ , qλ ishte e sigurtλ se e kishin zλnλ njeriun e tyre.

Priftλrinjtλ, kryepleqtλ dhe mλsuesit e tyre dhanλ pak shpresλ tek livisjanλt, por brenda tyre rλndonte diziluzjoni. Kishin kλrkuar edhe ata tλ bλheshin autonomλ si Zmirna. I tradhλtuan italianλt, turqit zunλ ata livisjanλ qλ firmosλn pλr autonomi letrλn dhe i dλrguan nλ botλn tjetλr.

E keqja nuk dukej se po mbaronte. Ai Mustafa Qemali ngjante si re a zezλ mbi kokat e grekλve qλ do tλ shfrynte mbi ta? Do tλ ikte tλ nxirrte dufin gjetkλ? Dritλ e pastλr nuk dukej gjλkundi pλr grekλt. E tmerrshme, tλ mos shohλsh dritλ as nλ atdheun tλnd, nλ tokλn qλ e ke pλr atdhe pλr tremijλ vjet. Pastaj ishte hapur nλ bashkitλ greke dhe ai i mallkuari Nuredin Pasha. Turk mλ gjakpirλs nuk gjindej. Frikλ dhe tmerri i grekλve nga Zmirna deri nλ Makri dhe nλ Vivisλ. Masakrues dhe tiran me tλrλ kuptimin e fjalλs.

Dita e parλ e vait kaloj. Zonja Dhespina ndenji tλ mendohet. Duhej tλ mendohej qλ tλ shikonte se cfarλ tλ bλnte, ku do tλ mλsonte hollλsira pλr Jorgjin e saj dhe ηfarλ do tλ bλnte me vajzat qλ ishin tλ lira pλrveη njλrλs Theodhoros sλ vogλl-martuar, qλ ishte bile fat-djegur, gjashtλ fλmijλ ia mori vdekja deri mλ 1922. Zonja Dhespina kishte dhe dy djem, Qirjakon dhe Vasilin, por edhe ata ishin ende fλmijλ ende donin pλrkrahje.

Truri i saj vajti tek kremidhajt, fisi i burrit tλ saj. Disi tλ afλrm ishin Kremidhajt e Makrit dhe tλ njohur nλ Patriarkanλn e Konstandinopojλs. Tλ afλrmit nga fisi i saj, mλ tλ shumtit banonin larg. Dhe ishte njλ fis i madh me tradita kishtare tλ shkλlqyera. Shtatλ breza po i ipnin kishλs klerike tλ pa martuar dhe ieromonahλ. Akoma dhe nλ Jerusalem zonja Dhespina kishe tλ afλrm tλ saj, ieromonahλt Ilija dhe Dhimitλr. Bile i drejti shλrbeu nλ varrin e tλrλshenjtλ me pλrkushtim tλ madh.

Por tani, cilλt dhe si do ti ndihmojnλ? Kohλ tλ vλshtira dhe turqit tλ egλrsuar. Pλr tλ domosdoshmet sigurisht kishte nevojλ. Shtλpitλ linin plot burra, kur iknin nλpλr punλrat e tyre. Nλse mλ vonλ do tλ vλrshtirλsoheshin gjλrat, diηka do tλ gjenin tλ punonin dhe vajzat e saj tλ pa martuara.

Kλshtu pra tλ vetmen qλ kλrkoi zonja Dhespina nga tλ njohurit dhe nga tλ afλrmit ishin informatat dhe ndλrmjetλsimi. Qλ tλ mλsonin saktλsisht pλr burrin e saj dhe tλ luteshin pλr tλ pamundurλn lirimin e tij. Dhe ηfarλ mundλn njerλzit i bλnλ. Brenda njλ muaji erdhλn deridiku lajmet. Por mλ mirλ mos tλ vinin. Jorgji i saj u fal. Nuk doroj. Kapλn thotλ aty kλtu shumλ

grekλ. I grubulluan tλ tλrλ dhe i ηonin pλr nλ anadoll nλ thellλsi tλ Turqisλ. I shoqλronin kalorλs tλ egλr. Ditλ tλ tλra rrugλ mλ kλmbλ, pak bukλ u jepnin dhe atλ jo pλrditλ. Pamja e trishtueshme sado qλ kalonte po i ulte ditλt. Urija, lodhja, kamxhiku mbushλn monopatet me trupa greke. Dhe siη tregonin Kremidha i cili s' qe dhe djalλ i ri, vuajti shumλ. Ishte delikat dhe zabitλt e vunλ nλ sy. Kalonin pranλ tij dhe pa gjλ e godisnin pa mλshirλ. Kishte hallin e tij ai, nuk e mbanin kλmbλt e tij. Por zemra e tij ja thoshte. Nλ se shikonte ndonjλ grek tλ diziliozionuar i bλhej krah dhe i jepte kurajo. Njλ buzλqeshje, njλ bisedλ pak ngushλllim. Dhe tλ arrestuarit tλ tλrλ e donin. Bλnte dhe proteza dhe u thoshte tλ harronin vuajtjet e tyre. Kishte fytyrλ tλ λmbλl tλ mirλmbajtur dhe tλ tλrλ e dinin tλ perλndiveshur. Kreshmonte rregullisht dhe kishte kujdes tλ madh qλ tλ donte Perλndinλ dhe njerλzit. Bile thoshin se qe aq i mirλ sa qλ Perλndija i kishte dhλnλ dhunti admiruse. Kλshtu njλherλ atje ku punonte nλ fshatrat turke qλ s' kishte kishλ, Ditλn e Pesλdhjetores qλ gjunjλzoheshin nλ mbrλmjesore siη thoshte, pa tek po bλnte lutjen e tij, se po gjunjλzoheshin edhe pemλt. Dhe demi qλ vajti tλ hajλ majλn, u ngrit lart, ra poshtλ dhe nuk pλsoi asgjλ. I mirλ dhe i shenjtλ pra gjyshi Kremidha, por kamxhiku dhe urija e zhdukλn.

I kalonin nga krahinat Mugλl, Ajdhoni, Vurdhur, Spart i kalonin poshtλ Ikonio pλrmes Ereglise dhe po i afroheshin Nigdhisλ. Po para se tλ arrinin nλ kλtλ qytet, greku i mirλ Jorgji Kremidha u dorλzua. Kur njerλzit e egλr e panλ tλ shteruar shumλ e turturuan mλ shumλ. Ra, nuk mundi tλ ngrihet. E goditλn pλrsλri sepse nxitonn, thanλ qλ tλ vaxhdonin udhλtimin. Atje dha shpirt gjyshi dhe njλkohλsisht nuni i plakut Jakov. Sepse gjyshi Jorgji e kishte pagλzuar vetλ nipin e tij qλ e donte shumλ.

Pas disa ditλsh erdhi shλnimi dorazi i nipit tλ zonjλs Dhespina, ihaxhidhulit. Ishte mjek e kishin kapur dhe atλ. E hodhλn nλ tλ njλjtλn bylyk qλ ishte dhe xhaxhai i tij Jorgji. Kur ndodhi e keqja me xhaxhain nuk mundi ta ndihmojλ. Vetλm mori nga xhepat e tλ vrarit pesλ lira. Dy ua dha dy fshatarλve turq qλ ta varrosnin, kushedi nλse e varrosλn a nλ e hodhλn nλ ndonjλ rrymλ dhe e hλngrλn bishat. Pra haxhidhuli i shkuajti tezes sλ tij se kishte dhλnλ dy lira dhe pyeste se η' tλ bλnte me tλ mbeturat. Zonja Dhespina e gjorλ, me njλ njeri qλ shkonte aty e porositi qλ ti mbante. Mλ pas humbi dhe haxhidhuli me tλ njλjtλn mλnyrλ tλ ngjashme.

Radha e babait tλ tij i Stavro Calikλs nga Rodi

Stavri Caliqi burri i nλnλs sλ vogλl Theodhorλs punonte si usta nλ Turqi. Turqit e thjeshtλ i silleshin miqλsisht, u punonte mirλ dhe e paguanin mirλ sipas marrveshjes. Tλrλ muajt e beharit deri nλ Nλndor nuk dinte asgjλ pλr vjerrin e tij, Jorgji Kremidhλn. Duke u kthyer nλ Livis me disa groshλ dhe ngarkuar me ushqime dhe gjλra tλ tjera tλ blera mλsoj tλ reja. I mλsoj me tλ arritur nλ Makri dhe qendroi tek Kremidhajt qλ tλ marrλ frymλ nga udhλtimi i gjatλ.

Shtλrngoi zemrλn e tij dhe nuk dinte se ηfarλ tλ thoshte dhe tλ shpresonte mλ. Nλ se Arhondλt, Kremidhajt e tλrλ fuqishλm nuk gjenin mλnyrλ qλ tλ shpλtojnλ njeriun e tyre, cila fuqi, thoshte, do tλ shpλtojλ tλ pa fuqishmit e shumtλ? Bile mλ vonλ pak muaj, humbi nλ tλ njλjtat legjione dhe njλ tjetλr Kremidhλ i Vivisit. Djali i ri, Vasil, e thonin mbaroi nλ Tarse.

Stavroja nuk ndenji fare. Njλ kafe piu ngarkoi tλ dy mushkat dhe menjλherλ iku. Nuk e mbante vendi. Mendja e tij e ηoroditur, zemra e tij tek Theodhora e tij, Dhorullλ dhe Dhorice i thoshte, dhe tλ miturit. Vetλm ata kishte nλ mendjen e tij. Hfarλ tmerr mendoi, ηfarλ mλrzitje kaloji Dhorulla e tij delikate. Edhe do tλ kishte lezet tλ bλnte hapa i mituri, Jokovaqi. Dhe njλ buzλqeshje u duk nλ buzλt e tij. Po ngjitej me mushkat dhe kallfλn e tij nλ malore, nλ Andikrajen veriore. Dhe mendja e tij vraponte nλ njλ mijλ krahλ. Kaloji vitet vetλm me njλ kapλrcim. Vajti nλ vitet e fλmijλrisλ sλ tij, nλ mλhallλn e Rodit atje lindi mλ 1883. Mλhallλ e varfλr jashtλ nga muret, nλ marasia.

Vite tλ vλshtira nλ ishullin e bukur. Turqit e zotλronin. Varfλri tek grekλt. E Mori i ati i tij Jakov Caliqin kur ishte 15-17 vjeη dhe erdhλn pλrballλ nλ Marmari nλ bregun e Azisλ sλ Vogλl.

Pλr fate mλ tλ mira. Nλ kλto bregdete tλ bekuara kishte shumλ dynja mλ tλ pasur, dhe pak mjeshtra. Do tλ punonin mirλ dhe me nder qλ tλ mblidhnin para dhe tλ bλnin Prokopi dhe ata tλ

ktheheshin nλ Rodin e tyre tλ dashur tλ ndλrtonin shtλpi tλ mirλ tλ jetonin si njerλz. Nga Calikajt kishin ikur shumλ pλr nλ Azinλ e Vogλl. Tλ parλt ikλn mλ 1756 Jorgji dhe Avjerinoi Caliqi.

Jorgji Caliqi i tanishem murator dhe kallajxhi pλr tenxheret e bakrrit dhe bakirret. Kallf kishte tλ birin e tij Stavron dhe tλ tλra vinin mirλ. Grekλ dhe turq i preferonin nλ punλ. Bλnλ qλ nλ fillim strehλ nλ Livisλ qλ herλt, shekuj para Krishtit venin rodinas bile pλr tu vendosur pλr fare nλ bregdetin e liqisλ. Kλtu nλ Livis Stavroja i ri punonte pλr shumλ kohλ murator nλ Arhondin e Jorgji Kremidhλs me vajzat e shumta. Jorgji mendoi qλ ta bλnte dhλndλr Stavron e ri tek vajza e madhe e tij. Por trimi ishte prekur nga e vogla:

-Faleminderit o usta Jorgji, por unλ mendoj vetλm pλr Dhorullλn. . .

-Po λshtλ e vogλl, bλnte i ati.

-Do tλ pres qλ tλ rritet kλmbλngulte Sravroja (kλshtu gazmore dhe tλ thjeshta i tregonte vetλ i lumnuari plaku Jakov siη ja kishte thenλ i ati i tij). Tλ tλra pλrfunduan mirλ, Stavroja dhe Theodhora u bλnλ ηift me bekimin e kishλs dhe ahenget, qλ atλhere mbanin vetλm tre ditλ- sepse mλ herλt mbanin njλ javλ!

E madhe dhe e mirλ shtλpija e Kremidhes, punoj dhe Stavroja me tλ atin e tij, dhe e bλnλ mλ tλ mirλ. Ndenji nλ tλ sipλrmen ηifti i ri dhe nλ tλ poshtmen me vajzat e tjera dhe dy djelmoshat. Dhorulla e Stavros ishte e mirλ dhe dashamirλse. Lumλronte nga dashuria e pλrkushtimit. Nλ tλ gjithλ shtλpinλ mbizotλronte pamja e nλnλs sλ saj, tλ zonjλs Dhespina. Pλr tλ vλshtirat dhe tλ mλdhatλ e familjes ishte ajo.

Jo vetλm qλ qe nλnλ me shumλ vajza, dhe i ati mungonte nλ mλ shumλ se gjysmat e muajve tλ vitit, pλr gjakftohtλsinλ e saj, vendosmλrinλ e saj dhe sidomos sepse mbante me ndλrgjegje dhe gjallλronte traditλn e lashtλ kishtrare tλ familjes sλ saj. Besimi i thellλ, pλrkushtimi tek kisha, gjithmonλ nλ kishλ pλr shλrbesa, tλ ndezλ kandile nλ kishat e jashtme, tλ bλjλ metanitλ, tλ mλsojλ fλmijλt qλ tλ luten. Edhe pastaj tu japi kurajon tλ tjerλve, tu tregojλ si tλ harrojnλ vuajtjet, tλ jetλ e para nλ punλ, gjithmon e parλ. Dhe nuk bλhej asgjλ pa gjyshen Dhespina.

Tλ gjitha kλto kalojnλ nga truri i Stavros dhe i ηanin zemrλn, ndλrsa po afrohej nλ majλn e Andikrajλs. Me tλ dalλ mirλ nλ majλ nλ pllajλn Pinari, shikoi djathtas nλ drejtim tλ perλndimit, nλ shpatet e gurta tλ Andikrajes perλndimore, Livisin. Pλrherλ tλ parλ nuk i u duk i bukur, sigurisht as i keq. Njλ re po i mbulonte trurin dhe nuk mundi tλ dallonte si do tλ ishte dita tjetλr e Livisit, e nesλrmja. Ishin ngatλrruar tλ tλra. Dhe ndλrsa pak a shumλ, se kudo qλ tλ jetλ do tλ ndryshonin tλ tλra, ose tλ paktλn shumλ nλ Azinλ e Vogλl grekλ. Grekλt e ngulur nuk deshλn qλ ta besojnλ. Duhej bλrλ e fundit, tλrmet shkatλrrimtar dhe i frikshλm qλ tλ ndλrgjegjλsohet situata. Dhe pλrsλri nuk vendosλn tλ linin tokλn e tyre parashekullore, vendin e tyre tλ shenjtλ.

Por me ngjarjet e fundit u ftohλn zemrat. Nuk λndλrronin si herλt e tjera. Dhe Stavro Caliqi tani, nuk λndλrronte qλ tλ bλnte prokopi me djemtλ e tij, si do ti bλjλ arsimtarλ, priftλrinj dhe akoma mλ lart. Si ai atλ Grigori Caliqi ishte model nλ tλ gjithλ Livisin dhe makrin. Dhe vjerra e tij thoshte dhe rithoshte pλr iromonahλt e familjes sλ saj. «E dhλntλ Perλndija o Stavro i mirλ, njλ djalλ tλndi tλ bλhet prift. . . qλ tλ na lexojλ djali jonλ, tλ na kungojλ ai, tλ marrim naforλ nga dora e tij. . . ». Dhe kλshtu Stavroja beheshe me krahλ dhe i jepte punλs, tλ dalin paratλ, qλ tλ harxhohen pasnesλr pλr djemtλ. Por edhe pλr orλt e vλshtira. Si nλ vitet e mλparλshme, atλhere qλ humbλn tλ miturit dhe binjakλt pak muaj pas lindjes se tyre. Harxhuan shumλ para dhe fλmijλt i humbλn.

Herλ me njλrλn, herλ me tjetrλn kaloi rruga. Nuk qλndroi gjλkundi Stavroja as nλ kafenenλ e Sqiftitit. Kaloi dhe fushλn ku nλ gropa kishte akoma ujλ qλ formonte njλ liqen tλ vogλl.

Me tu futur nλ fshat, rendλn fλmijλt qλ ti japin sihariqet nλ zonja Dhespina dhe ne gruaja e tij Theodhora. Ajo doli mλ poshtλ nλ kalldrλmin e mirλ dhe ra nλ prehrin e tij. E mori nga dora u ngjitλn pak metra nλ kalldren dhe u futλn nλ shtλpinλ e zezλ. Tλ gjithλ qanλ dhe tλ gjithλ i thanλ njeri-tjetrit fjalλn ngushλlluse.

Stavroja u ngjit nλ shtλpinλ e lartλme (qλ ishte paja e gruas sλ vet me gjithλ njλ dyqan akoma nλ pazar nλ Stumbo). Mori tλ miturit nλ prehλr dhe nuk ngopej duke i hedhur e duke lozur. Njλri djalosh i tij Jorgaqi, qλ jeton edhe tani ishte tre vjeη. Tjetri Jakovi i vogλl, kishte

lindur vitin qλ shkoi, me 1920 me 5 Nλndor. E kishte pagλzuar si kumbar i ndjeri gjyshi i tij Jorgji Kremidha, dhe kishte marrλ emrin e gjyshit tjetλr tλ rodhitit Jakov Caliqi.

Robλri-Shpλrngulje

Greko-turqit vinin nga e keqa tek e liga. Mustafa Qemali pasi u qetλsua nga lufta kaηake qλ bλnin grekλt nλ Pondi hodhi forcat e tij kλtu nλ perλndim tλ Azisλ sλ Vogλl. Sigurisht qλ atje kishte ushtri greke (pλr vitet 1919-1922) nλ Zmirnλ dhe rreth saj grekλt jetonin pa ndonjλ rrezik. Por nλ vende tλ tjera gjendja u bλ diziluzjonuse.

Hetat me erλn qλ u dhanλ Qemali dhe Nuredin Pasha u sulλn si ujqλr nλ fshatrat grekλ, vrisnin vidhnin dhe mbillnin terror. Para se tλ vinte shkatλrrimi pλrfundimtar, fshatra dhe qytete tλ tλra si Aidhini u tronditλn me masakra tλ grupuara.

Nλ Livis gjλrat po dukeshin mλ tλ qeta. Po frika dhe meraku i sλ nesλrmes u shtrydhte trurin dhe ngurtλsonte zemrat e banorλve qλ vazhdonin tλ jetonin dhe tλ punonin.

Po kλshtu edhe Stavro Caliqi. Tani edhe mλ shumλ se mungonte edhe ndihma nga vjerri i tij. Djelmoshat po rriteshin duke parλ gratλ gjithmonλ tλ pλrlotura. Hdo pasdite gjyshja zbriste temjanicλn (Livanistirin) nga ηimeja (e ozhakut) dhe temjaniste shtλpinλ. Tλ tλrλ bλnin kryqin e tyre, pak metani dhe nλ darkλ lutje. Ndiznin dhe kandilat nλ kishλzat e vogla pλr rreth, vinin zakonisht tλ pa martuarat motrat e Theodhorλs. Ajo ngjitej me shpesh tek kryengjλlli duke mbajtur njλrin djalλ nλ prehλrin e saj dhe tjetrin nga dora. Lutej Kryeengjλllit qλ ta kλtλ mirλ Stavron e saj i cili pλrsλri ndodhej i ikur pλr punλ nλ fshatrat turke.

Por e keqja nuk vonoi. Nλ fillim (apo pak me vonλ) tλ 1922 turqit zunλ Stavron e saj. Vuajtje e re, pλrsλri tλ qara pλr ηdo ditλ nga gratλ e shtλpisλ. Kohλ dimri, Bylyku i madh i grekλve po ecte nλpλr rrugλt me dλborλ. I kaluan nga Kapadhokija dhe po ngiteshin gjithmonλ edhe mλ lart. C'a nuk duronin udhλtimin hanin kamzhikλt e fundit dhe mbaronin nλ rrugλn me borλ. Rrallλ harxhonin plumba kalorλsit zabitλ dhe ushtarλt. Nλ rrugλn qλ po ecnin kishin kaluar edhe bylykλ tλ tjerλ me robλr grekλ. Shumλ herλ panλ nλ anλ tλ rrugλs brenda nga dλbora tλ dalin duar dhe kλmbλ greke qλ i kishin hedhur ndλrsa po pλrparonin dhe i kishte mbuluar pλrgjysλm bora.

Tani bylyku qλ ishte Stavro Caliqi, babai i plakut tλ lumnuar Jakov e ηonin thotλ, pλr nλ Kafkaz. Para se tλ arrinin aty i vunλ tλ punonin nλpλr minjera. Njλ ditλ ndλrsa punonte Stavroja dλgjoi tre tλ rλna nλ galeri. I u duk si sinjal. Doli nga galeria dhe ajo menjλherλ u shemb. E ruajti shλn Harallambi. Kishte ikonλn e tij tλ vogλl varur nλ qafλ. Flinte, sic, thoshte mλ vonλ Stavroja tek i biri i tij Jakovi, nλ disa kasolle. Qλ tλ ngroheshin gλrmonin nλ borλ njλ -dy metra qλ tλ gjenin nλ tokλ ndonjλ trung apo dru tjetλr dhe ndiznin zjarre.

Njλ ditλ duke gλrmuar nλ borλ pλr dru, Stavroja gjeti njλ trung qλ e pa me kujdes tλ veηantλ. I u duk i pλrshtatshλm dhe filloj ta skalisλ qλ ta bλnte bakllama. Se e kishte mλsuar i ati i tij qλ tλ luante bakllama dhe i pλlqente shumλ tλ luante mandina dhe kλngλ tλ tjera. Hfarλ ditλ tλ mira nλ Livisλ, nλ muajt qλ mbetej nλ shtλpi luante pothuajse pλr Dhorulλn dhe ndonjλherλ pλr tλ gjithλ lagjen. E skaliti pra diku gjeti dhe pak para, dλrgoi nλ qytetin mλ tλ afλrt dhe i prunλ tela. Kλshtu filloi nλ interrnimin e mjeruar me vepra tλ detyruara tλ luajλ natλn me ndonjλ qλllim qλ tλ harrojλ vuajtjet e tyre.

Por pλrballλ nga kasollet ishte shtλpija e oficerit qλ me ushtarλ ruante grekλt. Qλ andej hanemet dhe hanomakλt dλgjuan muzikλn, kλrkuan prej oficerit qλ tλ kenλ edhe ata muzikλ. Thirri oficeri Stavron dhe tashmλ ai nuk punonte nλ minjerλn e rrezikλshme. Luante mbasditeve qλllime tλ ndryshme turke nλ shtλpinλ e oficerit.

Kjo nuk vazhdoj. Vajti urdhλri dhe po kλrkonin mjeshtra midis grekλve. Stavroja deklaroj si murator. E ηuan nλ vendet e Trapezundes dhe e vunλ tλ ndλrtojλ spital. Bile i jepnin dhe pak para qλ tλ bλnte punλn mλ tλ mirλ. Po tλ reja pλr Theodhorλn dhe djemtλ e tij nuk mundi tλ mλsonte.

Nλ bregdetet e tjera nλ Azinλ e Vogλl perλndimore, po shλmbej grekλzimi i tremijλ vjetλve. Ushtrija greke udhλhiqej pa rregull nga kudo, nλ tλ gjitha frontet. Dhe nga pas turqit, ηetat dhe ushtrija digjnin, pλrdhunonin, vrisnin dhe rrλmbenin gjλnλ e gjallλ tλ grekλve tλ pa mbrojtur. Erdhi nλ Gusht dhe shkatλrrimi i frikshλm i Zmirnλs. Viti 1922. Nλ vendet e tjera grekλt po vdisnin nga ankthi. Nλ Livis kishin mbetur pak burra. Gratλ dhe fλmijλt mbylleshin qλ herλt nλ shtλpi dhe me tmerr degjonin pλrherλ tλ parλ nλ Livisλ tλ ecin nλpλr kalldrλme zabitλt turq, policλt. Myftari i vetλm turk qλ si pλrfaqλsues i kreut rrinte nλ Livisλ nga mirλsjellja dhe mirλngrλnia u bλ i ashpλr dhe kλrcλnues. Vetλ ai nga fundi i Shtatorit vuri njλ darkλ tellallλt qλ tλ thλrrasin: Tλ jenλ tλ tλrλ gati, pλr pak ditλ ikin. Ku do tλ venλ, si do tλ ikin me ηfarλ mjet, asgjλ se dinte. Sejcili kishe tλ drejtλ pλr njλ boks, njλ pako rroba nλ sqetullλn e vet. Vunλ menjλherλ tek turqit qλ tλ pλrhapin tek grekλt kristjanλ se nuk duhej tλ merrnin shumλ gjλra me vete se gjoja do tλ ktheheshin shpejt. Kλto masa ishin nλ fuqi gjoja derisa tλ sistemoheheshin-greko-turqit. Shumλ grekλ deshλn dhe e besuan. Mλ gjakλftohtλt dinin shumλ mirλ, se, pasi tλ mbizotλronin neo-turqit, nuk do ti linin grekλt nλ Azinλ e Vogλl si asnjλ fuqi minatore.

Nλ Livisλ dλgjuan urdhλrin pλr shpλrngulje si breshλri tλ vdekjes Kryepleqtλ, priftλrinjtλ dhe mλsuesit sa kishin mbetur bλnλ shumλ mbledhje qλ tλ gjejnλ mλnyra pλrkrahjeje pλr gratλ dhe pλr fλmijλt. Mundimi i kotλ. Turqit tashmλ ishin bλrλ pλr grekλt vetλm goditλs me thika rrλmbyes dhe pλrdhunues. U jepnin a su jepnin urdherin e tyre krerλt, tλ njejtat gjera ndodhnin, shkelnin fjalλn e tyre qλ pas njλ ore, tλ shumtλn ditλn tjetλr.

Nλ ηdo shtλpi nλ dhomλn e madhe dhe tλ mirλ qλ kishin ikonat. Livisjanλt qanin dhe kλrkonin ngushλllim. Burrat prej dymbλdhjetλ deri nλ 65- vjeη, tλ tλrλ nλ internim me bylyqe nλ thellλsi tλ Turqisλ dhe pλr ti zhdukur.

Njλ mλngjes erdhλn ne Livisin e pa fat kalorλs nga Kazani i Makrit. Tλ njλjtλn ditλ, para drekλs duhej tλ niseshin gratλ dhe fλmijλt dhe pleqtλ e Livisit pλr nλ Makri, pλr nλ Kordoni d. m. th. pλr vendosje tλ re. Mandanti nλ fillim solli njλ vajtim tλ pa fund. Qanin gratλ dhe vajtonin jo vetλm pλr tλ vdekurit, por edhe pλr tλ gjallλt, vajtonin pλr veten e tyre.

Zonja Dhespina mblodhi vajzat rreth saj. Dha udhλzimet e fundit. Hfarλ do tλ marrλ nλ boks sejcila. Natyrisht duhej tλ tλra tλ fshihnin nλ rrobat e tyre paratλ dhe florinjtλ. Pastaj sejcila vajzλ do tλ shkonte tek paja e saj. Vajzat mλ tλ shumta tλ Livisit stivosnin pajλn e tyre tλ shtrenjtλ nλ pjesλn e prapme tλ kryeengjλllit tek ai besonin ηdo gjλ qλ kishin. Ai le tλ bλnte ηfarλ tλ mundej. Ishte prekλse qλ ti shihte njeri qλ po ecnin vajzat tλ ngarkuara dhe tλ sistemonin sejcila pajλn e saj nλ kishλ.

Pas vajzave vajti tek keyeengjλlli dhe Dhespina, me Jakovin e vogλl nλ prehλr. Diηka tλ vlefshme duhej te linte, por sidomos deshi tλ ndezλ nλ ikonλn e tij qiririn e fundit dhe tλ lutet. Por nuk mundi te lutej. U egλrsua gruaja me ato qλ pa. Nλ ajovim mbi tryezλn e shenjtλ gjeti tλ ulur myftarin turk. Zonja Dhespina ju afrua dhe e shikoj e zemλruar. Atλhere ai e pa me pλrbuzje dhe hakmarrje:

-Kλtu qλ rrinte Krishti juaj tani po rri unλ»! Dhe vazhdoi tλ grinte duhanin e tij mbi ungjillin e Shenjtλ.

Iku e mjera dhe nuk kishte fuqi as pλr tλ qarλ. Por i dha njλ mallkim nλ turqishte qλ nuk edimλ nλ se e zuri. Duke u kthyer nga rruga qλndrore pa edhe dyqanin e tyre tλ mbyllur. Ja kishin dhλnλ pajλ Theodorλs dhe e punonte tjetλr. Tλ tλrλ gati. Qanin. Puthλn ikonostasin. Jashtλ puthλn edhe portλn. Zonja Dhespina mori dhe qenin e tyre tλ vogλl spatλn dhe e lidhi nλ strehλn e poshtme. Kishte nxjerrλ dhe i la nλ 12 kisha fiq qλ tλ kishte tλ hante.

Avash, avash tλ tλrλ u grumbulluan nλ Shλn Marinλ e poshtme nλ kishλn e dytλ tλ madhe tλ Livisit. Nisi pamja trishtuar, rreth 2000 gra, fλmijλ dhe pleq. Sy tλ frikλsuara, kλmbλ qλ merreshin zemra, tλ errta pa shpresλ. Bokset i mbanin nλn sqetull dhe ηfarλ nxinin xhepat.

Theodhora mbante pak ushqime, te hanin tλ paktλn diηka fλmijλt. Kishin tharλ shumλ fiq nga fiku i tyre. Mori bile pak susam dhe pak raki pλr ilaη. Nλpλr xhepa vunλ dhe kikirikλ. Jakovi i vogλl atλhere ishte 2 vjeη pa 2 muaj. E mbanin nλ prehλr. Jorgua 4 vjeη dhe Tasulla vetλm 40 dit.

Kaluan fushλn me melankolinλ vjeshtake dhe u ngjitλn nλ Andikrajλn veriore. Pastaj ishte tatλpjeta pλr nλ Makri. Nλ darkλ tλ tλrλ gjendeshin nλ Kordoni nλ vendosjen e re. Policλt zbuan larg turqit qλ kλrcλnonin tλ plaηkitnin dhe tλ vidhnin grekλt.

I mblodhλn tλ tλrλ shumλ afλr nλ det dhe u duk se atje kishin si qλllim ti eksekutonin si tλ grupuar. Dikush lajmλroi dhe djelmoshat tλ tλrλ. Bashkλ filluan tλ qajnλ dhe tλ bλjnλ zhurmλ. Nuk u bλ e keqja. Fjetλn gratλ dhe fλmijet nλ teren. Nλ mλngjes u bλ vjedhje e madhe. I vunλ nλ rrjesht dhe u bλnλ kontroll trupor. Ua morλn tλ tλra, nuk u lanλ groshλ pλr groshλ. Mblodhλn shumλ para, florinj dhe lira angleze. Gratλ e mjera protestuan. Ku do tλ shkonin pa para? Ata u pλrgjegjλn:

-Kλtu i fituat kλtu do ti lini.

Dhe i ropλn plotλsisht nga paratλ e nga florinjtλ. Nλ Kordoni mbetλn dhe ditλn tjetλr, sepse nuk po dukej anije. Njλherλ, ditλn tjetλr, u duk njλ anije amerikane. Ishte transporti, kishte 16- tλ varka dhe ngarkuar me lλkurλ. U futλn djemtλ dhe gratλ brenda d. m. th. turni i parλ, dhe u ngrit spiranca. Kλrkuan gratλ e mjera qλ tλ bien sirenat pλr zi. Dhe kaloi vaji qλ tλ luante tλ pλrbrendλshmet. Asgjλ nuk mundi ti ngushλllonte. Jakovi i vogλl po qante nλ prehλrin e nλnλs sλ tij, dhe tregonte trishtim fytyra e tij engjλllore. Vetλm trishtim se qante nλna. . .

U zgjidh pastaj problemi se ku do ti ηonin. Tλ huajt thanλ pλr nλ Francλ. Livisjanλt preferuan Greqinλ. Kaluan nλ drejtim tλ Rodit pastaj zunλ Kikladhλn. Gjetλn njλ det shumλ tλ keq. Anija po zhytej nλpλr dallgλ Rrezikohej. Duhej tλ lehtλsohej. Kapedani u mendua. Ishte paguar pλr gratλ dhe pλr fλmijλt. Qe e vλshtirλ qλ ti flakte nλ det. Lλkurλt qenλ tλ siguruara. I flaku dhe shpλtuan njerλzit. Udhλtimi mbajti ditλ, njλ javλ e mλ shumλ. Uri, etje, morra.E tλ tλra bashke torturonin njerλzit.

Njλherλ arritλn dhe nλ Pire. Nuk i lanλ tλ dalin. Zonja Dhespina me Theodhorλn vanλ nλ anλ tλ anijes qλ kishin pranλ dhe po kundronin njerλzit nλ port.

Nga Pireu anija iku pλr nλ Itea. Atje zbritλn refugjatλt e mbetur, dhe i drejtuan nλ rrugλ kλmbλsore nλ njλ fshat tλ Amfisλs, Shλn Gjergji. Zonja Dhespina me Theodhorλn dhe tλ dy fλmijλt, motrat me Qirjakon dhe Vasilin, i vunλ nλ njλ depo tλ stλrgjatur. Jo vetλm. Shumλ familje bashkλ ndaheshin nga njera-tjetra me njλ batanije, qλ varej midis dy familjeve.

Gjyshe Dhespina kishte kujdesin e pλrgjithshλm. Theodhora nuk dinte nλ se shpejt do t'i vijλ babai. Deshi ta besonte dhe vetλ. Krahina nuk ishte e pasur dhe banorλt e pakλt u mbλshtetλn tek krerλt nλ momentin e vλshtirλ. Nλ stinλn qλ arritλn tek shλn Gjergji po pregatiteshin qλ tλ mblidheshin ullinjtλ. Vajzat e zonjλs Dhespina punuan nλ vjeljen e prodhimit tλ ullirit. Theodhora kryesisht punonte nλ depo pλr fλmijλt, dhe tλ tjerλt e familjes. Mλ pas stλrmundimi me kaq lindje dhe merzitje e kishin shteruar tmersisht, pλrderisa kishte organizλm shumλ delikat.

Por duke punuar kudo ja dolλn mbanλ qλ tλ jetojnλ dy vjet tek shλn Gjergji. Jakovi i vogλl u bλ atje katλr vjeη. Mirpo i ati as u duk dhe as udλgjua. Familjet e tjera i gjetλn tλ tyret, sigurisht sa mundλn qλ tλ kthehen me 1923 dhe mλ 1924. Theodhorλn e lidhλn gjarpλrinjtλ, po e grinte brenga e tij.

Rinjohja e Stavros

Tλ kthehemi prapλ tek Trapezunda. Atje Stavro Caliqi ndλrtonte qλ tλ bλhej spitali. Nga qλ ja kishin nevojλn i silleshin mirλ. Vetλm qλ e fshihnin me tλ degjuar se do tλ kalonte nga ajo krahiλ Kryqi i Kuq apo Kλshilli internacional siη i thoshin. E fshihnin pλr njλ-dy ditλ dhe pastaj e nxirnin sepse ishte krye ustai i spitalit. Por ai e kuptoi se diηka po ndodhte, se do ta ndihmonin ato organizma qλ tλ ikte pλr nλ Greqi, por nuk mund tλ vepronte, sepse e ruanin si sytλ e tyre. Drama e tij ishte e madhe nga qλ nuk dinte se ηfarλ bλhej nλ familjen e tij dhe me livisianλt. Po dλgjonte pλr shkatrimin e madh tλ arratisej tλ Zmirnλs. Asgjλ tjetλr. Ronte i izoluar.

Njλherλ e vendosi. Do tλ arratisej dhe perλndia ndihmλse. E priti momentin e pλrhtatshλm. Mλ 1925 iku njλ natλ pλr nλ Mesdhe. Veshi rroba turke, gjuhλn turke e fliste mirλ dhe nisi qλ tλ ηante mespλrmes Turqinλ qλndrore. Nλ Kapadhoqi e gjetλn njλ natλ disa ηobenj qλ ishte pa ndjenja nga tλ ftohtit dhe nga lodhja nλpλr rrugλn e dλborλs. E ηuan nλ obor e ngrohλn i bλnλ trahana tλ hante. Ata e kuptuan. Nuk e tradhλtuan. Bile e ndihmuan te vazhdonte nga njλ rrugλ e sigurtλ. Dhe njλ disfatλ e ηuditλshme.

Asgjλkundi s'mundi tλ mλsojλ ηfarλ u bλ me livisjanλt. Ikλn, mbetλn, shpλtuan, u vranλ, u mbytλn? Nuk mund tλ pyeste kλdo, se do tλ dyshonin si grek. Mes vλshtirλsish tλ pafundme, ecje netλsh dhe me reziqe ariti nλ Makri. Atje, pra nga njλ usta i vjetλr mλsoi ηdo gjλ. Ai kishte parλ Thodhorλn me fλmijλt nλ Kordoni. Dinte edhe pλr kontrollin qλ u bλnλ grave. Pra Theodhora e mjerλ iku jo vetλm pa pλrkrahλs por edhe pa para. Stavroja desh u ηmend nga mλrzitja.

Nλ Livis nuk u ngjit fare. Vazhdoi pλr nλ jug me 1000 fshehtλsira. Bλnte si turk dhe kujdesej tλ mos dukej ndonjλ rodik, ndonjλ shenjλ apo anije e posaηme. Njλ natλ u bλ ma fat. Kλrceu brenda, u bλri shenja se nuk qe turk dhe kλshtu ariti nλ rodhi dhe qλ andej ne Pire.

Atje kλrkoi Theodhorλn the fλmijet e tij, por pa rezultat. Asnjλ nuk mund ti thoshte se ku i nxori aknija amerikane turnin e fundit tλ livisjanλve tλ evakuar. Kλrkonte punλ, kλrkonte dhe tλ tijλt. Gjeti punλ nλ Amfisλ. Murator.

Njλ ditλ, para se tλ mbarojλ mλ 1925, Zonja Dhespina duhej tλ blente pak gjλra. Mori disa para dhe nλ kλmbλ vajti nλ Amfisλ. Kishte mbaruar punλn esaj dhe po kthehej pλr nλ fshat. Nλ tλ dalλ tλ qytetit, ndλrsa po ecte, shikon nλ njλ skelλ ustain. Shikonte krahun e tij dhe diηka luajti brenda saj. Psheretiu dhe vazhdoi. Por sa afrohej, aq trupi bλhej i Stavros. E revoltuar nga shpresa, qλndroi nλ rrugλ dhe i foli:

E djalλ i mirλ. . . Ktheu kokλn Stavroja dhe sheh plakλn vjerλn e tij. U hodh poshtλ si i marλ dhe ajo para se ta pλrqafonte para priu:

-Dhorulla jonλ dhe fλmijλt janλ mirλ, o Stavro im. . . Jakovi i vogλl pra u bλ 5 vjec. Lodra e tij mλ e preferuar λsthλ temjanica, kλshtu o thoshin nλ Livis. Kishte gjetur njλ tjegull tλ vogλl me hark. Vinte brenda thλngjij nga perustia qλ gatuanin dhe e sillte vλrdallλ nλ shtλpi dhe livaniste me shumλ seriozitet duke psallur «Alliluia, alliluia». Livaniste edhe komshijtλ. d. m. th. ngrinte pak batanijen dhe kalonte ne shtλpinλ pλrkrah. Ngrinte dhe mλ tutje dhe gjendej nλ tλ tretλn. Kλshtu engjλlli i vogλl me tjegullλn temjanicλ bekonte tλre familjet e depos. Me ato pranoi tλ Atin e tij qλ nuk e njihte Rinin gjithmonλ nλ depo, sepse u thoshin kudo qλ tλ jenλ do t' i trasferonin gjetkλ do t' ju jipnin ara dhe do t' u bλnin shtλpi.

Refugjatλt e vegjλl luanin nλpλr dhera dhe baltλra tλrλ ditλn. Dhe nga fλmijλt e vegjλl tλ fshatit mλsuan tλ thonin fjalλ tλ kλqia, tλ shahen, tλ bλjnλ veprime tλ pa hijshme. Par sa i shihte kλto Jakovi i vogλl, aq mλ pak dilte me fλmijλt e tjerλ, pothuajse nuk luante fare nλ rrugλ, nuk mund tλ dλgjonte fjalλ tλ kλqija qλ thoshin edhe pse nuk i kuptonte. Por ηdo mbasdite shkonte me gjyshen ose me nλnλn e tij dhe ndiznin kandilat. Atje i pλlqeu pa e imagjinuar. Gjente pretekst tλ vonoheshin akoma e akoma nλ kishλzλn e vogλl.

Vinte gjyshen e tij qλ ti thoshte sa dinte pλr shenjtorλt, t' i thotλ pλr ieromonakλt tλ familjes sλ tyre. Nuk ngopej sλ dλgjuari pλr llinλ pλr Dhimitrin, qλ u bλnλ murgj nλ varrin e shenjtλ. Pλrparuan, thotλ, shumλ nλ murgjλri, Dhimitri mλ shumλ. Prandaj dhe patriku e dλrgoi tok me Ilinλ, qλ tλ mbledhλ lλmosha, se shkonin me vλshtirλsi nλ Patriarkanλ. Turqit nuk u linin atλhere gjλra tλ rλndλsishme, dhe ata qλ faleshin ishin pak. Sigurisht, Ilia, thoshin u vλshtirλsua nλ kλtλ udhλtim dhe e kishte pλr turp tλ kλrkonte, por edhe ai mbeti murg i mirλ, u kthye dhe murgjλroi nλ Palestinλ.

Dhe ai duke mbaruar 1925-sλn i ηuan Livisjanλt rrefugjat nga Shλn Gjergji nλ njλ vend tλ Evisλ veriore nλ fshatin e vogλl Faraklλ, midis lumit dhe Mandudhit. Kjo krahinλ e tλrλ i takonte ηifligarit anglez Filiponoel qλ mλ pas ia dha ηifligun si pajλ vajzλs sλ tij Irinit, e cila u martua me deputetin englez Beker. U bλ njλ marrλveshje me rrefugjatλt qλ kultivonin arat e Noelit duke i dhλnλ si dhe banorλt e vjetλr tλ fshatit 25% tλ prodhimit tek pronari. Kλto ara 45 dynym pλr

ηdo familje u konfiskuan shumλ vjet mλ vonλ. Nλ Farakλ nλ vend tλ shtλpive gjetλn 69-tλ Livisjanλ me familjet e tyre nλ disa ηadra. Shtλpitλ u bλnλ pλr dy vjet mλ 1927-tλ. Ishte dhe kjo diηka. Jakovi i vogλl ishte tashme 7-tλ vjeη dhe tλ pesλ vitet i kaloj nλ kushte mizerable.

Qλ nλ tλ gjashtat e tij Jakovi pa ditur shkollλ mλsoi nga jashtλ Meshλn hyjnore. Sa thoshte prifti dhe psallti tλ djelλn. I psallte me zλ tλ ulλt vetλm se bλnte disa gabime. Por i thoshte me aq seriozitet dhe reptλsi, sa qλ ata qλ ishin pλrreth shastiseshin. Por kush pra kish kohλ tλ mendonte serjozisht ηfarλ duhej bλrλ me djaloshin e hirshλm. Tλ tλrλ luftonin qλ tλ mbijetonin. Gjyshja dhe nλna e tij vetλm, tλ krusura nga puna, kur binin darkave pλr gjumin e vλshtirλ bλnin λndrra pλr jakovin e vogλl.

Por gjyshja vdiq shpejt. Hadrat qenλ vjetλruar, fusnin ujλ, toka mbante shumλ lagλshtirλ. E zuri bronkopneumonija e stλrmunduar plakλ nuk duroj, Jakovi e qau gjyshen Dhespina, sepse ajo qe e para qλ i mλsoi rrugλn e Kishλs, ajo i tregoi si tλ qλndrojλ dhe si tλ dojλ kishλn, vogλlushi i kuptonte menjλ herλ, i mλsonte me tλ parλn. Thuaj se gjyshja ηonte njλ kapak dhe brenda nλ shpirtin e tλ vogλlit ekzistonte ajo qλ duhej tλ mλsonte. Kλshtu, tλ tλra tλ mirat qλ i thoshte ishin tλ vetλkuptueshme pλr Jakovin e vogλl ashtu siη i kujtohet dikujt diηka.

Pas vdekjes sλ gjyshes, e ndiqte nλna e tij, qλ e kishin plakur mendimet para se tλ hynte nλ tλ dyzetat. Grua e shkλlqyer. Pak e sλmurλ nga fiziku, u bλ nga kreshmimi, mλrzitjet dhe sλmundjet. Por u dha edukatλ tλ mirλ fλmijve tλ saj. I mλsoi qλ tλ mos venλ dorλ nλ gjλ tλ huaj. Refugjatλ tλ vegjλl dhe tλ varfλr por frut nga pemλ e huaj nuk kλpusin. Njλ herλ po kalonin nλ njλ arλ me dardha. Fλmijtλ kishin uri. Poshtλ kishin rλnλ dardha dhe po i hanin dhλntλ. U vinte zili fλmijve por prapλ nuk zgjatλn dorλn qλ tλ marrin nga pema e huaj. Po i pλrmbaheshin porosisλ sλ nλnλs.

Shkolla dhe si shquhej Jakovi i vogλl

Nλ Farakλll Jakovi i vogλl vajti nλ shkollλ mλ 1927. Sigurisht qλ ndλrtesλ tλ veηantλ nuk kishte. Mλ lart nga shtλpia e tyre, 500 m. nλ veriperλndim ishte Kisha e vogλl e Shλn Parashqevisλ.

E bλnλ nλ fillim shkollλ pλr refugjatλt e vegjλl dhe fλmijλt e tjerλ tλ fshatit. Njλ rrugλ e vogλl d. m. th. monopat kalonte para nga shtλpia e tyre e vogλl dhe shkonte maloren me kthesa pλr nλ shkollλn- kishλ, pλrmes pyllit me plepa.

I kapte shumλ mλsimet. Pa vλshtirλsi u bλ i pλrkryer. Pλr sjelljen e tij nuk bλhej diskutim. Bλnte aq shumλ pλrshtypje, sa qλ Jakovin e vogλl e respektonte edhe mλsuesi. Po njλ lloj dhe papa Theodhosi (Dhimitλr Theodosiu) qλ vinte ηdo 15 tλ datλs nλ fshat tλ meshonte tek Shλn Gjergji nλ Kishλn e enoris.

Refugjatλt Livisjanλ, por edhe vλndasit e pakλt mλsuan tek Jakovi i vogλl sjelljet e tij edhe pse nuk i jipnin ndonjλ shpjegim. Njλ fλmijλ e tejvarfλr 6-7 vjeη, mλ tλ shumtλt e muajve zbathur me roba tλ grisura, por gjithmonλ tλ pastra, dλshpλrisht i dobλt, po veηonte pa e shtλrnguar. I stλrgjatur, serjoz. Me kokλn e tij gjithmonλ drejt, balli i tij i pastλr i shndritshλm. . . Nuk e panλ kurrλ tλ luante nλ rrugλ. Kurrλ se dλgjoi njeri tλ flasλ keq. Fλmijλt nλ shkollλ nλ mλnyrλ pak tλ pa ndλrgjegjλshme, me pak ironi, e thrisnin ndonjλ herλ gjysh. Vλllai tij Jorgua dhe disa qλ e njihnin mλ shumλ shpesh e quanin murg. Me vonλ, po thuajse nga 10 vjetλt e tij, shumλ e thrisnin patλr Jakov dhe herλ herλ do ti puthnin dorλn kurse ai e tλrhiqte.

I η’ faqet Shλn Parashqevia

Atλ vit qλ lanλ ηadrλn dhe u futλn nλ shtλpinλ e ulλt, rritλn dhe njλ derr i cilli u bλ shumλ i madh. Nga qλ i Ati, Stavro Caliqi diku ndλrtonte me ditλ pune, thirri fλmijλt e tij, Jakovin 7 vjeη dhe Jorgon 9 dhe i pyeti ηfarλ do tλ bλnin me derrin. Do tλ shkonin nλ Hukλ nλ njλ fshat tλ afλrm tλ madh. Atje, ishte marλ vesh me kasapin qλ ta therte dhe ta shiste pak shtrenjtλ pλr

llogari tλ tyre. Nλ rrugλ pλr Hukλ takuan bashkλ fshatarin e tyre qλ me tλ parλ derrin e ushqyer mire tha: «Bre ku e shpini atλ balenλ, si gomar? » Dhe me njλherλ kafsha ra mbi dhe shkumoi, po humbiste forcat e saj, gati pλr tλ ngordhur. Bashkλ fshatari e hλngri me sy e vaskanisi kafshλn. Fλmijλt u trembλn. Jakovi i vogλl e mori shpejt veten, kλrkoi pλr rreth, tij dhe gjeti njλ kuti konserve tλ vogλl, dhe e mbushi me ujλ nga vija, preu borzilok nga kopλshti pranλ, vajti pak mλ poshtλ ku ishte ikonostasi i Shλn Dhimitrit, bλri lutjen e tij i gjunjλzuar, mori vaj nga kandili dhe u kthye tek kafsha pλr vdekje. U gjunjλzua, ju lut, i bλri kryqin me vaj dhe e spλrkati me borzilok. Pλr pak derri, balena, u ngrit dhe vajti tek kasapi.

Tλ tλrλ fλmijλt shkonin njλ herλ nλ ditλ. Jakovi i vogλl shkonte dy. E donte shumλ se shkolla e tij ishte para Kishλs sλ Shλn Parashqevisλ. Vonλ mbasdite shkonte dhe ndiste kandilat. Shkonte vetλm djali dhe i pλlqente deri sa errej. Lutej dinte dhe sa mundej. Pastaj merrte tatλ pjetλn pλr nλ shtλpi duke e lλnλ pyllin me pisha. Por nλ njλ pasdite qλ do tλ ishte atλhere 8-9 tλ vjeη qλ po lutej iu shfaq e tλrλ gjallλ Shλn Parashqevija, ashtu siη qe nλ ikonλ. Djali u tmerrua dhe ja dha vrapit dhe arriti nλ shtλpi i ηoroditur. As e ktheu kokλn mbrapa nga frika e tij. Vajti pλrsλri njλ ditλ tjetλr pλr tλ ndezur kandilat dhe i u shfaq pλrsλri. Dhe prapλ u tmerrua. Iku duke vrapuar tatλpjetλ, por shenjtorja doli nga kisha, i foli λmbλl dhe e qetλsoi fλmijλn. Ai tani ndaloi sλ vrapuari dhe u kthye tλ shihte kush i fliste. Shenjtorja i sqaroi se cila ishte, i tha tλ mos trembej dhe Jakovi i vogλl u ngjit me ndrojtje prapλ pλr nλ kishλz. Ndenji pranλ saj dhe e dλgjoi me kujdes. Shfaqja e Shλn Parashqevisλ ju shfaq shumλ herλ. Jakovi u mλsua dhe nuk trembej mλ. Rrinin pranλ e pranλ dhe flisnin. Si me familjaritet dhe kurajo, pa frikλ.

Nλ njλ nga ηfaqjet e para tλ saj shenjtorja, kur kishte marrλ kurajo i vogli, i tha:

-Hfarλ do, Jakovi i im, tλ tλ fal pλr lutjet qλ bλn nλ shtλpinλ time?

Ai s’dinte se ηfarλ tλ kλrkonte. Por nλ darkλ pyeti nλnλn e tij Theodhorλn. Ajo e kλshilloi thjesht: «Tλ tλ thotλ tλ tλ japλ fatin tλnd». Pasditλn tjetλr u ηfaq Shenjtorja dhe iu pλrgjigj djalit:

-Dλgjomλ. Do tλ shohλsh shumλ lavdi, shumλ njerλz do tλ vijnλ tλ tλ shohin shumλ para do tλ vijnλ nλ duart e tua, por nuk do tλ mbeten (dhe nλ fakt tλ tλra u vλrtetuan). E nderuan plakun Jakov tλ pasur dhe tλ varfλr, tλ ditur dhe tλ pashkolluar, zotλrinj dhe udhλheqλs, profesorλ universiteti dhe juristλ tλ lartλ, murgjλ, priftλrinj, episkopλ dhe patrikλ, qλ vinin vitet e fundit nλ manastir qλ ta njohin, tλ rrλfehen tλ kenλ dobi, tλ marrin uratλn e tij. Gjithashtu, para veηanarisht nλ vitet e fundit i jepnin shumλ, por edhe ai i dhuronte tλ tλra tek ata qλ kishin nevojλ, nuk mbeteshin nλ trastλn e tij se i vinte nλ njλ trastλ qλ nuk boshatisej kurrλ, sado qλ tλ jipte.

Vetλ ai qλ tregonte kλto shtonte:

-Dhe mos mλ the gλnjeshtra o vλllai im, Shλn Parashqevija? Fat tλ vogλl mλ dha? Mλ bλri Profit tλ mistereve tλ Perλndisλ.

Lexon urimet, lutet dhe kuron!

Me tλ mλsouar gλrmat e para nλ shkollλ, filloi tλ lexojλ menjλherλ librat kishtare. E inkurajoi nλna e tij, por e kishte dhe nλn kujdes dhe papa Theodhosi, patλr Dhimitλri. Theodhosi, qλ shkonte nλ Farakull pλr tλ meshuar ηdo tλ djelλ tλ dytλ.

Natyrisht nuk kuptonte aq i vogλl nocjonet. Pλr pak muaj do tλ shkonte nλ tλ dytλn e fillores, d. m. th. qλ 8-9 -tλ vjeη dhe lexonte lirshλm. Dhe jo vetλm kjo! Nλ leximin e himneve dhe tλ urimeve zλri i tij merrte ton tjetλr. Zyrtar do ta thoshin. Dhe akoma mλ shumλ tone tλ shλnjtλ hyjnish. Mendoje se vinte nga diku tjetλr nga njλ burim i largλt hyjnor.

Kλtλ d. m. th. Zλrin e mirλ tλ Jakovit, e kishin vλnλ re prindλrit dhe tλ afλrmit e tij tλ ngushtλ. Sepse nλ mbrλmjet e gjata festave kryesisht, i ati tij Stavroja merrte bakllamanλ e luante kλngλza.

I mλsonte edhe Jakovi dhe i kλndonte shumλ bukur. I kλndonte dhe nλna e tij, bile dhe kλrcenin.

Por tani nλ shkollλn kishtare ishte diηka ndryshe. Nλ tλ njλjtλn stinλ, ndλrsa ndihmonte priftin nλ ajodhimλ, filloi tλ shkonte qλ herλt nλ analog. Por mλ parλ sistemonte ato tλ ajodhimλs. Me frikλ perλndije dhe kλmbλngulje tλ cilλn sλ shpejti mori shpλrblimin. Sepse atje nλ tavolinλn e shenjtλ shumλ herλ i kuptoi dhe pa λngjλj dhe dλgjoi psalmet qiellore qλ Humbiste dhe djali dridhej. Por ndjeu dhe gλzim tλ madh tλ brλndshλm edhe pse nuk shpjegonte dot ato qλ shihte. Pas kλsaj nλ analogji lexonte shumλ dhe psallte aq sa mundej. Dhe qλ kur banorλt panλ dhe dλgjuan Jakovin nλ analogji, lindi nλ ndλrgjegjen e tyre njλ person i shλnjtλ, qλ kishte shumλ lidhje me Perλndinλ dhe pak me njerλzorλt. Tλ tλrλ pra e dinin se Jakovi i vogλl e kishte mirλ me shenjtorλt dhe itakonte aposujt e Kishλs. Bile nga qλ fshati nuk kishte prift tλ vet, ηelsat e enorisλ e Kishλs sλ Shλn Gjergjit, i mbante Jakovi i vogλl. E shikonin nλ kishλ tλ lλviste me respekt, por edhe si nλ shtλpinλ e tij. Ambjenti i ti ishte shumλ i natyrshλm dhe asnjλ nuk ηuditej qλ e shikonte aq shpesh nλ kishλ.

Megjithatλ, qλ nga nλntλ vjeη pothuajse, Jakovi i vogλl u bλ avash-avash streha e banorλve tλ thjeshtλ dhe tλ varfλr mλ tλ shumtit refugjatλ. Mjekλt ishin larg dhe donin para, qλ nuk gjendeshin. Papa Theodhosi qe nga njλ fshat tjetλr, dhe ishin tλ tλrλ tλ sigurtλ se veη meshλs, tλ tjerat urimet, eksorqizmat mund ti bλnte Jakovi i vojλl. Filluan pra, dhe e ftonin pλr ηdo gjλndje tλ keqe. Sλmureshin kafshλ, thλrrisnin Jakovin qλ tλ lexonte dhe bλheshin mirλ. Tek fλmijλt e njλjta gjλ. Akoma dhe pλr gratλ, qλ vλshtirλsoheshin tλ lindnin, ftonin Jakovi, Shkonte me vajin e Shλn Parashqevisλ, tλ Shλn Gjergjit dhe tλ Shλn Harallambit, bλnte kryqin nλ portλn e shtλpisλ, lutej dhe largohej. Gruaja ηlirohej.

Nga kisha e fshatit kishte uratoren dhe nga shtλpija e tyre pλrmbledhjen. Por nλ rastet e sλmundjeve, qλ e thλrrisnin tλ kλndonte urata, lexonte, sa ishin 10-11-tλ vjeη e poshtλ, ηfarλ tλ rastiste me tλ hapur rishtas nλ dy kλto libra, se nuk mund tλ gjykonte ηdo herλ se cila urate pikλrisht duhej nλ kλtλ rast.

Shpesh thonte dhe urata tλ vetλsajuara. E kishte bλrλ zakon. Ishte 9-tλ vjeη dhe e dλrgonin me vλllanλ e tij qλ tλ kornin nλ arλn e tyre gjatλ korrikut. Atje vλllain e tij Jorgon e kafshoi njλ gjarpλr nλ dorλ dhe i filluan dhimbje tλ forta. Jorgoja thirri pλr ndihmλ dhe qante. Jakovi ngushλlloi vλllain e tij, i lau me dorλ vendin e kafshuar, u gjunjλzua nxori kryqin duart e tij drejt qellit:

-O Krishti im tλ lutem, bλje helmin qλ tλ kthehet nλ ujλ, tλ mos pλsojλ keq vλllai im. . . dhe dλnoj gjarpλrin e mallkuar, antikrishti e vuri pλr tλ bλrλ tλ keqen. Menjλherλ u tλrhoq dhimbja, e keqja nuk kishte vazhdimλsi. Dhe jo vetλm kjo, por Gjarpλri vajti pak mλ tutje dhe mbeti i palλvizur dhe ngordhi.

Njλ usta i vogλl asket

Mλ 1933 Jakovi mbaroi filloren. Pλr nλ gjimnaz dhe pλr tλ tjera nuk bλhej fjalλ. Varfλria dhe moskamja nuk lejonin mendime tλ tilla. Nλna e tij Theodhora qe bλrλ shumλ e sλmurλ. I ati i tij Stavroja rendλte pλr ditλ pune dhe megjithλ qλ qe usta i mirλ fitonte shumλ pak, sa pλr tλ jetuar me gλnjeshtra. Endλrrat e tij tλ vjetra u varosλn. Nλ Livis dhe nλ fshatrat turke punonte ditλ e natλ qλ tλ studjonin djemtλ e tij dhe tλ pλrparonin. Me ato qλ kishin nuk arinin as pλr tλ ngrλnλ. Bile Theodhora bλri dhe njλ fλmijλ Anastasinλ. Kλshtu qλ Jakovi i vogλl mbeti dhe punonte nλ arat e pakta tλ tyre, dhe pλr ditλ pune nλ arat e huaja. Mλ pas i ati i tij e mori nga pas tij, kallfλ-ndihmλs, nλpλr ndλrtime. Dikur qe bλrλ njλ diskutim nλ shtλpi, se ηfarλ do tλ bλhej me Jakovin e vogλl, i ati i tij ia dinte deri diku shoqλrinλ dhe i tha rrepte:

-Nλ se do tλ ikλsh nga mua do tλ bλhesh horr i Pireut. Vinin, pra, diηka pλr tλ ngrλnλ nλ njλ trastλz dhe vinin nλpλr fshatra ku deshλn banorλt e varfλr usta pλr tλ ndλrtuar, ndonjλ meremetim, ndonjλ mur. Dhe vetλm punλ tλ bλnin ηfarλdo qλ tλ ishte. Kudo qλ shkonin nλ krahinλ ustain e vogλl e kishin nλn kujdes dhe avash avash i tregonin kudo njλ respekt tλ thjeshtλ. Kudo qλ punonin njλ apo dy ditλ, njerλzit ndjenin shpejt se ustai i vogλl, ishte njλ qλnie tjetλr, kishte tjetλr destinacion edhe pse nuk mundnin ta shpjegonin si e qysh!

Pastaj, mλ tλ shumtλt e fshatarλve pλr rreth, e shihnin ku e ku nλ analog. Nλpλr festa shkonte dhe psallte. Vetλm qλ e dλgjonin tλ psallte me zλrin e bukur, qλ dilte melodioz, dhe madhλshtor nga njλ burim i largλt, mjaftonte. Nuk duhej diηka tjetλr pλr ta patur kujdes dhe pλr ta respektuar. - tλ respektojnλ jakovin e tλrλ varfλr tλ 13-tλ dhe 14-tλ vjeηar.

Dhe si mund tλ bλhej ndryshe pλrdrrisa ustai i vogλl lutej kur mbante ilaη dhe gurλ. Thoshte urata dhe thoshte tropare. Por kishte dhe natλn pλr lutje, Jakovi i vogλl. Vetλm nλna e tij e dinte qλ djaloshi i saj i dobλsuar ishte njλ asket i vogλl. E dinte, sepse e shihte, ose e kuptonte kur ηohej natλn. Bλnte shumλ metanira, lexonte me pishtarλ apo me hλnλ urata dhe pλr orλ tλ tλra mbetej i gjunjλzuar, diηka kjo qλ ishte deri nλ fjetjen e tij. Shpesh shkonte dhe rrinte dhe pa gjumλ, kur u bλ 15-16tλ vjeη, nλ Kishλn e Shλn Parashqevisλ. Qλ kur, ishte pothuajse 10-tλ vjeη, djaloshi thoshte me veten e tij. Unλ do tλ bλhem murg.

Pλr lutjet e tij, pλr leximet dhe pλrpjekjet shpirtλrore tλ tij, kλshillohej me patλr Dhimitrin. Shumλ liturgji nuk dinte dhe i vogli pλrparonte nλ gjλrat shpirtλrore me hapa tλ mλdha. Por prifti u bλ mbλshtetja e asketit tλ vogλl.

Tλ tλra kλto arritλn tek veshi i mitropolitit tλ Halqidhλs tλ Grigoriut. Ja tha papa Dhimitri i mirλ, dhe tλ tjerλt Dhespoti nuk u zinte shumλ besλ derisa vajti vetλ nλ strofile-fshati i vogλl afλr Farakllλs, tλ bλnte kremtimin e Shλn Triadhλs. Psallte dhe Jakovi i vogλl. Dhespotit i bλri pλrshtypje, dhe e thirri nλ ajodhimλ dhe e njohu. Tλ njλjtλn ditλ vendosi dhe e bλri anagnost. Dhe kur mλ vonλ i thanλ se jakovi pagλzoi njλ tλ mitur nuk tha qλ ta ripagλzonjλ. Nλ fakt, rastisi qλ kishin njλ pagλzim dhe prifti u sλmur befasisht dhe nuk mund tλ bλnte asgjλ, Jakovi, qλ ishte atje pλr ta ndihmuar, me insistimin e priftit bλri para tij pagλzimin qλ e dinte pothuajse pλr mendλsh.

E shλrojnλ Shλn Harallambi dhe Shλn Maria e Ksenjλs

Mλ 1935, nλ prag tλ Pashkλs u sλmur keq. Me trajtimin e pakλt mjekλsor dukej se po vdiste. Nλna e mjerλ e tij e pa ngushλlluar. . . po u lutej shenjtorλve. Kishte prurλ nga Livisi njλ ikonλ tλ vogλl tλ Shλn Harallambit. Arriti e djela e Thomait dhe prisnin sλ shpejti fundin e asketit tλ vogλl. Po tλ tλrλ mendonin tλ njλjtλn gjλ: Pλrse perλndija nuk e shλron Jakovin e vojλl, qλ ai lexon-bλn kryqin dhe bλhen mirλ tλ mλdhenj e tλ vegjλl, edhe kafshλ.

Kλtλ ditλ, pra, nλ pasdite i u ηfaq Shλn Harallambi. Pa dorλn e tij tλ gjallλ qλ me mλngλn i bλri kryqin nλ gjoks. Jakovi e mori veten menjλherλ. tregoi tek nλna etij si dhe ηfarλ i ndodhi dhe ajo duke qarλ i tha:

-Sot ore biri i im u ngjalle sλ vdekurish, ta festosh kλtλ ditλ! Pak vite me vone, mλ 1940-tλ, e gjeti njλ e keqe tjetλr nλ shλndetin e tij. Kreshmimi i shumtλ, mungesat e ushqimit te mirλ, nga qλ ecte- herλ nga varfλria dhe herλ nga ushtrimi-zbathur dimrit nλpλr ngrica dhe nλpλr shira, kλmbλt e tij i u enjtλn. Pastaj thembrat dhe putrat u mbushλn me plagλ dhe nxirrnin qelb. Kishte dhimbje tλ tmerrλshme. I lidhte me beze tλ vjetra dhe natyrisht nuk mund tλ ecte. Popullorλt qλ e shihnin nuk bλnin asgjλ.

Nλ atλ epokλ sollλn nλ fshatrat e tyre ikonλn e Shλn marisλ sλ Ksenjλs (nga Almiri i Volles). Do ta shpinin bile nλ fshatin Dhafni. Jakovi dλgjoi kλtλ tλ re dhe megjithλ gjendjen e tij i thotλ nλnλs:

-Nλnλ do tλ vete dhe unλ. Ajo u ηudit dhe i erdhi keq pλr tλ birin.

-Ore biri im i vogλl, nuk shikon hallin tλnd, si do tλ ecλsh? Por Jakovi kλmbλnguli:

-Do tλ shkojλ dhe do tλ mλ bλjλ mirλ. Ishte pra dhλ papa Dhimitri, tha dhe ai fjalλn e tij.

-Lλre bre Theodhora djalin. . . .

U nis por ishte torturuar shumλ nga udhλtimi, njλ torturλ e plotλ sepse vajti mλ kλmbλ dhe pulpat ishin plot me plagλ dhe rrithnin qelb dhe ujλ.

Desisa arritλn nλ Dhafni (Mendhanke e quanin fshatin atehere). Hyri nλ Kishλ dhe u fal nλ ikonλn e Shλn Marisλ. Doli i dλrmuar gati pλr ti rλnλ tλ fikλt. Ndenji pak qλ tλ marri veten, u rifut tλ falaj dhe duke dalλ ndjeu kλmbλt e tij tλ lira! Hoqi bezet e vjetra nga kλmbλt dhe nuk

kishte asgjλ. Deri tani qλ fjeti plaku i lumnuar, pulpat e tij kishin shumλ, gjurmλ nga plagλ tλ shλruara tλ asaj epoke

Tek asketi murator parathuhet lufta botλrore

Torturat e shλndetit dhe varfλria dhe nga qλ rendλte andej-kλndej pλr tλ gjetur ndonjλ punλ tλ vogλl, nuk e pengonin nλ veprλn e tij tλ brendshe. Kreshmim tλ rreptλ, shumλ lutje gjatλ natλs, luftλ kundλr ngasjave. Por ndjente shumλ dhimbje jashtλzakonisht shumλ pλr njerλzit. Kushdo dhe kur e kλrkonin ndonjλherλ pλr ndihmλ nuk i thoshte jo. Nuk mund tλ thoshte jo. Tλ tλrλ nλ fshat e kishin pλr person tλ shenjtλ edhe pse nuk e dinin se ηfarλ bλnte netλve dhe si asketonte.

Nλpλr sλmundje dhe nλ orλt e vλshtira e thλrrisnin gjithmonλ qλ tλ lexonte urime dhe t' u bλnte kryqin. Mλ 1939-tλ dhe nλ fillim tλ 1940λs shumλ fλmijλ tλ fshatit u sλmurλn si grup nga fryrjet e faqeve. Nλ shkollλ njλri prekej nga tjetri. I mblodhλn fλmijλt dhe i prunλ tλ tλrλ bashkλ qλ ti lexonte. U pλrulλn tλ tλrλ me respekt, i lexoi dhe u bλri kryqin. Por njλri qeshte. Duke u kthyer pλr nλ shtλpitλ e tyre tλ tλrλ u bλnλ mirλ pλrveη atij qλ qeshte. Prindλrit e tij, kur panλ fλmijλt e tjerλ tλ shλruar pyetλn, mλsuan mdodhinλ dhe e qortuan. E sollλn djalin prapλ dhe ai qante i penduar. Jakovi e lexoi i bλri kryqin me kryqin e vogλl tλ tij prej druri dhe u bλ mirλ edhe ai.

Pλr tλ tλra kλto bamirλsi qλ bλri tek bashkλfshatarλt e tij por edhe tek banorλt e fshatrave pλrreth, nuk merrte shpλrblime. I donte tλ tλrλ tλ vegjλl e tλ mλdhenj dhe i dhimbesej sepse edhe ata ishin tλ varfλr.

Pikλrisht gjatλ kλsaj epoke d. m. th. nga 1938-1940 -tλ kishte ushtruar shumλ ushtrimin e tij. Hante shumλ pak, flinte rallλ, lutej shumλ orλ gjatλ natλs kurse ditλn tjetλr punonte ashpλr sa dhe banorλt e tjerλ, bile edhe mλ shumλ. Nλna edhe babai i tij kishin filluar qλ tλ bien nga mundimet dhe mλrzitjet. Ai duhej tλ qλndronte si mbλshtetja e shtλpisλ.

Paralelisht kishte fituar tλ tillλ pastλrti tλ mendjes dhe tλ zemrλs me ushtrimin dhe me lutjen sa qλ parashikonte tλ kλqijat qλ po afronin. Ndλrsa kishte kλto parandjenja ju ηfaq nλ gjumλ Hyjlindλsja, sigurim jetλdhλnλs dhe i kλrkoi ti ndλrtonte faltore nλ filan vend (dhe ia tregoi) sepse»kλtu i tha ka qλnλ shtλpia ime». Muratori i ri, Jakovi ndλrtoi me tλ atin e tij njλ kishλ tλ vogλl. Pas disa vitesh nλ atλ vend u konstatuan rrλnoja tλ manastirit tλ vjetλr kristjan.

Por erdhi paralajmλrimi i madh. Nga fillimi i 1940-tλs nλ kishezλn e Shλn Parasqevisλ i shfaqej shpesh shλnjtorja. Njλ natλ iu shfaq shumλ serioze e trishtuar dhe i tha:

-Eja biri im tλ tλ them; Do tλ bλhet luftλ.

Jakovi ra pλrsλri nλ lutje dhe metani. Ku kishte pa gjumλsi dhe kremtime kishash shkonte dhe rinte duke psallur. Shumλ herλ mbetej vetλm kudo qλ shkonte dhe psallte nuk kλrkonte prej asnjλrit jo vetλm shpλrblime por as gjellλ. Vinte pak pλr tλ ngrλnλ nλ trastλzλn e tij, vishte rrobat e pstra dhe tλ lehta dhe me kλmbλ shkonte nλ pλr kishat pλr rrλthe.

Mund dramλn e pushtimit

E keqja e madhe erdhi. Lufta e dyte botλrore dhe lufta Italo-Greke. Nuk arriti shtabi i ushtrisλ tλ mobilizojλ 20-tλ vjeηarλt. Bashkλ me pushtimin dhe urija. Ushtria pushtuse. Vuajtjet e refugjatλve mλ tλ mλdha. Jakovi nλ kλmbλ. Nuk u pλrul para kλsaj gjλndjeje. Nuk u tλrhoq nga vjedhjet e ηnjerzillλkut qλ shpλrtheu nλ 1000-jλ forma. Nuk humbi veten e tij, sepse mbante fort kontaktin me Krishtin dhe shλnjtorλt e tij.

Nga shtatori i 1941-shit urija dhe moskamja u bλnλ nλ botλ tλ padurueshme. Tλ tλra i shisnin pλr njλ copλ bukλ, pλr njλ palλ kλpucλ. Por kλto nuk i krijonin probleme Jakovit, tashmλ burrλ 21 vjeηar me pjekuri sa tλ 50-tλ vjeηarit.

Gjithmonλ hante pak dhe nxirrte mλnyra tλ hante mλ pak. Nuk kishte thjesht ηλshtje kreshmimi por tλ njλ ushtrimi tλ avancuar. Nλ kλtλ epokλ tλ vλshtirλ, provoi pλr herλ tλ parλ se do ta bλnte shumλ herλ mλ vonλ. Nga e djela pas dite d. m. th. deri tek e shtuna qλ shkonte pλr tλ meshuar nuk hante asgjλ. Kungohej merrte naforλ dhe pastaj hante pak gjλ. Tλ djelλn hante rregullisht. Kλtλ tλ ushtruar nuk e aplikonte vazhdimisht. Por dy-tre herλ, pa dashur, e bλri vazhdimisht. Rastisi d. m. th. pas javλs sλ pangrλnλsisλ sλ tij tλ gjenden fλmijλ tλ uritur nλ njλ rast dhe pleq qλ nuk mundeshin herλn tjetλr. U dha ηfarλ kishte pλr tu ngrλnλ pλr tre katλr ditλ dhe vetλ mbeti pa gjλ. Vuajti dhe zanonisht kishte gjλndje tλ fikλt.

Por kishte dhe njλ qetλsi tλ brendλshme qλ nuk pλrshkruhet. Kush kishte sy tλ pastλr shikonte nλ fytyrλn e tij njλ gλzim tλ thellλ, qλ ndihmonte njerλzit. E ηuditλshme ishte se ato nuk e pengonin tλ punonte. Natyrisht qλ sforcim pλr organizmin ishte inponimi i fundit i trupit, por ai insistonte. Tλ tλra duheshin bλrλ saktλ.

Nλ kohλn e parλ tλ urisλ bile, mλ 1941 me gjithλ shterimin e tij tλ madh vajti nλ festλn e manastirit tλ Shλn Nikollλs, nλ Galataq, afλr Milnit tλ Evisλ. Veshi rroba tλ pastra dhe tλ lehta, vuri pak pλr tλ ngrλnλ nλ trastλzλn e tij, librat kishtare qλ i duheshin dhe mλ kλmbλ arriti pλr mbrλmjesoren. Nλ fillim psallte me tλ tjerλt. Pasi mbaroi mbrλmjesorja, psalltλt e tjerλ ikλn. Mbetλn nλ kishλ pak plaka. Pastaj ikλn edhe ato.

Jakovi me gjithλ shterimin, trupin e dobλt kockλ e lλkurλ, me njλ zλ tλ thellλ tλ posaηλm dhe melodioz vazhdoi tλ psallte dhe tλ lexonte tλrλ natλn. As murgeshat nuk mbetλn qλ tλ gdhiheshin!

Atλhere njλ e vogλl qλ, «tani λshte igumene» i pa tλ tλra dhe ja tha igumenes. I erdhi turp qλ rrinte pa gjumλ nλ festλn e tyre njeriu i huaj dhe murgeshat po flinin, disa vendosλn kλshtu: Tλ rrinin pa gjumλ atλ natλ, sa tλ mundeshin.

Ndλrsa uria dhe vuajtjet e tjera tλ pushtimit nuk e mundλn, pλr pak desh u mund pλrbuzja. Tλ tλrλ atλ kohλ ishin tλ varfλr. Jakovi mλ i varfλr. Kishte disa rroba tλ lehta por nuk kishte kλpucλ. Psallte tek Shλn Gjergji i fshatit; Por njλ burrλ qλ qλndronte nλ vendin e psalljes i zbathur, shihnin tλ tλrλ hallin e tij? Ndihej shumλ keq. Kishte aq turp sa nuk merrej me mend, tλrhiqte poshtλ pantallonat tek kλmbλt qλ tλ mos dukej, por nuk fshihej. I vinte plasje. Kthehej i sλmurλ nλ shtλpi nga mλrzitja. Mendoi tλ mos shkojλ tλ psallλ. Por tλ mos psallλ pλr Perλndinλ, ishte aforizλm, nuk e duronte. Kur dolλn vλllezλrit e tij nga shtλpija, u gjunjλzuan nλ ikonλn e Shλn Harallambit- e kishte prurλ nga Livisi- dhe u lut. Njλ dy tλ djela. . . por disa naivλ tλ ardhur rishtas dhe tregλtarλ tλ zinj filluan tλ thonλ bisedat e tyre me zλ tλ lartλ:

-Nuk i vjen turp, nuk shikon hallin e tij, qλ λshtλ zbathur, do edhe tλ psalli!

E degjoi Jakovi pλrsλri. Edhe pλrsλri, u kthye nλ shtλpi shumλ i mλrzitur, pλr vdekje siη thonλ. As hλngri as piu. Mendoi tλ pushojλ sλ psalluri, pothuajse e kishte vendozur. Mbase, thoshte pλrbrenda tij, kanλ tλ drejtλ njerλzit qλ mλ akuzojnλ. . . kisha ishte shtλpi shenjtori, jo shtλpi ηfarλdo. . . Nλ darkλ ra pλr tλ fjetur, pasi u lut pλr shumλ orλ. Me ta zλnλ gjumi shikon Shλn Gjergjin qλ t' thotλ:

-Unλ o biri im, nuk dua qλ tλ ikλsh ; dua qλ tλ psallλsh nλ shtλpinλ time, ashtu siη je!

Vazhdoji pλrnjλfarλ kohe qλ tλ psallλ pa kλpucλ.

Nλ vitin 1942 kaloi njλ provλ tλ frikλshme. Nλna e tij e mirλ dhe e shumλ vuajtur Theodhora, vajza e Jorgji Kremidhes qλ e vranλ turqit jashte Nikodhisλ, ishte sλmurλ keq e gjetλn dhe vuajtjet e pushtimit, nuk duroi. Vdiq me 1942. Mλ tλ kaluar tλ 40-tat dhe ngjante sikur qe 70-tλ e mλ shumλ. U sλmurλ rλndλ. Mλ 5 Korrik u tha djemλve tλ saj:

-Xhaxhai i juaj Kosta, vdiq mλ 12 Korrik unλ do tλ vdes tre ditλ mλ shpejt kur dielli do tλ jetλ njλ pashλ lart.

Jakovi e pyeti: «Si e di o nλnλ», dhe ajo i u pλrgjegj:

-Engjλlli i zotit mλ lajmλroi.

Tλ tλra u bλnλ pikλrisht kλshtu. Para se ti dalλ shpirti thirri Jakovin dhe i ngarkoi:

Femrλn (vajzλn e saj) e lλ tek Perλndija dhe nλ duart e tua. Mos ikλ pa e sistemuar.

Mjaft kohλ para se tλ sλmurej nλna e tij, qλ mλ parλ i tha diηka tλ rλndλsishme:

-Ti o Jakovi im i vogλl, do tλ bλhesh prift dhe e para qλ do tλ marrλ naforλ nga dora e jote do tλ jetλ motra jote. Kλshtu u bλ. E qau Jakovi nλnλn e tij sa s' ka mλ. Aq sa iu shfaq nλ gjumλ dhe i kλrkoi tλ mos qajλ. Nga vdekja e nλnλs sλ tij e ndjente mλ shumλ dhe bile mbeti mλ shumλ nga sa llogariste nλ fshat dhe punoi derisa u sistemua. Ndλrsa d. m. th. kishte si qλllim qλ tλ bλhej murg mλ shpejt vonoi qλ mλ parλ tλ martonte motrλn e tij.

Vitet e pushtimit kaluan me vuajtje. Nλ fillim nλ shtλpinλ e tij bλnin durim. Mλ pas panλ dhe i shitλn, ηdo objekt tλ mirλ qλ kishin nga ato pak qλ sollλn nλ pako nga Livisi. Vetλm dy ikonat nuk i shitλn. Jakovi punonte nλpλr ara si punλtor, shkonte nλpλr ndλrtime kudo, qλ kishte ditλ-pune.

Me ushtrinλ e pushtimit u rrezikua shumλ jo vetλm njλherλ. Nλ malet e larta me pyje tλ Evisλ kishte dhe vepronin kaηakλt. Jakovi nuk ishte ngatλrruar. Gjermanλt e zunλ edhe atλ me fshatarλ tλ tjerλ mλ 1943, pλr raprezalje. Fshati u revoltua, por nuk mundte tλ bλnte asgjλ. I vunλ nλ njλ kamion tλ madh dhe i ηuan nλ fshatin e madh tλ Strofilλs. Tλ tλrλ tregonin se po vijonte njλ e keqe e madhe, tλ ndaluarit po i luteshin Perλndisλ qλ ti shpλtonte. Sa e dinin Jakovin - dhe e dinin tλ tλrλ- e shikonin dhe ishte sikur i luteshin:

«Lutu patλr Jakov bλj diηka». . . dhe natyrisht qλ Jakovi u lut shumλ pλr vete dhe pλr tλ tjerλt.

Atje nλ strofil me armλt e drejtuara nga ata, ηuan nλ njλ vend tλ mbyllur tλ madh qλ t' i kontrollonin lehtλ. Pλr rreth tyre ngrinin mitrolozat. Tani mλ asgjλ nuk dyshonte se do tλ vijonte ekzekutimi i tyre. Por me t' u sistemuar tλ tλrλ mitrolozat gjermanλt morλn njλ lajmλrim, diηka u bλ, i mblodhλn dhe tλ ndaluarit i lanλ tλ lirλ. U kthye Jakovi nλ shtλpinλ e tij, 23-tre vjeη qλ ishte atλhere. Por nλ rrugλ nuk pushonte duke u thλnλ tλ tjerλve se Shλn Triada na shpλtoi»! Ishte falur shumλ tek Shλn Triada pλr shpλtimin e tyre.

Vitet e pas pushtimit- me mijλra metani

Nga 1945-sa kur filloi lufta civile, e dytλ kaηake siη i thoshin, calikajt njohλn vλshtirλsi tλ reja. jakovi kishte orjentimin e tij natλ e ditλ mendja e tij me lutje nλ ushrimin, kurse duart dhe kλmbλt nλ punλt e fshatit. Vraponte i bindur pλr tλ gλrmuar, nλ vaditje, nλ korrje nλ tλ gjitha, bota kishte shumλ varfλri. Para se tλ mbaronte pushtimi, Jakovi-jakovo e thλrrisnin nλ fshat - kishte njλ lumturi tλ veηantλ. Njλrλn dhomλ nga tλ dyja qλ kishin tezet e tij ja dhanλ Jakovit. E dinin sa i donte. Ishte nga lindja dhe shihte nλ rrugλn prej balte, qλ nλ behar kishte shumλ grurλ dhe nλ dimλr shumλ baltλ. Ska gjλ. Lumturi e madhe pra.

E bλri njλ qeli tλ rregullt murgu. Diηka mλ shumλ se kishλz! Kandili, temjanica, analogu, qλ tλ vendosλ librat e shenjta qλ lexonte dhe psallte, ikonat e vjetra Livisjane e tλ tjera prej letre kryqe tλ vegjλl prej druri qλ i punonte vetλ. . . -dhe njλ rraso tλ lirλ, krejt ngjyrλ e zezλ varej nλ njλ gozhdλ.

Jo vetλm tλ afλrmit dhe komshinjtλ por tλrλ fshati e dinte pλr qelinλ e Jakovit. Dhe λshtλ e vλrtetλ se ndjenjat e njerλzve tλ thjeshtλ ishin tλ pastra.

Njifnin lidhjen e thellλ tλ tij me Perλndinλ dhe shenjλtorλt por e konsideronin diηka si nga bota tjetλr. Nuk e vinin nλ hesap me burrat e tjerλ.

Ishte ajo ecje e tij qλ ua prishte pak i gjatλ, i drejtλ i hollλ, sigurisht, por ecte disi pa e rλnduar tokλn! Ishte diηka e habitλshme qλ e kishte deri tani qλ fjeti. E shihje tλ futej nλ oborrin e manastirit dhe tλ kopλshtit dhe tλ jepte pλrshtypjen se nuk rλndonte tokλn. Dhe kjo jo pamvarλsisht se ai qe i dobλt. (dalloheshin kockat e tij poshtλ rrasos sλ tij nλ krahλ).

Do ta gjeje, pra, ose nλ punλ ose nλ kishλ ose nλ qeli qλ tλ falej herλ herλ vetλm, rrinte pasdite me tezet e tij, nλ murin prej balte, jashtλ shtλpisλ sλ tij. Shkonte dhe ndonjλ komshie, por e dinin se ai nuk kishte thashetheme. Thonin gjλra serioze dhe shpesh Jakovi u tregonte jetλn e shλnjtorλve. A po bisedonin, si tλ pregatisnin kishλn pλr meshλn e sλ djelλs, pλr festλn, pλr javλn e madhe, tλ Premten e Madhe dhe Ngjalljen.

Bile njλ vit, qλ ishte i sλmurλ papa Dhimitri nuk mundi tλ bλnte dot epitafin nλ fshatin e tyre qλ tλ mos mbeteshin kλshtu, Jakovi me ndihmλn e grave, pregatiti dhe stolisi epitafin. Pastaj i ra kλmbanλs. Me seriozitet dhe radhλ nλ darkλ psallλn vajtimet dhe tλ gjithλ ndjenin shumλ mallλngjime. Por, pastaj, kishte kaluar ora, dhe erdhi prifti nga fshati tjetλr i cili nλ sy tλ tλ gjithλve e qortoi keq Jakovin. E ofendoi shumλ sepse bλri ato qλ bλri. Ai uli kokλn, bλri metani dhe kλrkoi ndjesλ pa justifikime.

Njλkohλsisht Jakovi kishte dhe mendjen nλ ikonostaset e zonλs. Kishin kandilλ dhe ai donte vaj qλ atλherλ gjendej rralλ dhe qe i shtrenjtλ. Fshati i tyre vetλm pisha kishte dhe recinλ, asnjλ pikλ vaji. Pλrpiqej qλ tλ gjente pak vaj dhe nλ tλ errur e shihnin qλ humbej. Kthehej vonλ. Dhe kishte ndezur ca kandila sa mundej. Dhe me ta parλ qλ kthehej nuk pushonin ngacmimet, tλ thirrurat nga burrat, me zλ tλ ulλt nga gratλ dhe vajzat.

Por disa dhe sidomos, ca gra, mλrziteshin qλ tλ shumtit ngacmonin dhe pλrbuznin Jakovin. Kλta pak, kishin parλ disa herλ Jakovin tλ rrinte disa orλ nλ gjunjλ atje tek Shλn Parasqevija. E kishin parλ tλ bλnte metani tλ panumλrta nλ dhomλn e tij. Njλ e ηarλ ishte hapur dhe diηka dukej brenda. Sigurisht as kλta pak nuk kuptonin shumλ nga jeta e Jakovit por ndjenin brenda tyre se ky burri i ri ishte diηka krejt ndryshe, kishte diηka tλ shenjtλ ishte fenomen. . . dhe e simpatizonin shumλ. . . por tλ paktλt. Njλ komshe e tij moshatare bile shpλrtheu dikur qλ e ngacmonin dhe u foli e revoltuar:

-Do tλ shihni njλ ditλ do ti falemi Jakovit! dhe e rikujtojnλ deri tani komshinjtλ e tij tλ vjetλr dhe e njλjta vajzλ e atλherλshme shumλ prej atyre i takuam pλrsλri dhe pλrsλri nλ Farakλlli. Shkuan atje qλ tλ rregjistrojmλ kujtimet dhe pλrshtypjet tλ bashkλfshatarλve tλ tij, qλ e respektonin shumλ. . . Ishin tλ tλrλ.

Nλ vitλt pas pushtimit deri me 1947 qλ vajti ushtar, Jakovi ishte shumλ i shteruar. Jo vetλm nga puna e pλrditλshme nλ ara por edhe nga ndλrtimet e vogla. Jo vetλm nga gjella e pakλt dhe e keqe nλ ato kohλ tλ vλshtira por edhe nga metanitλ e shumta dhe nga kreshmimi i rreptλ! Shumλ orλ tλ natλs, dimλr e behar, njλ pishtar digjej nλ qelinλ e jakovit. Lutej dhe bλnte qλ atλherλ shumλ qindra metani. Gjithmonλ i kalonte tλ njλmijat. Arrinte nλ dymijλ, po dy mijλ dhe avanconte dhe mλ shumλ. Kλshtu luftonte ngasjet e rinisλ. Shperthimet e pasjoneve tλ shpirtit, pasjonet qetλsoheshin. Behej i tλri njλ mλndafsh i hollλ, pasqyrλ e larλ, branda tek i cili reflektohej veprimi hyjnor. Nλ botλn e tij tλ brendλshme tλ pastλr shfaqej e vλrteta dhe jetonte momente tλ njλ lumturie tλ pa fund, tλ cilλn nuk e ndλrronte me asnjλ.

Tλ tλra kλto, hyjnore dhe tλ shenjta! Por nλ mλngjes, duke u gλdhirλ, duhet tλ fillonte dita e punλs afλr farefisit dhe bashkλfshatarλve, qλ nuk e dinin se pλrparonte natλn dhe sa pak flinte. Hohej pra nλ mλngjes me tλ tjerλt dhe punonte bashkλ me ta, pa u sqaruar asnjλherλ diηka apo tλ justifikohej pλr lodhjen e tij tλ madhe. Dhe shumλ mendonin se Jakovi nuk ishte ndλr punλtorλt mλ tλ mirλ.

Kλshtu e shihnin, mλ tλ ulλt nga tλ tjerλt. disi. Pastaj ishte e madhe tλrheqja e tij, qλ e zogλlonte nλ sy tλ tλ tjerλve. E ngacmonin, ai nuk pλrgjigjej. E shanin, nuk kthente pλrgjigje.

Njλ natλ vonλ, shkoi nλ arλn e tij me bostan tλ vadiste, sepse ara e tij kishte radhλn e ujit tλ tij. Por pas pak pasi nuk shkonte uji nλ vijλn e Jorgjit, erdhi ai i egλrsuar dhe i kanosur. Jakovi e qetλsoi me qetλsi dhe rregull, se ara e tyre tani kishte radhλn dhe se do thahej ne se nuk do tλ ujitej. Atλhere tjetri e shau keq dhe jakovi nλ ηdo sharje i pλrgjigjej «faleminderit xhaxha Jorgji» faleminderit xhaxha Jorgji, faleminderit xhaxha Jorgji» mbeti nλ fshat si fjalλ e urtλ.

Kλshtu i silleshin shumλ herλ, por tek ai rendnin pλr sλmundjet e vλshtira. Dhe jakovi nuk mohoj kurrλ. Nλ kohλ lexonte urata dhe u lutej shumλ midis tλ cilλve ishte edhe Jorgji Anagnostopullos. Ishte sλmurλ rλndλ dhe u bλ mirλ me lutjen e Jakovit.

Kλto vite, me 1947 Jakovi punonte shumλ dhe me pλrpjekje jo vetλm pλr veten e tij. Vetλ e kishte vendosur qλ herλt. Asnjλ nuk e diskutonte. Por kishte Tasullλn, motrλn e tij njλzet muaj mλ tλ vogλl prej tij. Tek Perλndija dhe tek ai e kishte lλnλ duke vdekur e lumnuara nλna e tij nλ ditλt e zeza tλ 1942-sλ. Ishte sigurisht dhe i ati, Stavroja tλ cilit i kishte trashλguar mirsinλ

Jakovi. Por Stavroja kishte rλnλ, tregonte se nuk do tλ duronte shumλ si nuk duroi. Vdiq me 1949-te. Dhe vdiq mλ shumλ nga siok. Kλshtu nuk duroi i gjori.

Duhej, pra, Jakovi tλ bλnte ηfarλ tλ mundte qλ tλ ketλ pak pajλ qλ tλ martohej Tasulla. Ishte e ndjeshme, pak e sλmurλ dhe u var tek Jakovi, priste pλrkrahje vetλm nga ai. Dhe λshtλ e vλrtetλ se dhe ai e donte shumλ motrλn e tij tλ vogλl. Dλshmi λshtλ se pλr hir tλ saj vonoi tλ bλhej murg siη do ta shohim. I thoshte edhe vetλ plaku i lumnuar. Por kλtλ duhej tλ shohim edhe dy faktorλ tλ tjerλ qλ e vonuan nλ radhλ kushtet e kohλs. Luftλ, pushtim, lufta kaηake mungesa e njλ murgjλrije tλ denjλ nλ zonλ. . . pastaj plani i Perλndisλ: Gjykoi se e arthmja e tij oshenare duhej tλ jetonte shumλ vite-32-dy rrumbullak jashtλ nga manastiri qλ tλ njohλ mirλ botλn dhe bota ta njohi atλ mirλ. Kλshtu mundi shoqλrija e padyshimtλ tλ njohλ oshλnarin e ardhλshλm dhe ai tλ njohλ mirλ vuajtjet dhe pasojat e saj.

Ushtar Patλr Jakovi.

Sipas rregullit duhej tλ shkonte ushtar nλ vitin 1941. Por u shpall lufta, anomali, pushtim, lufta kaηake. . . nuk e thirλn. Ajo u bλ mλ 1947, kur pra Jakovi ishte 27-tλ vjeη. U paraqit nλ Vollo. Repart bazλ, pλr zgjedhje me provime. Megjithλse mbaroi vetλm filloren shkλlqente nλ Pire nλ qλndλr, nλ furnizimin dhe transportet. Kλshtu pa kλrkuar, ju shmang betejave nλ shumλ vrasje tλ Gramozit dhe tλ Vicit.

Por edhe kλtu kishte beteja me ngacmimet dhe thumbimet e ushtarλve jo se e urrenin, por nλ korpus ushtarλt nuk mblidheshin me asnjλ -«Patλr Jakov» e ngrinin «Patλr Jakove» e zbrisnin. . . dhe sugurisht kjo qe mλ e vogla.

Muaji i parλ qe mλ i vλshtirλ; Me tu futur nλ korpus kλrkonin ushtarλt ta ngacmonin. Dhe «Patλr Jakovi» u dukej mλnyra mλ e pa dhimbλshme. Nuk u prgjigjej buzλqeshjeve pak dhe shkonte nλ krevatin e tij. Por sa mλ vonλ vinte nλ Korpus aq mλ pak ngacmime dλgjonte.

Duke dalλ muaji, ndryshuan disi gjλrat. Ushtari i parλ qλ u sλmur kishte pλr bri tλ tij Jakovin ti jepte ujλ, njλ aspirinλ, ilaηin nλ orλn e tij ti blinte diηka nga jashtλ. . . e njλjta gjλ ndodhi dhe me ushtarin tjetλr qλ u sλmur. Kujdesej me durim si nλnλ. Dhe kjo dukej mλ shumλ tλ shtunave dhe tλ djelave kur tλ gjithλ zhdukeshin dhe ata tλ sλmurλt e qλndrλs sλ furnizimit dhe tλ transporteve mbeteshin pa ndihmλ dhe shoqλri.

Kishin nevojλ pλr pak para, u ishin tepλr tλ domosdoshme. Sepse ku nuk kishte shλrbime, nλ mλngjes shpejt herλt tλ djelλn shkonte nλ Kishλ. Jipte priftit emrat e tλ gjallλve dhe tλ vdekurve qλ ti pλrkujtonte nλ proskomidhi. Por duhej tλ jipte dhe ndonjλ dhrahmi! Ku ta gjente, kush do ja jepte? Pastaj vinte e mλrkura, vinte e premtja, ηfarλ do tλ hante? Nλ kazanin e njλsisλ tλ paktλn tλ tλra ishin me vaj. Ai nuk munte tλ prishte kreshmλn e atyre ditλve! As vain nuk e lejonte tek vetja e tij. Nλna e tij nuk hante kurrλ vaj tλ mλrkurrλn dhe tλ Premten.

Njλlloj, dhe mλ e veshtirλ me kreshmen e Krishtλlindjeve dhe mλ pas tλ Pashkλs. Nuk dinte se ηfare tλ bλnte, ku tλ gjente pak para, ti japλ diηka priftit, ti mbeten aq sa tλ blente pak pλr hallet qλ ti kalonte tλ Mλrkurrat dhe tλ Premtet.

E ndriηoi Perλndija ushtarin e varfλr asket dhe doli nλ pazar. Mori bukλn qλ u jepte ushtria dhe doli qλ ta shiste. Dikush do tλ ishte nλ ηdo rast qλ ta merrte me gjysλm ηmimi. Kλshtu mblidhte dy herλ nλ javλ pak dhrahmi. I jipte priftit i mbetej dhe sa pλr hallet. Sigurisht nuk kishte bukλ me bollλk, tani i binte shumλ pak por ndjente admirim qλ mbante kreshmλn e tij;

Ushtarλt pak nga pak e shihnin dhe sidoqoftλ ndikoheshin. Sigurisht qλ e ngacmonin gjithmonλ, por duke kaluar koha gjithλnjλ e mλ pak e ngacmonin. Do tλ thoshte dikush se filluan ta simpatizojnλ, bile ta duan. Dhe nλ fakt, kλtλ njeri, nλ se e njihje ishte e vλshtirλ tλ mos e simpatizoje, nuk do ta ndiqje nuk do tλ shkaktonte gjithmon simpati. Duhej tλ zotλroje satanain, pλr tλ urryer Jakovin atλ burrλ tλ dobλt dhe tλ drejtλ e tλ hollλ, me fytyrλ tλ ndritur dhe me zemλr tλ pastλr. Dhe zemrλn e tij tλ pastλr e shikoje gjithmonλ nλ fytyrλn e tij tλ ndritur engjλllore. Kishte karaktλristikλ episodin me njλ filolog tλ shkolluar qλ tha para jakovit:

-I mirλ Jakovi po e ka η' mλndur kisha. Dhe menjλ herλ mori pλrgjigjen:

-Kisha i ndriηon njerλzit nuk i ηmλnd.

Nλnoficeri dhe oficeri diηka shihnin, diηka dλgjonin pλr Jakovin, por s' ishte koha tλ prokupoheshin mbas tij. Nuk u bλ e njλjta gjλ me komandantin e njλsisλ zλvλndλs kapiteni Polikarp Zoi. Ai, me tu informuar relativisht ftoi Jakovin nλ zyrλn e tij. Atje e pa dhe e dλgjoi me kujdes. Ishte e Premte. Kazani kishte mish me patllixhane. «Pra ha o ushtar», e urdhλroi oficeri. E mohoji me vendosmλri. «Pra nuk trembesh»? pyeti oficeri.

-Nuk trembem nga ato qλ skanλ fuqi nλ shpirtin tim u pλrgjegj. Nuk e do Krishti im.

Zoi duke bλrλ si i zemλruar pyeti «ku i mλsove kλto» dhe mori pλrgjigjen menjλherλ:

-Tani mλ ndriηoi Shpirti i Shenjtλ.

Pastaj e mori Zoi dhe vanλ diku qλ tλ hanλ gjλra kreshmuese. Nga e nesλrmja e mori nλ shλrbimin e tij personal. E dλrgonte pλr punλ bile edhe nλ shtλpinλ e tij qλ tu shmangej ngacmimeve tλ ushtarλve.

Bile njλ ditλ i thiri tλ tλrλ ushtarλt dhe i qortoi rreptλ. U tha tλ mos tallen me Jakov Caliqin me atλ «Patλr». Sepse Jakovi me sa bλnte «Ishte me tλ vλrtetλ patλr do tλ bλhej njλ ditλ patλr».

Zλvendλs kapiteni pra ai ishte i pari njeri qλ seriozisht dhe me ndλrgjegje e ftoi «patλr» Jakovin. Jakovi i dλgjonte tλ tλra me kokλn tλ ulur, i kuq flak nga turpi, qλ ishte person kaq i rλndλsishλm u proukupua me refugjatin e varfλr, qe njλ person zyrtar (siη thoshte gjithmon vetλ i bλri njλ nder tλ tillλ).

Rastisi bile, pλr lumturinλ e madhe tλ Jakovit bashkλshortja e Zoit dhe nλna e saj qλ ishin gra shumλ shpresλtare. Venin nλ kishλ rregullisht u kishin dhλnλ shumλ kishave. . . kλshtu Jakovi u bλ bashkλpunλtori i tyre. Bλnin bashkλ livan, trajtonin kishλza tλ vogla, venin nλpλr pagjumλsi tλ kishave tλ vogla, bλnin pa gjumλsi vetλ. . . gjithmon me Jakovin. Ai ishte nga Pireu, me lejλ nga zλvendλs kapiteni dhe venin nλ Athinλ. Nλ krahinλn e Fiksit ishte shtλpija e Zoit.

Ngjitej nλ Athinλ me linjλn. Pλr fatin e tij tλ mirλ ushtarλt atλherλ nuk paguanin biletλ. Nuk e dinte zonλn dhe rrugλn. Por herλn e dytλ dhe tλ tretλ vuri re se nλ anλ tλ rrugλs, ose afλr rrugλs ekzistonin kisha tλ mλdha dhe kishλza; bile dhe faltore. Ju krijua njλ problem dhe u mλrzit:

Λshtλ turp tλ kaloj nga kishat dhe tλ mos u falem shenjtorλve: Ditλn tjetλr nλ kishλn e parλ, qλ kishte vλnλ re nga dritarja e autobuzit, zbriti tλ falet. Mori prapλ tλ njλjtλn linjλ po pλrsλri zbriti mλ lart. Por avash avash zbuloi kaq kisha, kishλza dhe faltore nλ tλrλ krahinλn qλ nuk bλhej qλ tλ falej dhe tλ pλrdorte linjλn. Kλshtu vendosi qλ tλ niset shumλ herλt nga Pireu nλ kλmbλ, qλ tλ mund tλ falej nλ tλ gjitha kishat. Sigurisht qλ arrinte nλ Fiks i lodhur, pra ishte falur nλ tλ tλra kishat dhe tλ tλrλ shenjtorλt. Kjo i mjaftonte lodhja do tλ kalonte. . .

Por natyrisht aq rrugλ nλ kλmbλ dhe bile e pλrditλshme la shenjat e saj. Ato do tλ ηfaqeshin mλ vonλ, kur murgu do tλ bλnte ushtrime tλ vλshtira trupore dhe mendore.

Atje nλ shtλpinλ e Zotit i jepej rasti, tλ lexonte dhe pak libra kishtare dhe fetare. Rrallλ lexonte dhe urata. Nλ Athinλ punonte atλherλ edhe tezja e tij Sevastija, motra e nλnλs sλ tij, nλ shtλpinλ e njλ juristi Efeti. Ai, ndλrsa qe njeri i mirλ, u tλrhoq nga njλ grua. Rrevoltimi nλ familje qe i madh, demoni i kishte ngatλrruar keq.

Ishte mλrzitur dhe tezja e tij, dhe thirri njλ ditλ nipin e saj.

Eja ore Jakovi im, eja tu lexosh njλ uratλ, se nuk janλ njerλz tλ kλqinj. . . mλ vjen keq pλr zonjλn time. . .

Vajti Jakovi me fleten e tij nλ shtλpinλ e Efetit. Lexoi urata u lut dhe iku. Nλ mesditλ kur gruaja e Efetit u shtri pak, pλr gjumλ pa nλ λndλr njλ qen tλ zi kockλ e lλkurλ!

Familja u ηlirua nga demoni dhe Efeti u kthye tek gruaja e tij. Tλ tilla hire ndodhλn edhe me njerλz tλ tjerλ. Hifti Zoi ishte i sigurtλ pλr dhuntitλ shpirtλrore tλ ushtarit «Patλr Jakovit» e donin dhe e vlerλsonin aq shumλ, sa qλ i bλnin propozime tλ ndryshme qλ tλ mbetej nλ Athinλ bashkλ me ata. Kλshtu pak muaj se tλ lirohej nλ fillim tλ 1949-tλs, i propozoi Zoi ta bλnte bir- se

fλmije tλ tij nuk kishte. Bile i premtoi qλ ti bλnte njλ kishλz nλ pronλn personale tλ tij, nλ Iraklion e ri. I premtonte bile se do tλ interesohej qλ tλ dorλzohej prift tek shλn Pandejlemoni i Fiksit. Jakovi tregonte bile se do tλ interesohej qλ tλ dorλzohej prift tek Ahλn Pandeleimoni i Fiksit. Jakovi tregonte me ηdo mλnyrλ mirλnjohjen e tij ndaj ofertave tλ Zojλve por pλrgjigja e tij ishte e vendosur:

-Unλ kam tjetλr destinacjon zoti kapiten. Dhe sigurisht qλ nuk thoshte gλnjeshtra. Qλ kur ishte djalλ i vogλl dλshironte nga thellλsia e tij tλ vinte nλ ndonjλ manastir dhe ndonjλherλ dhe e thoshte:

-Unλ do tλ bλhem murg.

Punλtor pλr motrλn e tij Anastasi

Mλ 1949-tλ vitin qλ u lirua nga ushtria, vdiq dhe i ati i tij, i tλrλmiri Stavro Caliqi. Kishte ikur edhe ai djalλ nga marazia e rodit me atin e tij Jakov, vonλ nλ Livisλ qλ tλ bλnin prokopi. Dhe e panλ, qλ neoturqit plotλsuan tλ tλra. Tani iku i dλshpλruar nga bota por plot besim tek Perλndija. Dha shpirt nλ njλ spital tλ keq nλ fund tλ Ambelloqipit. Vuante nga zemra e tij pa e ditur. Natλn e terrorizuan dhe pλsoi shok. E sollλn nλ Athinλ dhe mbaroi mλ 9-tλ shkurt tλ 1949-tλs para se tλ lirohej nga ushtria jakovi dhe djali tjetλr i tij Jorgo. Nλ fshat ngeli vetλm Anastasia vajza e tij, po qλ do tλ kishte njλ pλrkrahλs, vλllain e saj Jakov.

Pas pak edhe Jakovi u kthye nλ fshat nλ Farakλll. Varfλria dhe shkatλrrimet nga lufta civile, i kishte premtuar nλnλs sλ tij ditλn qλ ajo dha shpirt. Sigurisht qλ eksiztonte edhe vλllai tjetλr Jorgoja. Por ai kishte tashmλ detyrimet e tij, nλ Athinλ kishte krijuar familje.

Ra pra Jakovi i tλri me fytyrλ nλ punλ. Ku tλ gjente. Mjafton qλ tλ nxirrte ditλ pune. Punoi nλ ara, nλ njλ fabrikλ nλ Mandudhe, nλ njλ qeramikλ nλ Athinλ dhe nλ Llambrinidhu nλ gurλt e hollλ metalikλ nλ krahinλn e tij. Nλ mal shkonte herλt ηdo mλngjes para agimit me fshatarλt e tjerλ. Nλ dimλr shkonte akoma mλ herλt dhe mbanin njλ llambλ acetileni pλr tλ pare monopatin dhe nλpλr Gropat e Thella.

Nλ rrugλ qλ shkonin me bashkλfshatarλt pλr nλ punλ, nuk fliste shumλ, por vinte ndonjλ rast qλ tu thoshte pλr kishλn, pλr shenjtorλt pλr besimin. Tλ tλrλ, nuk vinin shumλ kujdes, por e konsideronin shumλ tλ natyrshλm qλ tu fliste kλshtu Jakovi. Kλshtu siη vinin bashkλ dhe ktheheshin bashkλ nga malet. Bile njλ ditλ, nλ kthim mbas dite gjeti Jakovi nλ rrymλ njλ kafkλ, prej koke njeriu. Te mirat e luftλs civile! E mori kafkλn e lau dhe i vuri tλ tλrλ, atje qλ tλ psallλn shλrbesλn e vdekjes me kafkλn e njeriut tλ pafat. E varrosλn tλ tλrλ bashkλ dhe kλshtu vazhduan pλr nλ fshatin e tyre, i qetλ Patλr Jakovi se detyrλn e tij ndaj bashkλnjeriut tλ tij tλ vrarλ dhe tλ pa lexuar e kreu.

Kishat dhe njerλzit rigjetλn pλrkrahλs

Me tu kthyer nλ fshat nga ushtria, duhej tλ bλnte edhe punλ tλ tjera. Tλ kujdesej pλr kishλn e fshatit pλr kishat e jashtme dhe faltoret. Ishin lλnλ pas dore dy vjet e gjysλm, sa mungonte Jakovi.

Kudo qλ tλ punonte arrinte tλ bλnte diηka dhe pλr shtλpitλ e shenjtorλve kishat. Tani Papa Theodhosi, patλr Dhimitri Theodhosiu, ishte plakur. Jakovi duhej ta ndihmonte mλ shumλ. Njerλzit e dinin i kλrkonin tλ gjitha nga Jakovi. Njλ ditλ mλ 1950-tλ i kλrkuan tλ lexojλ uratλ pλr njλ tλ demonizuar. Mohoj duke thλnλ se nuk λshtλ prift. Tλ afλrmit e tλ sλmurλs kλmbλngulλn dhe u detyrua tλ vejλ nλ kishλ qλ tλ lexojλ uratλn dhe tλ lutet. Atje qλ lexonte nga vrima e ηelλsit shihte dhλmbλt me maja tλ demonit, qλ thoshte:

-Tani qλ do tλ dalλsh jashtλ do tλ ndreq unλ. Nuk mund tλ hyj brenda se λshtλ ai.

Kur doli e sλmura nga kisha, ra nλ tokλ dhe doli demoni nga brenda saj si kec. Jakovi me tλ parλ prapa Theodhosin te vinte me kalin nga Huka (sot burimi jetλdhλnλs), vraponte qλ ta

ndihmonte qλ tλ zbriste, ruante rrason e tij, merrte petrahilin, e prekte me respekt nλ ballin e tij dhe zemra e tij i thoshte me tmerr.

-Ah o ati im do tλ mλ bλje dhe mua tλ denj Perλndija ndonjλherλ. . .

Nuk guxonte as brenda tij tλ mbaronte frazλn se bλhej fjalλ pλr funksionin e priftit. Kishte pλr priftλrinjtλ respekt tλ thellλ. Dhe e kishte deri nλ fjetjen e tij. Nλ njλ shkallλ qλ manipulonte njλ mijλ mλnyra qλ tλ mund tλ puthte dorλn e priftλrinjλve dhe dhjakonλve qλ rrλfeheshin tek ky vetλ. E konsideronte si bekim tλ veηantλ.

Arrinte nλ pikλn kur rrλfehej vetλ ai plaku i lumnuar, qλ tλ puthte kλpucλt dhe kλmbλt e tij dhe priftit tλ tij rrλfyes. Se nλ rrλfim qλndronte nλ gjunjλ dhe nλ orλn qλ do ti lexohej urata e faljes binte gjithmonλ barkas, me fytyrλ nλ tokλ. Rrλfyesit e njinin shumλ vλshtirλ me modestinλ ekstreme tλ tij.

Arrinte pra prifti dhe kisha e Shλn Gjergjit ishte gati. Mλngjes pλr mλngjes nλ analog. Dhe zλri i tij tashmλ ishte bλrλ kumbonjλs. Fitoi thellλsi shumλ dhe hijeshi tλ shenjtλ qλ tλ bλnte pλr vete nga muzika nuk dinte por ishte kλnaqλsi melodija e tij e thjeshtλ me cilλsinλ e pa imituar tλ zλrit tλ tij. Mλ bλri pλrshtypje tλ madhe, qλ disa bashkλfshatarλ tλ tij, kur i pyeta se si i dλgjohej zλri Jakovit atλhere mλ thanλ:

Sikur tλ psallin dhjetλ njerλz bashkλ shumλ bukur mbushej kisha. . .

Dhe nλ fakt pa patur zλ kumbonjλs mbushej kisha i shenjtλ bekimi, dhe kjo mbajti deri nλ ditλn e fjetjes sλ tij. Sepse meshonte nλ mλngjezin e saj dite mλ 21 Nλndor tλ 1991-shit.

Festat e mλdha dhe veηanarisht kur ishte nλ javλn e madhe nuk delte pothuajse fare nga kisha. Bλnte pa gjumλsi dhe i vetλm, me njλ qiri tλ ndezur pλrpara tij, psallte i lexonte nλ kλmbλ nλ analoge apo edhe kλmbλ kryq. Qλndronte kλshtu deri nλ mλngjes qλ do ti binte kambanλs pλr tu mbledhur njerλzit. Rrallλ tλrhiqej nga pagjumλsia e tij dhe lexonte qλ ta merrte pak gjumi. Qλ atλhere Jakovi ishte bλrλ nxitλs i tmerrshλm. Ky njeri qλ nuk sprapsej para dobλsive tλ njerλsve, sa qλ dhe tek fλmijλt kur i flisnin keq u thoshte «faleminderit», qλ gratλ i merrnin radhλn nλ krua.

Siη e konsideronin shumλ ai luftonte si luan, trupin dhe pasjonet e tij mendimet jo hyjnore dhe demonet.

Fshihte brenda tij njλ pλrpjekshmλri pa masλ, qλ ηante shkλmbenjtλ dhe thyente hekura. Por atλ nuk e kuptonin bλshkλnjerλzit e tij, klerikλ, psallte, basimtare tλ thjeshta, se pλrpiqej tej masλs. Hapi i tij kishte lartλsi tλ madhe, kuti i tij ishte me vullnet tλ qλndrushλm dhe fuqi hyjnore, e ngrinte lart sa nuk e mirrje me mλnd. Njerzit e humbisnin nga sytλ e tyre! Prandaj edhe shumλ nuk mund ta pranojnλ me lehtλsi praninλ e bamirλsitλ e tij. Hfarλdo e keqe qλ tu ndodhte harronin priftin dhe rendnin tek «patλr» Jakovi. Tu thonte uratat, tλ lutej pλr ata.

Pra thamλ, papa Theodhosi ishte plakur, kishte zbritur dhjam dhe vuajtje tλ tjera. Keq nuk mundte sa njλ herλ, para se tλ bλhej prift biri i tij Theodhor, meshoi dhe kur vajti tλ kungonte njerλzit duart e tij dridheshin e dhe kungoi njerλzit. Tλ tλrλ e konsideronin tλ natyrshλm. Vetλm ai kishte frikλ dhe tmerr pλr ηka po bλnte.

Te njλjtλn ditλ u detyrua pothuajse tλ kryente dhe misterin e pagλzimit. Familja Honi ftoi papa Theodhosin dhe papa Kosta Qehriotin, tλ pagλzojnλ Stavron e vogλl. Prifti i parλ nuk shihte dhe dridhej shumλ, i dyti ishurdhλt dhe shihte pak, detyruan Jakovin tλ lexojλ eksorqizmat tλ vazhdoj shλrbλsλn e pagλzimit tλ thotλ uratat dhe tλ pagλzojλ djalin nλ kolumbither. Ata pλrrshpλrisnin diηka tek-tek. Tλ tλra i bλnte Jakovi.

Ikλn pλr nλ Manastirin e oshenarit Plakut David-Dizilizionimi i tij

Por Perλndia dha edhe mendimet e saj qe u dukλn se jashtλ manastirit morλn fund. U martua, motra e tij Anastasia. Mλ 1951 muaji Nλndor, mori drejt pλr nλ manastirin e oshenarit David tλ Plakut nga Evia.

Ky manastir i themeluar nλ shekullin e 16 nga oshenari Plaku David, gjindej shumλ larg nga fshati bregdetar i Rovijλs, lart nλ skajin e largλt tλ malit tλ thatλ Gjendet nλ lartλsi 500 m,

nga Jugu ngrihet maja e Kavallarisλ dhe nga veriu egziston njλ rλpirλ e madhe mbi tλ cilλn λshtλ fshati i vogλl Drimonas.

Qλ kur ishte djalλ i vogλl kishte dλgjuar pλr kλtλ manastir dhe pλr oshλnarin David. E tλrλ krahina, qλ nga Mandudhi e deri nλ Edhipso e kishte pλrkrahλs oshλnarin David. Dhe tλ tλrλ nλ kujtimin e tij mλ 1 Nendor shkonin nλ rrugλn kλmbλsore qλ tλ ndiznin qirinin e tyre dhe tλ luten. Kλshtu mλsuan nga vendasit dhe refugjatλt Livisjanλ.

Sigurisht herλ herλ kalonte nga truri i tij i Jakovit tλ ri edhe varri i shenjtλ, Jeruzalemi. Por ishte diηka shumλ larg e pa arritshme pλr tλ, i varfλr siη ishte nuk mund tλ udhλtonte tλ njihte vendet e shenjta. Dhe kujtonte gjithmonλ ato qλ i thoshte nλna e tij e ndjerλ se atje askλtuan paraardhλsit e tij. . . Dhimitri dhe Ilija u bλnλ edhe roje tλ varrit tλ shenjtλ! Por tani pλr 10 vjet edhe me, trupin i tij rendλte vetλm tek oshenari David.

Pra u nis pa u gdhirλ nga Faraklla, eci nλpλr rrugλ dhe monopate me hije. Deri nλ liqen, rruga qe e pa durushme. Qλ andej e tutje monopate me gurλ. Ariti pak para drekλs. Duke u afruar e zuri dλshpλrimi dhe mallλngjimi. Dhi edhe dhen mλrzenin aty kλtu nλ hyrje tλ manastirit dhe pλr rreth tij. Braktisje dhe indiferentizλm. Hobanλt zotλronin hapλsirλn brenda edhe jashtλ. Bile disa prej tyre flinin me familjet e tyre brenda nλ manastir nλ disa qeli mizerje. Asgjλ nuk ishte nλ vendin e vet. Ndλrtesat ishin pλrdorur mλ shpesh nga kaηakλt pλr suitat e tyre , dhe kλta nuk u kujdesλn fare. Tre murgje qλ jetonin atje, dukeshin tλ dorλzuar nλ tλ tatpjetλn mizerje tλ manastirit. Jetonin me tλ njλjtin ritλm. Sejcili kujdesej pλr veten e tij gjellλn e tij veshjen e tij. . . sa pλr shλrbesat gjendja dλshpλruse! Plaku Eftim kishte ndjenjλ nλ veηorit e tij. Dy murgjit e tjere Anthimi dhe Makarios. . . zdonin tja dinin.

Kλta dy murgjλt dhe ηobenλt edhe tλ tjerλt kujdeseshin tλ dekurajonin Jakovin. Tλ tλrλ e morλn me tλ keq dhe i silleshin keq. Nuk kλrkonte lukse Jakovi por e vunλ nλ qeli mizerje, me tjegulla qλ rridhnin, porta e thyer dhe mbulesa tλ grisura. I flisnin keq, e pλrbuznin, nuk i ipnin gjellλ i thoshnin hapur «ik». Igumeni i ri Thomai Nikodhim, qλ sapo e kishe marrλ pλrsipλr igumenin, nuk mund tλ bλnte shumλ gjλra se rrinte nλ Limni, qλ ishte edhe prift i enorisλ.

Kλshtu njλ ditλ shumλ dimλrore erdhi dhe motra e tij Anastasia qλ ta shohλ, e bindi qλ tλ kthehej nλ fshatin e tyre. Ajo sigurisht e donte vλllain e saj afλr. I thoshte tλ murgjλronte nλ shtλpinλ e tyre apo diku afλr. Jakovi e dλgjonte tλ tλra i shihte tλ tλra dhe shpirti i tij nuk kishte qetλsi. Shtλpia nλ Farakλll nuk e nxinte mλ, e mbyste! Manastiri u katandis qλndλr e tλ pandλrgjegjλshve, e zbonin qλ tλ mos e vrisnin! Rrugλ dalje pλr Jakovin nuk dukej. Endjente brenda tij se duhej tλ gjente zgjidhje.

Pλr ndryshe ηkuptim do tλ kishte prirja qλ mbolli nλ zemrλn e tij Perλndija? Pλrderisa prirja pλr murgλri ishte kaq e sigurt dhe e thellλ duhej me ηdosakrificλ tλ vendoste diηka. Para tij kishte qλlimin e shtλpisλ, qλ e mbyste, dhe manastiri i qelbur qλ i kanosej akoma dhe pλr ta vrarλ.

U lut pλr orλ tλ tλra dhe shumλ net. Bλri me mijλra metani. Kreshmoi η'njerλzisht njλ Javλ tλ tλrλ nuk hλngri as thλrrime. Flinte nλ tokλ gjλ qλ e kishe bλrλ zakon. Ndenji pa gjumλ shumλ herλ nλ kishλn e Shλn Parasqevisλ. Nλ fund mori vendimin heroik. Te tλra do ti linte. Le tλ jetλ qλndλr e tλ pa ndλrgjegjλshmλve, le tλ jetλ ferrλ manastiri:

-Duhet tλ vete atje mλ do Perλndija!

Kthehet nλ Manastirin e Oshenarit David. Anthimi bλri ηmos qλ ta zbonte. Me durim mundi satanain

Pa gdhirλ dhe pa thλnλ tek as njeri dhe asgjλ, u nis nga fshati i tij nλ kλmbλ pλr nλ manastirin e oshenarit David. Mλ 15 Korrik tλ 1952-shit para drekλs arriti. I ra portλs dhe njλ murg i panjohur ja hapi. Vajti nλ Manastir. U fal tek ikonat. U gjunjλzua nλ ikonλn e Oshenarit David nλ tempull. Mbeti mjaft orλ. Pastaj i hodhi sytλ nλ ikonλ. U ηudit pλr njλ moment, e humbi! Vλrejti me kujdes mλ mirλ dhe tashmλ qe i sigurtλ. Murgu i panjohur qλ i hapi para njλ

ore portλn e manastirit kishte taman formλn e oshenarit David, e ftonte tλ murgjλronte dhe tλ shλrbente nλ manastirin e vet.

Jakovi interpretoi shenjλn saktλ dhe premtoi tek oshenari tλ mbetet aty ηfarλ-do qλ ti ndodhλ, sado qλ duhet tλ vuajλ. Dhe sigurisht ndodhλn shumλ vuajtje pa fund. Bλnte durim dhe Perλndija e shpλrbleu me dorλ tλ hapur.

E vuri nλ njλ qeli rrλpirλ mbi burimin e sotλm tλ manastirit. Por ishte behar dhe nuk mλrrdhinte, me ηatinλ e prishur dhe me derλn e thyer. Vuajti nga vapa dhe tλ ftohtit, varfλrija dhe moskamja. Atλ qλ nuk mundi tλ duronte ai i varfλr por gjithmon i pastλr ishte pisllλku, pleshtat dhe morrat. Plot vendi, nga moslarja dhe nga qλ nλ katonjtλ mλrzenin natλ e ditλ dhentλ.

Pa dhe pλsoi isprovuari Jakov tλ pastronte disi qelinλ e tij dhe pλr rreth dhe pλr kλtλ ja doli. Atλ qλ nuk ia dilte ishte me murgun Anthim dhe ηobanin. I hapλn luftλ tλ tmerrλshme dhe tλ rrezikλshme. Sepse nλ praninλ e Jakovit mundej igumeni Nikodhim tλ tregonte se manastiri funksiononte, se bλheshin shλrbesa, -mesha bλheshin shumλ rrallλ tλ djelat se ndokush psallte. Dhe pλrderisa bλheshin shλrbesat tλ paktλn pλr Jakovin dhe Eftimin duhej tλ iknin ηobanλt nga manastiri. Tani Nikodhimi mundi tλ kλmbλngulte pλr kλtλ. Por Anthimi dhe ηobanλt e dinin arsyen reale, atλ qλ u prishi ritmin mizerabλl tλ manastirit. Ai ishte Jakovi dhe e bλnλ qλ tλ torturohej. E shanin e pλrqeshnin i hidhnin gjλra tλ qelbura, vλnin tλ tjerλ qλ ti kanosen se do ta vrisnin.

Protestonte i provuari i mjerλ por e vetmja gjλ qλ thoshte ishte kjo:

-Me vjen keq patλr Anthim me vjen keq pλr ty. . . Tλ paktλn nuk mendon η' gjλ tλ keqe mund tλ bλje njλ i ri 32-dy vjeη? Ku do ta dorλzosh shpirtin?

Ai avazin e tij! Vazhdonte shλrbesλn me plakun Eftimin

Manastiri atλhere kishte varfλri dhe pa baza. Njeri nuk shkelte, qiri nuk ndizte njeri. Nλ Gusht vetλn vinin kristjanλ dhe me 1 Nλndor festonte Oshenari. Kohλn tjetλr mbetej nλ varfλri dhe moskamjen e tij, materiale dhe shpirtλrore.

Tjegullat mλ tλ shumta ishin tλ thyera. Hatitλ mλ tλ shumta tλ ulura. Oborret tλ shkatλrruara. Gjatλ pushtimit gjermanλt arritλn deri aty sa morλn vendim qλ ta djegin pλr raprezalje, nga qλ e pλrdornin kaηakλt. Atλhere doli pλrpara murgut Eftimie edhe i tha:

-Vrismλni edhe lereni manastirin. Gjerrmanλt u ηuditλn nga besnikλria e murgut edhe heroizmi edhe u shpλtua manastiri.

Pak zarzavate qλ kishin me ujin qλ mblidheshe nλ ηisternλ uisnin ato pak perime pλr ηdo murg. D.m.th. ηdo njeri punonte tokλn e tij dhe mbillte domate, patillxhana, speca.... dhe i hanin ai shiste ηdo gjλ qλ prodhonte tek fshatarλt.

Me ato pak para qλ mblidhte blinte pak rroba, kλpucλ, sapun, pak grurλ edhe fasule.

Murg dhe Ikonom

Por tani pra me praninλ e Jakovit tλ tλra morλn rrugλ tjetλr. Nikodhimi shumλ i saktλ dhe me tλ provuarin e ri kuptoi se po agonte njλ epokλ e re. . Dhe kujdesej pλrderisa shumλ herλ pλrkushtimi i Jakovit ishte shλmbullor qλ ta bλnte sλ shpejti murg. Kurora e tij murgjλrore u bλ nλ 31 Nλndori nλ darkλ. Dhe nga dita tjetλr u bλ ikonom i manastirit i ngarkoi tλ tλra pλrgjegjλsitλ. . . ηelsat e magazinλs tλ portλs, librat e manastirit. . . dhe tλ tλra. Sepse jo vetλm u bint pλr pλrkushtimin e tij dhe virtytet, por sepse vetλm ai mund tλ mbante pλrgjegjλsi.

Kur i pa kλto gjλra Antimi dhe bashkλpunλtorλt e tij ηobanλt u bλnλ bisha Nuk mbeti gjλ e keqe dhe ofendim qλ nuk i bλnλ Jakovit. . . Sigurisht me tλ ikur Nikodhimi pλr nλ Limni. Ky igumen megjithse dinte shumλ shkollλ, ishte njeri i zoti u vihej besimtarλve dhe u fliste me shumλ pλrshtypje nλ kishλn e tij nλ Limni. Por nuk mbetej nλ kishλ qλ tλ kujdesej tλ punonte dhe ai vete, tλ tλrhiqte njerλzit. Po pλr fat tλ mirλ e donte manastirin dhe bλnte ηfarλ tλ mundej pλr restaurimin e tij nga larg. Oferta mλ e madhe e tij kryesisht qλndron se i ngarkoi pothuajse tλ tλra tek murgu Jakov dhe i besoi aq sa i besoi.

Nλ detyrat e tij murgu i ri Jakov qλ ju besua.

Nλ detyrat e tij murgu i ri Jakov ishte i pa kursyer. Dhe sa e shanin tλ tjerλt edhe kaq me modesti sillej ay. U fliste u jepte sa mλ shumλ komandλn, ato qλ kishte treguar igumeni thua se nuk i kishin thλnλ kurrλ bisedλ tλ keqe. Vuri sa qe e mundur rregull sa qe e mundur nλ jetλn e manastirit. Eftimi pλrpiqej qλ ta ndiqte. I lumnuari Karakalinos dembel dhe tλrhiqej nga Anthimi i pa korigjuar qλ kundλrvepronte gjithnjλ nλ ηfarλdo qλ bλnte Jakovi. Veηanarisht e pλrbetonte respekti i tij, morali i tij, kλmbλngulja e tij tλ bλnte tλ tλra shλrbesat, bile edhe akoma kur e linin dhe vetλm tλ tjerλt. Kur rrallλ ngjitej nλ manastir igumeni tλ dy tλ ligjtλ shpifnin pλr Jakovin me ηdo formλ. Thonin gλnjeshtra se nuk u jipte komandλn, se u sillej me fodullλk. Por mλ tλ shumtat bλheshin kur mungonte igumeni.

Sulmet e Anthimit kundλr Jakovit s’ kishin fund, as masλ. Thua se lejonte Perλndija tek satanajtλ tλ mundojλ Jakovin, qλ ta tregonte kampjon tλ bindjes dhe tλ modestisλ. Dhe sigurisht utregua kampjon, por gjurmλt qλ la pλrpjekja e tij ishin shumλ. U mbush i mjeri Jakov me sλmundje dhe plagλ. Por tλ gjitha pλr trupin asnjλ nuk mbeti nλ shpirtin e tij, asnjλ nuk preku shpirtin e tij. Atje satanai dλshtoi u thye mbi bindjen dhe pλrulλsinλ.

Prift i tλ Lartit

Nλ manastir nuk kishte prift tλ meshonte rregullist. Nikodhimi kishte njoftuar mitropolitin e Halqidhλs, episkopin e mirλ Grigorio, pλr murgun e ri dhe virtytet e tij. Dhe u vendos qλ ta dorλzonin. Jakovi dλgjoi me tmerr dhe frikλ shumλ. Shpirti i tij qante pλr priftλsinλ. Por qante edhe nga dλshira dhe nga frika. I vinte tλ pλrqafonte priftin dhe tλ vdiste pλr atλ, por tmerrohej dhe e zinte paniku tani qλ po afronte ora.

Me 17 Dhjetor zbriti nλ Halqidhλ. Ditλn tjetλr mitropoliti e dorλzoi dhjakon, nλ kishλn Shλn Varvarλs. E ftoi qλ nλ darkλ dhe shpjegoi;

-Eja ore biri im Jakov. Ti nuk ke shumλ shkollλ, por je besimtar ndaj dhe do tλ dorλzoj.

Mλ 19-tλ, ditλn tjetλr nλ Kishλn e espiskopisλ, i dha priftλsinλ. Pastaj foli Grigori. Foli dhe tha fjalλ tλ ηuditλshme pλr oshenarλt dhe shλnjtorλt e Kishλs. Tha tek ata pak tλ pranishλm pλr virtytet e priftit tλ ri tλ Jakovit, i cili kishte ulur kokλn. Tha akoma tek ai njλ fjalλ profetike:

-Dhe ti o biri im do tλ shenjtλrohesh. Tλ vazhdosh me fuqinλ e Perλndisλ dhe kisha do tλ tλ shpalli shenjtor.

Kλto fjalλ tλ frikλshme kaluan mbi kokλn dhe asnjλ nuk ju duke qλ ti vinte re. Por plaku episkop Grigor e dinte se ηfarλ thoshte dhe dinte se ηfarλ vinte shpirti i shenjtλ qλ tλ thotλ. Prifti i ri bλri pλrlλshim dhe ndau naforλ. E para mori motra e tij Anastasia siη i kishte thλnλ duke vdekur nλna e tij. Pas kλsaj mitropoliti kλrkoi nga Jakovi tλ bλnte ajazλm nλ banesλn e tij dhe nλ banesλn e motrλs se tij. Jakovi nguroi, i vinte turp. . . por bλri durim dhe «shenjtλroi» episkopin e tij.

Tλ njλjtλn ditλ mori rrugλn pλr nλ manastirin e pendimit tλ tij, tλ cilin megjithλ hallin e tij nuk do ta braktiste kurrλ.

Me tu kthyer nλ manastir meshonte ηdo ditλ. Bλnte tλrλ shλrbesat mbrλmjesore, pasdarke, Mesnate, Mλngjezore, Orλt pastaj Meshλn. . . zakonist me Anthimin e mirλ. Vetλm mesha tλ zakonshme tλ paktλn tri- katλr herλ nλ javλ, sepse tλ djelat kishte porosi nga mitropoliti tλ meshonte nλ fshatrat Dhamnija, Paliohori, Kallamudhi dhe Dhrimon.

Tλ tλra kλto tλ mira dhe hyjnore qenλ por pλr satanain ishin shtizλ e frikλshme.

Kur satanai pa nλ manastir meshλ aq tλ shpeshtλ u egλrsua dhe mλ shumλ. Anthimi dhe miqte e tij punonin dhe mλ ashpλr. Dhe sa pλrpiqej Jakovi qλ ti zbuste aq mλ bishλ bλheshin ata. Nλ mes tλ dimrit acar dhe prifti i ri ndihej nga njλmijλ ngasje.

Dhe duhet thλnλ se rrinte nλ qeli qλ nuk durohej mλ, ngrinte nga shiu dhe nga dλbora. Mλ e keqja nga tλ gjitha qelia e tij edhe pse ishte ikonom dhe prift i manastirit. Dyshemeja me vrima dhe nga poshtλ rrinin dhitλ e manastirit. Flinte pak por edhe ajo pak bλhej e rrezikλshme. Herλn e parλ qλ ra shumλ borλ kur u zgjua nga gjumi i pakλt i tij, pa nλ krahun e tij dλborλ nga lart deri poshtλ. Frynte dhe nga e ηara futej bora. Kλshtu zbarthte krahu i tij. Dhe pλr tλ shtruar

Netλt me dritλn e qiririt, jetonte momentet mλ tλ frikshme dhe pλrvojat mλ tλ λmbla mund tλ jetojλ njeriu. Demonλt e luftonin me tλrbim. Bλnin ηmos qλ ti heqin mendjen dhe zemrλn nga Zoti. Ndonjλ herλ ja harrinin. Shpesh Hynin nλ qeli dhe e revoltonin me zλra zhurme, dhe pamje tλ egra. Ai ngrinte para tij kryqin prej druri dhe Perλndia qλndronte, demonλt xhdukeshin. Por sportisti kishte shpλrblimin e tij. Ishin netλ qλ ndλrsa rrinte pa gjumλ dhe lutej qλ ta ηlironte Perλndia nga arsyetimet, qλ tλ mbushej me dashuri pλr Perλndinλ, ndijente brenda tij fllad tλ λmbλl dhe tλ vesuar. E qetsonte dhe i sillte paqe tλ pa pλrshkruar. Njλ kλnaqλsi e vadiste tλ tλrin, njλ kλnaqλsi qλ vetλm Perλndia mund ta japλ. Ishte pak nga ajo e mbretλrisλ qiellore.

I jetoi kλto dhe ishte 33 vjeη nλ moshλn e Zotit. Fliste shumλ pak pλr pλrvoja tλ kλtij lloji plaku i lumnuar, por diηka i thoshte ndokujt.

Kopλshti dhe varfλria e manastirit

Qλ nga Marsi duhej tλ pregatiste kopλshtin. Shkrinte dλbora dhe ai duhej tλ gλrmonte tokλn. Murgjit e vjetλr nuk mund tλ hynin nλ jetλn kolektive. Seicili kishte kopλshtin e tij dhe tλ gjithλ gatuanin vetλ. Patλr Jakovi gatuante pak herλ pasi hante shumλ pak, nuk dinte nga gatimi dhe jetonte vetλm me barishte dhe pak fara. Sistematikisht u shmangej gjellλve tλ kλnaqλshme. Kurrλ nuk hλngri gjalpλ, λmbλlsira, brumλra, kremλra, dhe tλ tjera tλ kλnaqλshme tλ parapregatitura. Kur nλ kohλ kreshme, nλ vitet e fundit tλ tij i shpinin konakλr, nga qλ i dhimbte stomaku dhe duhej tλ pinte ilaηe pλr sλmundjet e tij, nuk deshi tλ hante me justifikimin:

-Shenjtorλt tanλ hanin gjλra aq tλ mira?

Rallλ tλ dielλn ndonjλherλ, hante pak supλ pule. Nλ se i bλnin presion do tλ vinte nλ gojλn e tij njλ copλz mish. Kjo pλr tu dukur qλ tλ mos i vinte turp nga tλ tjerλt qλ hanin.

Nλ kopλshtin e vogλl qλ e pregatiste me kujdes dhe dashuri, mbillte domate, patillxhane, bamje, speca, gjithashtu qepλ dhe patate. Tλ tλra kλto nuk i konsumonte vetλ. I shiste pλr pak dhrahmi me gjysλm ηmim tek fshatarλt dhe ηobenλt. Ato pak para, i jepte deri tek 50-tλshja tek igumeni Nikodhimi. Ai ηuditej si mundej Jakovi qe ti jipte para kur ai vet skishte as rroba as kλpucλ pλr tλ veshur nuk i mbeteshin pλr tλ blerλ ushqime shtesλ apo gjλra tλ tjera tλ nevojshme. Nλ kopλshtin e vogλl ndodhλn dhe shumλ gjλra komike. Fshatarλt vinin natλn apo kur ai mungonte dhe i vidhnin qepλ, domate, bamje e tλ tjera. Ndonjλherλ i kapte dhe nλ vend qλ ti dλnonte apo ti denonconte, u lutej qλ ti linin edhe atij diηka, qλ tλ mos ja mirrnin tλ tλra.

Edhe λshtλ e vλrtetλ se Nikodhimi i dispononte kλto pak para pλr nevoja tλ manastirit. Me pushtimin dhe me kaηakllλkun manastiri u ηvesh nga tλ tλra. Jo mbulesa dhe komoditete tλ tjera nuk kishte por as pirunj dhe thika nuk kishte. Kur vinte dikush duhej tλ kλrkonin shumλ nλpλr qeli qλ tλ gjenin ndonjλ karrike apo pirun. . .

Nλ tλ tillλ hall e gjeti manastirin plaku i lumnuar. Dhe nuk ishte aspak e ηuditshme qλ si igumeni dhe plaku Nikodhimi i dha Jakovit porosi qλ tλ mos japλ nga manastiri asgjλnλ mλ tλ vogλl, as tek i huaj as tek i afλrmi. Shumλ mλ tλpλr ku pλr njλ periudhλ dhλndλrri i tij, i patλr Jakovit, bashkλshorti i motrλs sλ tij Anastasisλ, punoi mλ vonλ pλr ca kohλ si nλnpunλs i manastirit. Trembej pra Nikodhimi se mos i jepte Jakovi vaj dhe ja theksoi:

-Vajin e kemi pλr shenjtorλt (Kandilat) jo pλr filanin!

Porosive tλ igumenit iu pλrmbajt absolutisht patλr Jakovi. Duhej tλ bλnte bindje tλ plotλ. Po mλ pas erdhλn momente qλ ndjeu dhimbje pa mas nga qλ duhej tλ pλrmbahej.

Zbret ylli dhe e shpie nλ askλtirin e Oshenarit David

Askλtirin e oshenarit David e kishte konstatuar. Njλ mall thellλ e lumλronte qλ tλ askλtonte dhe ai vetλ atje. Por manastiri skishte njerλz qλ tλ mbahej. Nλ se do tλ ikte me siguri do tλ shpλrbλhej. U nis nλ beharin e 1953 tλ shkoi prapλ nλ askλtire. Sigusisht ditλn. Doli nga porta jugore e manastirit dhe u kthye menjλherλ djathtas. Mori monopatin pranλ vijλs sλ ujit, qλ

vinte nga stera, nλ linjλn lindore, nλ majλn tλrλ lisa tλ malit tλ thatλ qλ quhet Kavallaris. Ai monopat λshtλ dimλr behar kλnaqλsi. Para se tλ arrij nλ sterrλn e ujit preu pak djathtas dhe u ngjit mes njλ pylli tλ dendur rrepash, pishash dhe bredhash deri tek gλshtenja e madhe. Pa marrλ frymλ u fut nλ rrugλ tλ rregullt pλr nλ rrugλn dyshe tλ vogλl dhe vλshtroi manastirin prapa. Pλrballλ maleve deti. ishin tλ bukura, shumλ tλ bukura. Po nuk kishte kohλ.

Mori tatλpjetλn. kaloi rrymλn e vogλl, la rrugλn dhe mori djathtas njλ monopat pλr nλ Livadhaq. Sa tokλ e butλ nλ arat e manastirit. Vazhdoi pλrsλri djathtas dhe pλr pak u duk djathtas tij «Sendonaqi». Tani i bλri pλrshtypje. «Sendonaqi» λshtλ njλ shkλmb i prerλ thikλ 150-180 m. i lartλ, me pemλ poshtλ, pikλrisht pλrballλ askλtirit qλ λshtλ rreth 200 m. mλ poshtλ. Erdhi dλshira tλ qepej aty lart, ashtu siη thoshte tradita qepej oshenari David. Hapte nλ majλ tλ shkλmbit njλ ηarηaf qλ i kish dhλnλ nλna e tij, gjunjλzohej dhe lutej pλr atdheun e tij Lokridhλn. Dhe nλ realitet me tλ arritur aty gjen pamje dehλse, shastisλse. Para teje dhe mλ ulλt pllajat, rrepira dhe maja tλrλ pemλ. Tretet pastaj syri nλ detin e tλrλ kaltλr tλ Evisλ. Dhe pasi ngopet me sheshin e pa fund tλ detit merr tλ pλrpjetλn qλ tλ shohλ tokλn e Lokridhes, Arqicen dhe Livanatet, atdheun o oshenarit David.

Pak minuta mbeti atje patλr jakovi. Thua se trembej se mos tλrhiqej nga bukuria e vendit, mos bλhej romantik dhe e linte pas dore tλ ushtruarit. Zbriti shpejt dhe mori monopatin ku duke ikur tλ shpinte nλ skλterλ. Njλ shkλmb i ηuditshλm. Mλ mirλ dy shkλmbenj qλ ranλ njλri mbi tjetrin dhe u formua ηarja e madhe duke lλnλ njλ vend tλ hapur nga veri-perλndimi. Atje brenda pra askλtoi oshenari David. Patλr Jakovi u gjunjλzua ndezi qiririn e tij dhe u lut pλr shumλ orλ. Duhej tλ kthehej pλr mbrλmjesore. Bλri kryqin e tij kλrkoi ndihmλn e oshenarit dhe u kthye. Rruga ishte po thuaj se dy kilometra.

Nλ manastir vazhdonin tλ tλra nλ mλnyrλ progresive. Por tλ tλra shtoheshin tλ mirat qλ bλnte me lutjen dhe duart e tij patλr Jakovi. Riteshin problemet qλ krijonin murgjit qλ nuk murgjλronin.

Nλ vjeshtλ ngasjet dhe lufta e satanait u forcuan. Sa me modesti dhe tλ qλndrushλm e shihje Jakovin aq mλ bishλ bλhej. U vu pλrbindλshi i demonit tλ zhdukλ pλrbindshin hyjnor tλ modestisλ sλ Jakovit. Vλshtirλsi qλ smerren me mend. Jakovi i stλrmunduar, nuk mjaftonte qλ e shanin dhe e ulnin por shpifnin edhe tek igumeni Nikodhim, kur ai vinte ndonjλherλ nλ manastir. Ai i besonte nλ pλrgjithλsi Jakovit, por shpesh tλrhiqej dhe e nλnvleftλsonte keq. Anthimi dhe Makariosi akuzonin me mjeshtλri dhe ai nuk donte tλ shpjegonte me hollλsi sesi ishin gjλrat nλ ηdo rast. Prandaj vinte menjλherλ pendimin dhe kλrkonte ndjesλ edhe pse nuk ishte fajtor.

Kλtλ jo vetλm pλr tλ kaluar ngasjet por qλ tλ nderonte oshenarin David vendosi tλ lutet netλve nλ asketirλ kur nuk binte shi shumλ dhe kur nuk kishte shumλ borλ.

Bλnλ pra mbrλmjesore, nλ manastir ra nata, murgjit e tjλrλ u tλrhoqλn. Helsat i kishte vetλ. Asnjλ nuk mund tλ dilte dhe asnjλ tλ hynte. Mori shkopin e vogλl tλ tij, kyηi portat e manastirit dhe doli nga jugu. Fener, dritλ dore siη thoshte nuk kishte atλhere. . . varfλri dhe pλr prindλrit. Eci nλ monopat pranλ vijλs me ujλ. U pλrpoq tλ ngjitej pλr nλ Gλshtenjλ. Nuk kish hλnλ dhe vλshtirλ qλ tλ gjente monopatin. Binte e ngrihej. Vuajti shumλ. Hyri ndonjλherλ nλ rrugλn e madhe. Kλtu qe e lehtλ. Kur mλ pas mori djathtas pλr nλ monopatin tjetλr humbi. Nuk dinte ku shkont. U ngatλrua nλ ferra, u shpua u godit dhe humbi nλ rrλpirλ.

Nga temperamenti siη thoshte, , ishte frikacak. Kλshtu qλ tani nλ mes tλ natλs u tremb shumλ, jashtλ zakonisht shumλ. Atλhere u lut:

-O Perλndi, me ndriηo rrugλn qλ tλ arrij nλ Askλtire dhe Perλndia e tλrλmirλ dλgjoi kλrkesλn e tij. Nga yjet e shumtλ tλ qiellit tim mλ dha edhe mua njλ. Ai shkonte para meje dhe mλ ndriηonte rrugλn. Unλ nga pas tij. Dhe pλrsλri nga para ylli mλ ndriηonte deri nλ portλn e manastirit. Etλrit pushonin dhe asgjλ nuk dinin nga tλ tλra ato.

Spostimi i tij ηdo darkλ bλhej torturλ por edhe dhunti. Ylli nuk ηfaqej gjithmonλ qλ ta drejtonte. Vetλm kur kishte nevoje absolute, d. m. th. kur humbej nλ pyll, nλpλr fera dhe nuk gjente monopatin. Atλhere bile qλ tλ ecje aty ishte shumλ mλ vλshtirλ nga sot, se tani pyjet u

rralluan shumλ, u shkelλn mλ shumλ monopatet. . Por edhe sot nλ se shkon njeri natλn pλr nλ Askλtire nuk mund ta gjeje.

Duke u afruar patλr jakovi nλ Askλtire kishte shumλ frikλ. Si do tλ hynte dhe si do tλ mbetej nλ shpellλn e shkretλ i vetλm? Prandaj para se tλ futej kλrkonte edhe njλ nder tjetλr nga oshenari David:

-David i shenjtλ po tλ duash tλ vish edhe ti tλ lutesh bashkλ me mua, por tλ vish me fytyrλn e njohur qλ tλ mos trembem.

Dhe duke u futur ndjeu pranλ tij igumenin Nikodhim. Ndezi dy qirinj. Ra nλ gjunλ dhe pλrshλndeti duke uruar. Lexuan tλrλ psaltirin, bλnλ kombosqin dhe duke u gdhirλ u ngritλn. Atλhere kuptoj se po ikte Nikodhimi mλ parλ dhe po humbiste. Ishte oshenari David qλ i bλri shoqλri me pamjen e Nikodhimit qλ tλ mos friksohej.

Para se tλ vinte ora pλr shλrbesλn e mλngjezit jakovi qe kthyer nλ manastir. Hidhte pak ujλ nλ ditλt mλ tλ shumta tre a katλr herλ nλ javλ meshonte. Murgjit qλ nuk murgjλronin atλherλ ηoheshin pλr mλngjes Ai fillonte mλnjλherλ punλt e shumta tλ manastirit. Nuk dinte tλ ηlodhej fare. Bile kur kishte tλ luftonte ngasje tλ shumta dhe tλ vλshtira, mbetej plotλsisht pa bukλ. Vetλm me kungatλn hyjnore dhe naforin. Bλnte d. m. th. ηfarλ bλnte pλr shumλ vite oshenari David tλ cillin e kishin si model dhe pλrkrahλs. Hante pra gjellλn e thjeshtλ vetλm tλ shtunλn nλ drekλ dhe tλ Dielλn. Bile tλ shtunλn jo gjithλmonλ. Si e duronte njλ kreshmim tλ tillλ me aq shumλ punλ dimλrore, Perλndia e di. E dinte dhe e llogariste me bujari Perλndia. E donte shikonte Jakovin e vogλl si sportist tλ shkλlqyer, diηka mλ shumλ. E donte protagonist ndaj lejonte tek satanai ta ngacmojnλ shumλ Jakovin e dashur tλ tij tek i cili njλkohλsisht jipte fuqi pa masλ qλ tλ kundλrvepront d. m. th. Perλndia i jipte shumλ dashuri pλr Perλndinλ.

Dhe asketiri e kishte gjithmonλ Jakovin pλrveη netλve me shi dhe borλ. Kur kishte hλnλ e gjente monopatin, pλrndryshe zbriste nga qielli ylli qλ i fali Perλndia tλ tλra venin mirλ por slinte demoni. Kλshtu njλ natλ nλ Askλtire ju ηfaq demoni si njλmijλ akrepa. Ulej Jakovi kλmbλ kryq nλ tokλ me qirin tλ ndezur para tij dhe lexonte ato tλ mesnatλs.

Vazhdoi uratat nλ psaltir. Kλtλ natλ lutja e tij dilte ndryshe. Filloi pastaj uratλn: «O Zot Yesu Krisht biri i Parλndisλ mλshiromλ mua mλkatarin». Ndiente frymλmarje tλ brendλshme qetλsim. . . dhe pikλrisht nλ kλtλ orλ u bλ sulmi. Umbush shpella me akrepa me mijra tλ pa numurt. Reth tij para pas kudo qλ i shikonte ngriti sytλ lart, vareshin nga shkλmbi pλrsλri si rrush akrepa tλ pa numλrt. U tmerrua Jakovi i luftuar e humbi por vetλm pλr disa sekonda. Demonjanλ mendoi menjλherλ u lumλrua nga fuqia e pa njohur dhe urdhλroi:

-Deri kλtu, aty qλndroni nuk do tλ afroheni mλ.

Dhe mori njλ gur me tλ cillin shλnoi rreth tij njλ rreth nλ tλ cillin nuk mund tλ hynin akrepat. Vazhdoi pa frikλ lutjen e tij deri nλ agim dhe asnjλ akrep nuk kaloi pλr tλrλnatλn rrethin. Jipte pra urdhλra edhe tek demonλt. Shλnjλ se branda tij lindi mbretλria e qiejve. Sigurisht pak por ηudia e madhe u bλ. Perλndia i dha pushtetin. Do me thλnλ i dha dhuntinλ qλ tλ pλrdorλ tλ tλra dhe ca fuqinλ hyjnore, veprimet e Perλndisλ. Kλshtu ndodh me shenjtorλt.

Pλrvoja hyjnore nλ Askλtire

Stλrmundime nga punλt dimλrore kish pλr ηdo ditλ. Gλrmin, fshirje, pλr dru me sopatλn e madhe, larje. . . dhe tλ tλra duhej ti bλnte vetλ. Njeri qλ ti vinte keq nuk gjendej. Ndonjλ dorλ ndihme gjλkundi! Dhe igumeni kur ngjitej ndonjλherλ nλ manastir i donte tλ tλra tλ pλrsosura. Megjithatλ Jakovi nuk kursehej, punonte si supλr njeri, kreshmonte si enjgλll dhe bindej si shλrbλtor i lashtλ.

Edhe pse gjysλni i vdekur mbyllte manastirin dhe merte monopatin pλr nλ askλtire. Ngjitej me aq mund thuajse ishte Golgotha. Nλ vjeshtλ bile tλ 1954 atje e sulmoi njλ qen i zi i rrezikshλm. Ishte i egλr dhe shkaktonte tmer. Kishte hλnλ dhe e pa mirλ. Egλrsira bλri menjλherλ qλ ai tλ kuptoi se ai ishte demon i maskuar qλ tλ mos e lejonte tλ lutej. Menjλherλ nxori kryqin

prej druri dhe u zhduk. Mλ lart ndλrsa lλvizte dλgjonte zhurma tλ forta, britma tλ frikshme. Tλ gjitha tλ satanait.

Arriti nλ askλtire dhe filloi leximin e uratave. Ora po kalonte. Mbaroi njλri qiri ndezi tjetrin dhe mλ pas tjetrin. Kishte lexuar dhe psaltirin tλ gjithλ. Thoshte tani uratλn me kombosqin dhe vazhdonte tλ numλronte. Kλmbλkryq siη qe e mori pak gjumi. Atλhere shikon dhe dallon oshenarin David si Nikodhimin qλ ti thotλ me mirλsi:

-Rri je i lodhur ηlodhu pak.

Pλr pak hapi sytλ e tij dhe shikon dikλ qλ del nga askλtiri.

Para se tλ zbardh u kthye nλ manastir dhe ishte plot gaz se e pλrkrahte shenjtori i tij. U ndie shumλ i gλzuar qλ Shλn Davidi nuk u nxeh pλr atλ pak kohλ sa e priti.

Eshtλ mendoi, kaq zemλr madh shenjtori! Por sa do tλ jetλ Zoti im? Po kush jam unλ qλ goxoj tλ kλrkoj mλshirλ? Unλ hiη gjλ, infektoj ajrin, mλrzit shenjtorin dhe Zotin tim, ηdo them nλ gjyq, ηfarλ llogari do tλ jap? I mendonte dhe i thoshte kλto gjλra nλ gjumin e tij kush? Ai qλ jepte urdhλr tek satanai, qλ kλrkonte rregullisht nga oshenari David dhe Joani i Rusisλ, tλ bλjnλ kλtλ apo atλ tλ mirλ.

Duke u kthyer hapi portλn e manastirit dhe hyri. Murgjit po pushonin. I ra kambanλs, bλri mλngjezore dhe para sa tλ dalλ dielli ishte gati. I vuri samarin mushkλs e Diel mλngjes. Do tλ vinte nλ fshat tλ meshonte. Vuri nλ trastλ librat palosi me rregull amfet nλ njλ pecetλ, i mori nλ sqetull dhe doli nga obori. Hoqi mushkλn nλ njλ vend tλ ngritur ndenji nλ samarin e saj dhe filloi tλ meshonte. Por duke mbaruar duhej tλ ngjitej dhe nλ Dhrimon, fshat i vogλ; , pλrballλ, pak mλ lart se manastiri.

Atje do tλ kryente shλrbesλ martese. Shkoi e mbaroi dhe mori kafshλn qλ tλ kthehet nλ manastir. Atλhλre njλ ηoban truplidhur i thotλ: «Dotλ vemi bashke o At». Ai mohonte. Nuk kishte arsye qλ tλ lodhej trimi. Por pλr deri sa kλmbλngulte patλr Jakovi u tλrhoq.

Nλ rrugλ thanλ nga mλ tλ ndryshmet. Me tλ arritur nλ rrymλn e madhe pak poshtλ manastirit trimi ndaloi duke i thλnλ: «Tani hiqe vetλm o At». Patλr Jakovi kλmbλngulte atλhere tλ mλsoi arsyen. Mos vallλ trimi deshi ti rrλfehej, mos deshi tλ kλrkonte diηka nga prifti? Por asgjλ prej tyre. Trimi donte vetλm ta pλrkrahte patλr Jakovin. E sqaroi. Dinte se barinjtλ e tλrλ dhe fshatarλ qenλ marrλ vesh ta qλllojnλ patλr Jakovin, murgun qλ me praninλ e tij nuk i linte tλ zotλronin manastirin. Murgun qλ meshonte ηdo ditλ nλ manastire dhe nga kjo demonizohej njλ murg tjetλr. Do ta godisnin para se tλ merrnin maloren pλr nλ manastir, nλ Rrymλ. Atje qλ nuk i shihte dhe nuk i dλgjente njeri.

Me kafkλn e Shenjtλ tλ Oshenarit David

Nuk kishte vetλm respekt pλr oshenarin David. Kishte besim dhe pλrkushtim pa kufi. Nλ kishλ merrte kafkλn kur mungonin ose mendonte se mungonin tλ tjerλt. E vinte poshtλ para tij dhe i gjunjλzuar apo plotλsisht barkas lutej. I lutej oshenarit qλ ti jepte pλrulλsi dhe bindje pλr ato i lutej me sy tλ djegur. I lutej pλr manastirin dhe pλr murgjit e tjλrλ dhe sa kλrkonin ndihmλn e shenjtorit.

Herλ herλ kur e kλrkonin patλr Jakovi shpinte kafkλn e oshenarit David nλ fshatrat e Evise veriore. Herλ kλtu dhe herλ atje: Vraponin njerλzit qλ tλ faleshin. Linin dhe ndonjλ dhrahmi. . . pak por shumλ tλ vlefshme pλr manastirin. Patλr Jakovi nuk priste asnjλ pλr veten e tij. Dhe kishte ditλ qλ gjatλ, tλrλ ditλs s'kishte ngrλnλ as njλ patate tλ vogλl. Rastiste nλ dimλr kryesisht tλ priste se mos vinte ndonjλ nga Limni, ti binte pak bukλ. Nuk mλrzitej pλr veten e tij, i jepej rasti tλ kreshmonte mλ shumλ. Por kur kishte nλ manastir dikλ duhej ti jepte diηka pλr tλ ngrλnλ.

Vishte tλ vetmen rraso dinjitoze qλ kishte kλpucλt e arnuara trastλn prej leshi dhije me kafkλn e shenjtλ dhe shkonte. Vjeshtλ a pranverλ nuk kishte ηadλr, kushtonte shumλ pλr atλ. Rraso tλ dytλ. . . zbλhej diskutim! Kλpucλ tλ mira. . . ku tλ gjendeshin?

Me 1955-sλ nλ fillim tλ pranverλs bλri kryqin e tij dhe iku me kλmbλ pλr nλ Spathar dhe nλ ηukλ (burimi jetedhenes sot) duhet tλ ecte pesλ orλ. Fshatrat i dinte si laike kishte qλnλ murator aty me babain e tij. Pak para se tλ arrinte u prish koha duhej tλ arrinte se u prish koha. Duhej tλ arrinte qλ tλ mos lagej. Por ajo e zuri, kafka e ndershme rrezikohej tλ dλmtohej nga uji do tλ ishte dhe mallkim tλ lagej. Dhe ai vetλ si do tλ qλndronte qull me kafkλn qλ tλ faleshin fshatarλt. Do tλ duhej qλ tλ vinte nλ ndonjλ shtλpi tλ heqλ rrason dhe rroben e zezλ qλ ta shohin edhe fshatarλt....por kjo ndjellte mallkim edhe katastrofλ.

Pikat e para ranλ dhe nga jugu po afrohej. Nxitoi me sa kishte mundλsi hapin dhe shtλrngoi kafkλn e ndershme nλ prehλrin e tij. I foli siη dinte. Shiu u bλ i fortλ por ai nuk lagej se ecte i kλrrusur me kafkλn nλ prehλr dhe i nxituar. Pλr rreth tij po shembej bota. Pλrmbytje e tmerrshme. Thua se u hapλn tλrλ qejtλ. Njλ metλr rreth tij (njλ metλr para prapa djathtas dhe majtas) nuk binte pik. Arriti nλ fshat dhe rendi pλr nλ kishλ i thotλ. . . kafka e shenjtλ.

Ditλn tjetλr mbasdite duhej tλ kthehej priste njλrin priste tjetrin qλ tλ faleshin, u vonua. Qλ tλ vejλ mλ shpejt preu nga monopatet. Kaloi Dhamnet dhe po ngjitej. Arrita nλ rrymλn e madhe dhe kλshtu mendonte- pak mλ poshtλ manastiri. Errλsirλ. Nuk shifte as hundλn e tij. Humbi monopatin nuk dinte se ku shkonte. Shtλrgonte fort nλ prehrin e tij kafkλn e shenjtλ, i tha ηfarλ i tha. Erdhi njλ dritλz pλrpara tij dhe e ηoj nλ monopatin e saktλ deri nλ manastir!

Duke dalλ me kafkλn e oshenarit David dhe duke u khthyer kishte shenja tλ tilla admiruese. Njλ herλ qλ ti tregonte mirλsi Oshenari i hapi portλn e manastirit. U kthye nλ darkλ me kafkλn e shenjtλ dhe duke u afruar tek porta e hapi para se tλ trokasλ murgu Eftim. I bλri nderim vajti tλ linte kafkλn e shenjtλ nλ kishλ. Doli u ngjit nλ qelinλ e Eftimit dhe ai u ηudit. Nuk e dinte nλ se erdhi patλr Jakovi dhe natyrisht nuk e kishte hapur portλn. E hapi oshenari David me pamjen e Eftimit.

Hfaqja e oshenarit David me pamjen e murgut tjetλr ishte e zakonshme bile e kishte kλrkuar vetλ patλr Jakovi qλ tλ mos trembet.

Kafka e oshanarit David e ηonte dhe nλ Atdheun e tij nλ Livanatet. E zbriste me trastλ nλ Rroves fshat bregdetar. Qλndronte i mλnjanuar se s'kishte shtλpi. Qλ tλ mos e shohin ηobenλt dhe bujqit futej nλ njλ gropλ dhe kundronte detin Evaik, kur do tλ vinte nga ana tjetλr, nga Livanatet, qλ ta merrte varka.

Atλ vit vuajti nga sλmundje e gjatλ. Njerλzit e varkλs qλ kishin njohur patλr Jakovin luteshin dhe ata pλr shi. Patλr jakovi dλgjoji dhe pastaj u ul nλ njλ anλ. Varka pλr pak arrinte tek Livanatet.

Atλhere prifti Jakov duke mbajtur trastλn nλ prehλr tha fjalλ pλr fjalλ tek oshenari:

-O Plak erdhλn fshatarλt e tu pλr thatλsirλn. Tλ lutem tani qλ po vemi tλ bλsh bubullimλ. Ki kujdes mos mλ turpλro do tλ bλhλsh rezil ti do tλ bλhem rezil edhe unλ. Dolλn nλ tokλ dhe filloi tλ bλjλ bubullima menjλherλ. Tridhjet vjetλ me vonλ thoshte:

-Unλ o vλllai im i them nλ vesh shejtorit dhe ai mλ hap linjλn me Krishtin tonλ.

Ky spjegim ka teollogji tλ mijera teologλve. Sepse fuqi ηudibλrλse hire hyjnore dhe veprime tλ pa krijushme ka vetλm Perλndija. Hfarλ ka nλ bazλ nga qλ e deshλn nλ mλnyrλ tλ vaηantλ dhe u pastruan me ηdo lloi ushtrimi kanλ hirin e kurajos tek Perλndija. Tek ata d. m. th. u dha falas priviligje qλ tλ kλrkojnλ diηka nga Perλndija dhe Perλndija tλ bindet qλ tua bλjλ.

Sulmet e satanait e godasin pa mλshirλ

Tλrλ marifetin qλ disponoi satanai e pλrdori. Filloi me ngasjet qλ ta bλjλ pλr vete Jakovin. Nuk la ngasje pλr ngasje. Dλshtoi. Jakovi thoshte dhe rithoshte:

-Pλr ty o Oshenari im David do tu qλndroj tλ tλrave.

E kuptonte se tλ tλra i bλnte satanai qλ ta gjuante nga manastiri. Pλrpiqej ηfarλdo qλ tλ ndodhte, duhej tλ bλnte durim dhe tλ mbetej modest. Dhe jo vetλm kaq. Parandjente se kλto virtyte «do ta tregonin njλ ditλ» Kλto i thoshte dhe nλ fund tλ jetλ sλ tij. Kλshtu u detyrua satanai

tλ luante kartλn shumλ rezultative. Dhe e luajti shpesh. Dλrgoi vartλsit e tij demonλt tλ sulmonin Jakovin trupλrisht.

Nλ Tetor tλ 1954-trλs vajti nλ manastir pλr dy ditλ igumeni Nikodhim. Dha udhλzimet e tij, pa ηfarλ kryente Jakovi dhe iku herλt pas meshλs. Jakovi filloi shpejt punλt. Pastroi kishλn. E pastronte me kujdes, sepse siη thoshte banonte aty Krishti dhe oshenari David. Pastaj pak para orλs 11-tλ mori shkallλn tλ ngjitej nλ fronin episkopal. Nλ qelinλ e mirλ qλ flinte Nikodhimi kur vinte. Eshtλ qelia mbi guzhinλ.

E hyri pra nλ qeli dhe filloi tλ pastronte. I lodhur dhe mezi i tij i dhimte shumλ kur duke fshirλ arriti nλ krevat. Mendoi tλ shtrihet pak minuta qλ tλ pushonte mezi i tij. Nλ fakt u shtri dhe pa fjetur shikon tλ futet nga dera njλ i frikshλm me pamje mongole dhe demon shumλ i egλr. I u sul nλ tλ qindat e sekondλs. Menjλherλ u futλn dhe demonλt e tjerλ.

Jakovi e kuptoi por ishte vonλ vajti tλ bλnte kryqin e tij dhe njλ demon i egλr me dorλ tλ fuqishme e godiste me forcλ nλ muskul. E ripλrsλrite. . . . . . I jipte tjetλr goditje mλ tλ fortλ. U pλrpoq nλ agoninλ e tij tλ thλrriste Shλn Marinλ. Duke filluar fjalλn me sh. . . i dhanλ demonλt grushte nλ goje. E goditλn shumλ e lanλ pa ndjenja sa qλ nuk mund tλ re agonte. I thoshin me kλrcλnim» Ne do tλ tλ bλjmλ kλshtu. . . ne do tλ bλjmλ ashtu, ja zinim fytin dhe nuk mundeshe disa herλ tλ thoshte ungjillin. . . » E shanλ e frikλsuan dhe sidomos e rrahλn nga duartλ, nλ gojλ nλ nofull, nλ gjoks. . .

Nλ njλ moment me njλ goditje tλ fortλ nλ muskul dora e tij u shkund. Preku nλ ballλ dhe buzλt e tij arritλn tλ pλshpλrisnin shλn Marija ime. Kjo qe. U zhdukλn menjλherλ demonλt.

Po Jakovi kishte hallin e tij. E kishin zhdepur. Kishte dhimbje tλ frikλshme. Nuk kishte fuqi tλ thλrriste fort. Mbeti pak orλ aty nuk mundi tλ luante. Duhej ndihmλ por asnjλ nuk dukej. U pλrpoq tλ ulej nga krevati. U zvaris dhe ra poshtλ. Duart i dhimbnin nuk mundi ti pλrdorte. U zvaris mλ shumλ pλrpjekje pλr shumλ orλ. Arriti nλ shkallλ dhe qλ andej u rrokullis. Kur e panλ u tmerruan dhe u ηuditλn. I bλrλ pisλ dhe i enjtur. Kudo qλ e zinin kishte dhimbje. Eftimi e ndihmoj shumλ. I vuri jaki dhe i bλri gjλra praktike. Pλrdori dhe pomada. Vuajti pλr shumλ kohλ. Gjashtλ muaj kaluan qλ tλ bλhet mirλ. Por mirλ fare nuk u bλ kurrλ. Nofullat i dhimbnin deri nλ fjetjen e tij kur ndλronte koha dhe kur kishte lagλshtirλ shumλ.

Me tλ njλjtλn taktikλ tentoi satanai dhe herλ tλ tjera. Njλ sulm tλ tillλ e bλri mλ 1958-tλn dhλ ishte njλlloj e tmerrλshme.

E sulmuan demonλt me njλ tλ egλr nλ kokλ me pamje tλ tmerrλshme i zi dhe trupλmadh. Ishte nλ muzeun e vjetλr atje qλ tani janλ qelitλ e murgjλve Pavλl dhe Efrem. E goditi nλ fillim i ziu dhe demonλt e vegjλl mλ pas nλ fytyrλ dhe nλpλr duar. Qλ tλ mos ketλ mundλsi qλ tλ bλjλ kryqin e tij dhe tλ mos mundet tλ ftojλ Shλn marinλ. E shanin kockλ e lλkurλ dhe i thoshin se nuk do ta linin tλ qetλ kurrλ.

E keqja qλ po bλhej nga demonλt zhurma e tyre dhe zλrat e tyre dλgjoheshin poshtλ por pak. Dy murgjλ nλ guzhinλ qλ dλgjuan zhurmλn nuk e morλn me mλnd se bλhej e keqja nλ qelitλ e tyre sipλr. U zvarris prapλ jashtλ i dλrmuar Jakovi dhe qe gati pλr ti rλnλ tλ fikλt. Mbeti atje pλr shumλ orλ deri sa e gjetλn rastλsisht. Kur u pλrmend u ankua:

Nuk dλgjonit o vλllezλr dhe nuk vinit tλ mλ ndihmonit mλ zhdukλn demonλt. . .

Pλrsλri jaki, fλrkime prapλ fλrkime dhe shenjat mbetλn muaj mbi tλ.

Kλtλ vit mλ 1958-tλ kaloj dhe njλ provλ tjetλr tλ madhe. Nλ fillim tλ Janarit vdiq dhe motra e tij Anastasia e donte shumλ dhe pλr hatλr tλ saj vonoi tλ vinte nλ manastir. Bile la dhe dy jetim Marinλ edhe Davidin; Ishte e sλmurλ dhe e varfλr. E morλn tλ sλmurλ rλndλ me njλ mushkλ nga Faraklla dhe e ηuan nλ Athinλ. Nuk u kthye mλ. . . as e vdekur. Kjo vdekje u bλ shkas qλ ti dhimbte shumλ patλr Jakovit dhe tλ qante shumλ si vλllai i vλrtetλ. Me gjithλ dashurinλ e tij dhe me gjithλ lejλn e igumenit i vuri vetes tλ mos e vizitojλ nλ ditλt e fundit tλ saj, as ta shohλ tλ vdekur.

E donte shumλ motrλn e tij pλr kλtλ donte virtyti virgjλror tλ shkλputjes nga bota dhe tλ afλrmit, ta zotλronte brenda tij absolutisht. U pλrpoq nga ajo orλ kritike tλ ndalojλ si murg varλsinλ nga persona tλ dashur e tλ afλrm. Pλr shpλtimin e shpirtrave tλ tyre interesohej dhe lutej

pa ndλrprerje. Ndjeu kλnaqλsi tλ pa fund dhe ngushλllim kur i zbuloi Perλndija se motra e tij Anastasija gjendet nλ hire « nλ kishλn qiellore tλ Joanit tλ Rusisλ». Tλ tλra kλto pλrshkruhen me ηudi nλ letλrpλrgjigjen e plakut pλr tek miku i tij prift Theodhor Theodhosiu», prifti Theodhor ishte bir i papa-Dhimitrit Theodhosiut, qλ si prift i enorisλ kishte pλrgjegjλsinλ shpirtλrore dhe pλr fshatin Farakλll qλ njohu Jakovin e vogλl).

Nga qλ pλrmbajta e letrλs λshtλ tipike pλr nga mλnyra me tλ cilin mendohej dhe jetonte plaku dhe nga qλ referonte vizjone zbuluse shtrojme tλ tλra dhe me orthografinλ e tij.

Manastiri i shenjtλ i Plakut, lo-tλ Mars 1958-tλ.

Hfarλ na ndan nga dashuria e Krishtit?

I nderuar dhe i dashur ati im Theodhor, tλ falem tλ puth tλ djathtλn me shumλ respekt dhe shpresλtari. Mora letrλn tλnde tλ shenjtλ dhe tλ hollλ, tλ falenderoj ngrohtλsisht, pλr tλ tλra fjalλt nbgushλlluese tλ tua, qλ derdhin ballsam nλ shpirtin tim tλ dhembshur, tλ falenderoj pλr lutjet e tua ndaj motrλs sime. PO kλshtu dhe unλ o ati i nderuar bλje lutje pλr tλ gjithλ ata qλ iken nga kjo jetλ provizore veηanesisht pλr tλ paharruarin papa Dhimitri qλ aq shumλ e dashuroja qλ nλ fλmijλri. Atλ Theodhor u hidhλrova si njeri pλr motrλn time por gλzimi λshtλ se u bλ e denjλ tasia modeste tλ kλnaqet nλ faltoret e dashura tλ oshenarit Joan tλ Rusisλ. Ati im nλ gjumλ u zbulua dhe pashλ motrλn time nλ manastirin qiellor tλ Joanit tλ Rusisλ. Ati im dridhem pλr kλto qλ po tλ shkruaj, nuk pa veshtirλsi nλ ngjitje dhe as nλ gjykatore, ju bλnλ krahλ oshenari David dhe Joani i Rusisλ jeton Zoti, Perλndija. Tani nuk hidhλrohem sepse porositi tek mua tλ mos qaj mλ por tλ gλzohem pλr atλ qλ u bλ e denjλ nλ pallatet qiellore. Etλrit e shenjtλ vune respektin e tyre. Hiri i oshenarit David gjithmonλ do ta mbulojλ dhe do ta forcojλ. Respektin tek presviterja dhe Dhimitraqi, veηanarisht tek plaka. Ate Theodhor Kristjani ikλn nga kotλsia e jetλs sλ pranishme dhe vjen nλ pallatin qiellor qλ asnjλ dhimbje nuk e shqetλson, e anije nuk ze vλnd. Atje ska armiq dhe persekutim dλshpλrim dhe dhimbje dhe peripecite nuk ndλrhyjnλ duke takuar aty me persona tλ veηantλdhe miqλsorλ morrin nga i afλrmi fytyrλn e shpλtimtarit dhe bashkλjeton nλ atdheun shekullor tλ tij dhe nλ shtλpinλ tλ tλrλ lavdishme tλ atit tλ tij. Si njerλz sigurisht do hidhλrohemi sepse nga afλr nesh iku njλ person miqλsor.

Pλrderisa dhe zoti lotoi kur pa Llazarin. Do tλ bλj durim pλr dashurine Zotit tim dhe tλ Oshenarit David. Tλ mλ falesh pλr shkrimet e mija elementare, por njohe atin tim tλ respektuar Theodhorin se mλ dashuron dhe nuk do mλ keqkuptoi. Tλ lodha o Ati im por λshtλ i gjallλ besimi dhe tλ tλra janλ tλ shenjta. Me shumλ dashuri shprestari dhe respekt puth ballin tλnde tλ shenjtλ me puthje shenjtori.

Robi modeste i Zotir Jakovi.

Porosia e kryeλngjλjve

Mλ 1961 igumeni dhe ieromonaku Jakov vendosλn tλ ndλrtojnλ kishλz pλr nder tλ kryeλngjλjve Mihail dhe Gabriel. Igumeni zgjodhi vendin dhe vuri piketa pλr kufijtλ. Iku igumeni pλr nλ Limni dhe natλn i u ηfaq patλr Jakovit njλ oficer i bukur bjond, i gjatλ me shpatλ tλ florinjtλ dhe i tha:

-Ati im, jam kryeengjelli Mihail. Nuk dλshiroj qe kisha tλ mdλrtohet nλ atλ vend ku u vendosλn piketat por kλtu qλ do tλ tregoj.

U ul dhe i spostoi me tutje piketat. Nλ mλngjes patλr Jakovi gjeti piketat tλ spostuara. Kishλza parashikohej tλ ndλrtohej provizorisht me baltλ dhe kashtλ se nuk egzistonin mjetet. Natλn tjetλr u dukλn tek pater jakovi dy oficerλ me shpata tλ florinjta dhe i thanλ:

-Jemi Kryeengjλjt Mihail dhe Gabriel. Ti thuash plakut tλnd se ne nuk duam qλ shtλpia jonλ tλ ndλrtohet me baltλ dhe kashtλ por me sλrλ gλlqere dhe dru, kurse ηatia me tjegulla.

Mirλ po kλto materiale nuk gjendeshin lart nλ mal. Varfλri e madhe dhe rrugλ tλ mirλ pλr tλ transportuar nuk kishte. Pλr kλto i pyeti patλr Jakovi dhe ju pλrgjigjen:

-Mos u mλrzit patλr, do tλ interesohemi ne. Do tλ bjerλ shi natλn dhe rryma do tλ bjere shumλ rλrλ. Materjalet e ndλrtimit do ti dhurojnλ kristianλt besλmirλ.

U bλnλ tλ tλra siη u parathanλ me njλ admirim epikurian.

Rezatimi nuk burgoset

Mλ 1962 vajti qλ tλ shohλ manastirin prifti i Hukλs (Burimit jetλdhλnλs) pλr tλ cillin folλn mλ parλ. Bir i papa Dhimitrit, qλ mλ shpejt meshonte nλ Farakλll. Njiheshin qλ nga vitet e fλmijnisλ sλ tyre dhe patλr Jakovi mund tλ fliste lirshλn. I foli pλr disa nga mundimet e tij bile dhe i tregoi pλr sulmet e satanait, po ashtu si edhe pλr disa pλrvoja tλ shenjta i rrλfeu frikλn dhe dyshimet e tij.

Si tju them o Ati im, disa thonλ se e pλsova, se e humbas pλrderisa thoshte demoni tek demoni tjetλr: «Theja dorλn, qλ bλn kryqin e tij». Dhe ato qλ shoh tek kafka e shenjtλ, ne ajo vrimλ λshtλ i gjallλ shλn Davidi. . . do mλ thonλ se diηka kam. . . ;

Dhe avash-avash i tregoi, herλ pastλr dhe herλ me gjysλn fjale, shfaqiet dhe ndλrhyrjet, tλ oshenarit David por nλ njλ moment nuk u pλrmbajt:

-Mλrzitem, vuaj, patλr Theodhor. Do tλ iki. . . Rri pλr oshλnarin. Erdha refugjat i vogλl, nuk prura asgjλ, dhashλ kλtu zemrλn time. . . shikon tani si u bλra. . .

I thashλ kλto plak i lumur Jakov, por nλ fillim tλ 10 vjeηarit tλ gjashtλdhjet u dukλn dy gjλra qλ zmadhonin shumλ nλ personin e tij. Bile njλkohλsisht pλrparimi shpirtλror qλ sillte rezatimin e tij nλ zhvillimin e organizimit tλ tij. Tλ dyja vazhdonin njλra pranλ tjetrλs.

Tani netλvλ nuk kishte ndeshje me demonλt. Kishte ndeshjen e shλnjtoreve dhe tλ Perλndisλ. Jo se ndaluan absolutisht ngasjet por kishte kaq dashuri tλ ngrohtλ dhe pλrkushtim tek shenjtorλt dhe tek Perλndia qλ mbushej, lumλronte i tλri. Nuk mbetej nλ mendjen dhe nλ zemrλn e tij asnjλ vatλr bosh qλ tλ futej ngasja. Ajo dashuri e tij e ngrohtλ dhe e thithte kaq sa qλ harronte sλmundjen trupore dhe mundin e friksλm. I tλri bλhej shpirt. Fliste me shλnjtorλt, rreth tij kishin hapur krahλt engjλj, pastλrtia mbizotλronte nλ tλrλ qλnien e tij. Lumnia e mbretλrisλ sλ qiejve ishte diηka nλ qelinλ e orendisλ sλ zgjedhur, do me thλnλ nλ mendjen dhe nλ zemrλn e patλr Jakovit.

Kur njλ murg i bλri shumλ presion, qλ ti thotλ pλr kλto pλrvoja, tej nga gjysmλfjalλt dhe tλ nλnkuptuarat qλ herλ-herλ tλ linte, i tha me qetλsi modeste:

-Sonte o biri im isha dhe bashkλ meshoja me shλnjtorλt dhe engjλjt.

Dhe fytyra e tij behej dritλ. Murgu me habi pyeti «si bλhet kjo»? Dhe plaku i lumnuar:

-Ati im mos pyet, kλto hanλ tema shpirtλrore.

Nguli kλmbλ murgu dhe Plaku u spraps me njλ kusht.

Ati im, tλ mos thuash asgjλ. Kur tλ vdes ndonjλ herλ do tλ thuash se njλ plak me tha se meshonte netλt, se bashkλ jetonte dhe bashkλmeshonte me shλntriadhλn pλrditλ.

Pe, Ati im, ηfarλ lumturi kemi ne murgjit dhe veηanarisht klerikλt?

Me ato kupton ηdo njeri pse nuk i trembej vdekjes. E kundλrta e prisnin ηdo ditλ ηdo orλ dhe ηdo moment. Huditeshin disa qλ e dλgjonin shumλ shpesh psallte shλrbesλn e vdekjes nλ orλt familjarizuse tλ vdekjes. Shtrihej nλ tokλ kryqλzonte duart dhe fillonte shλrbesλn e vdekjes. Ndonjλ herλ duke dashur tλ sajojλ i thoshte dikujt:

-Eja tλ tλ them njλ kλngλz. Dhe psallte troparet e shλrbesλs sλ vdekjes.

Prekse ishin dhe pλrvojat e tij nλ kohλn e meshλs hyjnore. Sa i shihte dhe jetonte. Bλnte proskomidhi dhe shpesh shihte gjendjen shpirtλrore tλ tλ fjeturve, qλ pλrkujtonte. Nga dera gjysλm e hapur e vogλl e Agjo Dhimλs, e panλ para proskomidhisλ tλ qλndrojλ larg, tλ mos prekλ nλ tokλ. Harroi atλherλ tλ pλrmendλ nλnλn e tij dhe ju ηfaq me ankesλ:

-Jakovi im tek tλ tλrλ dhe dhuratat e tyre, mua sot nuk mλ dhe.

Tregonte se e njλjta i ndodhi me Makarion e Qipros. Duke mbaruar Proskomidhinλ dhe duke u kthyer tλ vejλ nλ tavolinλn e shenjtλ e shikon tλ qλndrojλ djathtas tij me grushtat njλra brenda tjetrλs sikur kungon prifti trupin e Zotit. Nλ pλrkujtime dhe nλ lutje pλr tλ vdekurit, ishte

skollastik. Pλrkujtonte jashtλ zakonisht shumλ. Edhe murgun Antimλ qλ e stλrmundoi kaq. Bile dikur ju lut Perλndisλ mizerje, nλ bodrum dhe shumλ tλ trishtuar. E pλrshλndeti dhe Anthimi i tha:

-Kλtu jam. . . kur mλ pλrkujton kalon njλ rreze dielli dhe diηka shoh.

Tλ tλra bλheshin nλ njλ mλnyrλ tλ thjeshtλ dhe tλ ngadaltλ. Orλn e Heruvikut shumλ herλ nuk gjendej nλ Agjo Dhimλ i vetλm meshuesi i lumnuar. Engjλjt e pranishλn lavdλronin Perλndinλ, gλzonin atmosferλn, bashkλvepronin me meshuesin, krahλt e tyre preknin meshuesin, shihte pamjen e re tλ tyre. . . Del bλn hyrjen e madhe. Njλ murgeshλ e pranishme e shikon tλ lλvizλ nλ ajλr tλ kthehet tek Ajo Vimλ pa shkelur nλ tokλ. Huditej dhe bλnte kryqin e saj, e kishte humbur pλr herλ shihte ηudi. Kur mbaroi mesha dhe murgesha vajti tλ marrλ uratλn e tij qλ tλ ikte i thotλ λ habitur:

-Mesha sot ishte ndryshe. Ajo mori guxim dhe hapi gojen e saj tλ pλrshkruante hyrjen e madhe. Por parapriu plaku dhe i tha tλ heshtet qλ tλ mos thotλ gjλkundi asgjλ.

Ah shpjegonte mλ vonλ detyrat shλrbyese. Qλ tλ bλnte dhjakun tλ kujdesshλn i foli pλr pλrvojat dhe synimet e tij me njλ hapje tλ thellλ:

-Ah ati im tλ shihnit se ηbλhej nλ orλn e Heruvimit kur prifti lexonte uratat, do iknit tλ tλrλ. . . nλ mλnyrλ tλ padukshme ngjiteshin dhe zbrisnin engjλjt dhe shumλ herλ ndjej krahλt e tyre tλ godasin nλ krahλt emi.

Nλ orλn e meshλs tλ Heruvimit tλ kλrkesλs, ndriste dhe rezatonte pastλrtia, lumnia dhe madhλshtia. Po ai ieromonaku i zhvilluar qλ nga 1960 dhe mλ pas rronte dhe punonte nλ njλ sλmundje tλ vλshtirλ, ai bλnte lλvizje madhλshtore por jo nxitλse, Kishte teleliturgji mbretλrore. Seivili ndiente se kjo madhλshti dilte nga respekti i pafund qλ kishte misteri i falenderimit. Akoma mλ shumλ: Natyrisht ndikohej nga prania e engjλjve tλ posaηλm dhe krye engjλjve dhe shλnjtorλve nλ ajo Vime. Kishte thλnλ nλ tavolinλn e shenjtλ sa shumλ herλ:

-Engjλj dhe Kryeengjλj o biri im, mbaj nλ trupin e Zotit!

Tλ tλra kλto u bλnλ shumλ shpejt shkaku i njλ rezatimi tλ patλr Jakovit qλ filloi e vogλl nλ fillim por e qλndrushme. Kudo qλ meshonte nλpλr fshatra dhe kudo qλ shkonte me kafkλn e oshenarit David deshλn s'deshλn Kristianλt u bλnte pλrshtypje, Diηka u trasmetonte dhe i frymλzonte edhe pse nuk nxirte fjalλ. Atλ gaz dhe plot dashuri tλ pastλr, fytyra, balli i ndritur i tij, sytλ qλ pλrqafonin njeriun dhe pozimi hyjnor i zλrit tλ tij. . . qλ tλ tλra ηuditnin njerzit duhej tλ ishin prej guri ndonjλ i ngurtλsuar qλ tλ mos ndjente se diηka tjetλr ishte ky murg. Dhe ajo diηka tjetλr nuk mund tλ jetλ gjλ tjetλr veη hyjnore gjersa mbjell dhe dashuri e paqe, sjell rreth tij.

Nλ realitet kur rri afλr tij, fliste a nuk fliste, nλ mλnyrλ tλ pa ndjeshme paqλsoheshe. Tλ trasmetonte thjeshtλsi, qetλsi tλ brendλshme kλtλ dhuratλ e disponojnλ vetλm njerzit e thjeshtλ tλ Perλndisλ, orenditλ e tij ata qλ duan shumλ dhe qλ i shλrbejnλ me pλrkushtim.

Jakovi i lumnuar shλrbente nλ fakt me pλrkushtim absolut tek Perλndia. I shλrbeu me pasion nλ formλn e lartλ tλ shλrbesλs si meshues. Asgjλ mλ e shenjtλ, asgjλ mλ e λmbλl. Por dhe asgjλ mλ tλ frikλshme se nga mesha! Hahej nga temperatura me takikardi me shtλrngim tλ shumtλ nλ gjoks, me plevit tλ tmershλm. . . dhe meshonte. Veηanarisht nλ vitet e fundit qλ kishte gjithmonλ problemin e zemrλs- dhe nga 1986 hap pas hapi pregatitej shumλ herλt nλ qeli dhe priste tλ mirte veten tλ zbriste nλ kishλ. I lutej oshenarit David jo tλ kurohej por qλ ta ndihmonte tλ ndihmonte nλ kλmbλt e tij dhe tλ meshonte por vetλm tλ meshoj. . . dhe pastaj le tλ vinte ηfarλ tλ donte Perλndija. . . por tλ arrinte tλ meshonte! Kaq meshues ka qλnλ i lumnuari bile ndodhi nλ saj tλ sλmundjeve dhe nga qλ rrλfente deri nλ orλn tre tλ mλsgjexit, tλ mendojλ disa herλ:

-Sot nuk do tja dal nuk do tλ duroj dhe njerλzit tanλ tλ mirλ erdhλn nga larg qλ tλ meshohen. Atλhere i u ηfaqλn Shenjtorλ dhe i thanλ:

-Jakove, nuk do tλ meshosh dhe ne erdhλm nga aq larg? Pλr pak fillonte dhe sa pλrparonte shλrbesa ndihej mλ mirλ.

Kur bile futej nλ shumλ herλ nuk kishte ndjenjλn e tλ sλmurit. Nλ fund e thoshte dhe ai vetλ mendonte se fluturonte kaq i lehtλ bλhej. Dhe vishte gjithmonλ njλ kostum priftλror tλ

hollλ. Kurrλ nuk kishte dhe nuk dha para pλr njλ kostum tλ mirλ priftλror. Vetλm, nλ vitet e fundit kishte kostume tλ mira dhurata nga djemtλ spiritual tλ tij. Por edhe ato i vishte herλ vetλm kur kishte njerλz dhe nλ festa.

Falλsit e atλhershλm ishin njerλz mλ me fat. Atλhere patλr Jakovi me ata pak falλs mund ti shihte mλ shumλ ti degjonte lirshλm. Pastaj qenλ vitet-nga 1960- qe episkopi i mirλ i halqidhλs Grigori dλrgonte nλ manastir nλ behar djem tλ rinj, studentλ teologλ dhe tλ tjerλ.

Ata tλ tλrλ njohλn dashurinλ hyjnore pa masλ tλ patλr Jakovit tλ cilin pλr bλmat e tij spirituale edhe e respektuan dhe e donin pa kufi. Atλ deshi dhe kryepeskopi i mirλ Grigori qλ njihte apo dyshonte pλr hyret spirituale tλ patλr Jakovit tλ pashkolluar. Pra nuk i kishte thλnλ nλ dorλzimin e tij se njλ ditλ kisha do ta shpallte shλnjtor.

I lumnuari patλr Jakov kishte aq shumλ kujdes vyrtytin murgjλror tλ bindjes sa qλ vetλ ai me mburje hyjnore thoshte:

Kurrλ nuk shkela porosinλ e Nikodhimit, as mλ shkonte nλ mendje dλgjoj.

Tλ njλjtλn mund tλ themi edhe pλr vyrtitin e papronλsisλ. Por ishte e lehtλ dhe e vogλl nλ sytλ e tij dhe nuk fliste pλr tλ. Fliste dhe zbatonte tejkalimin e saj, lλmoshλn. I tejvarfλr dhe i ηveshur jetoi dhe mbylli sytλ e tij. Edhe pse kish nλ vitet e fundit shumλ nuk mbajti kurrλ asgjλ pλr veten e tij. Nga 1960 dhe me pas gjithnjλ kish ndonjλ mundλsi nλ manastir. Dhe vet ai atλhere mori rrogλ si prift i enorisλ. Por nuk i mbetej dhrahmi. Qλ atλ herλ filloi lλmosha e pλrngjashme e tij me qindra fillimisht, me mijra mλ pas. U bamirλsua me sasi tλ mλdha dhe bile dhλnije tλ rregullta. Sa nuk ishte Igumen sigurisht pyeste gjithmonλ Nikodhimin pλr tλ dhλnλ diηka nga jipte miliona nλ tλ varfλrit dhe sidomos tek tλ sλmurλt.

Bota ja shpinte apo ja dλrgonte dhe ai i ndante atje ku duhej. Vetλm dy tre herλ e mashtruan disa hora dhe u dha para. Por nuk u mλrzit. Shumλ shpejt tλ tjerλ i dλrguan tλ shumuara, pλr tλ varfλrit dhe tλ sλmurλt e tij.

Shumimi i bukλs dhe i manestres

Nλ Gusht tλ 1963 erdhλn nλ manastir 75 Livisjanλ. Punuan pλr serλn e manastirit, pλr ajonerin vullnetarisht. I kishin taksur shumλ nga Livanatet etdheu i oshenarit David, tλ ofrojnλ diηka nλ manastirin e bashkλ patriotit tλ tyre. Kλshtu arritλn atλhere 75 burra qλ tλ bλnin veprλn e serrλs. Nλ manartir rrinin 15 tλ tjerλ pλr tλ ndihmuar. Patλr Jakovi kordinonte punimet nλ pergjithsi por ishte dhe vetλm dhe duhej tλ interesohej pλr ngrenien dhe qλndrimin e kλtyre njλrλzve tλ mirλ.

Pλrdori ηfarλ egzistonte dhe nuk egzistonte nλ depo. Njλ ditλ ushqimet mbaruan. Para skishte. Kλrkoi nλ tλrλ raftet dhe tλrλ qoshet. Ariti tλ gjejλ 2, 5 oke manester. Dhe nga buka vetλm gjysλm meshλ, idha dha plaku Eftim gjysλm meshe. Sasi qesharake pλr 100 persona pothuajse qλ punonin tλrλ ditλn nλ punλ krahu.

Mλrzitej dhe nuk dinte se ηfarλ tλ bλnte. E zuri diziluzionimi po qante qλ do tλ linte njerλzit pa ngrλnλ. Por befasisht uli tenxheren e madhe, Hedh brenda manastren. Vendos edhe bukλn dhe vajti nλ kishλ. Qλndroi para ikonλs sλ Oshenarit David dhe i tha:

-O Shλnjtori i im. Ata njerλz punojnλ pλr manastirin tλnd. Kthehen tλ lodhur dhe tλ uritur. Nuk kanλ asgjλ tjetλr qλ tu jap tλ hanλ, vetλm 2, 5 okλ manester me pak vaj, gjysλm bukλ dhe gjysλm meshλ (dhe ja tregonte shenjtorit). Tλ lutem ti ta bekosh tλ hanλ dhe tλ ngopen.

Gatoi nλ kλtλ tenxhere e nxirte vazhdimisht gjellλ dhe nuk kishte tλ mbaruar. U ngopλn tλ tλrλ dhe teproi gjysλm tenxhere po teproi. E panλ tλ tλrλ. Dhe igumeni i atλhershλm patλr Qirilli. Shumλ vite mλ pas duke theksuar ηuditλ e oshenarit David patλr Jakovi thoshte:

-O vλllai im pλrsλritje e ηudisλ sλ 5 peshqλve.

Itλrhirλshmi la pa ngrλnλ jetimλt e motrλs se tij

Lλmosha nλ vitet e para nuk ishte e lehtλ. Deri ne 1975 as shumλ para i jipnin njerzit, as mund tλ jipte lemoshλ pa lejλ. Dhe nuk mund tλ jipte lemoshλ bλhej i mjerλ. E shihte dhe hidhλrohej shpirti i tij. Ai i ndrituri person gjithnji inkurajus i jipte njλ trishtim tλ thellλ qλ tλ shponte zemrλn. Vuajti shumλ. Bile njλ herλ mλ 1965 mλ 6 Gusht jetoi trishtimin mλ prekλs tλ jetλs sλ tij.

Motra e tij Anastasia, pλr tλ cilλn u kujdes dhe e donte shumλ la me 1958 dy jetim tλ vegjλl Davidin dhe Marinλ. Nλ Farakλll varfλri e madhe. Fλmijλt skishin tλ mira materjale por skishin as nλnλ. . . gjellλ, ndonjλ robe, kλpucλ. . . Tλ vegjλl ishin mund ti harronin. Por prehrin e ngrohtλ tλ nλnλs, pλrkλdheljen e saj si ta harronin? Babai i tyre qe i rimartuar. Dλgjuan fλmijλt nga komshinjtλ se do tλ venin nλ panairin e Metamorfozλs tek oshenari David. Fluturoi zemra e tyre. Kishin dλgjuar sa daja i tyre i mirλ ishte atje murg. Pa njλ e dy dhe pa patur ndλrgjegje pλr distancλn thanλ tλ vinin dhe ata. Por duhej tλ ecnin tλ paktλn 6 orλ mλ kλmbλ. Tλ mernin pλr tλ ngrλnλ me vete nuk kishin, kλpucλ pλr rrugλ pλrmes maleve skishin qλ tλ mbathnin. Kishin vetλm nλ zemrλn e tyre marrλzi pλr dajλn. Dhe shpresλ tλ thellλ se diηka nga nλna e tyre do tλ gjenin tek dajua i shenjtλ.

U nisλn gjitonλt pak pas drekλs mλ 5 Gusht. Nga pas tyre edha tλ dy vllezrit. rrugλt pambarim, gurλ tλ kλqinj, malore, rryma, pyje. U lodhλn fλmijλt, i mori uria, u dhimbnin kλmbλt e tyre, por do tλ shkonin tek daja. . . dhe vazhdonin. Dhe ja njλherλ arritλn. Daja i tyre kishte tλ tλra pλrgjegjλsitλ dhe as nuk mundλn ta shonin. Natλn nuk u kujdes njeri pλr fλmijλt. Diku u mblodhλn nλ njλ anλ, mbyllλn sytλ e tyre dhe nga lodhja fjetλn pa ngrλnλ.

Nλ mλngjλs nga zhurma e besimtarλve u zgjuan. Nuk u futλn mirλ nλ kishλ, skishin rroba tλ mira, shin zbathur. Para drekλs mbaroi mesha. Prisnin tλ dilte Daja. Doli i fundit. Ju afruan, i puthλn dorλn. Ai i pa dhe fluturoi zemra e tij, por sλ shpejti njλ trishtim i thellλ i errλ soi fytyrλn e tij. Ngjante i vdekur. Gjeti kurajo ngriti dorλn dhe u ledhatoi kokat. . . Varfanjakλt e zbathur tλ motrλs sλ tij! Nuk kishte tu jipte asnjλ dhrahmi dhe as ndonjλ meshλ tλ tij. Nga manastiri sduhej tλ merte. Upλrul dhe ju tret zemra e asketit tλ ndjeshλm qλ jetonte vetλm pλr dashurinλ dhe mλshironte shumλ. Fytyra e tij e ndritur u bλ e verdhλ, humbi. Kish porosi tλ reptλ nga igumeni tλ mos japλ, tek tλ afλrmit asgjλ nga manastiri. Virtyti i bindjes ishte i shenjtλ, ishte murg i vλrtetλ dhe duhej ta mbante. Vetλm dy lot nuk mundi ti mbante. U ledhatoi kokat me dorλn qλ i dridhej dhe u tha «mλ tλ mirλ o bijtλ e mi».

Fλmijλt dλshpλrim i zi. . . Rufe tu binte sipλr mλ pak do tλ mλrziteshin. Ulλn kokλn. . . Bota qe shembur. Vanλ mλ tutje. . . Tλ tλrλ hanin diηka dhe pregatiteshin tλ mernin rrugλn e kthimit pλr nλ fshatrat e tyre. Nipλrit jetimλ tλ oshenarit Dajλ skishin vλnλ as naforλ nλ gojλ!

Pλr pak komshijtλ e tyre tλ Farakllλs duhej ti ndiqnin dhe jetimλt e pa ngrλnλ sepse vetλm nuk e dinin rrugλn. Nga pas edhe ata. Duke zbritur pλr tek rryma i pa rastλsisht njλ murg i ri i atλhershλm, patλr Qirilli, igumeni i sotλm i manastirit. U foli, pa hallin e tyre, e kuptoi. U gjeti meshλ tλ hanλ, tλ forcoheshin kλmbλt e tyre. Dikush u kish dhλnλ disa dhrahmi. Dha 20-shen tek Davidi dhe talarin tek Maria. Fλmijλt u kthyen tλ kλputur i priste vetmija e farakllλs. Si tλ njihnin tλ riturit, tajetonin qλ tλ binden se nuk qe nga indiferentizmi.

Sa pλr tλ vetλ lumnuarin ai mλ shumλ se ηdo gjλ nuk harroi kurrλ torturλn e asaj dite. Qλ kishte para tij jetimλt e motrλs sλ tij dhe nuk i ndihmoi. Pas 20-te e ca vjetλsh thoshte dhe rithoshte tek mbesa e tij Marija, tek vajza e uritur dhe jetime e 1965-sλs:

-Ah, marija ime, ta dish se sa dhimbje ndjeva atλhere

Sλmundjet e shλnuan qλ herλt

Puna e ashpλr shλrbesat me shumλ orλ dhe pagjumλsia e pλrditλshme nλ qeli, i sollλn rezultate. Kishte dhe kreshmimin e rreptλ. Kλshtu shterimi i organizmit avanconte shumλ. Diηka qλ rregullisht qλ duhej tλ ishte bλrλ akoma mλ herλt. Dhe nuk kishte ndλrmend tλ ulte ushtrimin me asnjλ fuqi. Sa forca e tij shpirtλrore qe e fuqishme, aq kλmbλgulte nλ ushtrimin e rreptλ: Thuajse, qλllimi i ushtrimit ishte pikλrisht ajo, tλ mbajλ forcat e tij shpirtλrore tλ lira nga ndikimi

i pasjoneve, tλ ngasjeve dhe tλ materies, me qλllim qλ tλ drejtohen pa pengesa pλr tek Perλndija tλ shenjtλrohen prej tij.

Por trupi u pλrul nga 1956-ta i dhimte pa mλshirλ mezi i tij. Pλr dhimbjen nλ kλmbλ nuk thoshte asgjλ sepse e vuajti. Por me mesin e tij qe epa mundur. Dhe si tλ mos dhimbλ te pλrdesisa nλ 23 orλ as dy orλ nuk e linin rehat. Kishte probleme nλ qoftλse shtrihej dy orλ natλn. Dy bλheshin orλt e ηlodhjes kur i dhimbte shumλ. Dhe kur nuk meshonte. Se po tλ kishte pλr tλ meshuar dhe nλ se gdhinte festλ e madhe, krishtλlindje, Theofani e tλ tjera, atλhere pra nuk flinte fare. As edhe nλ vitet e fundit tλ tij, qλ kishte pompa nλ zemλr. Shkonte nga aty pranλ njλ murg vλlla dhe i thoshte:

U lodhe o plak, eja tani tλ qetλsohesh pak. . . . . .

Ai pλrgjigjej:

-Shko Ati im, unλ do rri λshtλ natλ e madhe sonte nuk jam lodhur.

Nλ mλngjes qλ ngriheshin tλ tλrλ, e gjenin akoma tλ gjunjλzuar, me petrahilin e tij tλ lutej. Nλ tλ tilla ditλ pas lutjes sλ gdhirjes zbriste nλ kishλ pa i thλnλ askujt. As donte ti flisnin gjendej gjetkλ dhe gjendej nλ botλ tjetλr.

Kλshtu, u nevoit pλr mesin e tij mjeku. I bλnλ tλtλdhjetλ gjilpλra por e keqja vazdonte, shλrim nuk shihte. Tλrhiqej tλrλsisht nga punλt dhe derisa, atje u ηfaq oshλnari David me fytyrλn e patλr Spiridhonit nga mali i shenjtλ qλ e kish pritur. Spiridhoni e ndihmoi tλ ngrihej dhe i tha: «Mbλshtete mesin tλnd nλ mesin tim tλ shλndoshλ». E ndihmoj dhe e bλri. Atλhere Shenjtori i ktheu pas duartλ e tij dhe e zuri nga mesi patλr Jakovin qλ dλgjoi kλrcitjen e mesit. Ajo qe. Dhimbja humbi. Dhe shλnjtori e pyeti:

-Kush jam?

Mori pλrgjigjen: «Patλr Spiridhoni». Atλhere shenjtori i tha:

«Jo mλ njohe nuk do tλ thuash emrin tim, rri nλ shtλpinλ time! U hap dera dhe pa shenjtorin tλ dalλ dhe tλ zbresλ nλpλr shkallλ.

Me 1964-tλr hoqi shumλ nga bajamet e tij. Kishe dhimbje tλ tmerrλshme dhe nλ veshkat e tij binte qelp. Shumλ herλ e zinin dhimbje tλ pa durueshme nλ meshλ dhe nxihej i tλri. Kurrλ nuk rastisi tλ ndλrpresλ meshλn hyjnore sado qλ tλ vuante do ta mbaronte.

Me 1962 i erdhi keq Perλndisλ dhe dergoi nλ manastir njλ murg tλ mirλ Qirillon. Ai qλ sot λshtλ igumeni i manastirit i qλndroi dhe e ndihmoi aq sa mundi asketin e sλmurλ Jakov vuajtjet e tλ cilit nuk kishin fund.

Me 1967-te e gjetλn tλ tjera. Bλri njλ operim shumλ tλ vλshtirλ nga dhjami dhe apandesiti me reaksion peritonik dhe probleme me prostatin. Vuajti shumλ nuk dinte se ηfarλ kishte. Nλ spital s'deshi tλ shkonte. Nxihej grisej dhe pλrpλlitej nga dhimbjet. Qirilli e gjente nλ gjendje dλshλruse. Nuk mund tλ lλvizte, zvarrisej. Qλ tλ vnte pak me tutje binte dhe zvarrisej me tλ katra me fytyrλ nga toka. Pλsoi krizλ tλ frikλshme dhe e sollλn pa ndjenja nλ spitalin e halqidhλs. Ata menduan pλr apandesit tλ thjeshtλ. Pranoi me njλ mijλ tλ lutura tλ mjekλve dhe klerikλve tλ operohet. Vλshtirλsia e tij i dedikohej nλ atλ se nuk donte tλ hiqte rrobat dhe tλ shihte njeri trupin e tij. E konsideronte ekstrem tλ cfilitjes:

-Do tλ bλhem gaz o etλr. Asnjλherλ s'mλ pa njeri. Dhe nλ fakt ishte kaq i pastλr dhe kishte aq shumλ kujdes qλ tλ mos i shohin trupin, sa qλ vete ai asnjλherλ nuk zgjati dorλn e tij nλ trupin e tij, siη thoshte igumeni dhe spirituali i tij Nikodhim. Akoma bile dhe foshnjat qλ pagλzonte kaq vite nuk i shihte kurrλ. Mbante sytλ e tij lart dhe pohonte me dobi hyjnore dhe kλnaqλsi:

-Nuk pashλ kurrλ si jane organet e fλmijλve.

I thanλ pra gλnjeshtra se nuk do tja hiqnin rrobat, do ti bλnin gjoja njλ vrimλ nλ roba. Kλshtu pranoi tλ bλnte operimin. Nλ 4 tλ Tetorit priste nλ Sallonin e vogλl pλr nλ kirurgji. Tλ pranishλn ishin arqimandritλt Klerikλ Polikarp, Nikodhim, Vasilios dhe dikush akoma. Patλr Jakovi ju lut shumλ dhe midis tλ tjerave tha siη tregonte:

-Po do oshenari im David tλ rikthehem nλ manastirin tλnd eja tλ mλ bλsh mirλ. . . . pλr njλ ηerek ore duhet tλ jesh kλtu. . . . dhe po tλ vish kalo tλ lutem tλ marrλsh dhe Joanin. . . λshtλ nλ rrugλn tλnde do tλ kthehesh nλ njλ rrugicλ djathtas dhe do ta gjesh.

Pλr pak minuta thoshte me zλ zyrtar arritλn oshenari David (bile i djersitur se i kishte kλrkuar tλ vinte shumλ shpejt) dhe oshenari Joan. Qλndruan nλ port dhe duke pλrshλndetur i thanλ me fjalλ dhe lλvizje:

-Unλ jam plaku David dhe kλtej oshenari Joan Omollogjiti. Nuk na kλrkove erdhλm mos u shqetλso, do tλ bλhesh mirλ.

Menjλherλ kuptoi se klerikλt e pranishλm nuk pλrshλndetλn asnjλ nga tλ dy shenjtorλt dhe protestoi:

-Etλr nuk ngriheni? nuk pλrshλndesni?

Ata u ηuditλn dhe Nikodhimi u bλ mλ i qartλ:

-Vajti e humbi Jakovi. . . .

E morλn nλ kirurgji i vunλ narkozλ dhe pastaj i hoqλn rason, anterin dhe rrobat e brendλshme. Para se ta zλrλ mirλ narkoza pa tλ hapet porta dhe u futλn tλ dy Shenjtorλt. Kirurgu Sp. Kalloheri hapi dhλmbλt i shtangur. Nuk kishte thjesht Apandesit por gjendje kritike. Vendosi tλ fillojλ dhe tλ dilte ku tλ donte. Doli pλr mirλ. Doli me sukses operimi i indλrlikuar dhe u kthye asketi nλ qeli. Kush vinte qλ ta shihte i thoshte «Sa kirurg i mirλ λshtλ zoti Kalloheris», pλr tλ cillin njλkohλsisht lutej tλ kλtλ shλndet. Atλhere humbi durimin e tij oshenari Joan dhe natλn ju ηfaq i zemλruar:

-Jakov, ηfarλ mburr vazhdimisht mjekun? Unλ tλ bλra mirλ. Unλ kisha porosi tλ tλ operoj. Mjeku vetλm ηmund tλ bλnte?

Mjeku Kaloheri pasi kaluan disa ditλ vajti nλ manastir qλ tλ shohλ patλr Jakovin tek i cilli pohoi ηdo gjλ pλr operimin e ndλrlikuar:

-Ndjeja se dorλn time dikush e drejtonte dhe tani kam ndjenjλn se nuk e bλra unλ operimin. . .

Puna e natλs trupore dhe shpirtλrore i krijoi gjithashtu gjendje tλ keqe nλ kλmbλ. Bλri flebit masiv. Ndiente dhimbje tλ frikλshme dhe nuk mund te ecte mλ. Me 1974 e ηuan nλ spital NIMITC pλr operim. Pranoi se interpretoi provat e operimeve si masλ e veηantλ e Perλndisλ. Dhe thotλ:

Lejoi Perλndia tλ shkoj nλ spital kaq herλ dhe tλ bλj operime qλ tλ modestohem.

Kλtλ herλ mbeti nλ kirurgji 6 orλ dhe mλ tλpλr. Kirurgu G. Kodhelis u detyrua tλ bλnte prerje shumλ tλ mλdha, se damarλt e kalbur ishin shumλ.

Atje nλ sallλn e spitalit ju ηfaq Hyjlindλsja qλ ti japλ guxim si e tregoi tek vizitori i tij dhe biri spiritual, patλr Pavllo Joanu:

-Dje o biri im nλ njλ moment hyri njλ Zonjλ e veshur si Infermjere, mbante dhe njλ djalλ nλ prehλrin e saj. «Hbλn Ati im» me pyeti. «Hfarλ tλ bλj o Zonja ime. Jam i sλmurλ dhe mλrzitem qλ kam ikur nga manastiri im. Midis tλ tjerave o biri im unλ pyeta « Kλtu infermjerλt kanλ fλmijλt e tyre nλ spital? : Atλherλ ajo mλ buzλqeshi dhe mλ tha: «Mos ki frikλ do tλ bλhesin mirλ». E pyeta «Cila jeni ju o Zonja ime? » Atλhere prap mλ buzλqeshi pa mλ thλnλ asgjλ tjetλr. Unλ u ktheva nga i sλmuri nλ krah qλ ta pyes mos dinte cila ishte ajo zonjλ dhe ai plot ηudi: «Pλr kλ Zonjλ flisni? Atλhere u ktheva dhe nuk pashλ njeri. Dhe kuptova or bori im se ishte Shλn Maria jonλ.

U kthye nλ manastir por nuk mund tλ punonte mλ nλ punλ tλ vλshtira krahu. Shumλ orλ tλ ditλs qλndronte nλ gjunjλ dhe rλfente. Se rλfimet mλ tλ shumta i pranonte deri nλ fund tλ jetλs sλ tij i gjunjλzuar.

Ato janλ gjλra tλ Perλndisλ

Me qλ patλr jakovi ishte dhe prifti ne tre fshatrat duhej tλ vinte dhe tλ djelave dhe bile disa herλ kur e lipte nevoja mλ shumλ. Duhej tλ vinte me kafshλn e tij nλ tλ ftohtλ nλ borλ nλ

ngrica nλ vapλ. . . nuk ishin pak herλ qλ shpλtonte mushka e tij Haidhoja, nλ dimer me borλ u tremb nλ pyll kafsha, hodhi poshtλ patλr Jakovin u godit keq dhe humbi dorashkat e trasha prej leshi qe i kishte dλrguar pλr kushte tλ tilla Zoi. Nga qλ ishte gjithmonλ i shteruar nga ushtrimi ftohej shumλ duartλ i bλheshin shkop dhe vλshtirλsohej tλ meshonte.

Shumλ herλ vinte nλ fshatra pλr arsye tλ ndryshme pa e marrλ mushkλn. Kλshtu kthehej nga damnija dhe bile ishte i ngarkuar me mjaft peshλ. Pothuajse dy kilometra para se tλ arrinte nλ manastir kaloj njλ taksi me pasagjerλ qλ e njihte patλr Jakovin dhe i propozoj shoferit ta mernin edhe atλ. Shoferi u pλrgjigj:

-Leri murgjit skanλ nevojλ.

Vazhduan dhe mλ tλ arritur nλ manastir u pλrplasλn dhe vetλ patλr Jakovi u hapi portλn. Taksixhiu dhe paragjeri e humbλn. I pari kλrkoi ndjesλ.

Tλ tilla qenλ shumλ tλ zakonλshme po le tλ pλrmendim akoma dhλ njλ rast. Njλ nλnλ kishte sλmurλ fλmijλn dhe sillte rrobat e tij qλ ti lexonte patλr Jakovi. I sillte mλ 1970-tλ me taksinλ e Athanasios Varvuzu. Dimλr, baltλ nuk ishte bλrλ rruga e re dhe taksija mbeti nλ baltλ pikλrisht atje qλ kthente rruga pλr nλ askλtirin oshenar David, nλ kryqλzim. Zbritλn dhe do tλ vazhdonin mλ kλmbλ kur po kalonte me mushkλ patλr Jakovi, duke vajtur tλ kungonte nλ Damni njλ gati pλr tλ vdekur, distanca tλ paktλn ishte gjashtλ shtatλ kilometra nga manastiri. Nλna kλrkoi tλ fliste tek patλr Jakovi, por ai i tregoi tλ shenjtat (kungatλn Hyjnore) i tha tλ bλnte kryqin e saj dhe i tha tλ shkonte nλ manastir ku do tλ shkonte dhe ai vetλ. Nλnλ dhe taksixhiu ecλn dhe plotλ 15-tλ minuta dhe aritλn. Hynλ nλ kishλ u falλn dhe tλ mrekulluar shofin patλr Jakovin tλ dilte nga ajo Vima.

-Patλr Jakov nuk tλ pamλ pak para nλ rrugλ?

-Po o biri im.

-Nuk veje nλ Damni te kungoje atλ gati tλ vdekurin?

-Po o biri im.

-Dhe si vajte dhe u ktheve aq shpejt?

-Ato biri im janλ gjλra tλ Perλndisλ! (e tregonte taksixhiu nλ sytλ episkopit).

Dhe gjλrat e Perλndisλ nuk i diskutonte. I pranonte siη vinin. Njλ lloj besonte pλr besimin dhe kreshmimin. Pλr tλ qλnλ krejt tλ kuptueshme dhe gjλra hyjnore i rekomandonte ngrohtλsisht pa dhλnλ shumλ sqarime. Vetλm thoshte se kreshmimi λshtλ porosia e parλ qλ dha Perλndija tek njeriu. Prandaj dhe kur mitropoliti Nikolaos dλrgoi Letλr nλ enorinλ e tij pλr tλ ulur kreshmλrinλ e kreshmλs sλ madhe provoi shumλ hidhλrim dhe nuk fshehu mosmiratimin e tij. Disa veprime tλ tilla si dhe ηfarλ gjera unike shihen shtrembλr nλ veηorinλ e priftλsisλ e bλnin tλ thoshte:

-Dhespotλt ja kanλ varur (nuk e zbatojnλ). U mλrzit shumλ kur njλ episkop dorλzoj njλ prift tek i cilli nuk dha Plaku aprovim sepse kishte pengesλ nga arsye e mλkateve tλ tij. Duke iu pλrmbajtur me saktλsi porosive tλ murgjλrisλ dhe duke askλtuar rreptλ jo tλ lenλ pas dore iu dha nga Perλndija tek shenjtorλt dhe bile pλr oshenarin David por edhe pλr oshenarin Joan tλ Rusis. Fliste bashkλ me tλ thjetλ dhe direkt. Kλrkonte kλtλ dhe atλ pa hezitime dhe pa e sjellλ vλrdallλ. Ndλrkohλ bile zemλrohej dhe e trembte Oshenarin David. Kλshtuu bλ mλ 1972 kur dikush keq bλrλs nga Rrovijes preu disa pemλ ulliri mbetur e vetmja ullishte nλ manastir dhe patλr Jakovi u mλrzit. Akoma mλ shumλ qλ do tλ duhej tλ vraponte tek rojtarλt e fushave, polici, prokurori pλrderisa igumeni e kishte lλnλ pλrgjegjλs nλ manastir. Kishte aq mundime tani, gjyqet i mungonin. U revoltua sa nuk merret me mend. Nuk u mendua fare zbriti nλ Kishλ vajti para ikonλs se Oshenarit David dhe i tha:

-Unλ o Shenjtori im pronat shtλpitλ e mija dhe tλ tjera i lashλ dhe erdha kλtu tλ tλ shλrbej ty. E di sa tλ dua dhe tλ nderoj. Tλ Tuat janλ pronat. Por ti nuk interesohesh dhe vete kush tλ dojλ dhe i pret. Nuk mundem tani tλ vrapoj nλpλr policira. Deri nλ mbasdite do tλ mλ bjesh atλ qλ preu ullinjtλ. Pλr ndryshe do tλ tλ kyη o Plak nλ kutinλ e Lypsanit dhe nuk do tλ temjanis, as kandilin tλnd z' do ta ndez. Dhe Oshenari David u bλ i mirλ. Nλ mbasditλ para se tλ fillojλ mbrλmjesoren pa se po hynte njλ fshatar. Patλr Jakovi kuptoi se ai ishte keq bλrλsi por priti. Nλ fund tλ mbrλmjesores keq bλrλsi e pohoj dhe ndoqi rivendosjen e gjλrave.

Tre vjet mλ vonλ ndodhi diηka analoge. Ndλrsa etλrit pregatiteshin pλr mbrλmjesoren konstatuan se hajduti hapi kutinλ dhe mori paratλ.

Atλhere Plaku shumλ i mλrzitur vajti nλ Ikonλn e Oshenarit David dhe i deklaroi:

-Nλ se mλ gjete se kushe mi vodhi paratλ derisa tλ bλhet mbrλmjesorja unλ nuk do tλ tλ temjanis as do tλ tλ bλj mbrλmjesore!

Pλr pak e solli oshenari David vjedhλsin. Hyri duke qarλ dhe i gjunjλzuar kλrkoi ndjesλ.

Oshenari David jo vetλm qλ e dλgjonte patλr Jakovin por edhe bashkλdhimbte, siη duket nga pλsimi i igumenit Nikodhim. Pak para se ti hiqnin igumenin Nikodhimi vajti nλ manastir gjeti patλr Jakovin qλ meshonte, e pyet ηbλn patλr Jakov dhe mori pλrgjigjen:

-Htλ bλjλ Plaku i sλmurλ, nλ halle jam.

Nikodhimi nuk tregoi mirλkuptim dhe tha me indiferentizλm:

-E ti gjithmon i sλmurλ je, ηfarλ ke?

Ditλn tjetλr Nikodhimi u ηua me kλmbλt e tij shumλ tλ enjtura. Kuptoi ηfarλ ndodhi dhe me tλ parλ nλ oborr patλr Jakovin i tha me ankesλ dhe i penduar.

-E patλr Jakov njλ llaf e thashλ, ishte nevoja tλ ma ktheje?

Megjithatλ pengonte oshenari satanain dhe ai herλ herλ e bλnte sulmin e tij. Kλshtu i njλjti demon i rrezikshλm me pamje mongole sulmoi prapλ patλr Jakovin natλn e rrahu me dru shumλ dhe asnjλ nuk dλgjonte, qλ kλrkonte nga qelia e tij ndihmλ. E frikλsoj demoni duke i thλnλ:

-Ku do vesh o kockλ e lλkurλ nuk do tλ shpλtosh nga mua.

Nλ mλngjes i bllokuar dhe i dλrrmuar patλr Jakovi u ankua:

-Ku jeni o Etλr? Nuk dλgjonit qλ thλrrisja ndihmλ?

Me igumeninλ

Veηanarisht nga 1970, rrezatimi i ieromonakut Jakov egzistoi nλ raport analog me vuajtjet e tij. Pa fund vuajtjet e tij pa kufi dhe rezatim.

Flisnin pλr atλ jo vetλm nλ krahinλ por nλ gjithλ Evinλ. Nλ Atikλ dhe nλ kryeqytet e njihnin shumλ dhe venin ta shikonin, ta dλgjonin, tλ rrλfehen. Por kur pak mλ vonλ me 1972 u shtrua ηλshtja e igumenit tλ ri nuk u gjykua si i pλrshtatshλm nga mitropoliti i atλhershλm i Kalqidhλs Nikollaos.

Kalua 3 vjet. Bindje apsolute. Asketi ynλ i madh edhe tek igumeni i ri tek ieromonaku i ri i atλhershλm Kristodhulos, tani igumeni i manastirit tλ madh tλ Kutlumusiut tλ Malit tλ Shλnjtλ. Kishte aq vyrtyte dhe i dha Perλndia kaq dhunti tλ veηanta sa qλ nuk u vλshtirλsua tλ nλnλshtrohet tek igumeni i ri. Pλrkundrazi e donte shumλ nga qλ e njihte qλ kurqe djalλ i vogλl dhe e rλfente.

Nλ 3 vjet u krijua prap ηλshtja e igumenisλ. Mitropoliti i ri Hrisostomos s'para shikonte atλhere shumλ saktλ pλr patλr Jakovin i cili hezitonte dhe tregonte mos preferencλ. Ra pλrfundimisht dhe nga 25 Qershori i 1975 u bλ igumen.

Pλrgjegjλsi tλ reja. Shumλ tortura, rrezatim mλ i madh. Rikrijim i manastirit e nλ fakt kishte filluar qλ nga Nikodhimi me fuqi lλvizλse Jakovi tani pλrparoi me hapa tλ mλdha. Kujdesej edhe pλr manastirin edhe pλr gjithλ krahinλn. Pλr kλtλ nλ vitet e frikshme 1978-1979 qλ u dogjλn jashtq zakonisht shumλ pyje nλ Greqi, dilte shpesh herλ jashtλ nga manastiri natλn vetλm dhe herλ me murgjit dhe bλnte vazhdimisht urata tλ shpλtonte vendi nga mallkimi i zjarreve. Mλ shumλ nga ndλrtesat qλ i donte tλ mira tλ forta por shumλ tλ thjeshta murgjλrore, kish merak pλr jetλn e brendλshme tλ bashkisλ. Ajo i dhimbλte kryesisht. Tre ishin tλ gjithλ dhe tλ tre murgj. Me gjithλ rezatimin e tij, me gjithλ mrekullitλ qλ bλnte nuk shihte murgj tλ rinj. Shumλ murgj, kandidatλ tλ ri u kλshilluan dhe u rrλfyen por vanλ gjetkλ dhe murgjλruan. Njλ igumen i ri qλ vajti nλ atλ kohλ qλ ta njihte dhe tλ kλshillohet e pyeti:

-Si o plak nuk ke mλ shumλ murgj pλrderisa kalojnλ kaq tλ interesuar prej teje? Plaku pa vλshtirλsi i tha:

-Duket, patλr se i di mirλ vetλm gλrmat e para, tλ thellat nuk i di.

Dhe nλ fakt kaluan 12 vjet qλ tλ mos shoh murg tλ ri. Priti deri me 1987. Por kjo nuk dhuntoi, njλ hyjnor tek i cilli rendnin pλr kλshilla jashtλ mase, shumλ murgj nga manastire tλ ndryshme i dinte mirλ gλrmat e murgjλrisλ. Atλ si e injekton Plaku kandidatin nλ shpirt nλ kuadrin e murgjλrisλ, gjetkλ ishte arsyeja apo shkaqet dhe λshtλ e vλshtirλ tλ zbuloheshin dallimi i plakut Jakov dhe gjykimi i Perλndisλ nga kandidatλt. Ndaj le ta lemλ kλtλ problem.

Pak pra murgj, por shλrbesat bλheshin rregullisht vyrtytet e murgjλrisλ dukeshin edhe nλpλr fytyra. Njλ drekλ satanai e tregoi me mλnyrλn e tij tek igumeni. Me portλn e mbyllur u duk befasisht nλ obor njλ plakλ e mjerλ e ligλ me njλ maskλ nλ hundλ.

Plaku Jakovi i tha:

-Eja tλ falesh, nga ku vjen? Rri tλ ηlodhesh njλ ditλ.

Dhe plaka:

Hfarλ thua? Kλtu nuk rri as gjysλm ore, kλtu meshoni ηdo ditλ luteni. . . do tλ shkoj nλ filan manastir, tλ ngatroj ndonjλ javλ dhe pastaj do tλ shkoj gjetkλ.

Mos je Satanai dhe vuri kryqin prej druri sipλr saj. Satanai me formλn e plakλs u zhduk me njλ herλ por nuk u dizilizionua. Ditλn tjetλr brenda nλ qelinλ e tij, nλ momentin qλ pregatitej tλ fillonte lutjen shumλ orλshe dhe vinte livan nλ temjanisλ njλ skelet i tmershλm uduk para tij, hoqi plaku ikonλn e Shλn marisλ e vuri sipλr tij dhe u zhduk. Kjo u bλ shumλ herλ.

Disa herλ Satanai merrte pamjen e cjapit tλ madh tλ rezikshλm dhe vinte tλ godiste plakun nλ fytyrλ. Por kishte dhe mλnyrλ tjetλr satanai qλ vepronte shumλ mλ rezultative. Vinte njerλz qλ tλ shkelin ato pak ara tλ manastirit ose ti bλjnλ padrejtλsi tλ ndryshme. Kλshtu dhe kλtλ herλ. Plaku i ra tλ fikλt. E kuptoi satanai. I u ηfaq dhe i tha:

-Unλ tλ bλj qλ tλ pλlcasλsh dhe nuk do tλ tλ le tλ qetλsohesh. Nesλr do tλ marrλsh edhe njλ letλr. Ditλn tjetλr nλ fakt i erdhi thirrje pλr nλ gjykatλ. Plaku humbi kurajon.

E gjeti e mbesa e tij Marija nλ hall tλ keq. Kot u mundua ta ngushλllonte. Zbritλn nga qelia tλ venλ nλ guzhinλ pλr njλ kafe. Duke kaluar nga porta qλndrore e kishλs plaku preu djathas dhe hyri nλ kishλ. E ndoqi edhe Marija e habitur e cila qλndroi nλ kasafortλ. Ai vazhdoi drejt tempullit nλ ikonλn e oshenarit David. Atje Marija dλgjoj kλto:

Hrri o shenjtori i im David. Ti rri nλ ikonλn tλnde dhe le Jakovin qλ tja dalλ mbanλ. . . . Jakovi mbaroi nuk mundet pλr asgjλ nuk tλ bλn mλ asgjλ tjetλr zbrit dhe rregulloi. . .

Tha dhe tλ tjera plaku me tλ njλjtin ton tλ rreptλ por Marija doli se u tremb dhe nuk i dλgjoj tλ tjerat.

Pa dhe preku gjakun e tλrλshenjtλ tλ Zotit

Hudita mλ e madhe dhe mλ e ηuditλshme qλ i ofroji Perλndija u bλ nλ mλngjes tλ 22 Nendorit me 1975-sλn. U prek aq shumλ nga kjo ηudi sa menjλherλ pastaj e rregjistroj nλ njλ shλnim tλ cilλn e gjetλm nλ fletoren e tij. Shλnimi fillon nλ datλn e mλsipλrme dhe pλrmbledh kλto:

-Mλ 22 Nλndor ditλn e shtunλ nλ mλngjes tek Proskomidhia e shenjtλ pas pλrkujtimit dhe nλ orλn qλ do tλ mbuloja dhuratat e shenjta pashλ tλ gjallλ dhe me shenjtλri pohoi se preka njλ copλ gjak tλ thatλ dhe nλ gishtin tim lart mbeti gjaku, duke thirrur vλllain e manastirit tλ shenjtλ Serafim i thashλ ηeshtjen dhe mλ tha ne patλr nuk shohim, por nλ se pe ηfarλ λshtλ? Unλ u pλrgjegja se besoj dhe falen se vetλ Perλndija λshtλ i pranisλm.

Mλshiro o Zot thashλ tre herλ. Arqim Jakov.

Dashuria e tij pλr Zotin e pa kufisheme ushtrimi i tij jashtλ mase. Por edhe dhuratat e Perλndisλ supλr tλ larta. Pa, dhe preku vetλ gjakun e tλrλshenjtλ te Zotit. Lavdi ty o Zot e ηuditλshme λshtλ fuqija jote, tλ ηuditshλm dhe tλ zgjedhurit e tu tλ falenderojmλ ne tλ pa denjλt pλr ata. . . .

Gjλ pλr vete kurrλ nuk dλshirova.... jam tokλ dhe hi.

Pas mezit tλ Mait tλ 1977-tλs ishte prapλ i sλmurλ rλndλ. Bλnte durim por e keqja vazhdonte akoma i trembej se po afrohej fundi i jetλs sλ tij dhe mλ 23 Maj shkruajti pλr dy vλllezλrit e manastirit qλ e gjetλm tek fletorja e tij, njλ shλnim. Teksti λshtλ i thjeshtλ dhe jo i tepλrt. Por zbulon oshenarin e tij tλ thellλ si murg. Pλrmbante pikλrisht kλto:

Manastiri i Shenjtλ i Plakut me 23 Maj 1977-tλ.

Etλr tλ shenjtλ, patλr Qirilli dhe patλr Serafim, me uratat tuaja tλ shenjta. Etλr tλ mi tλ shenjtλ tλ kini kujdes manastirin e shenjtλ tλ atit tonλ oshenar Davidit. Hfarλdo qλ ekziston nλ manastirin λ shenjtλ muzeu dhe tλ tjera i takojnλ Plakut Oshenar David libra, paratλ tλ tjera. Pλr vete kurrλ nuk dλshirova, vetλm pλr arsye tλ sλmundjes sime pλr nevojat i kisha ato gjλra kurr nuk kisha ndλrmend diηka qλ ta dλshiroja dha kam pλr veten time duke njohur se jemi toe dhehi. Tλ kini kujdes nλ tλ gjitha tλ kini dashurinλ nλ mes tuaj. Sepse dashurija mbulon shumλ mekate dhe pλr dashurinλ tonλ u kryqλzua Zoti jonλ Jisu Krishti. Nλ se keni dashuri nλ mes nesh, atλhere jemi djemtλ e Perλndisλ. Nλ se si njeri i vdekshλm ju hidhλrova, tλ mλ falni dhe hiri i Zotit tλ jetλ mbi ju, puth me puthje tλ shenjtλ.

Ieromonaku minimal patλr Jakovi.

Bisedon me Oshenaret David dhe Joanin e Rusise

Mλ 1977-tλn Patλr Joan Vernezos nλ Prokopi tλ Evisλ i kλrkoi tλ lutet se me gjithλ pλrpjekjet nuk mundej tλ gjejλ uji dhe tλ tλra ishin tharλ bile nλ kohλn e revoltλs sλ organizuar pλr pyjet e Bokerit, kur shumλ ukthyen dhe kundra patλr Joanit. Atehere Patλr Jakovi premtoi kλshtu:

Do tλ shkoj menjλherλ tλ bλj lutjen time tek shenjtori David, tλ gjesh ujλ. Do tλ shkoj tek oshenari tλ vij aty, tλ marrλ dhe shejtorλ Joanin e Rusisλ dhe ashtu si shkopin e tij goditi dhe nxori uje nλ manastirin e tij, kλshtu tλ godas qλ tλ nxjerr ujλ pλr prtiftin tonλ tλ mirλ.

U gjet shpejt ujλ dhe, kur patλr Joani mori nλ telefon tλ falenderonte para se tλ thotλ ηfarλdo qoftλ, plaku informoi:

-Ati im, pasi u luta ngrohtλ, mλ tha oshenari David uli kokλn e tij, uli vλshtrimin dhe mλ bλri shenjλ se do tλ gjesh ujλ, avanco!

Λshtλ e ηuditλshme, se ndjente ndryshe pλr shenjtorλt e tjerλ dhe bile pλr oshenarin Joan tλ Rusisλ, te cillin e ftonte pλr ndihmλ bashkλ me oshenarin David. Kur i ftonte qλ tλ dy tλ jepte pλrshtypjen se Oshenari Joan ishte i nevojshλm si mλ i ri, tλ vrapojλ mλ shpejt, nga qλ oshenari David ishte plak. I vinte turp bile dhe tλ meshonte nλ faltoren e oshenarit Joan, nλ Prokopi.

I kλrkonte: Ejani, patλr Jakov, tλ meshoni tek oshenari Joan. Dhe ai iu pλrgjigj:

-Jam i denjλ unλ i vdekλshmi tλ gjenden para Shejntorit Joani!

Dhe gjithmonλ kur zinte nλ gojλ emrin e oshenarit Joan, tλ cilin me shpesh thoshte «Shejntor», «Omollogjit». Zλri i tij nλ fjalλt Shenjt dhe Omollogjit merte njλ zyrtarizλm tλ madh, thua se shihte shenjtorin para tij dhe e thλrriste si mbret.

Oshenari Joan jo vetλm i lutej tλ vraponte pλr nevojat e besimtarλve por e shihte tλ gjallλ jashtλ nga sarkofag e tij e rλndλ pλr ta ndihmuar. Mλ 1986 patλr Jakovi tregonte se Shλn Joani punonte i gjallλ jashtλ nga sarkofag e tij. E pyeta me zλ tλ ulλt ndλrsa po rrija pranλ tij:

-E patλr ju nga jashtλ?

Plaku vazhdoi se nλ bisedλ ishin dhe tλ tjerλ. Tλ njλjtλn pyetje ua bλra dhe dy herλ akoma me zλ tλ ulλt, qλ tλ mos dλgjonin tλ tjerλt. Atλhere pata dobi, pa nderuar ritλm u pλrgjegj:

-Pλrderisa e sheh nλ mλngjes qλ mblidhet shenjtori dhe hyn nλ sarkofag e tij. Ka orλ qλ nuk gjendet nλ sarkofag e tij!

Kjo mbrekulli, qλ ndonjλ herλ shλn Joani nuk gjendet nλ sarkofag e tij e kanλ konstatuar dhe tλ tjerλ si prifti shefi i faltores. Oshenari Joan bλnte tλ denjλ plakun e lumnuar me bisedλ dialoguese tλ gjallλn. Akoma mλ shumλ Plaku shihte tλrλ trupin dhe tλ gjallλ Oshenarin, me tλ

cillin diskutonte. Duke u kthyer nga vizita mjeksore, kaloj, si gjithnjλ tλ falet tek oshenari Joan. Gjunjλzoi nλ sarkofag e Oshenarit dhe pλr pak pa oshenarin ti thotλ, siη tregonte vetλ Plaku:

-Kam njλ punλ tani dhe duhet tλ iki. Ti tλmos pranosh tλ bλsh mbrλmjesore deri sa tλ kthehem.

Kur u kthye shenjtori i tha:

-Mendoj se bekoj tλ gjithλ sa vijnλ kλtu, Ja atλ grua qλ u fal tani nuk e bekova:

-Pse? Pyeti patλr Jakovi.

-Se blafstemis fλmijλt e saj. . .

. . . Jam tλrλ gλzim. . . shikoj fytyrat tuaja

Merzitja e tij e madh nga fundi i dhjetλ vjeηarit tλ 70-tλs ishte ulja e forcave trupore. Mλrzitej se nuk mund tλ punonte shumλ nλ punλ krahu dhe nuk mund tλ duronte tλ lutej 23 orλ nλ 24 orλsh. Por nλ tλ pakten 20 orλ punonte kryesisht spiritualisht. Njλri prejpersekutuesve qλ edhe arqimandriti Pavllos Joanu. Bridhte nλ Evi dhe mλ tej, dhe disa qλ pλrballonin probleme tλ vλshtira i dλrgonte tek plaku Jakov. Ai pranonte njerλzit me dashuri tλ pa fund. I shikonte me kujdes nλ sy dhe kuptonte cilλt kishin predispozicion tλ mirλ dhe cilλt erdhλn pλr kureshtje.

Njλ herλ i la se para tij kishte njerλz spiritual dhe ua tha:

-O djem tλ mi jam tλrλ gλzim, unλ shoh nλ fytyrat tuaja qλ janλ tλ pastλra dhe kλshtu tλ jini gjithmonλ. Unλ shikoj brenda nλ fytyra. Dhe njλ prift herλ mλ pyeti, mua si me shikon patλr Jakov? Ishte o djemte e mi, i zi, nuk mund tλ tjua them. Qesha dhe nuk i thash λ priftit si e shikoja. Nuk bλnte vrejtje hapur as nλ laik e as nλ klerik. Dallimi i tij ishte i madh dhe kjo duket edhe nga kjo ndodhi. Njλ prift qλ shkonte shpesh tek Plaku e pyeti:

- O Plak mos ju mλrzis qλ pres flokλt e mi?

Plaku ju pλrgjigj «jo», por natyrisht donte dhe kλtej tλ ndiqej tradita. Mλ vonλ i njλjti prift vajti nλ Manastir pa prerλ flokλt e tij.   Atλhere Plaku gjeti rastin dhe i tha nλ veηanti:

Ati im edhe mλ parλ ishe mirλ por tani je mλ hijλshλm si Melhisedhek!

Tek tλ gjithλ ishte fisnik dhe i afrueshλm. Tλ tλrλ pλrpiqej qλ ti informonte, ti inkurajonte. Por tek tλ pastλrtit dhe ata me prirje tλ mira hapej ndryshe. Shumλ mλ shumλ tek tλ rinjtλ. Atje derdhej nga gλzimi i shenjtλ dhe urtλsia qλ nuk pλrshkruhet. Kλtλ fakt nuk e kuptuan njerzit por pa e kontrolluar dorzoheshin edhe ata nλ gλzim dhe nλ atλ urtλsi. Dhe shpesh urtλsia dilte nλ pah ndryshe. Kur shoqλronte besimtarλ me prirje tλ mira nλ kishλ qλ tλ psallλ urata tek Oshenari David apo thjesht qλ ti kryqλzonte nλ kafkλn e shenjtλ tλ tij, kundλrmonte aromλ tλ papλrshkruar. Ajo u bλ edhe kur vizitoi manastirin fakultetin Teologjik tλ universitetit tλ Athinλs nλ Prill tλ 1983 me patλr G. Efthimiu.

Por vinte ora qλ tλ ikte ai qλ falej dhe atλhere ndiente se linte personin qλ e do mλ shumλ nga ηdo njeri tjetλr nλ botλ. Ndaj ikte i mλrzitur. Ai i shoqλronte dhe njerzit iknin me guxim, me ngushλlim me shpresλ dhe sidomos me dλshirλn qλ tλ vijnλ pλrsλri. Njλ vizitλ tek patλr Jakovi ishte pλr shumλ piknisje e re, stacion pλr jetλn e pastajme tλ tyre.

Njλ ieromonak, protosingjell Xr. thoshte se kur ikte nga afλr tij ndiente se po ikte nga parajsa. Dhe ishte shumλ e natyrλshme ajo qλ ndiente. Se nλ fytyrλn e atij Plaku tλ lumnuar pasqyrohej Perλndia. Mendja dhe zemra e tij ishin banesλ e veprimeve hyjnore, qλ pasqyroheshin nλ fytyrλn e tij tλ shenjtλ, ηfaqeshin tek ai. Ishte e kuptushme qλ shije dritλ dhe paqe gλzim dhe dashuri nλ fytyrλn e tij. Me kλtλ fytyrλ shfaqej dhe lavdλrohej Perλndia. Me fjalλ tλ tjera nλ atλ rast ai qλ falej shijonte diηka nga parajsa njλ pjesλ tλ vogλl nga mbretλria e Perλndisλ.

Ai kishte largpamλsi. . . . e fshihte qλ tλ mos lavdλrohet

Ata qλ bile vizitonin manastirin pλr herλ tλ parλ, provonin herλ herλ dhe njλ siok. Duke arritur tλ pa njohur i ftonte me emrin e tyre apo u thoshte vλshtirλsitλ qλ pλrballonin deri sa arritλn nλ manastir. Megjithato me dhuntinλ e larg pamjes, ishte i kujdeshλm.

Ndλrsa njihte kurvλllλqet e zemrλs sλ bashkλbiseduesit, nuk ja thoshte. Burgoste dhuntinλ e largpamλsisλ. Dhe siη tha ditλ pas fjetjes sλ Patλr. Jakovit patλr Porfirios Avai i shkλlqyer dhe ilumnuar:

-Ai (patλr jakov) kishte kujdes qλ tλ mos lavdλrohej. Λshtλ njλri prej shλnjtorλve mλ tλ mλdhenj tλ shekullit tonλ.

Por dhe nλ atλ rast nuk i mungonte dallimi pλr ηdo gjλ. Me 1979 erdhλn profesorλt e njλ Liceu pa lajmλruar mλ parλ. Ata midis tyre kishin shumλ probleme dhe pλr ato venin tek Plaku. Kur ndenjλn pλr kafe erdhi edhe Plaku, qλ filloi tu thoshte gjλra tλ ndryshme dhe kλshilla konkrete, qλ pλrbλnin zgjidhje nλ problemet korespoduese, tλ profesorλvλ tλ cilλt mbetλn tλ befasuar. U soll kλshtu se asnjλ nuk u fliste para tλ gjithλve pλr ato probleme.

Njλ lloj bλnte kur gjykonte qλllimisht tek ata qλ rrλfeheshin. Nga ata qλ spλrparonin, doktrinues tλ turpλruar e tλ pa mλsuar hynin pλr rrλfim. Ai gjunjλzohej dhe fillonte me takt tu thoshtλ tλ ngasjet, mekatet, rλnjλt arsyetimet e tij, gjithashtu tλ atij qλ rrλfehej i gjujλzuar, tek i cili me dashuri, rekomandonte ilaηet e duhura shpirtλrore. E thonλ shumλ bile edhe murgj:

-Unλ nλ rrefim nuk i thashe asgjλ, Plaku i thoshte dhe unλ tundja kokλn pλr ηdo herλ.

Dhe ndλrsa nuk kishte vajtur as nλ tλ parλ e gjimnazit dhe nuk dinte psikologji dhe petagogji, pλrshtatej lehtλ nλ nivelin e bashkλbiseduesit dhe tλ atij qλ rλfehej. Bujku e ndiente si tλ tij, po kλshtu edhe nλnpunλsi. Gjithashtu profesori i universitetit dhe gjykatλsi i lartλ. Jo vetλm nuk kishte vλshtirλsi pranλ tij, por i krijonte ndjenjλn se Plaku gjendej ne bisedat qλ thoshte nλ nivelin e tij. Nuk ishte aspak e rastit se shumλ profesorλ universiteti dhe juristλ tλ lartλ u kλshilluan dhe u rrλfyen pλrballλ tij. Peshkopλt edhe patriarkλt ulλn kokλn e tyre edhe u rλfyen tek plaku Jakovi i cili ishte pa diplomλ shkolle. Qλ tλ gjithλ ikλn tλ ngushλlluar, nλ paqe, me kurajo dhe me shpresλ shpirtλrore.

Akoma kishte aq mall qλ tλ shikojλ njerλzit qλ vijnλ pλr Kungimin e Shenjtλ, qλ,kur shikonte qλ bλnin metani me tλ vλrtetλ, nuk u vuri dλnim tλ madh. Tregonte durim tλ math edhe mirλnjohje tλ thellλ.

Por nuk mund tλ shikonte keq dhe fillimet themelore. Kλshtu nλ 1987 nuk lejoi nλ njλ vajzλ qλ tλ kungojet. Ajo vizitoi njλ Episkop qe i tha tλ kungojet. Por dy herλ qλ vajza erdhi para falenderimit hyjnor konstatoi diηka tλ ηuditλshme nλ gojλn e saj, me lugλzλn, nuk futej asgjλ. U pendua dhe u tmerrua dhe vajti tλ rrλfehet prapλ tek patλr Jakovi.

Diηka analog ashtu siη e tregoi vetλ patλr Jakovi, ndodhi me njλ gazetar qλ deshi tλ kungojet pa qenλ rregull:

-Nλ momentin qλ vajta ta kungoja hezitova. . . O shenjtori im David. . . dhe tej lugλs sλ shenjtλ njλ reze e artλ mbi kokλn time kalonte dhe shkonte nλ tavolinλn e shenjtλ. . .

Ajo reze tλ cilλn e pash thoshte, murgi i vyrtytit njerλzor do tλ thotλ se Shpirti i Shenjtλ nuk la Trupin dhe Gjakun e Zotit tλ vejλ tek njeriu i pa pastλr. Bile fytyra e tλ cilit, tregonte menjλ nxirje se kishte lidhje me magji, siη e shpjegonte patλr Jakovi.

Pλrmbajtλs por jo ndλrues

Gjithashtu provλ kalonte kur i kλrkonin bashkλdλshmi si spiritual pλr priftλsi. Bij tλ tij spiritual qλ i kλrkonin nuk rλndoheshin me tiparet ndaluese. Por ai e ndiente thellλ shprestarinλ dhe hezitonte dhe shpjegonte tek kandidati se sa i frikshλm λshtλ misteri i priftλsisλ. Anullonte bashkλdλshminλ. . . dhe rishikonte kandidatin:

-Ti o biri im i di ato, me falni qλ i them nuk λshtλ e lehtλ. . . Do tλ bλheni prift i tλ lartit. . . si ta sqaroj! Tλ tλra kλto i bλnte dhe vononte qλ tλ ndλrgjegjλsonte kandidatin, shenjtλrinλ e misterit por edhe pλr tλ tejkaluar edhe ai vetλ detyrλn qλ e priste.

Plaku Jakov ishte aq i rreptλ pλr kreshmen e tij kishte shumλ mirkuptim pλr vλshtirλsitλ e tλ tjerve. Arrinte nλ atλ pikλ sa tλ lejonte konsumimin e vajtit tλ Mλrkurλn dhλ tλ tjera tλ ngjashme me spjegimin se u lodhλn njerzit. Kaq mund tλ bλjnλ. Pλr tλ ardhur tek Oshenari qλ tλ falen, ska gjλ jepu vaj. . . Kλtλ gjλ nuk e bλnte kurrλ pλr vehten e tij. Bile kur rrinin nλ tavolinλ pλr tλ ngrλnλ, ηfarλdo ditλ qλ tλ ishte, Plaku kryesisht bλnte sikur hante. Me tλ kuptuar se vija re se nλ realitet nuk hante, mirrte dhe vinte njλ thλrime nλ gojλn e tij. Por ajo pak gjellλ qλ kishte nλ pjatλn e tij mbetej njλlloj, apo pakλsohej vetλm kur jipte nga pjesa e tij tek ndonjλ pranλ.

Lutej qλ miqtλ e tij tλ hanin mirλ dhe gλzohej shumλ kur hanin. Prandaj shpesh nxiste me λmbλlsi:

-Ha, mos kurse Zotin.

Por nλ kreshmim dhe nλ lidhje jipte rλndλsi tλ veηantλ po ashtu edhe nλ pjesmarrjen nλ kishλ. Rekomandonte qλ njerzit tλ venλ nλ kishλ dhe tλ luten. I dukej e vlefshme ajo qλ rekomandonte si rregull apo premisλ pλr shenjtλrim:

Te kreshmosh nga tλ tλra tre ditλ, tλ lutesh shumλ. Tλ bλsh pλrmbajtje dhe tλ hapλsh tre kisha (=tλ besh tri mesha).

Kλto tλ thjeshta fshinin menηurinλ teollogjike. Sepse presupozojnλ besim tλ thellλ tek Perλndia dhe nλ ndλrmjetλsimin e shenjtorλve dhe vetλm ai qλ kishte vendosur tλ zbatoj kλtλ ushtrim tλ rreptλ dhe tλ imponohet nλ mundime dhe shpenzime. «Hapja» e kishλs rekomandonte, sepse njihte mirλ sa fuqi shenjtλruse dhe forcλ ka misteri i falenderimit. Dhe nλ se mλsonte se njλ prift mirrte shumλ para pλr mesha tλ tilla apo pλr 40 meshat, mλrzitej pa masλ dhe u thoshte besimtarλve:

-Tλ kini kujdes ku jepni parλtλ tuaja!

Por priftλrinjtλ, qλ vinin nλ manastir me bijtλ e tyre spiritual, kishte kujdes dhe i nderonte dhe i mburrte publikisht, qλ tλ kenλ autoritet midis besimtarλve. Bile pλrpiqej tu puthte dorλn, akoma dhe mλ tλ rinjλve. Kishte shumλ klerikλ bij tλ tij spiritualλ dhe sajonte njλmijλ mλnyra qλ tu puth dorλn.

Kλshillonte murgjλt nλ mλnyrλ i qetλ dhe u injektonte nλ shpirt tλ murgjλrisλ, duke u treguar dashuri dhe mbλshtetje. Dhe kur rastiste tλ linte pas dore detyrat e tyre, apo tλ ftohin pλrpjekjen e tyre spirituale nuk i ofendonte me fjalλ tλ rrepta. U sillej natyrshλn nuk i shihte drejt. Por murgjit e dinin plot dashuri dhe simpati, e shihnin nλ oborr, ishte, vraponin tλ mirrnin uratλn e tij, njλ fjalλ tλ tij, vλshtrimi i tij hyjnor kishte pak parajsλ. tani qλ u sillej natyrshλm qλ nuk ledhatonte vλshtrimin, e ndjenin thellλ se po humbisnin atλ pak parajsλ, pλr tλ cilλn erdhen nλ manastir. Ai i bλnte tλ arsyeshλm pendoheshin dhe fillonin pλrpjekjet shpirtλrore me fuqi. Pλrsλri nλ se donte tλ bλhej mλ konkret i thoshte gjoja me indiferentizλm:

Etλr tλ mi kur isha i ri shkoja nλpλr kishλzat (d. m. th. nλ kishat pλr rreth manastirit (i pλrgatisja, i pastroja qλ tλ ishin gati nλ festλn e tyre. . . sakrifikoja nga ηlodhja ime. . .

Dhe kuptonin se duhej tλ bλnin diηka mλ shumλ nga e zakonshmja, nλ se e lypte nevoja.

Tek Shλn Joani i Rusisλ

Nga manastiri nuk donte tλ dilte. E para, se duke dalλ, mendonte se ikte nga parajsa, bλhej Adhami i pλrjashtuar. E drejta, se kλtλ parajsλ e ndjente se ja vlente tλ kujdesej vazhdimisht, pra tλ jetλ pλrherλ aty.

Dhe kur kuptonte se njλ murg kishte mendime tλ vinte tek filan faltore apo nλ filan manastir pλr vizitλ, thoshte gjoja me indiferentizλm, nλ tavolinλ apo veηanarisht.

-Dija, o Etλr tλ mi murjg tλ mirλ qλ nuk dilte fare nga manastiri i tij. Dhe ai u shenjtλrua!

Mendonte murgu tλ kλrkonte bekim tλ vinte nλ Malin e Shenjtλ? Plaku i dilte para.

-Desha o etλr tλ mi tλ shkoja tek mali i shenjtλ. . . po si tλ shkoj. . . dhe sherrin e manastirit tλ oshenarit David me kaq besimtarλ burra dhe gra, nuk i kishte mali i shenjtλ. Klerikλt bijtλ e tij spiritualλ e ftonin shpesh nλ sinorin e tyre apo nλ manastirin e tyre dhe Plaku gjithmonλ mohonte duke thenλ:

-Unλ jam ngordhalaq dhe do t' ju ndot ajrin!

Pλrjashtim bλnte faltorja e Joanit tλ Rusisλ e oshenarit. Por kjo ishte nλ rrugλn tjetλr nga Halqidha qλ ja vlente tλ vinte herλ herλ pλr arsye shλrbimi dhe shλrimi. Ndalonte pra gjithnjλ tλ lutej tek oshenari Joan.

Njλ mesditλ duke u kthyer nga Halqidha arriti ne Prokopi. Atje preu majtas dhe u gjend nλ kishλn e oshenarit. Hyri me respekt ndezi nλ nartik njλ qiri tλ madh dhe eci nλ kishλn kryesore majtas. Ju afrua me respekt nλ gλzime nλ sarkofag, ku ishte trupi e Oshenarit dhe ra nλ gjunjλ. Ndenji duke lutur mjaft orλ. Prisnin dhe tλ tjerλt qλ tλ faleshin dhe mλrziteshin me vonesλn e tij. U ngrit puthi lipsanin e shenjtλ dhe kaloi nga ana tjetλr e lipsanit tλ tij, majtas, qλ tλ mos pengojλ ata qλ do tλ faleshin. Atje qλndronte nλ kλmbλ me sytλ e tij tλ drejtuara tek koka e shenjtλ e oshenarit. Shijonte spektaklin e asaj.

Por kλshtu qλ e shikonte vuri re se lypsani i shenjtλ bλnte lλvizje, nderronte pozicjon nλ anallogji me njeriun qλ afrohej tλ falej. U ηudit vλrejti mλ mirλ dhe ky ishte fakt. Mori guximin dhe pyeti Oshenarin:

-Pλrse o Shenjtori im, te disa le tλ takojnλ buzλt e tyre tλ falen, te disa nxjerr dorλn tλnde, tek disa jep dorλn tλnde dhe kthehesh dhe i shikon, tek disa i jep doren tλnde i shikon, dhe i buzλqesh. Dhe tek disa kthen fytyrλn dhe nuk i shikon?

Mori menjλherλ pλrgjigjen e Oshenarit:

-Jakove nuk kalojnλ tλ terλ pλrpara meje qλ tλ luten. . . ca kalojnλ me respekt ca me duar prapa. . . tλ tjerλ vijnλ nga kureshtja. . .

Kλtλ dhuratλ e kishte edhe herλ tλ tjera patλr Jakovi. Shihte d. m. th. Lipsanin e Shenjtλ tλ merrte qλndrim pranimi apo tλ kundλrt, nλ anallogji me respektin dhe gjendjen e brendλshme tλ atij qλ lutej. Por edhe ηdo herλ qλ kalonte tλ falej nuk e linte oshenari pa ndonjλ shenjλ Perλndije.

Kλshtu shumλ vonλ mλ 1990-tλ duke u kthyer nga vizita mjekλsore nga Athina ndaloji me nipin e tij Theodhor nλ faltore. Hyri u afrua nλ sarkofag, ku ishte trupi e tij, ra nλ gjunjλ dhe ndenji aty mjaft minuta. Gratλ qλ prisnin tλ luteshin u vunλ nλ siklete me vonesλn e priftit qλ nuk kishte ndλrmend tλ ndalonte lutjen e tij. Por befas sprapseshin tλ tλra tλ frikλsuara duke thλnλ «Kλrcasin kockat, kockat e shenjtorit kλrcasin. Patλr Jakovi kuptoi shqetλsimin:

-Kristjanλ tλ mi, shenjtori λshtλ i shenjtλ u kthye nλ brinjλn mos u frikλsoni.

E donte shumλ priftin e faltores dhe nuk hezitonte pλrderisa qλ dhe prifti i Oshenarit, tλ rrλfehej tek i riu patλr Joani.

Por gjithmonλ rrλfimi i patλr Jakovit bλhej njλ pλrvojλ prekλse pλr spiritualin qe e pranonte. Kλrkonte 1983 tλ rrλfehet. Prifti biri i tij spiritual mohoi. Humbi nga frika tλ rrλfej Plakun e tij, njλ asket Oshenar i cili rrλfen me mijra njerλz dhe kλshillon asket tλ njλ vyrtyti tλ madh. Parapriu se nuk kishte pλr tλ thλnλ gjλ nλ njλ rrλfyes asket, nuk ka pλrvojλ. . . Plaku insistonte dhe mbante petrahilin qλ tja vinte priftit nga i cili kλrkoi bindje tλ plotλ. Kλshtu prifti pranoi ranλ nλ gjunjλ tλ dy para ikonλs tλ Oshenarit David nλ tλmpull dhe filloji derdhja e pλrulλsisλ qλ levizte kala dhe gjithλ botλn. U pλrmbyt kisha nga mendja e hapur dhe zemra e hapur e oshenarit asket qλ qe edhe igumen me pλrgjegjλsi ishte edhe udhλzues spiritual i mijλrave besimλtarλve laikeve murgjλve priftλrinjλve episkopλve dhe patrikλve tλ tλra i zbλrtheu asketi pa anullim pa rezerva dhe i zbλrthente me ndλrgjegje mλ parλ te Zotit tek oshenari David mλ pas dhe tek prifti.

Rrλfej dhe ishte sikur bλnte dialog me oshenarin David duke patur si dλshmimetar priftin, bisedonin dy oshenarλt kλshtu e ndjente prifti dhe rrλfyesi i tanishλm oshenar, kthehej nga Zoti dhe pλrmendλte se nλ filan rast siη mλ tha oshenari David. . . zbulonte tek prifti mendime veprime dhe arsyetimin po bλhej me ndλrgjegje kλrkesλ tek vetλ Zoti, tek i cili nλnλvizonte se i mendoi ose i kreu me lejλn e oshenarit David. E kishte oshenarin tλ bashkλndλrgjeshλm dhe bashkλndihmλs pλrballλ Perλndisλ. Por e kishe edhe Plaku spiritual. Prandaj nλ fund i tha:

-Shikon o Plak i shenjtλ David i themi parapriftit tonλ tλ mirλ. . . gjithηka tek oshenari rrλfyes. Atλhere ai ra pλrmbys me tλrλ trupin vuri ballin plotλsisht nλ trupin e priftit dhe priste

uratλn e tij tλ faljes. Prifti e kishte humbur ndihej si Meteore nuk dinte nλ se duhej nλ se duhej tλ lexonte tλ lexonte uratλn e faljes. Plaku priste barkas pa kuptuar pse nλ prifti lexoji fundin e lutjes dhe zuri tλ ngrejλ nga toka asketin Plakun e tij.

Vλrshimi i besimtarλve dhe i shλnjave tλ Perλndisλ. Vuan, romatizon dhe «vallλzon».

Vitet e para tλ dhjetλvjeηarit tλ 1980-tλs kaluan me vλshtirλsi nλ manastir. Sλmundjet e Plakut besimtarλt pλrηarje tλ tjera dhe ngasjet. . . paralelisht pλrhapja e reputacjonit tλ Plakut. Shenjλ e mirλ dhe e mrekullushme por dhe shkas qλ tλ mos arrijλ rrλfimet tλ mos arrijλ tλ pλrgjigjet me pak fjalλ nλ letrat e shumta. Kryesisht vitet kaluan pothuajse deri nλ mes tλ dhjetλ vjeηarit;

Qλ aty e mλ pas tλ tλra bλheshin mλ tλ vλshtira dhe tλ tλra mλ tλ mrekullushme. E menjλhershme e pλrpjeta asketike e Plakut, mλ me pλrshtypje dhe dhuntitλ tij. Kλmbλt e tij tλ enjtura dhe tλ nxira me flebitin nuk bλhej shaka. Akoma dhe pλr tλ ecur vλshtirλsohej. Sikurse smjaftonin kλto, erdhλn dhe kuadro frymλmarrje. Mund tλ themi zunλ vende. Hfarλ tλ shohλ mλ parλ ηfarλ tλ kuroji mλ parλ shkenca.

Filloi detyrimisht vizitat nλ spitale. Para se tλ hynte dhe tλ dalλ nga ato mbetej pλr pak nλ shtλpinλ e ηiftit Mari dhe Theodhor Mikeli. Tλ dy pλr tλ kishin respekt tλ madh bile dhe mirλnjohje. Pak vite mλ shpejt nga njλ lindje e vλshtirλ dhe e frikλshme do tλ vdiste megjithλ foshnjλ. E shpλtoi para mrekullisλ sλ madhe mjeku patλr Jakovi me shumλ lutje. Pa patur folur pλr problemin, e sjihte dhe lutej dyzet e tetλ orλ nλ vazhdimλsi natλ e ditλ. E panλ tλ ngjitej nλ majλn e malit me kryqin. Dhe kur e pyetλn si dhe pλrse u tha:

-Shkoj ore biri im atje lart qλ tλ jem afλr tij qλ i kλrkoj pλr Marinλ tonλ. Tλ nesλrmen mori taksi dhe vajti tλ lexonte uratλ nλ Athinλ. Plaku iku menjλherλ dhe Marija me foshnjλn shpλtuan. Ishtλ Marija, qλ kur qe e vogλl nuk kishte ti jipte pak buke dhe pak dhrahmi.

Po kλshtu edhe Theodhorin qλ ishte inspektor anijesh. Mλ 15 Gusht tλ 1979-tλs patλr Jakovi tha:

-Nλ se nuk humbi sot Theodhori. . . kalon vλshtirλsi tλ madhe. . . do tλ bλj lutje.

Dhe nλ realitet rrezikohej Theodhoriu. . . . Me anijen ra nλ njλ shkλmb nλ Detin e Kuq. Megjithλse qe inspektor mori pλrsipλr pλrgjegjλsinλ λ anijes dhe jepte vazhdimλsisht porosi qλ me llogjikλn e tij nuk o kontrollonte por qλ tλ tλra dilnin tλ sakta. Ndjente tλ bλnte me njλ fuqi. Kλshtu shpλtoi ai dhe tλ tλrλ tλ tjerλt e anijes.

Nλ orλt dhe nλ ditλt nλ shtλpinλ Mihali jetonte si engjλll pa trup; Nuk zhurmonte nuk kλrkonte, nuk shqetλsonte. . . as pλr njλ gote ujλ pλr tλ pirλ ilaηet. Kafeja i pλlqente por e pranonte nλ se Marija insistonte shumλ, pastaj e falenderonte deri nλ drekλ. Gjλnλ mλ tλ vogλl ti servirje tregonte mirλnjohje tλ thellλ.

Theodhori kishte njλ ikonλ histori ηudibλrλse. Atλ e mbante gjyshi i tij tλ mbajtur para dhe doli me familjen me shume pjestarλ tλ tij nga manastiri Arkadhiu i Kretλs. Atλhere qλ iu bλ gjithλ ajo djegλje. Duke vλnλ ikonλn para, turqit u verbuan, nuk i panλ dhe shpλtuan. Nλ kλtλ ikonλ orλ pa mbarim lutej nλ gjunjλ xhaxhai i tij asket.

E luste Marija tλ rrinte pak dhe nλ guzhinλ ku kishte ajo punλ qλ tλ mos jetλ vetλm. Plakut i vinte turp. Njλ herλ ju bind dhe vajti, po gjeti njλ ndenjλsλ prej druri. E vuri nλ anλ dhe rrinte si refugjat i vogλl i turpshλm. Karrikja pλrderisa kishte ndenjλsλ pλr tλ nuk i shkonte.

Kishte dhe nλ qelinλ e tij njλ karrike stλrmunduse por nuk ulej kurrλ. Edhe nλ shtλpinλ e Mikelλve nλ se vinte ndonjλ i huaj duhej qλ plaku tλ rrinte dinjitoz. Rrinte anλs nλ divan. Para dy muajsh vajti tek Mikelet S. P. Pyeti se ku rrinte Plaku; i treguan. Ndenji nλ tλ njλjtin vend. Pλr pak ndjeu aromλ vuri re mλ me kujdes ishte aromλ e shenjtλ. Mori guxim tλ shpjegonte se ηfarλ ndjente. Mikelλt buzλqeshλn dhe i spjeguan jo vetλm atλ por herλ herλ kur ishte bashkλ me ta Plaku fliste dhe nga goja e tij vinte aromλ spiritual. E afronin shumλ sikur gjoja qλ tλ ndjejnλ mλ shumλ kλtλ aromλ. Ai e kuptonte mblidhej nga turpi dhe bλnte sikur s’ dinte.

E njλjta ndothte me rrobat e tij me trikon e tij. Sado qλ ta vishte nuk bλhej pisλ. Dhe jo vetλm kaq. Bile e aromatizonte. Por qλ tλ mos lavderohej siη referonte dhe i lumnuari Porfyrjos u thoshte murgjλve qλ nλ kohλn e sλmundjes sλ tij kλrkonin qλ ti lanin rrobat:

-I lava ati im s’kanλ asgjλ.

Nλ shtλpinλ e Mikλleve sado sherre qλ tλ bλnin fλmijλt e tyre nuk ndjente shqetλsim. I donte shumλ i shihte si engjλll tλ vegjλl dhe i lutej butλ Marisλ pa zλrin ton pozant:

-Marija ime, mos mλ qorto fλmijλt nuk mundem. . .

Njλ mλngjes Konstandini i vogλl qante nuk donte tλ vinte nλ shkollλ. Mλsusja u kishte treguar vallen Kallamatjane dhe u tha tλ hλnλn ta dinin. I vogli nuk e mλsoi, nλna e tij nuk dinte ti bλnte stλrvitje praktike. I vogli nuk tλrhiqej. Plaku dλgjoi tλ qarat dhe reagimin e tλ voglit dhe i tha Marisλ:

-Mirλ nuk di tλ vallλzosh o Marija ime?

Dhe pa vλshtirλsi e zuri nga dora tλ voglin dhe Marine dhe duke kλnduar «Njλ ujλ zonja Vangjelio. . . » u mλsoji me durim si ta kλrcejnλ.

Pasi u sistemuan fλmijλt mori Plakun Marija qλ ta shpinte me autobuz nλ spital pλr analiza. U ulλn nλ ndenjλse dhe siη shikonte Plaku nλ drejtim jashtλ shikon njλ ηift nλ rrugicλ qλ putheshin:

-Shiko Marija ime η vλllezλr tλ dashur qλ janλ!

-O xhaxha i mirλ ηifte janλ. . .

Bo bo. . . me tλ vλrtetλ janλ. . . atje arriti pa cipλrija!

Shihte prapλ nga dritarja dhe ηuditej me veshjen njλ formλshe dhe pa shije tλ tλ rinjλve. Tλ tλrλ me pantallona xhinske dhe bluzλ. Dikur nλ njλ shoqλri tλ rinjλve nλ manastire u tha:

-O bijte e mi tλ tλrλ nga njλ fabrikλ i blini dhe nuk i hekurosni rrobat tuaja.

Asketi aq i rreptλ dhe i ndarλ nga bota kishte shumλ tλ zhvilluar ndjenjλn i donte njerλzit tλ veshur mirλ tλ hekurosur me lezet dhe hijeshi, tλ tepλrtat nuk i pλlqenin.

Arritλn nλ spital. E panλ mjekλt, kardiologu Dh. Kremastinos tundi kokλn i diziljonuar. Shpejt do tλ nevoitet pompa. Dhe gjendja e tij e pλrgjithshme e mjeruar. Nuk u mλrzit pλr gjendjen e tij tλ rλndλ do tλ vuante nλ vazhdim shumλ mλ shumλ. Hidhλrohej pa masλ kur do tλ duhej qλ tλ largohej njλ dy herλ nga manastiri. -Kλshtu mendonte- Ndλrsa me siguri do tλ duhej tλ ikte shumλ herλ.

Duke dalλ nga spitali nuk ndenji asnjλ ditλ nλ shtλpinλ e Mikelλve. Menjλherλ pλr nλ manastir stacjon bλri nλ Prokopi tλ falet tek xhaxhai Joani i Rusise Omollogjiti dhe bashkλpunλtori i tij. E dλrgonte me oshenarin David ku kishte nλvojλ tλ madhe ta ndihmojλ tλ bλhet krahλ. Nuk mundej pra kurrλ tλ kaloj nga Prokopi dhe tλ mos kthehet pak tλ falet tek trimi i parλ nλ luftλn e pa fund kundλr sλ keqes.

Arritλn nλ manastir i lodhur. Lλkundjet e automobilit nλ rrugλn e keqe nga Rovjes nλ manastir i krijuan probleme nλ zemλr. Le po kishte fatin e keq te ndjej zalinλ uthλtim me automjet. U fal nλ Kishλn dhe u ngjit nλ qelinλ e tij.

Nuk arriti mirλ e mirλ tλ nxjerrλ rrason e tij dhe i trokitλn nλ portλ. Prindλrit e njλ djali pesλ vjeη tλ hirshλm. Djali nuk fliste. E ηuan mλ parλ nλ Rusi dhe tani ktheheshin nga Amerika pa rezultat. I spjeguan tλ tλra patλr jakovit dhe ju lutλn ai pa u befasuar dhe me mλrzitje u tha:

-Bijtλ e mi ajo λshtλ njλ gjλ e thjeshtλ. Do tλ veni poshtλ nλ kishλ do tλ bλni lutjen tuaj do tλ lutem edhe unλ dhe djali do tλ flasλ.

Kλshtu u bλ u lutλn dhe i bλri kryqin djalit me kafkλn e oshenarit David. Doli djali tλ luante me fλmijλt e tjerλ nλ oborr, dhe pλr 10-tλ minuta fliste sikur tλ mos ndodhte asgjλ.

Nata e fundit nλ asketir

U kthye nλ qeli dhe i lejoi vetes pak ηlodhje. Kishte arsye tλ veηantλ pλr pak ηlodhje. E frikλsoi mjeku i tha se do tλ keqλsohej gjendja e tij. Nuk dinte pra nλ se vonλ do tja dilte mbane. Vendosi tλ shkoi po atλ darkλ nλ askλtirλ aty lart nλ shpellλ qλ lutej pλr vite tλ tλra oshenari David. Mλ shpejt shkonte dhe plaku Jakov. Por tani kish kohλ qλ ndaloj qλ nuk vinte rregullisht. Dhe ndaloj se e kuptuan. Njλ ηoban e pa para se tλ gdhinte nga askλtiri nλ manastir. Ua tha dhe tλ tjerλvλ. Nga fjala nλ fjalλ u krijuan keq kuptime. Mλ pas dashur pa dashur e mλsuan dhe murgjit. Nuk donte tλ bλhej shkas skandalizimi pλr fshatarλt nuk donte tλ dinin dhe murgjit ushtrimin e madh tλ tij. Profesorori pra, tλ ndaloj spostimin nλ asketir, brenda tek i cili jetoi dhe pλrvoja tλ mλdha theopnestike tλ jetλs sλ tij.

Tani nuk ishte si mλ parλ. Kishte dritλ dore tλ shihte monopatin. Nuk u nevoit tλ kλrkonte nga Perλndia qλ ti dλrgonte yll qλ tλ ndriηonte rrugλn.

Arriti por para se tλ marrλ tatpjetλn pλr nλ shpellλ pa dashje pa djathtas. Volumi i errλt i shkλmbit dhe nλ majλ «Sendonaqi». i Oshenarit. As tani as herλt nuk do tλ mundλ tλ ngjitet atje lart. U mbush me nostallgji pλr netλt me hλnλ qλ ngjitej atje lart dhe lutej me orλ i vetλm me yjet dhe plakun e tij, oshenarin David. Tani vatλm nλ asketir. . . dhe ajo shumλ qe. Nλ fakt nuk duhej tλ ecte kaq shumλ natλn nλ monopate me gurλ as pλr ta gjetur nuk do tλ mundnin. Mbase qe hera e fundit qλ vinte nλ asketir.

U lut pa mbarim. As demonλt as dhe zemra e tij nuk u lλkundλn. Shijoji brenda tij paqen dhe kur u mbush i tλri prej saj e vesoi brendin spiritual. Qλ λmbλlsoi dhe ruazλn e tij tλ fundit. U bλ i tλri burim hyjnor. Rronte fluturonte merrte frymλ fliste me oshenarin e shoqλronin engjλj me krah nλ forma tλ reja. . . lavdλronte bashkλ me ta perλndinλ Triadike, u bλnλ shλnjtorλt bashkλpunλtorλ tλ brendshλm. Rrinte bashkλ me ta me kurajo dhe tλ gjithλ shikonin lavdinλ λ Perλndisλ. . . Dhe ηfarλ nuk jetoji kλtλ natλ brenda nλ trup dhe jashtλ trupit, nuk dinte. . . nuk mund ta spjegonte!

Tλ mos flasim pλr ηka pamλ

Por dinte se nλ mλngjes duhej tλ kthehej nλ manastir. Arriti tλrλ shλrbesλn dhe mλ pas meshoi vetλ. Por atλ mλngjes meshoi disi ndryshe lexonte thoshte uratλn thoshte me zλ diakonik dhe ndjente se njλ fuqi tjetλr ja thoshte nga brenda. Dikush tjetλr i madh dhe i λmbλl ishte i pranishλm nλ zemrλn e tij qe fliste dhe e mbushte me pastλrti tλ lumnuar. Arriti tek Heruvimi. Atλhere mλ nuk kontrollonte nλ se vepronte me duart e tij me buzλ. . . Bλnte hyrjen e madhe dhe dy nga tλ pranishmit u tmerruan. Meshuesi shkonte drejt Ajo Vimes pa shkelur nλ tokλ. . . gjysλm metri lart dhe shkonte me tλ shenjtat. Doli pλr tλ kunguar botλn mλ frikλ Perλndije bese dhe dashuri afrohuni. . . Njerλzit luteshin njλ e demonizuar qλ kishte kohλ e shtrirλ, me ballλ nλ dysheme, nga e djathta pa parλ njλri nxjerr befasisht njλ zλ:

-Ku shkon ti moj tλ kungoesh. . . mire ata engjλllushλt. . . Ti moj qλ dje fjete me kunatin tλnd. Atλhere tλ tλrλ nλ kishλn shohin njλ tλ re me tλ zeza, tλ cilλn nuk e shihte e demonizuara, qλ ikte e ηoroditur nga kisha, pikλrisht nλ orλn qλ do e kungonte Patλr Jakovi.

Mbaroi dhe njλ herλ meshλn, lexuan kungatλn hyjnore dhe patλr Jakovi doli nga Ajo Vima. Duke parλ aty dy njerλz tλ tij mori guximin dhe u tha:

-Hmeshλ qλ qe sot, shumλ e bukur. . .

Por ata nxituan ta pyesin pλr atλ qλ panλ Hyrjen e Madhe. Atλhere kuptoi dhe u bλri me shenjλ: Asgjλkundi, tek askush asgjλ. Nuk duhej tλ flisnin por ata u thanλ atλhere nλ njλ dy veta dhe tani flasin kudo.

Piu kafhλn e tij nλ mλngjes, ju afruan besimtarλt diηka tλ dλgjonin nga goja e tij, ndoshta pλr tλ parλ ngazλllimin paqλsor nλ fytyrλn e tij ishin shumλ qλ vinin vetλm e vetλm pλr tλ parλ fytyrλn e tij kokλn hyjnore qλ mbλshtetej nλ skelet. Pak sa dallohej nga anderi dhe rrasoja, ajo rraso e ndritλshme dhe shumλ e pastλr.

Kanλ parλ vizitorλ besimtarλ qλ nuk donin ta pyesnin qλ u vinte keq ti kλrkonin pλr tu lutur vλtλm pλr ta parλ. . . u mjaftonte! Dhe nesλr bλhej qλ tλ mos lodhej, tλ dλgjonin dhe zerin e tij. Sepse nuk ishte ai zλ i tij. Asnjλ z'do ta vλrtetonte se zλri qλ psallte qλ kλshillonte ishte i asketi tλ varfλr. Gjetkλ ishte dhe nga gjetkλ vinte. Dhunti dhuratλ e Perλndisλ. Por e dinte dhe demoni dhe shumλ herλ guxonte qλ ta ngacmonte.

Si u bλ kjo dhe si reagonte Plaku. Ishte e Enjte e Madhe mλ 1989-tλ. Deshti tλ psallte njλ tropare, nga ato tλ lartat e ditλs. Dhe e psallte si engjλll u bλrmbyt kisha melodi e tλrλshenjtλ dhe shprestari hyjnore. Psalltλt dhe besimtarλt e tjerλ nuk kishin dλgjuar, mλ mirλ nuk kishin hetuar herλ tjetλr psallmin tλ tillλ dhe menjλhere Plaku pas pak, ndaloi, e mbaroi Haxi. Ditλn tjetλr nλ mλngjes e pyeti vetλ psallti pse ndaloi psallmimin kλtij tropari. Me takte Plaku sqaroi se engacmoi demoni nga qλ e thoshte aq mirλ.

Dhe nλ se e lexova mirλ pλr Zotin tim e lexova

Por as natλn e ngjalljes nuk e la demoni. Kishte lodhje dizilizionuse. Ritmi jo normal dhe shtλrngimi nλ gjoks e dλrmonin. Patλr Qirillos kishe vajtur tλ bλnte ngjalljen nλ dy fshatra, E shikoja qλ djersitej dhe bλhej i verdhλ.

Do ja dilte tλ mbaronte meshλn e ngjalljes? Fiziologjikisht dukej e pa mundur. Por kishte njλ pλrkushtim nλ meshλ qλ nuk pλrshkruhet. Duart i dridheshin, kλmbλt e tij -e shihje- qλ nuk e mbanin. Insistonte tλ mundλte natyrλn. E mundi sepse mesha duhej bλrλ. Arriti nλ fund. Doli me frikλ Perλndie, besλ dhe dashuri. . . Torturλ qλ tλ mbante Potirin e shenjtλ. I vunλ njλ karrike. Filloj tλ kungoj njerzit, pλr fat tλ mirλ arriti patλr Qirilloja dhe e mori ai Potirin e Shenjtλ. U kthye dhe ra Plaku nλ karrike, gjysλm i vdekur. Atje mori pak veten. Ungrit e mbaroi meshλn. Dhe jo vetλm kaq, deshi nλ atλ orλ me gjithλ gjendjen torturuese tλ lexonte uratλn e tλrλfamλshme qλ themi tλ gojartit: «Ti je Perλndi mirλdashese. «Pa atλ Plaku ngjallja nuk qe e plotλ. Duhet ta thoshte dhe e tha. Por ai recitim ai zλ i ngjalljes ishte i sigurt, vinte nga qielli dhe tλ ngjallte. Tλ mbushte me triumf fitoreje tλ mbushte me krishtin e ngjallur. Dhe la tλ dilte nga buzλt e patλr Jakovit tλ shteruar gjysλm orλ mλ pas kur do tλ mirrnin mλngjezin e Pashkλs S. P. qλ dinte nga recitimi i tha nλ vecanti:

-Patλr Jakov shumλ bukur e lexuat uratλn e Hrisostomit. Ai ju pλrgjegj me zλ tλ ulλt: Po e di, mλ ngacmoi edhe satanai dhe unλ i thashλ:

-Nλ se e lexova mirλ pλr Zotin tim e lexova.

Po kthehemi tek 1986. Lλmosha e tij po shtrihej gjithnji e mλ tepλr. Poshtλ nga krevati i tij nλ krye vinte trastλn. Njλ trastλ qe ishte flori dhe ηudibλrλse. Nλ atλ vinte paratλ qλ i ipnin dhe ai me radhλ i merte kartλmonedhat i bλnte pako dhe u vinte sipλr tyre me llastik copa letre me emrin e atij qe i tha: Shumλ herλ falte 10 dhe 20 mijλ. Jipte kur ishte nevojλ madhe apo kur tλ rinjtλ venin pλr operim a pλr trasplatim organesh jashtλ shtetit 100, 200 dhe 500 mijλ. Ndodhte bile tλ dλrgonte me intervale sasi tλ mλdha tek vetλ tλ sλmurλt, i mirrte nλn pλrkrahjen e tij.

Dhe trasta ka pλrherλ. Nuk e gjeta kurrλ bosh. Duke bλrλ lλmosh Plaku Jakov ndiente Gλzim dhe diηka mλ shumλ; mirnjohje ndaj atij qλ i jipte lλmoshλ. E shikonte njeri, si tregues i pa rλndλsishλm imirλnjohjes sλ madhe i ηonte ndonjλ bamirλs, atλhere e thoshte dhe e rithoshte, e falenderonte dhe rifalenderonte pλrsλri dhe pλrsλri, sikur tλ ishte gjλja mλ e ηmuar pλr Plakun.

Falenderimet bile dhe mirnjohjen e kishte pλr tλ tλrλ. Vetλm e vetλm ti vizitonte ndonjλ manastirin Plaku e falenderonte me gjithλ zemλr. Dhe sa klerikλ dhe laikλ sillnin grupe besimtarλsh nλ manastir pλr ata tashmλ kishte mirnjohje si bamirλs dhe i mburte shumλ. I bλnte kλto Plaku sepse sa do qλ ta lodhnin vizitorλt ata me praninλ e tyre lavdλronin Perλndinλ dhe

nderonin shenjtorλt. Plaku bλnte ηmos qλ tλ shihte njerλz qλ lavdλronin Perλndinλ dhe nderonin shenjtorλt e tij. Vetλm kjo e qetλsonte nλ lidhje me besimtarλt. Tλ tλra tλ tjerat e linin indiferent. Dhe nλ se u lodh aq shumλ pλr ribλrjen dhe zmadhimin e ndλrtesave tλ manastirit e bλnte kryesisht qλ tλ gjejnλ besimtarλt njλ krevat qλ tλ ηlodhen deri sa tλ vije ora e shλrbesλs dhe meshλs. Nuk donte asgjλ kundλr dhe asnjλ komoditet. Jo vetλm qelia e tij nuk duhej tλ kishte gjλra tλ tepλrta por dhe i gjithλ manastiri.

Igumenia dhe trasta qλ nuk boshatisej

Disi, tre vjet mλ vonλ e shtynin tλ ngrinte njλ Igumeni tλ mirλ, se e tillλ mungonte nλ manastir. Dhe tλ huajt qλ nga dhjakλt deri tek patrikλt dhe nga juristi deri nλ ministλr zakonisht i priste nλ njλ tλ ngushtλ, jo tλ tepλrt dhe mencλ fshatare. Atje ku hanin dhe hanλ murgjit. Njλ dhomλ dhe pak karrike tλ mira sipλr, ishin dhe ato tλ pa mjaftushme. Nuk i pλlqeu ideja e igumenisλ se madhe dhe kur i bλnλ presion i tha disi. . . . . . rreptλ:

-Dλgjo unλ as igumen nuk kam zili dhe as pλr lavdi s'kam zili, as ndλrtesa as ndere. Kam zili parajsλn. Shλn Davidi jetonte nλpλr shpella dhe nλpλr shkretλtira dhe nuk i dinte kλto, ηfarλ bλnte? Me thjeshtλsinλ dhe modestinλ e tij fitoj parajsλn. Ke lexuar nλ ndonjλ jetλ shenjtorλsh se ngritλn filan igumeni, filan ndλrtesλ dhe fituan parajsλn? Por bλnλ sakrifika lutje kreshmi, flisnin poshtλ dhe tλ kλtilla. Kishin vyrtyte dhe me ato fituan parajsλn. Unλ tλ paktλn dua njλ qoshe nλ parajsλn, nλ njλ anλ. . . .

Por para do tλ gjente pλr igumeninλ. . . Trastλza qλndronte gjithmonλ nλ vendin e vet, gjithnjλ plot:

-Vijnλ thoshte, tλ varfλrit e mi dhe them qλ tua jap. Dhe ajo nuk boshatiset, Kthehem dhe e gjej buzλ mλ buzλ.

Qλ tλ mos harroj rastet e shumta qλ gjykoi se duhej tu dλrgonte para kishte regjistλr. E gjetλn nλ qelinλ e plakut tλ lumnuar. Dhe duke qλnλ se duheshin sasi tλ medha paresh thoshte tek besimtarλt me gjendje tλ mirλ nλ mλnyrλ tλ pλrgjithλshme:

-Paratλ nuk i jep Perλndia tλ tλra pλr veten tonλ.

Dhe admirimi qλ se trastλza nλ mλ tλ shumλn e herλve. E dinte shumλ mirλ se qλ tλ mbushej ajo duhej tλ jipte.

Thirri njλ ditλ priftin P. . . dhe i jipte shumλ para pλr dikλ qλ bλnte operim jashtλ. Prifti P. i kujtoi se para pak ditλsh i dhamλ dhe λshtλ ende herλt pλr njλ ofertλ tλ re.

-Ato qλ dλrguan mbaruan. E di unλ ηfarλ tλ them. Trasta ime u mbush prap. Hfarλ ti bej? 5 jap 50 mi bλjnλ.

Ari, pe si mλ kuptoi, mbλtλn.

Nga tλ tλra kλto, fama e tij shtrihej natyrisht edhe tek tλ thjeshtλt. Kλshtu tregonte shumλ kuptimplotλ dhe nλ dialektin lokal ηfarλ i kλrkonin. Tre plaka, nga qλ dλgjonin se ka ndriηim dhe profetizon, deshλn ta vλrtetojnλ:

-Nuk na thua o prifti im (papai im) ja mλ thuaj sa djem kam lindur sa mλ vdiqλn the sa rrojnλ?

Natyrisht Plaku i pλrgjigjej se ato i dinte Perλndia. Plaka e dytλ bile e dizilizionuar, u thotλ tλ tjerave para tij:

-Ari (moj) mos λshtλ ai qλ ndriηohet?

Plaka e tretλ e pyeti: -Mua, mua o prift si mλ sheh?

Dhe Plaku me humorin qλ kishte: -Tλ tλ them, ti je e shenjtλ. Tλ tλ vemλ brenda nλ njλ sarkofag nλ fronin episkopal e tλ tλ falemi!

Edhe Plaka e entusiasmuar:

-Ari, pe si mλ kuptoi, mbetλn.

Gjithashtu tregonte se drejtohej njλ plakλ pijanece tek oshenari David nga kasaforta e tλ cilit vidhte para pλr verλ.

Shumλ shpesh dhe shumλ natyrshλm besimtarλt i thoshnin se λshtλ i mirλ dhe me tλ kλtilla. Ai protestonte, insistonte se nuk i ofroi asgjλ Krishti, se ishte gjλ e keqe dhe gjλ e marrλ. Pλr tλ bλrλ komedi pλr vehten e tij, tregoi se ηfarλ thoshnin midis tyre plakat nλ fshatin Kallamudh qλ meshonte mλ herλt:

-Ari, ηthoni se λshtλ i mirλ plaku Jakov? I keq λshtλ. Ari e pamλ ne Ajo Vime dhe piqte kafe (shihnin ibrikun pλr ujin e nxextλ). Ja ai λshtλ Jakovi!

Tani shpejt tλ shkosh o plak nλ Londλr

Mλ 1986 pλrparonte admirimi dhe sλmundja njλkohλsisht. Ata me dhimbje dhe tλ sλmurλ rλndλ rendnin tek lutjet e patλr Jakovit. Kishte pλrditλ tλ hapur linjλn me oshenarin David dhe xhaxha Joanin e Rusisλ. Nuk kishte ditλ, nuk kishte orλ, qλ tλ mos i kλrkonin tλ lutej pλr terapi apo ngushλllim tλ dikujt. Tλ tλrλ i ngushλllonte, tλ tλrλ i forconte. Dhe shumλ i kuronte. Dλrgonte nλ tλ njλjtin moment njλrin apo tλ dy shenjtorλt qλ ndihmojnλ tλ sλmurin qλ tλ kλrkojnλ pλr atλ kurim nga vetλ Perλndia.

Fuqia kuruse vinte nga Perλndia dhe zakonisht ηfarλ kλrkonin njerzit nga shenjtorλt, nga ata antar tλ kishλs triumfale qλ perλndia u fali kurajon. D. m. th. u fali privilegjin tλ kλrkojnλ nga Perλndia e tλrλfuqishme diηka pλr dikλ antar tλ kishλs sλ mobilizuar. Dhe Perλndia shumλ shpesh i pλrgjigjet pozitivisht ndaj tλ lumnuarit Jakov. Edinte se shλnjtorλt nλ Kishλ d. m. th. tλ pasur me dhuntinλ e kurajos, nuk janλ tλ domosdoshme tλ tλra sa jetuan nλ jetλn e tyre, tλ tokλs, qλ jetuan vyrtytshλm dhe Oshenarisht apo doktrinuan orthodoksinλ dhe ndoshta i fali Perλndia disa shenja Perλndie. Perλndia gjykon dhe vendos kush nga tλ gjithλ qλ jetuan Oshenarisht apo doktrinuan ortodoksinλ do tλ mbetet i ngushλlluar pλr kishλn dhe mbase fjetλs sλ saj. Kur kisha shikon se njλ oshenar ngushλllon nλ mλnyrλ ηudibλrλse, kryen shenja Perλndie dhe mbas fjetjes sλ tij, atλhere vetλm, λshtλ e sigurtλ se Perλndia e luti atλ shenjtor, e do qλ tλ meshojλ pλr kristianλt si shenjtor. Tek ai pra, duhet tλ mundin tλ drejtojnλ kλrkesat e tyre besimtarλt dhe ai, ka kurajon ti paraqesλ tek Zoti.

Shenjtorλt pra, i vinte ndλrmjetλsa patλr Jakovin dhe ηuditλ bλheshin tλ pa numλrta. Nuk kishte asnjλ kuptim tλ regjistrohen ηuditλ qλ bλnte Perλndia mbas lutjes sλ tij. Por pλr tλ gjitha rastet lutej shumλ, lexonte urata, bλnte kombosqin dhe kreshmonte reptλ. Kλshtu shλronte njλ numλr tλ madh sλmundjesh nga kanceri apo tλ sλmurλ nga sλmundje tλ tjera tλ pa shλrueshme. Ndλrhynte me rezultat pλr tλ gjetur objekte tλ humbura me njλ vlerλ tλ madhe. Pλr harmoninλ nλ familje pλr ηlirimin e tλ demonizuarve, pλr shpλtimin nga fundosja e sigurtλ pλr tλ shmangur aksidente automobilistike tλ sigurta. Tλ tλra kλto s' ishte e mundur tλ regjistroheshin se ndodhnin pλrditλ dhe nuk kujdesej qλ ti shλnonte. Nλse i kλrkonin besimtarλt qλ tu tregonte ndonjλ ηudi, tregonte pλr ndonjλrin apo ndonjλrλn nga ηuditλ e tij tλ fundit dhe i paraqiste tλ tλra-absolutisht tλ tλra- si ηudi tλ oshenarit David tλ cilin Plaku e pλrdorte si ndλrmjetλs me Perλndinλ si bashkλpunλtor qλ Perλndia i bindej.

Mλ shumλ tλ njohura tλ Plakut ndodhnin dhe kλto ngjarje. Kλrkonin me nxitje nga Plaku, ndihmλn e Oshenarit David dhe nλ gjumin e tyre vigjilenca e tyre ηfaqej pλr ngushλllim apo kurim. Oshenari David me pamjen e plakut Jakov. Ajo u bλ shumλ herλ nλ homogjen tλ Australisλ e tλ Amerikλs. E dimλ kλtλ nga letrat qλ i dλrgonin Plakut dhe rrλfimet e ralla tλ tij. Bile kλto shenja tλ Perλndisλ me tλ njλjtλn formλ i jetoi shumλ herλ dhe vetλ Plaku. I ηfaqej oshenari David me pamjen e murgut tλ mirλ Eftim, herλ i hapte portλn dhe herλ pλr ndonjλ fjalλ. Dhe pλrparoi shumλ nλ manastir, kjo formλ e njλjtλ. Kλshtu qλ nga 1988 dhe mλ pas murgu i respektuar Serafim qλ bile erdhi nλ manastir nλ moshλ tλ madhe pas fjetjes sλ gruas sλ tij, shikon shumλ shpesh, oshenarin David me pamje gjithmonλ tλ Plakut Jakov. Kjo filloi dikur kur qe i lodhur dhe kishte rivarim. Ju lut oshenarit qλ ti ηfaqet pλr ngushλllim dhe mbλshtetje. Rrinte nλ shkallλt e Ajo Vimλs dhe pλr pak pa tλ kalojλ para tij patλr Jakovi tλrλ hijeshi. U ngrit qλ ti vinte

nga pas por pamja u zhduk, plaku nλ fakt gjendej nλ qelinλ e tij. Njλ herλ tjetλr patλr Serafimi ndizte kandilat dhe shihte Plakun te falej nλ ikonat. Vinte tλ merte uratλ dhe ai bλhej i pa dukshλm. Kur ndodhi pλr herλ tλ parλ kjo ngjarje pyeti Patλr Serafimi dhe mori pλrgjigjen siη e kλrkovi, u ηfaq oshenari, por me pamjen e patλr Jakovit.

Plaku i lumnuar ishte aq i sigurtλ se Perλndia dλgjoi oshenarin David dhe ndiente aq ashpλrsi me oshenarin sa shpesh bλhej pretendus dhe nxiste skandalet. Kλshtu njλ pasditλ i telefonuan nga Londra. Njλ familje shpλrbλhej, bile ishte shpλrbλrλ. U revoltua se besonte thellλ nλ shλnjtλrinλ e kurorλzimit dhe tλ familjλs. Ndezi qirin, lexoi si gjithnjλ nλ gjunjλ uratat jo njλ, dhe pastaj zbriti nλ kishλ qλ ti lutet oshenarit David dhe para kafkλs sλ shenjtλ tλ tij. Hyri nλ kishλ dhe nuk pa se murgu stazhier lante Ajo Vimλn. Shkoi nλ sarkofag e tij, qλndroi tek kafka e oshenarit dhe nga Ajo Vima dλgjoi stazhieri.

-Tani shpejt tλ lutem λshtλ nevoja qλ tλ vesh o Plak (David) nλ Londλr, mos u vono aspak se shkatλrrohen njerzit dhe nuk duhet tλ ndodhλ.

Stazhieri u ηudit, u tremb dhe qλndroi pa folur nλ njλ qoshe. Patλr Jakovi mbylli Sarkofagun e tij dhe vajti tλ ikte. Por pa hijen, vuri re me kujdes dhe konstatoi stazhierin:

-Kλtu je ti? Ah biri im nλ se plaket njeri nuk di seη thotλ i ikin djalλria mos u jep rλndλsi.

Pesλ vjet dhe tetλ ditλ me pompa.

Zemra e tij qe bλrλ fλrtele. Nuk merrte tjetλr. Krizat e njλ pas njλ shme, shumλ herλ rrezikoi tλ mbetet. Lutej pλr tλ tjerλ dhe shλroheshin. Bashkλpunλtorλt e tij, shenjtorλt David dhe Joan nuk rendnin pλr sλmundjet e tij, i dinte kλto Plaku nga apostulli Pavllo. Ju lut dhe ai Perλndisλ qλ ta ηliroje nga sλmundja, kjo dhλmbje, dhe mori pλrgjigjen: «Mjafton hiri im, λshtλ fuqia dhe sλmundja qλ mbaron. Do tλ mbetej pra edhe patλr Jakovi me hirin e Perλndisλ. Ajo i mjaftonte dhe pλrderisa i kishte s’ ka gjλ, qλ sλmundjen e tij do tλ mbaronin bashkλ me jetλn nλ tokλ dhe ishte i sigurtλ se kλshtu e kishte vendosur Perλndia. Prandaj nuk e dλgjoi ndokush tλ kλrkoi nga Perλndia qλ ta ηliroi plotλsist nga sλmundjet e tij tλ shumta.

Pastaj lexonte jetλn e shenjtorλve dhe nλ ato gjeti shumλ raste shenjtorλsh qλ shλronin shumλ duke ju lutur Perλndisλ por pλr vete ata vuanin sa nuk e merr me mend nga njλ apo disa sλmundje nga tλ cilat edhe vdiqλn. Ndoqi pra edhe patλr Jakovi ecurinλ e kλtyre burrave tλ shenjtλ.

I shpjeguan se duhet tλ vendoste pompa. Nuk e deshi Plaku. Ju lut oshenarit David, por nuk mori pλrgjigje dhe i tha i hidhλruar:

-Duket se nuk tλ shλrbeva sakt kλto 30 vjet. Kur doli vendimi pλr pompa dhe do tλ ikte pλr nλ Athinλ u kthye tek Oshenarin dhe i tha:

-Rri tani dhe kλndo vetλm!

E ηuan nλ Athinλ, nλ spitalin e pλrgjithshλm shtetλror. Grupi i Kremastinos u bλ gati dhe e pregatiti pλr pompa me 13 Nλntor 1986. Zgjidhje tjetλr nuk kishte. I bλri narkozλ lokale. Nuk e zuri mirλ dhe kishte dhimbje tλ forta. Pλr njλ moment Kremastinoja e pyeti:

-Ke dhimbje o Plak?

-E si nuk kam dhimbje!

-Dhe pλrse nuk flet?

-Dhe Krishti kish dhimbje nλ kryq por nuk thoshte asgjλ.

As nλ kλtλ orλ nuk pushoi sλ menduari dhe sλ hetuari si asket, duhet ti vuante tλ tλra pa nxjerλ zλ. Atje nλ spital sollλn qλ ti paguajnλ shpenzimet pλr pompa.I falenderoi plotλsisht dhe nuk i pranoi. Hλshtja qe sistemuar. Afroi atλhere dhe mitropoliti i Niqesλ Jeorgjios qλ kurohej nλ tλ njejtin spital. Mλ kujtohet, mλ kish thλnλ qλ atλhere Plaku se ai episkop i mirλ nuk do tλ shλrohet dhe kλshtu u bλ me gjithλ shpresat e mjekλve.

Kur mori veten nga operimi dhe kaloi vλshtirλsitλ e para tλ pλrshtatjes organizmi i tij, nxitoi pλr nλ manastir. E priste si e si udhλtimin e kthimit por nuk dyshonte asnjλ se ky udhλtim

do tλ bλhej dλshmus pλr pompa nλ zemλr. Do tλ duhej nλ vazhdim tλ bλjλ shpesh kλtλ udhλtim tλ mjerλ nλ saj tλ pompave.

Arriti pranλ Prokopi, ku ktheu automjetin pak majtas nλ Kishλn e shλn Joanit tλ Rusisλ. Plaku vajti nλ Sarkofag, ku ishte trupi i Shλn Joanit, ra nλ gjunjλ dhe ja tha. E falenderoi pλr tλ tλra mundimet e tij dhe ju lut tλ kλrkoi nga Zoti qλ tλ falλ Jakovin e vdekshλm. As i ra nλ mendje e as kλrkoi ηlirim nga sλmundja. Shλn Joani ju pλrgjegj. Ndλrsa ai qλndronte pλr ballλ tij i gjunjλzuar pa trupin e shenjtλ tλ ndrojλ krahun. Epanλ dhe tλ tjerλ. Ata u tmerruan dhe Plaku i qetλsoi:

-Mos u trembni, tani ndroi krahun.

Vazhdoi rrugλn nga Rovjes e lartλ, ku rruga λshtλ me ηimento. Por maqineritλ e mλdha i bλnλ vazhdimisht kanalizime qλ u bλnλ gropa pa fund. Kλtu maqina bλn lλkundje tλ vazhdushme qλ u bλnλ groa pa fund. Kλtu maqina bλn njλ lλkundje tλ vazhdushme qλ e revulton rrezikshem organizimin e sλmurλ nga zemra. Herλ pas herλ duhej tλ ndalonte shoferi qλ ta merte veten Plaku, qλ tλ duronte torturλn. Vetλm mendoi ndonjλ se i dhanλ porosi tλ rλnda mjekλt pλr qetsim dhe ηlodhje absolute, mos tλ levizλ fare trupλrisht dhe shpirtλrisht. Por qλ tλ arijλ nλ parajsλn e tij nλ manastir i la lλkundjet dhe tλ tλra.

Nga Nλntori i 1986 tλ tλrλ dhe ai vetλ natyrisht, njihnin se fundi ishte garant. Sado tλ duronte akoma pλrderisa kishte dhe probleme tλ tjera tλ tmerrshme qλ nuk e ndihmonin aspak zemrλn. Qarkullimi mλ kλmbλ bλhej me vλshtirλsi. Kλmbλt e tij ishin gjithmonλ tλ nxira. Kλmbλ nguli tek kreshmimi i rreptλ me gjithλ vλshtirλsite. Dimri shtonte dhe tλ tjera. Besimtarλt akoma mλ shumλ se tλ gjithλ donin ta dλgjonin dhe mλ tλ shumtλt tλ rrλfeheshin. Rrλfimi qλ pλr shirituali λshtλ dhjakoni hyjnore, por edhe shterim, zgjaste disa herλ deri nλ orλt e para tλ mλngjezit deri nλ njλ, dy apo tre tλ mλngjezit. Nuk mundi asnjλ herλ tλ mohoi tek ndonjλ kristian rrλfimin. Etλrit e manastirt me porosi tλ mjekut dhe nga dashuria pλr Plakun e mirrnin shumλ herλ nga mileti apo largonin tλ shumit qλ kλrkonin rrλfim. E bλnin me porosi tλ mjekut dhe nga qλ dλshironin tλ jetonte akoma Plaku. Me polic bλhej patλr Serafimi i mirλ, pastaj patλr Illarion por edhe tλ tλrλ me mλnyrλn e tyre. Plaku zemλrohej dhe protestonte:

-Janλ njerλz me dhimbje tλ torturuara. . . . Nuk je spiritual dhe nuk e di. . .

Pλr punλ dimλrore mλ skish hapλsirλ por duhej tλ ecte por pλr kλtλ duhej kohλ. Dhe nuk mbetej nga lutja dhe nga rrλfimi.

Shpirti i tij i madh fliste me zogjtλ. Lutej nλ zgavλr.

Mua ore biri im, zemra ime λshtλ si kopλsht. Ethoshte shpesh tek murgjλrit e tij dhe tek ata qλ i deshte shumλ. Ngjante si komik tλ tλ thotλ ca tλ tilla njeriu qλ ecte me vλshtirλsi dhe mezi merrte frymλ dhe nuk nλnkuptonte se me komunikimin e thellλ, me shenjtorλt dhe me veprimet hyjnore kishte nλ zemrλn e tij njλ gλzim tλ vazhdueshλm. Nλnkuptonte akoma dhe dashurinλ qλ kish pλr kopshtet pλr pyjet, natyrλn, kafshλt, zogjtλ. .

Prandaj me tu shkrirλ dλbora e Janarit dhe e Marsit mλ 1987 bλnte daljet e para tλ shpirtit. Duhej tλ ecte avash pλr kλmbλt dhe zemrλn e tij por kish nevojλ dhe tλ shpirtit. Nga dritarja e tij e vogλl e qelisλ shihte njλ copλ tλ vogλl tλ natyrλs nλ juglindje. Nuk i mjaftonte. Zbriti pra nλ shkallλ, preu majtas dhe u fal nλ Kishλ tek ikonat. Doli nga porta jugore e manastirit dhe kishte para tij zogj. U kthye djathtas dhe vazhdoi deri tek shλn Polikarpi tek kishλza qλ ngriti pλr kujtimin e tλ ndjerit, nλn kapitenit Zoi polikarpu qλ e konsideronte bamirλs tλ tij.

Bile nλ tλ tλra vite tλ tij para se tλ bλhej murg por edhe gjersa u bλ spiritual i hirshλn me rλndλsi, pλrkrahje dhe ndihmλ gjeti vetλm nga ηifti Zoi. Poshtλ kishλzλs zbriste rryma qλ fillonte lart nga gλshtenja. E mori pλr mirλ pranvera dhe ishte larmi pλr sytλ dhe pλr veshλt. Pλrparonte nλ monopat Plaku dhe kishte para dhe majtas tij tλrλ madhλshtinλ e Perλndisλ. Pλrballλ pylli me pisha dhe bredha. Poshtλ me rymλn me ujra rrλpirλ tλ dendur dhe pemλ tλ tjera. Ai pλrparonte por drejt perendimit. Kaloi ofiηinλn e sotme njλ malore tλ vogλl; dhe arrinte

nλ vijλn e manastirit qλ vinte nga sterra e vjetλr. Pλr andej Parajsa. Pranλ vijλs, tashmλ me bar njλ monopat i vogλl. Nga e djathta dhe e majta e tij pemλ tλ vogla dhe tλ mλdha. Shumica tλ mbjella nga ai vetλ, nλ vitet mλ tλ herλshme.

Njλ pyll i madh nλ fillim, pastaj selvi, mare, lofata, lisa, vallanidhe tλ vegjλl, ferra tλ egra sqinde, prralle, rrepe tλ vegjλ; dafina. . . dhe pλr rreth ηdo lloj bari nxirrte filizin e tij qλ zbukuronte botλn. Pλrparoi Plaku dhe mbushej shpirti i tij. Zemra e tij hapej dhe me dallandyshet. Asamble panharmonike. U mallλngjy shumλ. Ngriti sytλ nλpλr rrepe dhe u pλrkushtua tek asambli dhe pa e kuptuar thirri fort:

-O zogj tλ mi tλ mirλ dhe ju lavdλroni Perλndinλ vetλm ne nuk e lavdλrojmλ.

Para mesit tλ monopatit deri nλ sterrλ bλri ndalesλ qλ tλ ηlodhej Plaku. 200 m, dhe nuk mund tλ ecte i mjeri. Duhet tλ bλnte ndalesλ. Rrinte nλ buzλ tλ vijλs, ulte kokλn nλ gjunjλ dhe pregatitej. Lavdλronte, lavdλronte bashkλ me zemrλn e tij. Pak metra para rrymλs me ujλ majtas ishte rrapi. Njλ rrap i bukur, nuk shihte shpirt. Me kujdes u kap nga trungu dhe hyri brenda. U kthye me fytyre nga lindja, ra nλ gjunjλ dhe filloi. Vanλ lulet, vanλ lisat e egrλ, i harroi zogjtλ. . .

Mori shpejt kontakt me oshenarin David, me oshenarin Joan tλ Rusisλ dhe Shλn Parasqevinλ. . . . Luftonte dhe pλrpiqej qλ ti mbante nλ zemrλn e tij me urata qλ i dinte pλrmendλsh. Kalonte dhe avash-avash brenda tij nλ njλ gjendje tjetλr. Fluturone Shpirti i Shenjtλ qλnien e tij dhe nuk ndiqte kohλn dhe vendin. Kjo ndodhte shpesh dhe simptomat bλheshin pλr tu shpjeguar.

Kλtλ shλtitje e bλnte edhe herλ tλ tjera Plaku. Nλ zgavλr qλndonte shumλ herλ pλr lutje. Por tani qλ kishte pompa, murgjλt u shqetλsuan me vonosλn e madhe tλ Plakut. Doli vλllai dhe e kλrkonte. Kalonte nga monopati, arrinte nλ zgavλr, kalonte pλrballλ sterrλs, thλrriste Plakun nuk e shihte nuk e gjente gjλkundi. Dhe vetλm pasi mbaronte rregullisht lutja dhe gjendja druntuese e Plakut ηfaqej ai i pa njohur nga ku para murgut tλ mrekulluar apo tek laiku qλ kish dalλ nλ kλrkim tλ tij. Shλtitja mbaronte nλ depo e ujit. Mbas Zgavrλs ishte rryma qλ kλtu ngushtohej. Kalonte uji. Kish dy gurλ tλ mλdhenj. Shkelte sipλr dhe kalonte nλ anλn tjetλr. Pyll tashmλ. Gλshtenjat, bredhat, rrepλt, pishat, dafinat tλ tλra bashkλ. Tλ vjetrit bλnλ majtas njλ sterre tλ madhe. Nblidhnin ujin dhe vadisnin kopλshtet dhe pinin kafshλt e manastirit.

Nλ vitet e fundit kjo shλtitje pλrbλnte tλ vetmem ngjallje me vλshtrime dhe shfaqie Perλndie tλ shkλlqyera nλ zgavrλn e varfλr tλ rrapit. Por nuk mund tλ dilte shpesh nλ shλtitjen e parajsλs. Herλ nga dimri dhe herλ nga sλmundjet dhe herλ nga rrλfimet e pa fund. Dhe thoshte me ankesλ:

-Ah o etλr tλ mi, 10 ditλ kam tλ dal pakλz jashtλ. Qλ tλ jap kurajo tek murgjit qλ punonin shumλ orλ nλ kopλsht dhe gjetkλ u thoshte se i kishte nλ uratλ.

Deri nλ muajin e fundit tλ jetλs sλ tij, dilte kur nuk kishte rrλfim dhe avash avash shkonte aty ku punonin murgjit. Nλ kopλsht nλ zogjt, nλ ofiηinλ nλ guzhinλ. Zbriste nλ kopλsht dhe bλnte sikur prashiste ndonjλ bimλ:

-Ah o etλr tλ mi. Ju punoni dhe Perλndia ju shpλrblen. Unλ e ha bukλn badjava. . . ah Jakov i flliqur!

Nλ se e shihte murgun shumλ tλ lodhur e mirrte tλ rrinin gjoja pλr ti thλnλ diηka:

-Eja i miri im tλ tλ them.

I thoshte ca gjλra dhe kur e shihte qλ u ηlodh:

Unλ jam tλrλ llafe o biri im, tani tλ tλ le mos tλ tλ ha kohλn.

Nga ndonjλ dritare murgu, kalimthi shihje prapλ Plakun tλ kalojλ tutje nga ata qλ punonin mλ parλ tλ qλndronte pak ti bekojλ pa i parλ dhe tλ vazhdojλ.

Ndonjλherλ dhe atje ka rrymλ, bile mλ tλ madhe me mλ shumλ pyll dhe ujra. Por kλtu kalon rruga pλr nλ manastir dhe nλ Srimon nλ fshatin nga ana tjetλr. Nuk mund njeri tλ ndjejλ vetmi absolute dhe tλ lutet.

Nxjerr demon dhe shahet prej tyre

Qλ herλt qλ atλhere qλ demonλt e goditλn dhe e lanλ pa ndjenja filloi qλ ti vij edhe njλ dhunti tjetλr. Tλ nxjerλ demonλ nga njerzit . Evjetλr kjo metodλ e satanait, e stλrmundon se nuk e merr me mend dhe e shndron njeriun nλ vegλl qorre tλ tij tλ rrezikshme. Veηanλrisht ne 10 vjeηarin e 1980-λs sillnin shpesh tλ demonizuar nλ manastir qλ tu lexonte pλrbetime patλr Jakovi dhe tu bλnte kryqin me kafkλn e oshenarit David.

Mλ 13 shtator tλ vitit 1987 njλ demon e ngacmoi Jorgo Li. Njλ trim 22 vjeηar. Hdo ditλ gjendja e tij keqλsohej. Nλ Tetor nλna e tij dhe vλllai i tij e sollλn Jorgon nλ Manastir. Ju lutλn patλr Jakovit tλ lutej dhe lexoi eksorqizmat. Para Kishλs demoni reagoi tmershλm. Shante dhe nxirrte fjalλ tλ ndyra, tregonte dorλn dhe kλrcλnonte. Brenda nλ kishλn vazdoi mλ fort reagimin. Hapi kutinλ e Kafkλs se Shλnjtλ tλ Davidit patλr Jakovi, zbriti kafkλn e Oshenarit dhe filloi tλ lexoi eksorqizma. Atλhere nga nλna qλ edhe ajo hyri nλ Kishλ u dλgjua njλ thirrje:

-O Perλndia ime ηmλ shohin sytλ e mi, le tλ bλhet mirλ djali im! Duke mbaruar eksorqizmat Jorgua u ηlirua nga demoni dhe u qetλsua. Nλna e tij me tλ dalλ nga Kisha sqaroi tek njλ murg si pa patλr Jakovin kur ajo thirri. E pa, tha, kur lexonte eksorqizmat, tλ ngritur mbi tokλn rreth gjysλm metλr edhe i vuri kλmbλt e tij mbi njλ djall tλ zi, i cili kishte brinjλ edhe bisht.

Nλ manastir sillnin tλ demonizuar dhe tλ sλmurλ psiqik me grada tλ ndryshme, tipa skizofrenie, mλ tλ shumtat e herve ishin shumλ jashtλ zakonisht tλ vλshtirλ pλr tλ dalluar ndokush kur i mjeri njeri vuan nga skizofrenia dhe kur pushtohet nga demoni, patλr Jakovi kishte dhuntinλ tλ dallonte nλ anallogji me rastin, thoshte:

-Ai duhet tλ vejλ tek mjeku (i sλmuri psiqik). Ai or biri im ka demon (pra duhen eksorqizmat).

Shumλ ndiqnin kλto eksorqizmat dhe disa regjistruan dialogje midis patλr Jakovit dhe demonλve.

Demonλt flisnin me gjuhλn e tλ demonizuarve qλ shanin keq dhe shpesh si demon tregonin njohje ndaj gjλrave qλ nuk i njihnin njerzit. Panajota e demonizuar goditej dhe nuk donte tλ vinte tek patλr Jakovi pλr tλ cillin thoshte se do tλ mbaronte nata qλ tλ mos mund tλ lexoi. Nλ mλngjes Plaku e pyeti pλr emrin e saj dhe ajo u pλrgjegj: Osman. Njλ e demonizuar tjetλr u pergjegj se e quanin Belare. Atλhere Plaku:

Ti, Belare edhe babai tλnd jeni gλnjeshtarλ. Babain tλnd e quajnλ Belzevuli.

Ajo siguroi:

-Po kλshtu quhet dhe na jep dru qλ tλ bλjλ keq. Nuk duroj mλ vendos.

Plaku i tha: Dua tλ ikλsh nga Panajota

-Tλ ik- del para Panajota- tλ ik, plak i keq kock e lλkurλ.

-Tλ vesh nλ male-vazdonte Plaku- dje Panajota me ankese kλmbλngulte:

-Tλ mos vete nλ male, tλ vete tek njλri. . .

Plaku vendos kafkλn e Oshenarit nλ kokλn e saj.

-Mu thyen brirλt. . . Tλ luftoi 65 vjeη. . . nuk munda tλ tλ hedh nλ njλ mλkat. Tλ tλ shpie nλ sketer. Te uroni atλ plak «oshenarin David) pλr ndryshe do tu kisha shkrirλ.

Pastaj demoni ndroi taktikλ dhe i thirri Plakut:

-Je shλnjtor. Keni shλnjtorin kλtu por s' e dλgjoni.

Plaku Jakov bylli gojλn e tij: Tλ mλ thuash ashtu, por unλ nuk tλ dλgjoj. Unλ jam tokλ edhe hi... . Unλ jam modest. . .

Demoni dinte mirλ. Pohonte dhe reagonte:

-Ajo modesti ore mλ djeg. . . Ik bre. . .

Tλ njλjtλn stinλ ηuan prindλrit vajzλn e tyre qλ nuk hynte nλ Kishλ. Doli Plaku me Kafkλn e Oshenarit dhe nga kjo e demonizuara shpλrtheu.

-Plaη. Tλ mos tλ tλ dλgjoj plak i lig. Tλ ngordhλsh (dhe goditej tmerrshλm vajza). Jam i gjithλpushtetshλm (therriste me gojλn e tij demoni). Mbaj Athinλn nλ duart e mija. . . Atλ qλ desha e bλra. Priftλrinjtλ i qetha. Kam vite qλ luftoj manastirin. Ju ruan i madhi kλtu e tua (ne fakt ishin kalbur damarλt e kλmbλve tλ Plakut dhe gjaku nuk qarkullonte).

Nuk jam shenjtor por Zoti tha se shλnjtor bλhemi. . Hfarλ mundem tλ bλj. Unλ jam njeri i vdekshλm.

E demonizuar me revoltim tλ ri:

Htλ tλ bλj, prift-cjap dhe ke pλr brenda Krishtin, ke modesti pλrndryshe do tλ kisha shpλrbλrλ. Kaq sλmundje (tλ vura) dhe ti kλmbλngul. . .

Njλ tjetλr e demonizuar informoi me mburje:

8000 magjistarλ kam nλ vartλsinλ time.

E pyeti Plaku si futet dhe u pλrgjegj se hyn nλ njerλz qλ s' kanλ besim. Futen kλshtu si tim.

Njλherλ lexoi eksorqizmat pλr njλ tλ demonizuar qλ e ηoi tek Plaku i shoqi i asaj, polic. U duk tλ qetλsohej Plaku. Zgjati dorλn etij qλ ta pλr shλndeste. Atλhere ajo me zemλrim:

-E zenλ demonλt dorλn e priftit qλ meshon?

Dy trimat solλn nga Veria nλnλn e tyre tλ demonizuar. Rastisi tλ ishte nλ manastir dhe mitropoliti i Samos. Nλ njλ moment sillej butλ dhe thoshte, me shaka:

-Jakov kockλ e lλkurλ. . . patλr Jakov je i shenjtλ, bota tλ nderon pλr shenjtor.

Me zλ tλ lartλ thoshte Plaku: I vdekshλm, mλkatar jam, si njeri.

Pas pak bλhej agresive dhe me thonj tλ gλrvishte nλ fytyrλ shumλ. Tλ njλjtλn u pλrpoq dhe Plaku qλ e ndaloi me kafkλn e oshenarit.

Njλ tjetλr i demonizuar duke reaguar dhe duke u dridhur nλ lutjet e Plakut thλriste:

Plaη Jakov, plaη kockλ e lλkurλ. Si tym futem tek njeriu dhe si tym dal. Tremben dridhen nga kryqi. . . Nλ se e bλjnλ largohem. Ikλn hiri i Perλndisλ dhe hyjmλ ne (demonλt).

Nλ tλ tλra pamvarsisht nga rastet e tλ demonizuarve Plaku lexonte eksorqizmat duke patur kafkλn e Oshenarit. Kλshtu mbronte dhe veten e tij pλrballλ njerλzve. Nuk do tλ mundnin tλ thoshin se demonλt i nxjerr vet Plaku pλrderisa nxirrte gjithmonλ oshenarin David si veprues.

Dramatike pλr tλ tλrλ tλ pranishmit bλhej gjendja kur tλ demonizuarit mirrnin pamje tλ tjera. Tλ tmerruar dhe dizilizionuar nga uratat e patλr Jakovit mernin papritur pamjen e qenit tλ egλr tλ zi, tλ ujkut tλ frikshλm apo tλ shpendit mishgrλnλs. Herλ herλ, pλrsλri lehnin apo hungλronte si bisha dhe shpλrndanin kudo tmerr.

Sa tλ demonizuar ηliroheshin nga satanai, vizitonin shpesh manastirin pλr ta falenderuar dhe pλr falje. Vetλm qλ falenderimet nuk ishin njλ gjλ aq e thjeshtλ. U ηuditen njλ ditλ murgjit qλ Plaku i ηliroi nga demoni. Demoni kishte shkuar nλ Paratλ dhe Plaku e vuri re. I tha:

Unλ nxorra demonin nga djali tλnd dhe ti vajte ta vendosλsh tek mua!

Kjo dhunti qλ ηlironte njeriun nga demonλt ishte triumf shumλ i rλndλsishλm. Pλrbλndλshminλ e madhe se sundimi i satanait nλ botλ, njeriun dhe natyrλn λshtλ i pλrkohshλn dhλ mund tλ suprimohen. Pλrderisa me ηudinλ e oshenarit suprimohet dukshλm- nλ rastin e ndjekjes nga njerzit- do tλ thotλ se oshenari pλrjeton mbretλrinλ e qiejve dhe tregon fuqinλ e kλsaj mbretλrie nλ botλ.

Pra mbretλria e Perλndisλ edhe egziston edhe mund tλ realizohet pλrditλ, edhe ndoshta pjesλrisht.

Pλr ηdo moment vinte vdekja. «Kush je ti o Jakov i pashkollλ?

Nλ ηdo moment tashmλ pas 1987 vdekja e pλrgjonte. I ηfaqen trompozat dhe tλ tjera e kλrcλnonin pλrditλ. E dinte por nuk bλnte tλrheqje. Prioriteti mbetej nλ lutje dhe nλ rrλfim. Ariti nλ pikλ, akoma dhe nλ atλ hall tλ mos flinte, kur mund tλ meshonte. Gdhihej duke u lutur. Nuk deshi ti fliste njeri. Jetonte akoma nλ zemrλn e tij, dhimbjen e pλrvojave tλ shkλlqyera.

Por edhe kur nuk meshonte, shumλ shpesh zbriste nλ kishλ i heshtur, pa parλ dhe pa vλnλ re asnjλ. Rrinte nλ stol pλrballλ ikonλs sλ Zotit dhe tλ pararendλsit. Mendja dhe zemra e tij diku gjetkλ ishin dhe diηka tjetλr shihnin. Fytyra e tij nuk u bλ as sinjal asnjλ lλvizje. Njλ ndriηim vetλm dilte nλ pah mλ i fortλ nga i zakonλshmi. Fytyra e tij nλ tλ tilla orλ tλ mbulonte dhe nuk guxoje ta ngacmoj. Vinte ora dhe psallte me zλrin e thjeshtλ tλ tij, qλ meriton. Dhe kλshtu siη

psallte me tλ tillλ shprehje tλ tij, sa qλ ishte i sigurtλ se shihje hyjlindλsen pranλ tij. Kλto hyjnorλt i lexonte dhe herλ tjetλr nλ kohλn e shλrbesλs sλ mλngjezit. Linte fronin nderonte pararendλsin e ηmuar, shkonte dhe rrinte me respekt nλ kuti me Lipsanin e Oshenarit, bλnte nderime kthehej nga porta me respekt. Shihte oshenarin David tλ gjallλ duke ikur e duke ardhur. . . edhe vinte ta pλrshλndeste. Por me tλ mbaruar qλ tλ mos bλhej i huaj pλr murgjit pλr ηfar bλn dhe ηfarλ kλrkon nλ kuti me Kafkλn e tij, shkonte gjoja dhe bλnte sikur diηka kλrkonte, nλ sirtar, nλ kasafortλ, apo ndizte qiri. Kthehej pastaj nλ stol. Mλ 1990 i thoshte murgut pλr kλto pλrvoja tλ tij nλ kishλn:

-Nλ se do tλ tλ them atλ qλ shoh kλtu brenda dhe qλ dλgjoj nga shenjtori qλ duhet tλ bλhen libra. . . Nuk shkruhen. . . Nλ se ua them, do tλ ikni tλ tλrλ nga kλtej brenda!

Pas meshλs pinte kafen, u jipte bekimin murgjλve dhe dhjakonisjet duke u larguar. Shumλ herλ e shihnin tλ shqetλsuar. Thλrriste fort apo pyeste nλ se erdhi filani apo filanja. Murgjit ηuditeshin se nuk e prisnin as filanin e as filanen. Por ai, sidoqofte, vinte ndoshta edhe me vonesλ. Njλ ditλ e pat marrλ nλ telefon, shkonte njλ jurist i lartλ nλ manastir me emrin Dhimitrios T. . Vonoi. Zbriti nλ kishλ patλr Jakovi dhe u dλgjua:

-Shko tλ lutem o Plak mos u ndodh gjλ se kanλ nevojλ qλ ti ndihmosh.

Dhe nλ fakt ata kaluan nλ rrugλ njλ rrezik shumλ tλ madh, por shλn David i doli para sλ keqes dhe njerzit arritλn nλ manastir.

Mbasdite sipas sλ njλjtλs mλnyre priti priftin at Am. qλ vinte tλ pyeste pλr njλ problem. Plaku priste nλ portλn e manastirit dhe duke ardhur at. Am. i tha se si tλ vepronte pa i folur ai pλr problemin. Lexonte pra dhe mendimet kurvλrore dhe rastisi nλ shumλ qλ tλ thotλ:

-Atλ qλ ke nλ mendjen tλnde ta bλsh.

-Atλ qλ mendon tλ mos e bλsh.

Brenda nλ manastir i mbyllur dhe duke mos mundur tλ qarkullojλ lehtλ dinte se ηbλhej dhe nuk bλhej. Diηka ndodhi njλ ditλ, u zemλrua pak Plaku dhe tha:

-Unλ ηfarλ bλj kλtu brenda o ati im? Tλ tλra i shoh nga qelia ime.

Krizat me shtλrngime dhe damarλt vazhdonin, por ishte i vendosur pλr tλ tλra. E pyesje ηbλn o Plak dhe ai tλ pλrgjigjej: Mirλ, mirλ. Ndonjλ herλ shtonte:

-Kam sigurisht njλ shtλrngim nλ gjoks dhe me zλnλ djersλt. . . . Por ska gjλ. Njλri nga njλ sλmundje tjetri nga tjetra do tλ ikim nga kjo botλ e tanishme. Do tλ vemi nλ qiel, pλrballλ gjykatλsit tλ drejtλ. E keqja pλr mua λshtλ se nuk kam bλrλ asgjλ pλr Zotin dhe η' hesap do tλ jap tek Perλndina? . . .

Por Perλndia ka mendje tjetλr dhe e tregonte me dhuntitλ qλ i jipte Plakut. Deri nλ aromatizimi herλ herλ nxirte nλ orλt e rrλfimit. Janλ shumλ qλ e jetuan dhe e pohojnλ. Hdo herλ qλ shihte qλ ta vizitojnλ persona tλ dalluar nλ shoqλri dhe persona me emλr u thoshte murgjλrve:

-Patλr, patλr sa milet mbledh oshenari David, sa e respekton bota dhe tek venλ ata me zλ fillon vet gjykimi:

-E dini ηfarλ them kur shoh qλ vijnλ e gjunjλzohen para meje pλr rrλfim: Kush je ti or i pa shkolluar dhe i pa vlerλ Jakov qλ vijnλ e gjunjλzohen pλrpara teje kaq persona tλ rλndλsishλm, profesor universiteti, gjykatλs, tλ lartλ, kryetar?...

Tek Klerikλt, bijtλ e tij spiritualλ, vetgjykimi pλrparonte me shumλ dhe thoshte pλr veten e tij:

-Ah Jakov i flliqur. Gjλ e marrλ je dhe bota mendon se diηka je. Sa pλr ηuditλ e shλrimeve, shtoheshin vazhdimisht. Tek Fotinia qλ vuante prej vitesh nga sλmundje tλ pa shλrueshme nλ fund tλ rrλfimit i tha:

-Mos u mλrzit Fotini, deri nesλr do tλ jesh nλ regull.

Dhe nλ fakt nλ mλngjes nuk egzistonte sλmundja. Me tλ njλjtλn mλnyrλ u shλrua edhe presviterja e re me tλ 4 fλmijλt. Njλ fλmijλ 13 vjeη kishte enjtje nλ gjuhλn e tij. I bλri kryqin dhe u bλ mirλ.

U lut pλr shumλ ηifte qλ nuk bλnin fλmije dhe ata bλnλ, tλ cilλt vinin nλ manastir qλ ta falenderonin. Por kλrkonte dhe nga ata vetλ lutje dhe pλrpjekje shpirtλrore.

Njλ ηifti mλsuesish nga Kalqidha u tha tλ mbani kreshλm, shumλ lutje dhe mesha tλ shtunave «dhe do tλ vinin me fλmijλ nλ manastir». Dhe vajtλn me fλmijλ.

Tek njλ ηift tjetλr qλ kλrkoi ndihmλn e Plakut, u tha:

-Rregulloni kishλn qe kini pλrgjysλm dhe do tλ bλni femijλ.

Bλnλ dhe ata fλnmijλ. Kλto shenja tλ Perλndisλ ndihma ηudibλrλse, pλr tek njerzit besimtarλ me dhimbje ishin shumλ dhe tλ vazhdushme.

Shpesh shihje njerλs tλ hynin nλ manasttir duke qarλ, binin nλ gjunjλ dhe ecnin nλ obor deri sa ta gjejnλ patλr Jakovin. Derdhej nga mirnjohja. Njλ ditλ hyri dikush me bizhama. Tλ tλrλ u ηuditλn por njeriu ishte mallλngjyer shumλ. Dhe deri sa tλ zbresλ patλr Jakovi, spjegoi tek besimtari prifti. G. A kishte njλ problem tλ madh me kλmbλn. Duhej t' ja prisnin, ta pastronin dhe pastaj ta ngjitnin pλrsλri. I sλmuri vajti siη e kish nλ plan nλ spital qλ ti presin kλmbλn. Mjeku pλrgjegjλs kλrkoi ta shihte pλr herλ tλ fundit dhe mbeti i habitur. Nuk u besoi syve tλ tij. Mori vehten dhe u zemλrua se i sλmuri vajti gjetkλ dhe bλri operim. Pyeti menjλherλ rreptλ dhe me ηudi se kush e bλri operimin. I sλmuri sqaronte. Askush.

-Nuk vajta gjλ kundi. Ju ta bλni. Mjeku vuri re me kujdes dhe vλrtetoi se jo vetλm ishte bλrλ operimi, por prerja dhe ngjitja ngjante sikur ishte bλrλ nga kirurgu mλ i mirλ i botes, dhe tha emrin e tij. I sλmuri njλ burrλ i pjekur e humbi. Atλhere mjeku:

-Para se tλ vish vajte nλ ndonjλ manastir?

-Po u pλrgjigj i sλmuri.

-Atλhere siη je merre taksinλ dhe shko nλ atλ manastir ta falenderosh.

Kλshtu njeriu mori taksinλ dhe me bizhama vajti nλ manastir tλ falenderoje Plakun Jakov, tλ lumnuarin qλ u lut qλ tλ bλhet mirλ pa u operuar.

Kur Plaku nuk mund tλ levizte nga krizat apo kur mungonte, lexonte uratλ tek tλ sλmurλt dhe u bλnte kryqin me Kafkλn e Oshenarit patλr Qirilli. Kλshtu u shλrua me 1987 njλ oficer qλ kishte kancer nλ mushkri. Rast qλ nuk shλrohej dhe as operohej. I bλri kryqin me Kafkλn e Oshenarit patλr Qirilli. dhe ndjeu oficeri se diηka po ikte nga brenda tij, pra ishte shλruar.

Nλ behar tλ 1988 vizitoi manastirin mitropoliti i atλhershλm i HalqidhonλsVartolomeu dhe tani patrik ikumenik. Plaku i dhuroi njλ ikonλ dhe tek patriku Dhimitλr dλrgoi borzilok: «Tλ uroj pλr manastirin e tij».

Lefteri nuk duhet tλ vdesλ!

Nλ fillim tλ 1989 u mλrzit shumλ me prova nga personat e tij tλ dashur. Morλn telefon nga Prokopi. Me tu kthyer nga Amerika, ku u operua patλr Joani i faltores sλ oshenarit Joan tλ Rusisλ, si legjendλ. Operimi i zemrλs pati sukses tλ plotλ. Oshenari Joan gjendej atje dhe drejtonte pλrpjekjet. Mjeku kryesor bile pohoi, se njλ fuqi e drejtonte dorλn e tij. Me sgithλ dimrin dhe shλndetin e mjerushλm u nis tλ vizitojλ patλr Joanin dhe pasi arriti kλrkoi ndjesλ:

Me falni qλ ju shqetλsoj por nuk mund tλ mos vija tek shλrbλtori im, i Shenjtλ Joan.

Njerzit kishin pλrshtypjen se njλ engjλll hyri nλ shtλpi, pa peshλ pa volum vetλm kishte pamje dhe dritλ paqλsore. Donte tλ shihte bile nga nxorrλn damar dhe u pλrul-Ra nλ shesh- dhe pλrqafoi kλmbλt e priftit i cili pλsoi siok nga levizja dhe nga kλmbλngulja e Plakut. Po i vinte tλ vdiste tashmλ Plaku i lumnuar dhe respektonte priftλrinjtλ mλ shumλ nga sa i respektonte njλ fλmijλ. Atλhere qλ mendonte se skanλ turp dhe nevoja materiale.

Pλr 15 ditλ erdhλn nga Halqidha tλ reja tλ kλqija. Fillimi i Shkurtiti tek Lefter M. u ηfaq sλmundja nλ gjak qλ u zhvillua nλ leukocitazλ dhe septicemi. Mjekλt u dλshpλruan. Lefteri teolog dhe psalt bir spiritual dhe shumλ i dashur pλr Plakun. Rendλn miq nλ manastir dhe thanλ mendimet e mjekλve: «Lefteri do tλ vdesλ o plak». Ila tλ tλrλ dhe zbriti nλ kishλ. Bλri uratλ dhe ulut shumλ. U kthye tek miqtλ e Lefterit.

Lefteri nuk do tλ vdesλ, do tλ rrojλ dhe dy muaj e gjysλm. Do tλ vijλ tλ psallλ nλ manastir.

Nλ fakt kλshtu u bλ. Me ndihmλn e terapisλ. Por mundimet e Lefterit nuk mbaruan. Mjekλt treguan si shpresλ tλ fundit transplatimin e palcλs dhe bile nλ njλ qλndλr speciale nλ Paris. Para se tλ ikte pλr nλ Paris Lefteri pas Pashkλs se 1990 vajti tek Plaku i cili brenda nλ qeli i sqaroi ηdo gjλ. Njλ peshλ trishtimi ra nλ fytyrλn e Plakut dhe vuri re Lefterin e ri tλ stλrmunduar. Vetλ ai ra nλ gjunjλ dhe u lut pλr shumλ orλ para tλ kryqλzuarit. Hfarλ i tha nuk degjoi, nuk kuptoi Lefteri. Mλ njλ herλ u ngrit i kλnaqur Plaku dhe tha me qλndrueshmλri:

-Biri im Lefter nuk do tλ bλhet transplatimi. Epλrsλriti the herλ tjetλr si kambanλ. Por Lefteri sqaroi se tλ tλra janλ gati. Shoqruesi pret. . .

-Jo or biri im, do tλ thoshja tλ mos vesh ηfare nλ Paris. Por tλ vesh. . . se edhe mjekλt janλ njerλz tλ Perλndisλ. Por transplatimi nuk do tλ bλhet.

Nλ Paris bλnλ analiza tλ reja dhe kostatuan se nuk kishte arsye, tλ dhλnat qenλ pλrmbysur. Pra nuk duhej transplatimi.

Pamja e parajsλs

Nuk i munguan Plakut dhe lloje tλ hireve tλ tjera. Kishte shije tλ vogλl tλ parajsλs, me pamje tλ mirλ dhe pastλrti tλ jashλme. Ajo u bλ. Bile pλr herλ tλ parλ mλ 1989. E mundonte mendimi dhe kλrkonte nga Perλndia tλ kuptonte kuptimin e fjalλs zotλrore, nλ shtλpinλ e atit tim ka shumλ vend. Perλndia u pλrgjegj dhe brenda nλ qeli, rrinte kλmbλkryq me duar tλ kryqλzuara u tregoi me qetλsi dhe shkurt tani priftin, Dhimitri Tzumas.

-Dje, o zoti Dhimitri im, tλ shihja se ishe nλ qiej, nλ njλ kopλsht tλ bukur. Kishte vjollca tλ ngjyrave tλ ndryshme dhe lule tλ tjera tλ ndryshme. Atje rrija si meteor. Nuk shkelja. Ishte njλ murg tjetλr me raso qλ mλ tregonte shtλpi te bukura dhe mλ thoshte avanco jakov. Po si tλ pλrparoja nuk kishte rrugλ, do tλ shkelja ligjet, do ti prishja. Njλ tjetλr me raso me tha: Mos u tremb, ato lule nuk prishen, avanco. Avancoja dhe lulet nuk prisheshin.

Zλri i tij thotλ at Dhimitri T. ishte ndryshe me atλ buzλqeshjen e pa harruar ngazλllyese.

Tλ tilla pλrvoja hyjnore ku falen shumλ, sa afrohej fundi i jetλs sλ prishur. Pλrballλ tyre largonte ηdo kλnaqλsi njerλzore. . . dhe mλ tλ vetkuptushmen, mλ tλ parrezikshmen. I vajti zoti L. nga mirλnjohja dhe i vuri njλ moket para tλ kryqλzuarit. Qλnλ bλrλ plagλ dhe dhimbnin gjunjλt e tij aq herλ sa qλndronte atje nλ gjunjλ. Me ta parλ Plaku u zemλrua dhe e nxori jashtλ.

-Unλ jam murg 40 vjet. Jakov tani do tλ ve moket?

Do tλ bλhesh patrik

Hdo gjλ qλ sillte kλnaqλsi materiale dhe ndjenjash e mλnjanonte. Pλrpiqej dhe kλrkonte vetλm urtλsinλ shpirtλrore. Ja jipte Perλndia netλt me pλrvoja hyjnore dhe pλrmes besimtarλve. Njλri, mitropoliti i Halqidhones, Bartholomeu, i patriarkanλs Ekumenike, me 2 Tetor 1989 meshoi nλ manastir. Gλzim i veηante pλr Plakun dhe e profetizoi me siguri kur akoma patriku Dhimitrios nuk kishte problem tλ veηantλ me shλndetin.

Ti do tλ bλhesh patrik. Do tλ grigjλrosh Kishλn e Krishtit dhe tλ uroj si patrik tλ vizitosh manastirin e oshenarit David.

Pλr dy vjet lindi problemi pλr patrik tλ ri. Dhimitri modest kishte vdekur. Nλ Tetor tλ 1991 Plaku fjeti Atin P. dhe mλsoi shumλ pλr zgjedhjen se varet nλ se qeveria turke do tλ heqλ emrat e mitropoliteve sinodike nga regjistri i kandidatλve. Atλhere zbriti nλ Kishλn dhe u lut tek oshenarin David, doli dhe i tha tek atin P:

-Unλ o ati im bλra lutje tek oshenari David dhe i thashλ, ti David i shenjtλ mλ dλgjove nλ se kam kλrkuar. Nuk e di se ηfarλ do tλ bλsh. Shko nλ Turqi, ngatro letrat e tyre. Interesohu tλ dalλ patλr Bartholomeu patrik.

Mλ vonλ kur i komunikuan se u zgjodh Bartholomeu patrik ndriti nga gλzimi, u ηua nλ kλmbλ bλri kryqin e tij dhe thirri tre herλ: «Lavdi ty o Perλndi».

Njλ i ri me 1961 kish jetuar shpalljen e shλntλrisλ sλ shλn Nektarit. Shenjtori gjithmonλ festonte asketin Jakov me shumλ mλnyra. E bλri dhe nλ kujtimin e tij mλ 9 Nentor mλ 1989, kur meshoi Plaku nλ kishλzλn e manastirit, shλn Nektari. Atλ mλngjes deri sa tλ thotλ e bekuar λshtλ mbretλria e Atit. Birit dhe Shpirti tλ Shenjtλ, qλndronte nλ gjunjλ mλ ikonλn e Krishtit. Filloi avancoi dhe mesha mbaroi. Por qe pλr tλ njλjtin dhe ata pak qλ qenλ nλ kishλ njλ meshλ ndryshe. Tλ tλrλ jetonin njλ shprehi tλ ndritur duke ndjekur Plakun nλ meshλn. Ai vetλ dha spjegimin:

-Aty nga fundi bijtλ e mi nλ dhoksollogji (ndλrsa qe nλ gjunjλ ende nλ ikonλn e Krishtit) pashλ mλ falni shλn Nektarin! Ishte i gλzuar dhe psallte dhe ai bashkλ me ne: «Shλn Perλndi. . . . », Mλ pas, e kuptoni si e vazhdova Meshλn!

Ne mλnyrλ tλ pλrafλrt shihte se kish dhe oshenarin David. Njλ tλ diel ndλrsa psallte madhλrimet e tij e sheh si murg nλ tλ Kryqλzuarin tλ bekojλ. Plaku shihte shenjtorλ shumλ shpesh dhe tλ ipte pλrshtypjen se kjo ngjarje pλrbλnte ushqimin e tij. Vetλm pλr atλ rronte. Kλshtu spjegohet pse qλndronte kaq indiferent pλr ushqimin material qλ pλr tλ ishte i pakλt dhe bλhej mλ i pakλt. Jetonte si engjλjt. Dhe ndodhi shumλ qλ tλ shohin Plakun si engjλll tλ shenjtλ dhe zakonisht tλ dytin. Do tλ referoj njλ rast tipik.

Murgu i ri patλr E. nλ prag tλ krishtilindjeve u gjend jashtλ guzhinλs. Pa nλ anλn tjetλr nga qelia e Plakut dhe e igumenit tλ tanishλm patλr Qirillit. Pa Plakun tλ pλrparojλ nλpλr kishλzλn e shλn Harallambit. Atje tha qλndoni. U kthye nga porta e Kishλs sλ vogλ; edhe nλ obor. Atλhere befasisht ndriti u transformua nλ engjλll, u bλ i tλri dritλ dhe lavdi admiruese. Paspak zbriste nλ shkallλzat Plaku krejt natyrshλm.

Torturλ trupore por edhe strofa

Mλ 1989 si dhe mλ 1990 u mbush nga torturat. Krizat qλ pλsonte u shtuan. Qλ tλ vinte ηdo tre muaj nλ Athinλ pλr nλ spital ishte torturλ. Atje e vizitonin shumλ. Lodhej pa mλshirλ por nuk mohonte njerzit. Nλ krevat pranonte shumλ dλgjonte dhimbjen e tyre, lutej tλ shλroheshin dhe jipte kur ishte nevoja edhe para. Poshtλ jastλkut nλ njλ zarf ishin paratλ qλ i linin vizitorλt. Atje nλ spital vinin pλr ta falenderuar njerzit, qλ ishin shλruar me lutjen e tij. Apo qλ kaluan vλshtirλsi tλ tjetλr lloi. Tλ tλrλ deshλn diηka ti kλrkojnλ apo disi ta falenderojnλ.

Mjekλt nuk dinin si tλ bλnin dhe si tλ vepronin. Shihnin se nλ organizmin e tij asgjλ nuk funksiononte normal. Por Plaku jetonte. Bile jetonte nλ male me borλ me ngrica dhe lagλshti. Dhimitri Kremastinos u detyrua tλ thotλ se Perλndia e mirλ e mban me jetλ Plakun. Dhe nuk qe vetλm zemra. Kλmbλt e tij tλ zeza dhe tλ nxira nuk bλnin qarkullim. Hiqte dhe i lλvizte si trupa tλ huaja.

Kλshtu hyri 1990 dhe filloi me njλ ηudi. Kurimin e Kostaq Papapolihroniut. Λshtλ nip i patλr Hrisostomit. I vogli nλ prak tλ vitit tλ ri ju ηfaq hemoragji cerebrale njλ sλmunfje e frikshme nga e cila shpλton 1 nλ 10. 000. Prindλrit e tij bλnλ vitin e ri me vajtim dhe rλnkime. Kλshtu i gjeti papa Hrisostomi i cili vajti tek Plaku duke qarλ. Ai sipas rendit tλ tij vajti tek oshenar David dhe i tha:

-Plak zbrit tani, mer dhe shλn Joanin dhe tλ veni tani tek nipi i patλr Hrisostomit!

Mjekλt duke bλrλ analizλ tλ tretλ pλsuan sok. Kostaqi qe shλruar plotλsisht.

Patλr Hrisostomi ishte shumλ i dashur dhe u bλ shkas ti shprehλ Plakut njλ talent dhe njλ ndjeshmλri tλ befasishme. Se ηfarλ λshtλ nλ fjalλn e shkruar, tλ gjatλ, tλ Plakut, dhe siη e dimλ nλ letrat e shumta qλ shkruante, kishte mirλsi. Kjo λshtλ e qartλ. Dhe kjo mirλsi tejkalon jashtzakonisht shumλ njohuritλ e shkollλs fillore, bλhet prapλ e qartλ.

Me tλ bλrλ vargje lehtλ dhe kuptimplotλ presupozon talent qλ nλ kushte tλ tjera, do tλ mund tλ zhvillohet njλ tjetλr shumλ mλ i rλndλsishλm, fenomen. Kλshtu kur ikte i mλrzitur nga manastiri patλr Hrisostomi, Plaku i thoshte qλ ta ngushλllonte me varje. Disa tλ reja disa tλ deformua nλ bazλ tλ atyre qλ i kishin mλsuar prindλrit e tij nλ Livisin e largλt dhe i thoshnin nλ Farakλll qλ tλ harronin mundimet e tyra.

Kλto tλ tria
iku Hrisostomi im i vogλl
atje pas malit

Me lisa porosita qλ ti bλjnλ hije
Sepse λshtλ kamaria ime.
Naforλ dhespoti nλ disk prej ari.

Tλ tλra lisat lisa janλ
dhe tλ tλrλ ujrat, ujra janλ
dhe nga njeriu nλ njeri
ndryshim tλ madh ka.

Vuajtjet e mia janλ shumλ
si dλbora e Pylus. Sa tλ shkrijλ e vjetra
tjetra hedh themel.

Kλrkova tλ njλjtat vargje tλ pλrngjashme nλ analoge livisiane siη i kishte grumbulluar dhe botuar zoti M. Delisavas. (Folklori i Makrit dhe i Livisit te Livise. Azia i Vogλl, Athinλ, 1988).

Nuk gjeta lidhje mλ tematike direkte. Kjo do tλ thotλ se Plaku i kthente vargjet nλ se donte nλ ndonjλ gjendje tjetλr. Sigurish mali i Azisλ sλ vogλl Pilo, e kujtoi Plaku bile nλ kuadrin e ndonjλ vargu qλ e kishte dλgjuar herλ herλ nga prindλrit.

Vinte re shumλ mλrzitjen tek njerzit qλ e vizitonin. E dinte mirλ se kjo pλrbλnte sλmundjen e dhimbλshme tλ botλs. Ja kishte thλnλ vetλ oshenari David njλ ditλ, kur doli nga ikona e tij dhe i tha:

-Sλmundja mλ e madhe sot λshtλ mλrzitja.

Kur e sheh Plakun tλ gλzuar me gjithλ sλmundjet e frikλshme e tλ pa shλruara tλ tij, atλhere kupton se ka mundur botλn dhe mλrzitjen e tij. Disa herλ e thoshte shpesh pa e sqaruar teollogjikisht:

-Zemra ime λshtλ si kopλsht!

Si ishte kopλsht, me kaq mundime? E dinte vetλm ai, Oshenari david dhe Perλndia. Kishte arritur nλ tλ tillλ pikλ tλ mospλsimit spiritual sa qλ trishtohej pλr mallin e tλ tjerλve dhe nuk i vinte keq pλr tλ tijλn. Λshtλ karakteristike se e dλgjuan nλ dimrin e rλndλ qλ veηanλrisht vuajti shumλ, tλ fliste me njλ zog:

-Sa keq mλ vjen qλ mλrdhin. Unλ vesh ηorape, kam edhe mbulesa dhe ngrohje. Ah sikur tλ mundesha t'ju mblidhja tλ tλrλ zogjtλ nλ njλ dhome tu hidhja dhe ushqim e t'ju kisha ngrohje. . . Por e shihni trembeni.

Pastaj pa zogun qλ futi kokλn e tij nλ pupla dhe vazhdoi:

-Λshtλ kujdesur dje pλr ju Perλndia. . . Ju ka dhλn puplat. . .

Pothuajse i mbyllur por i pasur me hirin hyjnor

Sa pλrparonte 1990 ta aq rriteshin vλshtirλsitλ dhe lλvizja mλ e vogλl i krijonte probleme tλ frikshme. Shtλrngime, vλshtirλsitλ e frymmarrjes, djersitjet. . . tλ pa fund. Dilte nga qelia gjithnjλ e mλ pak. Dhe mλ e keqja, pλr askλtirin qλ herλ herλ nuk shtrihej as dy orλ nλ 24 orλ. Ishte se duhej tλ shtrihej me detyrim. Nuk ndalonte sigurisht tλ thotλ uratλn, por ndihej shumλ keq. Prandaj me tλ marrλ vehten ngrihej, vishte petrahilin, gjunjλzonte dhe fillonte uratat dhe lutjet. Lutja e tij qe e thjeshtλ. Mbante kombosqinin me dorλn e majtλ. Kthente pak djathtas kokλn, mbλshteste shpesh brylin e djathtλ tλ tij nλ ermarin e drunjtλ dhe orλ pa mbarim thoshte

«O Zot Iisu Krisht mλshiro mua mλkatarin».

Atje dλgjonte murgu tλ thotλ me pasion uratλn. Tλ dalλ nga brenda tij me forcλ, thua se shkλpuste qλnien e tij tλ tλrλ. Por herλ duke hapur nλ mλnyrλ dalluese portλn e shihte qλ urata dilte e qetλ, lehtλ me kλnaqλsi thua se shijonte fjalλt. Atλhere e shihje ndryshe. Sytλ, balli. . . kishin gλzim dhe ngazλllim dhe mjekra e pasur dhe e etλrλ bardhλ. . . qλndronte dhe shijonte me turp murgu. E kuptonte Plaku dhe kthehej.

-Mos e vλr re o biri im. Njλ kλrkesλ tλ vogλl bλra.

Por murgu vinte pλr punλ. Me telefon tλ pranishmit nga jashtλ kerkonin lutjen e Plakut tek i cili sqaronte murgu rastin e kancerit, tλ atij qλ lindλte, tλ psikopatit, tλ sλmurit rλndλ, tλ dizilizionuarit. . . Atλhere Plaku ngriti duart lart:

-Kujto o Zot, robin tλnd, atλ qλ ka sλmundjen e keqe nλ Londλr. . . Edi ti si λshtλ emri i tij.

Huditej murgu me kλtλ mλnyrλ. Nuk i mungoi guximi dhe e pyeti njλ ditλ:

-Po mirλ o Plak kλshtu bλn lutje?

-Biri im Perλndia nuk λshtλ fjalλ ferrash. Do zemλr tλ pastλr dhe tλ thjeshtλ.

Njλherλ tjetλr ishin bλrλ aq shumλ kerkesat sa qλ nuk arrinte sado qλ tλ donte qλ tλ kushtonte mjaft kohλ pλr ηdo rast, bile gjente nλ mos pλrgjigjen ndaj letrave qλ i dλrgonin duke kλrkuar lutjen e tij pλr 1000 ηλshtje dhe sλmundje. Pλrgjigjej shkurtazi mλ shumλ lutej, por mbeteshin dhe tλ tjera. I merrte dhe vente tek oshenari David dhe i kλrkonte tλ hidherohej dhe tλ vraponte pλr nevoja tλ ndryshme tλ njerλzve.

-Shikon o Plak ηkλrkojnλ njerzit? U di edhe emrat, kλtu i kam. . . . , kujdesu ti rregullosh tλ tλra ηλshtjet. . .

Kishte filluar tλ shohλ pak njerλz dhe pλr pak kohλ ata insistonin por qe e pa mundur. Besimtarλt e mλ parshλm spiritual duke ikur nga manastiri dhe duke patur parλ Plakun ndjenin se po iknin nga njλ farλ parajse. Kaq shumλ i kλnaqte prania e paktλ e Plakut dhe aq shumλ kushtonte mungesa e tij.

Vλrshim aromatik tri ditor

Murgu i ri N. rronte poshtλ krahλve tλ Plakut. Murgjit tλ tλrλ duhet tλ kenλ besim tλ plotλ tek Plaku i tyre dhe pλrkushtim. Dhe nλ fakt kishin. Por pak ngushλllim gjithmonλ konsolidon dhe me tλ pλr sosurin. Murgu i ri N. u bλ i lumtur dhe e kishte kλtλ pothuajse plotλshst me tλ pλr 3 ditλ nλ vazhdim.

Ishte e diel mbasditλ 17 Qeshor 1990 dhe duhej sistemuar magazina e ushqimeve. Atje brenda kur u hap porta pa pritur hyri Plaku. Murgu i ri N. bλri metani dhe mori uratλn e Plakut. Por nλ tλ njλjtin moment nλ tλrλ magazinλn u pλrhap aromλ e pa pλrshkuar. Murgu i mrekulluar kthehet duke kλrkuar ta sqaroi por vetλ Plaku ishte zhdukur. Ishte hera e parλ qλ jetoi diηka tλ tillλ dhe mendia e tij u mbush me pyetje.

Nλ darkλn e sλ njλjtλs ditλ nλ mλncλ nλ prani vetλm tλ atλrve vajti edhe Plaku. Nλ njλ moment murgu N. umbyt nga aroma qλ kishte zgjatje dhe pλrhapje. Shpejt pyeti: Mos ndieni gjλ aromλ tλ kλndλshme. Tλ tλrλ e panλ me ηudi dhe i thanλ «Jo». Pa dashur atλhere hodhi njλ vλshtrim vjedhλs tek Plaku dhe e pa tλ ulte sytλ posht sikur tλ ketλ bλrλ dλm.

Ditλn tjetλr d. m. th. tλ hλnλn, lexuan siη bλnin zakonisht mbas darke nλ qelinλ e Plakut. Nλ fund u pλrul me rradhλ edhe murgu N. pλr tλ marrλ uratλn e Plakut. Por doli nga dora e Plakut aromλ e fortλ. Pyeti tλ tjerλt nλ se ndienin diηka tλ tillλ dhe ata i thanλ «Jo».

Me kλtλ herλn e tretλ murgu N. mendoi mos ka mundλsi pλr veprim tλ satanait. Mendoi tλ pyeste Plakun por nuk dinte se si. Ditλn tjetλr tλ Martλn kλrkoi nga Plaku qλ ti lante njλ mushama tλ vogλl nλ tλ cilin vinte kλmbλt e tij tλ zeza pλr ndonjλ fλrkim qλ ti vizitonte mjeku. Por ishte i pastλr qλ ta lante. Duke ecur mendoi me mallλngjim se nλ atλ mushama preknin kλmbλt me dhimbje tλ stλrmunduara tλ Plakut tλ shtrenjtλ. Nuk arriti tλ mbaronte mandimin dhe ηezma u mbush me aromλ tλ fortλ. I vinte nλ fytyrλ si erλ e fortλ dimλrore por qλ nuk ishte e ftontλ. Tani u mallλngjye shumλ u revoltua, pothuajse qante. U kthye nλ qelinλ e Plakut dhe i spjegoi se ηfarλ ndjeu kλtu e tre ditλ:

-Λshtλ nga Perλndia o Plak. Je shenjtor o Plak! Nuk mbaroi se e ndaloi Plaku dhe me shumλ seriozitet duke ulur vλshtrimin:

-Biri im nλ do tλ bλjmλ kryqin tonλ. . . ηfarλ do tλ thotλ Perλndia o biri im. . .

Vizion nλ festλn e Metamorfozλs

Qeshori tjetλr dhe Korriku u derdhλn me vuajtjet e zakonλshme Murgjit S. dhe I. u benλ policλ mλ tλ rreptλ dhe e hiqnin Plakun nga mileti qλ me ta parλ e rrethonin. Gushti hyri me gλzim tλ madh me festλn e Metamorfozλs. Bλhet panair i madh nλ manastir. Vijnλ shumλ njerλz mλ shumλ se nλ. Nλntor nλ kujitimin e oshenarit David. Kur Plaku shihte milet shumλ nλ manastir gλzohej pa masλ. Gλzohej qλ shihte miletin qλ falej tek Zoti dhλ nderonte shenjtorin.

Qλ nga mesdita e 5 Gushtit arritλn shumλ njerλs. Pasdite mλ shumλ. Doli nga qelia, qλndroi pλr njλ moment nλ portλ dhe pa gjithλ atλ mori njerzish. U mbush oborri, u mbushλn ballkonet. Umbush dhe ai me qetλsi dhe pλrfundimisht. . .

-Eja, shenjtori im David, tλ bekosh!

Pλr pak, zbriti avash avash me mbrλmjλsore qλ u krye nλ mλnyrλ festive. Bλnλ litani, u kthyen dhe qλndruan para kishλs pλr lutje, dhe Artokllasi, Plaku kishte mbλrthyer sytλ e tij pλrballλ nλ kangjλlla. Qλndronte i mahnitur nga diηka dhe fytyra e tij kishte njλ ndriηim tλ ηuditshλm.

Mbaroi Artoklasia, u rifut nλ Ajo Vimλ dhe ishte aq i pλrmbytur sa qλ nuk u pλrbajt:

Ati im, shλn David λshtλ itλrλ gjallλ dhe λshtλ prezent dhe bekon grumbullin. Mλ vjen tλ marr mikrofonin dhe tλ thλrras qλ ta dλgjoi njerzia! Por. . . modestia, tλ mos flasλ. . .

Menjλherλ, ju ngrit brenda njλ dallgλ e madhe entusiazmi hyjnor dhe e la:

-Nλ se do tλ flas predikuesit, teologλt qλ janλ jashtλ, do ti ul poshtλ unλ Jakovi i pashkollλ.

Por nxitoj tλ arrij skandalizimit tλ dhjakut tλ ri. Kλto nuk i them nga egoizmi edhe nga mendjemadhλsia. Por i them nga zelli se jetoj shλn Davidin brenda tλ venλ e vijnλ nλ manastir, thashλ eja shλn David im ti bekosh!

Thashλ eja dhe shenjtori arriti. Hfarλ tjetλr mλ tλ madhe tλ kλrkonte asketi ynλ, , η' farλ tjetλr mλ tλ rλndλsishme tλ pres tλ shijoj nλ jetλn kalimtare? Sepse siη thoshte, gjithmonλ, pλr tλ mos humbur zemrλn nga vuajtjet.

Kλtu jemi pλr tλ kaluar ditet tona. . . Do tλ kalojnλ. . .

«Shenjtori im David tλ dua tλ marrλsh nλ dorzim shpirtin tim dhe ta shpiesh tek Krishti»

Behari me gjithλ vuajtjet kaloi. Vjeshta i krijoi vuajtje tλ pa kapλrxyeshme. Perλndia dhe shenjtorλt nuk ja mirrnin vuajtjet. I jepnin vetλm ηlirim qλ ishte, sigurisht sikur i Jovit. Por duke parλ ngjarjet qλ referohen nλ personin e Plakut tλ lumtur Jakov, ka ndonjλri ndjenjλn e ironisλ. Plaku i lumtur sheh shenjtorλt tλ ndihmojnλ njerzit e tjerλ, lutet vetλ ai shenjtorλve pλr tλ tjerλ. Dhe shumλ kurohen apo zgjidhλn problemet e tyre. Por ai vetλ nuk i kapλrcen sλmudjet e tmerrshme dhe pλr pak ditλ do ta zλrλ rλnkimi i vdekjes dhe do ta transferojnλ, nλ hall tλ keq, nλ spital, themi pra;

Jo pλr fat tλ keq Jo. Perλndia nuk shλron tλ gjithλ ata qλ ja kλrkojnλ vetλ apo pλrmes shenjtorλve. Shλron pak sa pλr tu lavdλruar emri i tij dhe tλ konsolidohen njerzit me besim.

Por nλ se nuk shλrohen tλ tλrλ ngushλllohen tλ tλrλ, pra zgjidhin problemin e tyre tλ tλrλ, Mλsoi dhe veproi Zoti kλshtu. Predikuan Apostujt dhe hymnizuan Etλrit mλ pas, sa qλ me sa thanλ dhe spieguan tλ zgjidhnin problemin themelor.

Dhe kjo λshtλ se kλtu jemi kalimtarλ, sλ sλmundjet dhe vλshtirλsitλ e jetλs funksionojnλ si provλ, si kurs nλ dashurinλ hyjnore, qλ do tλ na shpien nλ mbretλrinλ e Perλndisλ. Gjersa

njeriu ra nga parajsa nλ tλ cilλn e pozicionoi Perλndia, rrjedhimisht λshtλ pak a shumλ e vuajteshme jeta. E vuan pλr fitoreprpruresλ jetλn dhe vuajtjet e saj, duke u pλrgatitur nλ kishλ pλr parajsλn e pregatitur.

Patλr Jakovi, i lumnuar nuk u shλrua por kishte nλ kishλ dhe pλrmes shenjtorλvλ tλ saj zgjidhte problemin e tij dhe nuk kishte siklet, sado qλ ti ndodhnin.

E kstatojmλ atλ nλ tλrλ tλ stλrmunduarλn dhe jetλn e tij oshenare. Por e shohim pastλr edhe nλ natλn kritike tλ 23 Shtatorit. Pλsoi krizλ tλ frikshme, takikardi. Shtrλngimi nλ gjoks i pa durushλm. Pas pak frymλ marrja u bλ shumλ e vλshtirλ. Disfatλ dλshpλruese. Nga ora 10-11 e natλs ndjeu, mushkritλ tλ mbyllura. Etλrit e manastirit nuk mund ta ndihmonin. E humbλn. Rendλn nλ kishλzλn e shλn Harallambit. Telefonuan tek mjeku Har. Kota. Por e keqja pλrparonte pandalur. Pλr pak umbi Plaku dhe menjλherλ filloi rλnkimi i vdekjes. Por mundi dhe kλrkoi:

Kλtλ natλ do tλ vdes. Sillni kafkλn e shλnjte ta vendos kλtu, nλ zemλr, nλ kraharor. . . nuk mundem tλ marr frymλ, λshtλ nata ime e fundit.

I a vuri Theodhoriu Kafkλn e Oshenarit nλ gjoks dhe Plaku psalte me vλshtirλsi dhe ndλrprerje:

-Shenjtori im David, unλ kam 40 vjet qλ tλ shλrbej nλ manastir. Erdha 30 dhe u bλra 70 nλ manastirin tλnd. . E di shλnjtori im David sa tλ dashurova. . .

Se pλsova sλmundje. . . , pλsova pλr dashurinλ ndaj teje. . . Shenjtor mλ ndihmo! Nλ se prap erdhi ora ime qλ tλ iki. . . Jetova dhe 70 vjet nλ tokλ. Nλ se erdhi ora ime dua vetλm tλ marλsh pλr sipλr shpirtin tim, qλ ke kurajo me Krishtin e ta shpiesh tek ai. Tλ paraqitesh nλ fronin e Perλndisλ dhe ti thuash: Dua atλ Jakovin mλkatarin, ta falλsh se 40 vjet nλ manastir jam dhe unλ njeri. . . mos dije dhe shkollλ? Ndonjλ orator? Hfarλ mλ ndriηove bλra nλ manastir. . . (Ato i tregonte dhe ai vatλ mλ vonλ).

Oshenari David konsolidoi dhjakonitin e tij Jakov. Mλ njλ e njλ ηerek tλ orλs, pothuajse u pλrmend disi. Me 1 pas mesnatλs arriti mjeku. Nλ mλngjes e morλn Plakun pλr nλ spitalin shtetλror nλ Athinλ. E vunλ nλ kontrol, bλnλ pλrpjekje mbinjerλzore. Duhet tλ rregullohen tλ rrahurat e zemrλs, tλ kontrollonin gjithηka, por tλ tλra gjendeshin nλ hall tλ madh. Mbeti dhe 15 ditλ dhe midis tλ tjerave pλsoi dhe tλ tjera: Infrakt dhe me njλ herλ tumor nλ mushkλri. Hudi e ηudirave pλrjetimi i tij!

-Dhe ja, ηudia-thoshte- ubλra mirλ dhe erdha. Tλ faleminderit Oshenar. . . Vetλm tλ mλ falesh mλkatet e mija dhe unλ me lutje dhe pritje do tλ kaloj ditλt e mija. Hudirat e Oshenarit janλ shumλ. Duhλt tλ shkruhen shumλ libra. As letra s' del e as boja. Λshtλ shumλ ηudibλrλs dhe i gjallλ shenjtori.

Ditλt e fundit e lanλ Plakun nλ spitalin qλ ta mbrojnλ nga vizitat e shumta. Por ditλn e nλntλ duhej me natλ tλ ηlirohej nga njλsia, sepse ju duk kryetarit tλ P. A. S. O. K-ut zoti Andrea Papandreut. Tek ai vete dhe tek bashkλshortja e tij dikush tha me ngushλllim se do bλhesh mirλ, se nλ atλ krevat ishte njλ njλri i shjenjtλ. Bashkλshortja e Papandreut, kλrkoi «njeriun e shenjtλ». Egjeti nλ dhomλn e afλrt dhe i kλrkoi ndihmλ. Plaku i lumnuar pranoi me kλnaqλsi tλ bekoi dhe tλ bλjλ kryqin tek i sλmuri zyrtar. E ηoi deri tek dhoma e tij Theodhoriu me karrocλ. Brenda ishin dhλ dy kufitarλ. Nλ mur dy ikona, e Krishtit dhe e Shλn Marisλ. I sλmuri kishte pompa nλ zemrλ, maskλ oksigjeni nλ gojλ qλ tλ marrλ frymλ. Duke u futur avash avash Plaku dhe duke bekuar, tha:

-Biri im, ju ruajn mirλ. . . bashkλshortja mendoj se e ngacmoi Plakun prania e rojeve dhe bλri manjλherλ qλ ti zboi por parapriu:

-Biri im kλ do tλ zbosh; Ju keni Krishtin dhe Shλn Marinλ qλ ju ruajn. Ju afrua tλ sλmurit i bλri kryqin dhe i tha:

-Zoti im Andrea, do tλ bλhesh mirλ, mos u frikso, do tλ bλhesh mirλ. Dhe unλ isha nλ atλ krevat dhimbjesh. Pλr tre ditλ do tλ bλhesh mirλ, dhe do tλ ikesh te shkosh nλ shtλpinλ tλnde. Do bλhesh mirλ, ti bλsh tλmira vendit. I sλmuri u pλrpoq tλ lλvizte, tλ heqe maskλn e oksigjenit. E ndihmuan. Puthi dorλn e Plakut, belbezoi: «Faleminderit», ndλrsa u rrokullis njλ lot. Duke ikur Plaku e bindi:

-Do tλ bλj lutje tek Shenjtori qλ shλrbej qλ tλ tλ bλjλ mirλ, pλr tre ditλ, siη tλ thashλ. Pλr tre-katλr ditλ Andrea Papandreu doli nga spitali dhe vajti nλ shtλpinλ e tij.

Plaku doli nga spitali dhe mbeti pλr pak ditλ nλ shtλpinλ e Theodhoriut dhe tλ Maria Mikelit-Maria λshtλ vajza e Anastasisλ, e motrλs sλ Plakut. Si nλ spital ashtu edhe kλtu nuk e lanλ tλ qetλ. Njλ tjetλr kλshillonte, njλ tjetλr i kλrkonte uratλ dhe tjetri vetλm pλr ta parλ.

E mori nλ mes tλ Tetorit Theodhori dhe duke e drejtuar me avash e ηoi nλ manastirin e vet, nλ parajsλn e tij. Kishte aq gλzim dhe eufori qλ kthehej nλ manastirin e vet sa qλ fluturonte, psallte dhe thoshte akoma dhe dy vargje nλ automobil qλ tλ argλtoi shoferin. Kλshtu me tλ zbritur nλ luginλn magjepse tλ lumit Kirea, pak para nga Prokopi tha duke kλnduar dy vargje:

Lumi i Mandudhinos
Bie s' bie shi rrjedh.

Vλshtirλ por shumλ i gλzuar festoi kujtimin e Oshenarit David nλ Nλntor. Dhe tλ njλjtλn ditλ bλri ηudi. Dhimitri i Janakos vuante nga stenoza e valvolλs dhe kλtλ ditλ kλrkonte bekimin e Plakut. Vuri Kafkλn e Oshenarit nλ zemrλn e Dhimitrit dhe i paratha:

-Zot Dhimitri im mjekλt do tλ thotλ tλ bλsh operim por mos u shqetso, te tλra do tλ venλ mirλ. Edhe unλ qλ mλ sheh kam bλrλ shumλ operime.

Nλ fakt duhej tλ bλnte operim. Nga qλ rasti kishte vλshtirλsi u bλ nλ Londλr dhe me sukses. Por ju ηfaqλn dhimbje dhe temperaturλ e larte nλ tre ditλ. Atλhere gruaja e tij ju lut ngrohtλsisht oshenarit David dhe natλn pa Plakun me Kafkλn e oshenarit David tλ qλndroi nλ krah ne krevatin e bashkλshortit tλ saj. Nλ mλngjes i sλmuri ishte plotλsisht mirλ. Kur, duke u kthyer nλ Greqi, vanλ tλ falenderojnλ oshenarin David. Plaku, para se ti thonλ ηdo gjλ iu uroi mirseardhjen kλshtu:

-Shikon. Zoti Dhimitri im, oshenari David nuk ju la. Erdhi nλ Londλr bile brenda nλ kirurgji, dhe nλ krevatin tλnd. . .

Para se tλ dalλ Nλntori shλroi dhe Perikli Surλn qλ kishte bλrλ operime nλ veshka dhe tani ju krijua damkλ e madhe brenda ne stomak. I lexoi uratλ i bλri kryqin me Kafkλn e Oshenarit e lyejti me pambuk nga kandili i Oshenarit Joan e Rusisλ dhe i tha:

-Hiri i Perλndisλ dhe i shenjtorλve do tλ ndihmojλ.

Damkλ e madhe plotesisht e pa spjegushme pλr mjekλt, u bλ i jashtλm dhe u pastrua. Me gjithλ insistimin e mjekλve zoti Suras nuk bλri tjetλr operim. . . me lutjet e Plakut u shλrua plotesisht.

Nλ Nλntor tλ 1990 mbylli tλ 70-tat. Trupλrisht qe rrλpirλ. Asgjλ nλ kλmbλ. Vetλm kockat e tij qλndronin drejt dhe preknin krahλt. Dhe lanλ pλrshtypjen se rasua e tij ndryshonin, ishte fytyra e tij. Mbetej i pastλr i shλndritshλm si palλndλt. Shtrihej mbi tλ mirλsi pozante dhe njλ trup djaloshar. Dhe sidomos njλ buzλqeshje e pλrmbajtur qλ ishte aq engjλllore dhe e pafajλshme. . . me fytyrλ tλ shλndritλshme.

Por as buzλqeshja ishe e rastit, as predispozicioni i vizitorit i pa spjeguar sepse kjo buzλqeshje rrλmbente shkλlqimin pλr harjen e njλ burimi tλ ngrohtλ. Zemra dhe mendja e Plakut tλ lumnuar derdheshin nga dashuria pλr Krishtin dhe nga gλzimi qλ jep Krishti. Ja pse sa ndoshta dhe pak kuptonin nga spiritualet, nuk ngopeshin me asketin e lumnuar, nuk donin ta linin nga sytλ e tyre, fytyrλn e tij hyjnore.

Fundi garant. . . por «mos mλ prishni ushtrimin tim».

Dimri i 1990-1991 kaloi torturues. Vuajti tmerλsisht atje lart nλ male me tλ ftohtλ dhe lagλshti. Dilte mλ pak nga qelia. Rrallλ mund tλ zbriste nλ menxλ dhe kur dilte duhej tλ kthehej shpejt se as kλmbλt e mbanin dhe as zemra e tij ja lejonte. Hdo herλ njλ shtλrngim nλ gjoks e mbyste. Natλ dhe ditλ pλsonte kriza. kalonte me ndihmλn e Perλndisλ por gjithnjλ e me vλshtirλ. Pλr ηdo moment duhej tλ merrte ilaηet e tij. . . Por ilaηet qλ tλ mos dλmtonin stomakun donin

edhe ushqim, bile ushqim tλ mirλ. Kλtu reagonte Plaku, por reagoi edhe stomaku qλ u sλmur sa se merr me mλnd dhe e stλrmundonte tashmλ me gjλnλ mλ tλ vogλl.

E shihnin Etλrit e manastirit e mλrziteshin. Nuk dinin se si ta ndihmonin. Mjekλt insistonin tλ mos lodhet, tλ mos rrλfej, tλ mos meshoi dhe tλ hajλ mirλ, pλr ilaηet. Por nuk mund ti linte as veprat e tij hyjnore, e as ushtrimin e tij ta pakλsonte. Pλr tλ ishte e pakonceptushme. Kreshmoi rreptλ nga fundi i Shkurtit dhe gjithλ Marsin. Stomaku i tij nga ilaηet dhimbte shumλ. Tλ Hλnλn e Madhe mλ 1 Prill Etλrit e venduan. . . Nuk mundej mλ tλ dilte. Nλ qelinλ e tij ηuan pak fasule me dy pika vaj. Me tλ kuptuar u mλrzit sa smirret me mλnd. U bλ malankolik. Nuk e hλngri dhe protestoi:

-Mos mλ prisni ushtrimin tim!

Pλr 4 ditλ nuk vuri kafshatλ nλ gojλn e tij me gjithλ gjλndjen e tij. Tλ Enjten e Madhe pas meshλs hλngri diηka. Por festonte ngjalljen e Zotit mλ shkλlqim tλ brendshλm tλ pλrshkruar. Ju falλn pλrvoja spirituale tλ vaηanta. Pa dhe jetoi nλ mλnyrλ tλ ηuditshme, e shihte ndokush nλ fytyrλn e shkλlqyeshme etλ ngazλllyer, gλzim qiellor dritλ triumfi, paqe e pamposhtur, pasqyrλ parajse fytyra e tij!

Tλ tλrλ muajt qλ vijuan rrodhλn tek Plaku pλrvojat e lumnuara hyjnore dhe martirizimi trupor dhe jo vetλm kaq. U zhvillua midis tyre garλ reale qλ e ndoqλn Etλrit.

Shtoheshin pλrvojat hyjnore dhe dhuntite. Zmadhoheshin dhimbjet por shpeshtoheshin mikroinfraktet. Shumoheshin tλ kλrkuarit me lutjet e tij. Forcoheshin sλmundjet e tij dhe ngasjet nλ manastir.

Gjatλ kλtyre muajve vinte mλ shumλ orλ nλ dispozicion pλr lutjen me mendje. Thoshte nλ heshtje por vazhdimisht:

-O Zot Jesu Krisht, mλshiromλ mua mλkatarin. Herλ hera nλ gjunjλ duke e mbλshtetur brylin e djathtλ tλ tij nλ ermarin e drunjtλ, herλ herλ i shtrirλ kur ishte nevoja absolute dhe herλ herλ nλ gjunjλ pλrballλ tλ kryqλzuarit me petahil. Nuk duket tλ fliste ndonjλ herλ pλr presion ndokush tλ flasλ relativisht, pλr atλ si tλ asaj lutjeje, pλr ηfar ndodh tek ata qλ e ushtrojnλ dhe bile pλr sa shijojnλ dhe pλr ata qλ pλrparojnλ. Dhe ndλrsa nuk deshi tλ fliste me buzλ fliste me fytyrλn e tij tλ tλrλ. Dhe ndoshta mλ thjesht. Nλ fytyrλn e tij shihte murgu rezultatet e lutjes sλ mendjes. Lot shkλlqimi kudo nλ fytyrλ dhe nλ mjekλr. Ishte moment i mbishenjtλ qλ lutja e mendjes ishte bλrλ e zemrλs. Anullonte brenda tij gλzim tλ pa shprehur dhe e lante me dritλ gazmore.

Sepse natyrisht lutje tλ mendjes bλjnλ tλ gjithλ. Por nλ fakt ajo thellohet dhe bλhet e zemrλs, Pak venλ tej masave tλ pλrbashkλta dhe pak shijojnλ pλrvojat hyjnore qλ lindin nλ vendin e zemrλs dhe pλrmbytin tλ tλrλ qλnien.

Pa arhond mbi fronin e lavdisλ

Erdhi Vera. Shpresonte tλ minimizoheshin vuajtjet e tij, por si do tλ bλhej kjo me kλmbλ qλ gjaku nuk qarkullonte nλ damarλ. Si tλ funksiononte lirshλm zemra qλ ishte bλrλ fλrtel? Pak dilte dhe me pak mundnin ta shinin. Por insistonte tλ rrλfente tλ dλgjonte pasionet e njerλzve, tλ kλshillojλ pa ndλrprerλ dhe tλ lutet pλr vuajtjet e tλ tjerλve. Akoma shkruante dhe letra. Mbi dhjetλ nλ ditλ. Edhe kur ishte nλ gjendje tλ sλmurλ rλndλ, aq sa nuk mund tλ lutej pλr tλ tλra rastet nλ veηanti, merrte letrat qλ i dλrgonin dhe i ηonte tek oshenari David:

-Kλtu o Plak janλ problemet e njerλzve. Ti e di ηfarλ shkruajnλ bλj ηtλ mundλsh, mos i ler. Ty tλ kanλ. . .

Aty nga fundi i beharit tλ fundit i ndodhi diηka shumλ e rλndλsishme. Nuk e sqaronte, nλ se qe nλ gjumin e tij apo syhapur. Thoshte se u gjend nλpλr qiej pλrballλ njλ arhondi me hijeshi qλ rrinte mbi njλ front tλ ndritur madhλshtor. Pranλ tij dhe mλ poshtλ rrinte sekretari. Mbante njλ libλr tλ madh nλ dorλn dhe kthente tλ tλra faqet, qλ referohej ndonjλ veprim i mirλ i ieromonakut Jakov. Diku sekretari tha: Nuk ke gjλ tjetλr patλr Jakovi. Atλhere ai qλ qe ulur mbi fronin e lavdisλ insistoi: Si nuk ka tjetλr? Ta, kthejλ nλ faqen 365. E hapi dhe gjeti njλ kutiηkλ tλ bukur.

U mendua Plaku i lumnuar dhe u kujtua kur ende ishte nλ Farakλll duke mbaruar lufta, gjeti njλ kuti tλ vogλl metalike, njλ amballazh fishek zjarresh. Ishte shumλ e bukur, por i bλri shumλ pλrshtypje por pa e zgjatur e ηoi nλ kishλn. Nuk kishin kuti tλ pλrshtatλshme pλr livan dhe e dhuroi tek prifti me gjithλ zemrλn e tij.

Kλto ditλ do tλ iki. . . si zog

Hyri vjeshta me vλshtirλsitλ e veta, pλr sλmundjet e Plakut tλ lumnuar. Nuk duroi. Fatkeqλsi njλra pas tjetrλs, mikroinfrakte. Me dashje e pa dashje e sollλn nλ fund tλ shtatorit nλ Athinλ. E vunλ nλ spital me njλ herλ, nλ njλsinλ pλr kontroll. Mjekλt bλnλ ηmundλn tλ kontrollojnλ organet qλ nuk funksiononin, tλ regullojnλ tλ rahurat e zemrλs, tλ kansolidojnλ organin e tij tλ sλmurλ. U pλrpoqλn por askush nuk shpresonte asgjλ. Kremastinoja e tha pastλr pλrsλri se asgjλ nuk funksionon. . . ηdo moment rezikohej nga trompoza. . . Fuqia hyjnore mbante Gjyshin. . .

Si simptoma nλ njλsinλ. . . e kλrkuan prapλ pλr kryetarin e PA. S. O. KUT. zoti Andrea Papandreut. E kishin pra nλ njλ dhomλ Plakun dhe i kλrkuan tλ bekojλ A. Papandreun. Tani e bekoi jashtλ nga dhoma e spitalit, se brenda i bλnin tλ sλmurit TEST e lodhjes.

Ska gjλ, tha Plaku, do ti bλj kryqin kλtej. Tλ bλhet mirλ e tλ vejλ nλ shtλpinλ e tij. Edhe i sλmuri vajti nλ shtλpinλ e tij.

Doli nga spitali Plaku dhe mbeti pak ditλ tek Mikelλt. Nλ mλngjes qλ tλ iknin nλ Manastir i kλrkuan tλ bλjλ avash avash ajazmλ nλ shtλpinλ e tyre. U ηuan tλ tλrλ nλ 4 tλ mλngjezit dhe filluan. Por tλ tλrλ tλ pranishmit dhe murgesha Theodhora shihnin Plakun me engjλll nga herλ tλ tjera. Dhe pλr pak u bλrhap kudo njλ aromλ λ shkλlqyer. Me ta ndjerλ filluan tλ tλrλ tλ qajnλ.

Duke mbritur nλ manastir pλsoi infektiv tλ rezikshλm. Pak mλ vonλ nλ fillim tλ Tetorit gjendja u zhvillua pneumoni. Probleme tλ reja me rezik qλ nga moment nλ moment tλ mposhtet Mjeku Kotas qλ e shihte shpesh dhe qλ e respektonte shumλ e kλshillonte tλ vejλ prap nλ spital. Plaku nuk tλrhiqej.

-Si tλ duash biri im vetλm mos mλ dλrgo nλ spital. Njλ herλ duke ikur nga i pλrgjithλshmi shtetλror qλ mbyllλn takim pλr 4 Dhjetorin se duhej ti kontrollonin prap ηdo gjλ. Por ai thoshte:

-Nuk vete prap aty, nuk do arrij dhe nuk arriti. Nλ kλtλ mλnyre kish parajmλruar mjaft pλr fjetjen e tij bile me saktλsi. Tek njerλz qλ nλ Tetor dhe nλ Nλntor qλ i thoshin do tλ vijmλ o Plak tλ tλ shohim nλ Dhjetor apo nλ Krishtlindje u pλrgjigjej me qλndrueshmλri:

-Nuk do tλ arrini! Tek patλr Jakovi nga Larisa i tha:

-Tλ vij nλ manastir por mua nuk do tλ mλ gjejλ dhe akoma mλ shumλ 3-4 ditλ mλ shpejt i tha Fotinisλ:

Kλto ditλ do tλ iki dhe e di se si do tλ ik? Ja kλshtru si zog (dhe i fryu grushtit tλ tregonte sa thjesht dhe lehtλ do tλ dorzonte frymλn e tij).

Mλ pandehin budalla dhe tλ marrλ

Tλ gjithλ Tetorin kish dhimbje dhe vuante sa nuk e merr me mλnd. Bλhej i verdhλ, humbiste nga fytyra e tij ηdo gjurmλ jete ndokush e pandehte tλ vdekur. I ndaluan ηdo prokupim. Tλ mos rrλfejλ as tλ zbresλ nλ shλrbesλ.

Sidomos lutej pλr problemet e njerλzve qλ e kλrkonin. Kurimet shumoheshin dhe bota gjithnjλ e mλ tλpλr vinte nλ manastir. Por nuk ishin vetλm tλ urtλt dhe besmirλt. Disa mendonin dhe thoshnin keq pλr Plakun qλ me mλnyrλn e vet i informonte. Mλrzitej pλr ato dhe njλ ditλ ulλshua.

-Ati im, me marrin pλr budalla, tλ marrλ. Nλ se do tλ vdes do tλ shohin se kush λshtλ Jakovi. Nuk i them nga egoizmi dhe mλndjemadhλsia, por i them pλr lavdinλ e Perλndisλ kλto.

Dhe nλ fakt sa afronte fundi i tij ndλrsa lutej pλr hirin e Perλndisλ, ndλrsa thoshte dhe rithoshte se s’kam bλrλ asgjλ pλr Krishtin lλshohej ndonjλ herλ dhe thoshtλ pλr dhuntitλ qe i dha Perλndia.

Kam bindjen dhe pλrulλsi, pse mos ta them, pλrderisa mi dha Perλndia.

Herλn tjetλr nλ mλnyrλ pak tλ tλrthortλ duke dashur tλ na bindλ se harron sa i rrλfenin tha:

-Perλndia ime mλ ka dhλnλ shumλ hir. Tλ lutem tλ mλ japλsh edhe njλ tλ harroj ato qλ mλ thonλ nλ rrλfim.

Dhe diηka shumλ mλ shumλ. Midis 15 dhe 20 Tetorit e dλgjoi patλr Qirilloja tλ flasλ me vete:

-Nλ varrimin tim do tλ vijnλ shumλ milet, do tλ vijnλ gjethe dhe barishte (shumλ njerλz). . . dua shumλ dunja dhe bile unλ do bλj sikur i bekoj. . .

Dhe nλ fakt, kur jashtλ kishλs kur ngritλn lart arkivolin qλ tλ shohin Plakun mijra njerλz, disa deklaruan se e panλ nλ kλmbλ tλ bekojλ tλ pranishmit.

Nλ kohλt e fundit kishte ankthin e piskopit lokal. Kishte kohλ pa komunikuar me hirλsinλ mitropolitin e Halqidhλs Hrisostomin dhe kλrkonte rastin ta gjente. Komunikoja me episkopin e vet. Kλrkoi bekimin e tij dhe ndjeu pλr kλto gλzim tλ thellλ. Plaku i lumnuar jetonte njλ kishλzim tλ dlirλ tradicional. Kishte ndλrgjegje pλr funksionin e episkopit dhe i respektonte tλ tλrλ episkopλt. E mλrzisnin dhe dλnonte tλ kλqiat nλ kuriz tλ episkopλve kudo qλ ishin. Λshtλ episkop thoshte nuk pushon sλ qλni kryeprift. Pλrdorte shumλ fjalλn Kryeprift dhe vetλ mλnyra qλ e shprehte tregonte se kuptonte thellλsinλ e saj. Prandaj dhe tλ tλra anomalitλ brenda nλ kishλ muajt e fundit i dλnonte.

Bashkλmeshon me shenjtor dhe engjλj

Nλntori, muaj i fundit i jetλs sλ Plakut hyri me predispozicion tλ mirλ. Ishin mjaft momentet dhe orλt qλ ndihej pa vuajtje. Kishte edhe gλzimin e fronλzimit tλ patrikut Bartholomeu i Halqidhonλs ngjitej nλ fronin Ikumenik siη e kishte kλrkuar Plaku nga Oshenari David. Do tλ vinte P. Pavllos pλr fronλzimin nλ Konstandinopojλ dhe mendonte tλ kalonte nga manastiri. Plaku e gjeti mirλ nλ qelinλ e tij. Thanλ nλ lidhje me kλtλ dhe Plaku pyeti:

-Do tλ keqkuptohet Patriku ti dλrgoj njλ dhuratλ tλ vogλl?

I dλrgoi njλ sasi tλ vogλl parash qλ tλ qλraste njλ λmbλlsirλ tλ tλrλ Sinodikλt pλr Zgjedhjen e tij siη tha Pavllos. I mbishenjti bile e pranoi me shumλ mallλngjim dhuratλn duke thλnλ me nderim frazλn e pafund tλ Plakut. Mλ falni.

Nuk arriti tλ pλrparonte Nλntori dhe orλt pλr tλ u bλnλ tiranike. Vuajti gjithnjλ e mλ tλpλr Oshenari asket. Por edhe hiri e mbulonte mλ tλpλr, ndλrsa po torturohej trupλrisht pλrpiqej tλ bλnte pagjumλsi dhe tλ lutej. Jipej me njλ mλnyrλ tλ plotλ nλ lutje dhe e vetmja gjλ qλ kλrkonte nga Perλndia ishte qλ tλ mundej tλ lutej pa ndλrprerje. Lejoj Perλndia aq sλmundje ta tiranizojnλ por idha lumturi pa masλ. Kalonin murgj nga qelia natλn apo nλ mλngjes qλ zbrisnin nλ shλrbesλ dhe e shihnin tλ qante, ti rridhnin lotet ηurk dhe shprehja e tij tλrλ gaz. Murgu i ri u tmerrua kur e pa pλr herλ tλ parλ. Kλshtu duke rλnλ nλ gjunjλ para tij e pyeti:

-O Plak ηke, ke dhimbje?

Hfarλ tλ pλrgjigjet hyjnori? Si tλ shpjegojλ tek llastari i ri i civilizimit engjλllor ato qλ i fali Perλndia.

Jo or biri im, por gjendesha dha bashkλmeshoja me shenjtorλt dhe engjλjt. . . nλ flijime qλ nuk pλrshkruhen.

Nuk mund ti spjegonte shumλ, nuk ishte teolog, por ishte plotλsisht hyjnor. Nuk mund tλ deklaronte pλrvojλn e hyjnizimit dhe ta tregoj nλ jetλn dhe urtλsinλ e tij. Kurr nuk mendonte se

mund tλ predikonte, por vetλ ai qe njλ predikus i tλrλgjallλ. Pλr ata qλ kishin sytλ pλrshtatshλm qλ ta shohin pλrbλnte prani tλ Perλndisλ nλ tokλ.

Pλr ata qλ kishin zemλr nimfale pλrbλnte njλ ηfaqje tλ tλrλ tλ veprimeve hyjnore. Fjalλt qλ thoshte, kλshillat qλ i jipte falλsve tλ cilλt insistonin pλr tλ dλgjuar diηka nga goja e tij ishin tλ thjeshta dhe praktike. Jo analiza dhe sqarime. Fraza tλ vogla, fjalλ absolutisht tλ kuptueshme dhe shumλ shpesh mangλt dhe mungesore. Por, kur e njihte ndokush dhe ndiqte se ηe pyesnin dhe si pλrgjigjej, pa dashje mendonte pλr ηka e pyeti nuk e shohin? Mjafton qλ e shohin. . . Nuk duhet tλ tλ flasi qλ tλ formohesh. Mjaftonte tλ dukej dje ta shikoje. . . Shijim i rralλ, bekim Perλndije, kλnaqλsi hyjnore.

Por sa tλ vλrteta janλ kλto aq e vλrtetλ λshtλ se fjalλt e tij kishin fuqi hyjnore dhe influencλ. I thithnin tλ tλrλ dhe arrinte nλ zemrat ngushλllimi si njλ dritλ. Kjo ndjenjλ ishte e pλrgjithshme dhe aspak e rastit. Lidhet me hirin dhe oshλnimin e Plakut. Veprimet hyjnore e pλrmbysnin dhe fjalλt e tij pλrbλnin derdhje tλ frymλs hyjnore qλ ai qλ i pranonte i ndiente si bamirλsi. Fjala, fjalλt kanλ lartλsi kur thuhen nga njλ person hyjnor. Dhe janλ ndodhi tλ thata tλ gjuhλs kur thuhen nλ pλrgjithλsi formalisht. Lartλsimi bamirλsia e fjalλve nuk i detikohet d. m. th. vetλm fjalλve, por personit qλ i shpreh ato. Se personi λshtλ faktori dhe shprehλsi i veprimeve hyjnore.

Nλ kλtλ rast kemi mikrografinλ e atij qλ ndodh nλ misterin e rrλfimit. Atje me fjalλ prifti kλrkon faljen e besimtarit tλ penduar i cili lirohet nga pesha e mλkatit dhe natyrisht me mλnyra tλ shumλ llojshme jeton dhe ndjen kλtλ ηlirim. Gjithashtu kemi dhe fjalλt e dhuntisλ hyjnore, nλ fjalλt enjλ lutjeje, a nλ njλ uratλ qλ lexon prifti duke bλrλ lutje.

Fjalλt e ungjilit tλ shprehura nga buzλt hyjnore tλ zotit kishin lartλsi bamirλsi, ndλrsa tλ shprehura nga njλ dosido nuk kanλ asgjλ.

Pλr kλtλ gjendje kishte ndλrgjegje Plaku i lumnuar. Kjo duket nga qλ nλ orλ tλ ndryshme insistonte dhe urdhλronte sikur kishte pushtetin, kishte pushtet shtetλror. Paralelisht e thamλ nuk kishin ndjenjλn se vetλ ai po paraqiste ndonjλ doktrinλ tλ veηantλ. Bλhej fjalλ pλr kλshilla tλ thjeshta, pλr arsye ngushλllimi.

Duke vλnλ re ndokush fjalλt e tij bindej dhe pλr njλ dituri tjetλr. Mλ tλ shumtat d. m. th. nga sa thoshte tek falλsit skishin formλ doktrine por A. ose B. problem. Ishte tregim mrekullish dhe shenjash tλ Perλndisλ qλ bλheshin siη thoshte nga Oshenari David dhe shλn Joani i Rusisλ. Ose njλ ηfaqje e mrekullueshme e mrekullive tλ shenjtorλve qλ pλrbλnte mλnyrλn bazλ nλ tλ cilλn doktrinonte. Dhe vet vetja etij pλrbλnte kujtime tλ kλtyre mrekullive tλ «doktrinλs» sλ tij. Por gjente rast duke mbaruar tregimin pλr atλ si u pendua njλri apo se si me lutje u shλrua tjetri apo se si mλ kafkλn e Oshenarit David u ηlirua njλ i tretλ nga demoni dhe jipte ndonjλ kλshillλ nλ analogji me kushtet dhe personat qλ e dλgjonin.

Dita e fundit e jetλs sλ tij

Nata e 20 Nλntorit-mλngjezi i 21-shit. Erdhi ora tλ mbaroi martirizimi i kλsaj jete. Mjaft me sλmundjet, mjafr me ushtrimet e nxitλsit tλ madh. Vet Plaku i lumnuar e njihte mirλ. Binte porta nλ portλn e vogλl dhe hapej porta tek e pambaruara, e botλs sλ pamundimshme tλ lumnisλ dhe tλ lavdisλ. Pλr atλ pλrcaktohen se pati shumλ dhλmbje dhe dashuroi Zotin pakufi.

Plaku i lumnuar Jakov u gdhi me lutje, kish qλ nλ darkλ. Lexoi letrat e fundit dhe u pλrgjigj pothuaje nλ 15. Ngushλlloi dhe kλshilloi sipas rastit 21 Nλntor. Duke ghirλ do tλ festonte hyrjen e hyjlindλses. Pregatitej tλrλ natλn. Do meshonte. Rregullisht nuk duhej, por e donte shumλ, aq shumλ sa asgjλ nuk mund ta izolonte nga mesha e fundit. Me mundim zbriti ende me erλsirλ nλ shλrbesλ. Disa murgj vunλ re njλ predispozicion tjetλr nλ fytyrλn e Plakut. Ngazλllim mbi masλ, dashuri derdhte i tλri, buzλqeshje e tij engjλllore e pafund. U bλ shλrbesa. Psallte aq lirshλm ato tλ ngjalljes, thua se sqe i sλmurλ. Meshoi zλri i tij mbushte kishλn, melodi e kλnaqshme thua se psallnin engjλj tλ shumtλ bashkλ. Nuk e kish dhjakun Illarion se atλ mλngjes nλ Filla e dorzonte presviter mitropoliti i Halqidhes. Dukej se kjo meshλ nuk ngjante e

zakonλshme por as tha dhe as tregoi η'jetoi nλ meshλn e fundit. Pa prapλ heruvimet dhe Serafimet. Pa pλr rreth tij shenjtorλt, pa gjakun e tλrshenjtλ tλ Zotit dhe vetλ Zotin Qingj nλ tryezλn e shenjtλ si herλ tλ tjera. Nuk e dimλ.

Nλ mλngjes pak para 9-tλs doli nga kisha dhe vajti nλ guzhinλ, me predispozicion tλ mirλ dhe piu kafe. Por e prisnin pλr rrλfim. Ungrit avash avash, doli, zbriti shkallλt e para tλ hyrjes qλndrore tλ manastirit, eci pλr nλ krahun pλrballλ dhe ngjiti pak shkallλt. Pλr pak metra ishte kishλza e Shλn Harallambit, ku atje rrλfente zakonisht. Tλ njλjtλn gjλ edhe tani. Nλ orλn 10 rλfeu dhjakun nga mali i shenjtλ Jenadhio tek i cili me qλndrueshmλri dhe falenderim midis tλ tjerash i tha:

-Mirλ qλ erdhe tλ jesh qλ tλ mλ ndroni. Mos ik.

Dhjaku protestoi me gjλra tλ ndryshme pλr vdekjen e Plakut por ai insistonte.

Duke mbaruar rrλfimin tregonte i lodhur, por ruante predispozicion tλ gλzuar. U ηua mori ngadora dhjakun dolλn nga kishλza. Pλrparuan, zbritλn nλ shkallλ dhe hynλ nλ kishλ. Bλri lutjen e tij, puthi tλrλ ikonat, falenderoi dhe lavderoi por tashmλ ronte nλ gjλra tλ tjera. Brenda dhe jashtλ tij pasqyrohej njλ dritλ hyjnore, prandaj dukej pastλrtia dhe gλzimi i fytyrλs sλ tij. Gjendjen e mrekullushme, ubλ i denjλ qλ ta shohλ vetλm njλ murg Efremi. Pastronte kanalet e Kishλs dhe e pa Plakun e lumnuar tλ hynte i metaforfozuar. Ndriste i tλri dhe rezatonte gλzim dhe qetλsi. Qλndroi i shtangur dhe e vλrente i pλrmbytur Efremi, nga qetλsia dhe mrekullia.

Doli nga kisha dhe me dhjakun e sollλn rreth e rreth manastirit nga brenda. Shihte tλ tλra vλndet, tλ tλrλ murgjit i bekonte paqλsisht dhe u transmetonte qetλsi qλ derdhej e shumtλ nga fytyra e tij engjellore. Pasi mbaroi kλtλ vλrdallλ deshi tλ dilnin jashtλ manastirit. Dolλn nga porta jugore. Eci avash avash djathtas. Ndaloi nλ punishte dhe bekoi me dashuri tλ pafund aty murgjit. Prapλ nga e djathta, ndλrsa ndalonte nλ kishλzat dhe bλnte kryqin shumλ herλ. U ngrit akoma mλ lart nλ veriperλndim. Kλrkoi qλ ta ndihmonte dhjaku tλ ngjitej akoma edhe pak. Prej andej manastiri dukej i tλri si nga aeroplani. Ishte ibukur i ribλrλ, i mirmbajtur. . . e kishte gjetur rrλpirλ, tλ shpλrbλrλ tλ zbλrthyer dhe shumλ tλ vogλl. Tani i ribλrλ dhe i mbushur me murgj tλ rinj.

E shikonte andej lart dhe nuk ngopej. Vλshtrimi i tij kishte aq nevojλ pλr manastirin. Mbeti mjaft duke shikuar. Mendohej se si e gjeti herλt manastirin. Megjithatλ jo, se nuk iku nga fytyra urtλsia e tij. Nuk ishte koha pλr kujtime tλ dλshpλruara. . . tani vetλm lavdλronte, momentet e pakta dhe pλrkushtoheshin nλ gjλra tλ mλdha. . .

Kλmbλt nuk e mbanin.

-Eja biri im tλ vemi nga ana tjetλr. U kthyen. Pothuajse masditλ 21-shit.

I prerλ pas mesditλs u tλrhoq pλr pak nλ qelinλ e tij por arriti P. Aleksios, qλ dukej pλr herλ tλ parλ tλ bλnte varrim. Prifti i ri dhe dinte tipikone dhe se si psallet. Me durim Plaku i lumnuar i tha se si do tλ bλnte atλ dhe kλtλ. Zuri tλ psallte troparλt e shλrbesλs sλ vdekjes. Psallte dhe Aleksi por Plaku psallte mλ bukur, lehtλ dhe ngopej gjithnjλ e mλ tepλr. Nλ njλ moment Aleksios mendoi se mλsoi tλ psallte shλrbesλn e vdekjes dhe donte tλ ikte duke e falenderuar e duke marrλ uratλn e Plakut. Por ai priste ta psallin tλ tλrλ nga fillimi e kλshte u bλ. E psallλn tλ tλrλ dhe Plaku ishte tλrλ gλzim dhe urtλsi.

Iku pas orλs 2, prifti at. Aleksi dhe mbeti i vetλm Plaku. Nλ 2e 15 min i trokitλn nλ portλ pλr kafe dhe i thanλ se erdhi Jerasimia. Dhe ndλrsa me vλshtirλsi pranonte nλ qeli tha:

_Tλ vijλ, Ai fλmijλ ka nevojλ, duhet, ndenji nλ anλ tλ krevatit duke parλ tλ kryqλzuarin dhe filloi. E dλgjoi me kujdes, e kλshilloi, i dha kurajo dhe papritur me pamje tλ tjetλrsuar i thotλ:

-Kλtu or biri im λshtλ Oshenari David dhe shλn Jakov Adhelfotheu. Psal pλrlλshoren e tyre. . .

Midis tλ tjerash minutat kalonin dhe brenda tij Plaku kish ankth. Deshi tλ arrinte tλ shihte prift varsin e tij Illarionin qλ atλ mλngjes nλ meshλ e dorzoi Presviter Hiresia Mitropolit i Halqidhes Hrisostomi. Pa u dλgjuar ndonjλ zhurme nλ 4 e 15 min, i thotλ Jerasimisλ:

-Biri im hap portλn erdhλn Eterit.

Dhe nλ fakt arritλn nλ portλ Etλrit. Nλ momentin qλ ukthye nga porta Jerasimi Plaku provoi tλ ngrihet tλ qλndroi nλ kλmbλt e veta. Por nλ tλ njλjtin ηast tha mλ meren mλntλ, mλ meren mλntλ dhe ra duke humbur drλjtqλndrimin e tij. Arriti vajza dhe zuri pak Plakun dhe e ndihmoi qλ tλ mos vritej shumλ duke rλnλ nλ dysheme. Frymλmarja e tij qe shumλ e vλshtirλ dhe ai po pλrpiqej. Njλkohλsisht hyjnλ dhe Etλrit me P. Illarionin pλr ta parλ. Menjλherλ konfuzion, frikλ, panik tλ qara. . . Panλ nλ gjunjλ pranλ tij patλr Qirillos, mori qλ ti fλrkoi duart. . . Murgj tλ tjerλ rendλn tek shλn Harallambi dhe duke qarλ bλnλ uratλ. Njλ tjetλr rendi tλ telefonoi tek mjeku. Shtrλngimi i asketit tλ madh u duk. . . i pandjeshλn. . . . fytyra e tij mori ngjyrλ tλ kuqe, mbeti i qetλ, pa ankth dhe njλ moment bλri me buzλt e tij tλ holla njλ fryrje tλ vogλl.

Ajo qe. Si zog dorzoi shpirtin. Tλ tλra qenλ mbaruar. Nλ 4 e 17 mbasdite Plaku i lumnuar la botλn e prishur tλ dhimbjes, hyri nλ manastirin e limnisλ sλ Perλndisλ Triadhike.

Etλrit e manastirit nuk deshλn ta besojnλ se Plaku iku. Diηka u pλrpoqλn qλ ti servirin. . . konfuzion i pa pλrshkruar, flisnin duke qarλ dhe mirreshin vesh me vλshtirλsi. Tλ tλra kishin mbaruar plotλsisht.

Varrimi

Atje, siη qe Lipsani i shkretλ, e veshλn. Nλ prani dhe dhjaku Jenadhios qλ nλ mλngjes i kλrkoi qλ tλ gjendet kur ata ta veshin.

Asketi qλ jetoi gjithλ jetλn e tij nλ kλmbλ duke ulutur, duke meshuar, duke punuar ao duke luftuar demonλt tani ri i pa lλvizur, pa marrλ frymλ. Duart e tij qλ bekonin dhe spushonin, rinλ tλ palλvizura nλ gjoks dhe tλ tλrλ qajnλ Oshenarin. Por nλ zemrat e murgjλve, nλ thellλsinλ e fundit ka zλnλ vend ngushλllimi qλ i japin shenjtorλt jo vetλm se njohin se Plaku i tyre ishte Oshenar, por edhe e shohin kλtλ tek fytyra hyjnore. Iku mengjλherλ ngjyra e pakλt e kuqerreme qλ mori nλ minutat e para dhe fitoi pamja ngushλlluese tλ verdhλ nλ tλ bardhλ Oshenare.

Nuk pλrshkruhet sigurisht, pamja e mrekullueshme e Oshenarλve. Rλndesi ka se tλ tλrλ e panλ. Mbeti e njλjta edhe ditλn tjetλr kur u bλ varrimi. Kaluan shumλ orλ por fytyra e Plakut tλ lumnuar ishte hyjonre, kishte ndriηim tλ paspjeguar. Ndjenin tλ tλrλ se gjendej nλ njλ shkλlqim.

Pλr botλn e jashtme u bλnλ pak telefonata. Numurohen me gishtat e njλrλs dorλ. Por sicili shkaktoi me dhjetra dhe mλ pas u bλnλmijra. Pλr pak orλ u bλ lajmλrim i madh, zjarr qλ rrodhi dhe patλn dhimbje me mijra zemra. Tλ tλrλ pλr cillnin trishtimin e tij tek shumλ. Dhe ishte sikur ti binte kambanλs vetλ Plaku. Thirrja ishte sikur ishte personale. Vet Plaku kλrkonte njerzit e tij.

Por ishte natλ, ditλ pune, tλ tλrλ nλ punλra. . . dhe manastiri larg, nλ anλ tλ botλs, mbi male. Tλ tλra kλto tλ sakta, por mallλngjimi ishte i madh. Njerλzit qλ e njihnin qanin. . . kudo qλ e mλsonin. . . edhe nλ rrugλ. . . u thyheshin gjunjλt, kλrkonin tλ mbaheshin nga diku. . . shumλ keq nλ se rreth tyre nuk e kuptonin

Por Plaku i kishte rλnλ kambanλs dhe njλ botλ e pa fund levizi drejt lipsanit hyjnor. Do tλ venin ηfarλdo qλ tλ ndodhte. Lanλ punλt, lanλ femijλt lanλ pleqtλ dhe rendnin pλr nλ Halqidhλ. Pastaj mal mλ mal morλn maloren drejt malit tλ thatλ. Posht majλs sλ tij tλ madhe ishte lipsani hyjnor i Plakur tλ tyre, i asketit ηudibλrλs Jakov. Shumλ arritλn natλn dhe u lutλn me murgjit.

Ndaj tλ gdhirλ u mbushλn rrugλt me automobila. Po mrinin nλ rrugλn e keqe pλr nλ manastir, tλ pa numλruar. Po sillnin djem spiritual tλ Plakut, tλ panumλrt. U mbyllλn rrugλt. Shumλ polic po pλrpiqeshin pλr rendin. Tλ tλrλ donin tλ faleshin me respekt dhe nderim tek Plaku.

Me mijra njerλz ecλn disa kilometra se automjetet u bllokuan. Por tλ gjithλ arritλn, tλ gjithλ, edhe pse nga larg, vunλ metani tek Plaku dhe kλrkuan uratλn e tij.

Oborri i madh i manastirit ishte mbushur asfiksisht. Hajatet dhe verandet e mλdha rethe reth rrezikoheshin tλ sprapseshin. Jashtλ dhe reth manastirit me mijra njerλz. Episkop, presviter,

dhjak, dhe murgj mbushλn kishλn saqe mλ nuk nxinte laik. Brenda dhe jashtλ nga kisha trishtim, i thellλ, lotλt tλ tλrλve u rridhnin ηurk. . . kλtu aty rλnkim. . .

Dhe Plaku i lumnuar mbante njλ pamje Oshenin e bardhλ nλ tλ verdhλ, qλ brenda, nλ trishtim tλ ngushλllonte. Nuk ngopeshe sλ shijuari atλ trishtim tλ fytyrλs sλ tij hyjnore.

I lumnuari u bλ. . . mλ i gjallλ nga tλ gjallλt. Do them akoma se i vdekuri ishte engjλllor dhe mλ gazmor. Perλndia qλ i dha hirin e pamjes sλ ndritshme Oshenarit, i dha edhe njλ tjetλr. Tek Plaku u shkatλrua ligji natyral. Trupin e tij nuk akulloi, pas vdekjes sλ tij, si ndodh pλrherλ me tλ vdekurit. Duart e tij Oshenare ruajtλn lλvizjλn natyrale dhe temperaturλn e tyre. Tλ tλrλ i puthnin me shprestari dhe tλ tλrλ e Konstatonin bile mλ 12 nλ drekλ tλ ditλs tjetλr pak orλ para varrimit mitropoliti nga Qefallonia qλ ishte rrλfyer tek Plaku, kλrkonte aq shumλ bekimin e Plakut, qλ bλntλ kλtλ mrekulli. Mori duke qarλ dorλn e djathtλ tλ Plakut, i bashkoi tλ tri gishtrinjtλ e panλ nλ ballin e tij qλ ta bekonte. Pastaj vuri dorλn e pashpirt nλ gjoksin e Plakut duke bashkuar prapλ tλ dy gishtat nλ formλ bekimi. Nλ dorλn e bamirλsisλ sλ pa fund u shkatλruan ligjet e natyrλs.

Pasi kaluan tλ tλrλ duke pλrshλndetur dhe duke puthur Plakun me mijra njerλz nλ pjesλn qλndrore tλ manastirit u psall shλrbesa e vdekjes e gjatλ nga Ieromonakλt. Por qλ tλ ndiqnin dhe mijrat e besimtarλve, dhe ta shihnin tλ tλrλ qoftλ edhe nga larg lipsanin hyjnor tλ Oshenarit nxorλn arkivolin jashtλ kishλs. Psallλn shλrbesλn e shkurtλr tλ vdekjes edhe tλ tλrλ. Disa besimtarλ, jo tλ tλrλ, e panλ Plakun e lumnuar tλ fluturonte mbi ajλrin, lλvizte mbi turmλn dhe tλ bekonte.

Tashmλ dynjaja duke parλ Lipsanin hyjnor dhe duke dλgjuar troparλt e vdekjes ndλrgjegjλsoheshin mλ thellλ pλr vdekjen e Oshenarit Plak, pλr disfatλn e tmerrshme. Ndjenjat tλrhoqλn edhe mλ gjakftohtλt. Rλndonin zemrat e besimtarλve, rrihnin lotλt. Asnjλ smund tλ shpλrbehej. Tλ tλrλ pλrpiqeshin ti afroheshin Lipsanit hyjnor. . . . shtym dhe konfuzion, njλ vλshtrim i vetλm, tλ shohin Oshenarin pλr herλ tλ fundit. Dy klerikλ patλr Dhionishios dhe patλr Pavllos folλn shumλ bukur pλr Jakovin e lumnuar. Fjala e tyre arriti nλ zemrat por arriti edhe momenti i madh, pak minuta mbeteshin dhe nuk do tλ kishin pλrballλ tyre lipsanin hyjnor.

Kλtλ moment, para mijra njerλsve, tha Prokopios nga Qefallonia tλ ngrλmλ lart arkivolin, ta lartλsojmλ, ta shohin besimtarλt oshenarin. Dhe me tλ ngritur lart arkivolin, me tu dukur nga tλ shumtit lipsani hyjnor lindi nλ mijra zemra njλ thirrje mallλngjyese, u ηelλn buzλt dhe umbush vendi pλrreth, u pλrmbytλn malet me «I shenjt, i shenjt, i shenjt. . . » U hap qielli dhe pranonte martirizimin me njλ zλ, me mijra gojλ buηitλse por tani nuk ishte me thirrje trishtimi por as ankim pλr fjetjen e Oshenarit. Ishte thirrje triufale. Ishte lavdλrim. I shenjt, i shenjt thirrλn tλ tλrλ dhe ndjenλ se thoshnin rron Zoti Perλndia dhe gjithnjλ na jep Oshenar.

Edhe vazhdon. . .

Varri i Plakut tλ lumnuar Jakov λshtλ nλ pjesλn jugore tλ qendrλs. Midis kishλs qλ meshoi shumλ herλ dhe u bλ i denjλ me shenja Perλndie dhe qelisλ sλ tij nλ tλ cilλn asketoi mbi njerzisht.

I pashkolluari dhe i shumλ munduari Jakov u qetλsua nλ prehrin e Atit Perλndia por nuk i la njerλzit. Prandaj dhe nuk e lanλ edhe ata. Ai ndjek jetλn e manastirit ri nλ krah tλ vllezλrve. Meshojnλ dhe meshon edhe ai bashkλ me ata. E tha vetλ ai tek njλ person i njohur. U ηfaq dhe sistemoi e konsolidoi vijimin e tij. E pashλ tλ tλrλgjallλ tλ pλrcjellλ kryqin e igumenit tek patλr Qirilli. Ka dhe ηfaqje akoma kur caktoi dhe pasuesin tλ dytλ. . . Tλ tλra nλ manastir zhvillohen sipas vullnetit tλ tij.

Falλsit nuk pushojnλ tλ rrethonjλ manastirin. Bile tani mλ shumλ. Mλ shumλ se para fjetjes sλ Plakut tλ lumnuar se u ndλrgjegjλsuan tλ tλra vetitλ hyjnore tλ tij. Tλ tλrλ tashmλ janλ bindur se Plaku kishte kurajo tek Perλndia dhe tek shenjtorλt e tij. Kλshtu pra: Tλ tλrλ njohin nga pλrvoja personale apo nga tregime se tλ njλjtλn kurajo tek Perλndia kishte Plaku edhe pas fjetjes sλ tij. Vazhdon pra tλ kryej shenja hyjnore, mλ shumλ shpesh nga kur jetonte nλ tokλ. Shfaqjet e

tij tani nuk numλrohen. Shumλ e ftojnλ dhe Plaku shkon e shλrohen tλ sλmurλt, ndihmohen shumλ nλ pλrballimin e problemeve jetike dhe spirituale, jep kudo ngushλllim.

Por nga qλ pas fjetjes sλ njλ Oshenari kryerja e shλnjave tλ Perλndisλ λshtλ pλrpjekjλ qλ tλ mos paraqesim shenja tλ pasvdekjes, terapitλ dhe ndλrhyrjet. Kisha do tλ kλtλ kohλ dhe me arsy, tλ konstatoi ηfarλdo dhunti qλ dhe ose do tλ jap Perλndia tek Plaku i lumtur Jakov dhe atλhere do tλ shpallλ ηfar do tλ konstatoi.

Tani do tλ bλjmλ referimin e dy vizioneve:

Natλn e katλrt pλr tek 5 Prilli duke u gdhirλ e Diel pλrgjegjλsi e faltores sλ Oshenarit Joan tλ Rusisλ pa Plakun e lumnuar nλ faltore dhe i kλrkoi te ηonte Sarkofag tλ Oshenarit Joan qλ tλ falet. Ja ηuan. U fal me qetλsi dhe tha lutjen me fjalλ tλ mλdha qλ shpλrndanλ urtλsi tek ata pλr rreth. Nλ njλ moment Plaku mbaroi, falenderoi dhe tha: «Merni Oshenarin». Atλhere pλrgjegjsi dhe tλ tjerλ u pλrulλn tλ falem dhe tλ ngrejnλ sarkofag e tij. Por tλ mrekulluar shohin se brenda nλ sarkofag ishte Plaku Jakov dhe jo Oshenari Joan. Nλ mλngjesin e sλ Dielλs sλ atij shkrimi, pa lajmλrim kish vajtur nλ Prokopi dhe nλ Farakλll tλ mbledh informata pλr Plakun Jakov.

Igumeni nga Mali i Shenjtλ qλ kish mendime rreth tij nλ se Plaku i lumnuar Jakov u shenjtλrua apo jo, pa nλ vizion tλ falet nλ lipsan aromatizues tλ cilat i pλrkisnin patλr Jakovit.